

III. Informacinė dalis

Pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
teisėjų 2013 m. balandžio 3 d. pasitarime

Parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo
Teisinės analizės ir informacijos departamentas

---

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl tarnybinių ginčų, apibendrinimas (I dalis)

Turinys

423	Įvadas
426	I. Valstybės tarnybos teisiniai pagrindai
455	II. Valstybės tarnautojų pareigybės
459	III. Priėmimas į valstybės tarnybą
459	III.1. Bendrieji ir specialieji reikalavimai
467	III.2. Statutiniams valstybės tarnautojams keliami bendrieji ir specialieji reikalavimai
475	III.3. Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarka
477	III.3.1. Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo ir vykdymo tvarkos pažeidimai
478	III.3.1.1. Konkurso paskelbimas, dokumentų priėmimas
479	III.3.1.2. Konkurso komisijos sudarymas
480	III.3.1.3. Konkursas
480	III.3.1.3.1. Konkurso sustabdymas
480	III.3.1.3.2. Egzaminas
482	III.3.1.3.3. Konkurso eigos fiksavimas
484	III.3.1.3.4. Laikinas pasišalinimas iš konkurso
485	III.3.1.4. Konkurso nutraukimas
487	III.3.2. Kiti priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas pažeidimai
488	III.3.3. Pakaitinio valstybės tarnautojo priėmimas į valstybės tarnybą
489	III.4. Priėmimo į statutinę valstybės tarnybą tvarkos ypatumai
491	IV. Valstybės tarnautojų karjera
491	IV.1. Valstybės tarnybos įstatymo reglamentuojama valstybės tarnautojų karjera
492	IV.1.1. Valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimas
492	IV.1.1.1. Tarnybinės veiklos vertinimą atliekantis subjektas
493	IV.1.1.2. Vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto pokalbis, tiesioginio vadovo išvada

- 496 IV.1.1.3. Pranešimas apie tarnybinės veiklos vertinimą komisijoje
- 497 IV.1.1.4. Vertinimo komisijos sudėtis
- 499 IV.1.1.5. Vertinimo komisijoje procedūra ir tarnybinės veiklos vertinimo užbaigimas
- 504 IV.1.1.5.1. Vertinimo komisijos išvados ir į pareigas priimančio asmens sprendimo apskundimas teismui
- 506 IV. 2. Statutinių valstybės tarnautojų karjeros santykius reguliuojančių normų taikymas
- 506 IV.2.1. Vidaus tarnybos statuto taikymas tarnautojų karjeros teisiniams santykiams
- 506 IV.2.1.1. Atestacija
- 507 IV.2.1.1.1. Atestacijos lapas, Atestacijos komisijos posėdžio protokolas ir tvarka
- 508 IV.2.1.1.2. Atestacijos komisijos išvada ir šios komisijos teikiami siūlymai
- 510 IV.2.1.1.3. Perkėlimas į viena pakopa žemesnes pareigas
- 510 IV.2.1.1.4. Neeilinė pareigūno atestacija
- 512 IV.2.1.1.5. Supažindinimas su įsakymu dėl pareigūno atestacijos datos ir vietos
- 512 IV.2.1.2. Kvalifikacinės kategorijos
- 512 IV.2.1.2.1. Kvalifikacinės kategorijos įgijimas, vidaus tarnybos stažas
- 513 IV.2.1.2.1.1. Laikotarpio, kai pareigūnas yra policijos rezerve, įskaitymas į vidaus tarnybos stažą
- 514 IV.2.1.2.1.2. Pusės studijų laiko įskaitymas į vidaus tarnybos stažą
- 517 IV.2.1.2.2. Kvalifikacinės kategorijos nepatvirtinimas
- 518 IV.2.1.3. Pareigūnų specialūs laipsniai ir jų suteikimo tvarka
- 518 IV.2.1.3.1. Aukštesnio laipsnio suteikimas
- 522 IV.2.1.4. Pareigūno pareigų paaukštinimas
- 523 IV.2.1.4.1. Atrankos komisijos sudėtis
- 524 IV.2.1.4.2. Teismo galių ribos, nustačius atrankos pažeidimą
- 525 IV.2.2. Tarnybos muitinėje statuto taikymas tarnautojų karjeros santykiams
- 525 IV.2.2.1. Statutinės komisijos išvada ir muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimas
- 526 IV.2.3. Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto taikymas tarnautojų karjeros santykiams
- 527 IV.2.3.1. Atestacijos komisijos kompetencija, kai tiesioginis vadovas pareigūno veiklą įvertina „gerai“
- 529 IV.2.4. Diplomatinių tarnybos įstatymo taikymas tarnautojų karjeros santykiams
- 529 IV.2.4.1. Diplomato rotacijos taikymo sąlygos
- 532 IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos
- 533 IV.2.4.3. Rotacijos principo nesilaikymas
- 533 **V. Valstybės tarnautojo darbo užmokestis**
- 535 V.1. Valstybės tarnautojo pareiginė alga ir jam mokamas priedas
- 538 V.1.1. Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą
- 543 V.2. Valstybės tarnautojui mokamos priemokos
- 544 V.2.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą

- 544 V.2.2. Priemokos už papildomų užduočių atlikimą
- 545 V.3. Apmokėjimas valstybės tarnautojui už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą
- 545 V.4. Statutiniams valstybės tarnautojams mokamos priemokos
- 545 V.4.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą
- 546 V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu
- 548 V.4.3. Atlyginimas už budėjimą; pamaininis darbo laiko organizavimas, viršvalandinis darbas
- 553 V.5. Konstitucijai prieštaraujantis darbo užmokesčio ribojimas
- 559 V.6. Atlyginimas už valstybės tarnautojų mokymąsi
- 559 V.6.1. Valstybės tarnautojo mokymosi išlaidų apmokėjimas
- 561 V.6.2. Apmokėjimas už mokymosi atostogas statutiniams valstybės tarnautojams
- 562 V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju
- 565 V.8. Už valstybės tarnautojo nušalinimo nuo tarnybos laikotarpį tarnautojui mokamas darbo užmokestis
- 566 V.9. Už statutinio valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį pareigūnui mokamas darbo užmokestis
- 566 V.9.1. Statutinio valstybės tarnautojo nušalinimas nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka
- 568 V.9.2. Pareigūno nušalinimas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu
- 573 V.9.3. Apkaltinamojo teismo nuosprendžio priėmimo senaties įtaka darbo užmokesčio už nušalinimo laikotarpį mokėjimui
- 574 V.9.4. Darbo užmokesčio sumokėjimas už nušalinimo laikotarpį, nutrūkus valstybės tarnybos santykiams
- 575 V.10. Teisė kreiptis į administracinę teisumą dėl neišmokėto darbo užmokesčio ir šios teisės ribojimas
- 575 V.10.1. Reikalavimų apimtis, kreipiantis į administracinę teisumą dėl darbo užmokesčio (atlyginimo) už valstybės tarnybą priteisimo
- 576 V.10.2. Ieškinio senatis
- 576 V.10.2.1. Ieškinio senaties taikymas
- 576 V.10.2.2. Ieškinio senaties atnaujinimas
- 577 V.10.2.3. Ieškinio senaties skaičiavimas
- 577 V.10.3. Delspinigiai
- 579 V.10.4. Įrodinėjimo našta
- 579 V.10.5. Neteisėtai valstybės tarnautojui išmokėtas darbo užmokestis
- 581 V.10.6. Teismo sprendimu priteistų ir išmokėtų darbo užmokesčio sumų vykdymo atgrėžimas

Išvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) 33 straipsnio 1 dalis įtvirtina konstitucinę piliečių teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą. Šią piliečio teisę taip pat nustato tarptautiniai dokumentai (Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 21 str. 2 p., Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktas 25 str. c p.).

Įstatymų leidėjas valstybės tarnybą apibrėžia kaip teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu, visumą (Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Valstybės žinios (toliau – ir Žin.), 1999, Nr. 66-2130; Žin., 1999, Nr. 105; Žin., 2002, Nr. 45-1708; toliau – ir Valstybės tarnybos įstatymas, VTĮ) 2 str. 1 d.). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas), aiškindamas konstitucinę valstybės tarnybos sampratą, ne kartą pažymėjo, jog valstybės tarnyba suvokiama kaip tarnyba Lietuvos valstybei ir pilietinei Tautai, tai yra kaip santykių tarp valstybės ir asmenų, kuriems yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas užtikrinant viešojo administravimo vykdymą ir viešųjų paslaugų teikimą, kad būtų garantuotas visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešasis interesas, sistema. Tai teisiniai santykiai tarp valstybės tarnautojo ir valstybės, kuri šio asmens atžvilgiu atlieka darbdavio vaidmenį. Valstybės tarnyba yra valstybės tarnautojų profesinė veikla, susijusi su viešojo intereso garantavimu. Konstitucijoje vartojama sąvoka „valstybės (valstybinė) tarnyba“ savo turiniu yra tapati sąvokai „viešojo tarnyba“. Taigi konstitucinė valstybės tarnybos samprata yra neatskiriama susijusi su valstybės, kaip visos visuomenės organizacijos, paskirtimi užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą (plačiau žr. pvz., 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. kovo 20 d., 2009 m. gruodžio 11 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimus).

Akivaizdu, jog konstitucinės valdžios įstaigų pareigos tarnauti žmonėms, pilietinės Tautos viešojo intereso realus ir veiksmingas užtikrinimas yra neatsiejamas nuo žmonių, einančių pareigas valstybės tarnyboje ir atliekančių VTĮ 2 straipsnio 1 dalyje nurodytą viešojo administravimo veiklą, tai yra profesionalių valstybės tarnautojų (VTĮ 2 str. 2 d.).

Tai, kad valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą valstybės ir savivaldybių institucijoms vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas, o ne privačius šia veikla užsiimančių darbuotojų interesus, lemia valstybės tarnautojų, kaip korpuso, ypatingą formavimo tvarką, jų teisinio statuso specifiką, taip pat jų ypatingą atsakomybę visuomenei už jiems pavestų funkcijų vykdymą (Konstitucinio

Teismo 2012 m. vasario 27 d. nutarimas). Šios aplinkybės suponuoja ir tarnybiniam ginčams, tai yra valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus, ginčams su administracija, susijusiems su tarnautojo statuso įgijimu, pasikeitimu ar praradimu ir drausminio poveikio priemonių taikymu, taikomą atskirą ginčų nagrinėjimo tvarką. Kaip nurodoma Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 13-308; Žin., 2000, Nr. 85-2566; toliau – ir Administracinių bylų teisenos įstatymas, ABTĮ) 15 straipsnio 1 dalies 5 punkte, bylas dėl šių ginčų, kai viena ginčo šalis yra valstybės ar savivaldybės tarnautojas, turintis viešojo administravimo įgaliojimus (įskaitant pareigūnus ir įstaigų vadovus) sprendžia administraciniai teismai.

Pastebėtina, kad iš visų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (toliau – ir Vyriausiasis administracinis teismas, LVAT) gaunamų bylų (pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų) didžiąją dalį sudaro būtent bylos dėl tarnybinių ginčų¹. Pavyzdžiui, 2009 metais bylos dėl tarnybinių ginčų sudarė apytiksliai 13 procentų, 2010 metais – 52 procentus, 2011 metais – 21 procentą, 2012 metais – 23 procentus visų Vyriausiajame administraciniame teisme gautų bylų².

Stabiliai didelis teisme gaunamų bylų dėl tarnybinių ginčų kiekis, valstybės tarnautojų atliekamų funkcijų reikšmingumas visai visuomenei ir valstybei, valstybės tarnautojo statusą turinčių asmenų skaičius³ aiškiai rodo, jog apibendrinta ir susisteminta medžiaga apie teismų praktiką tarnybinių ginčų srityje yra neabejotinai aktuali itin dideliame asmenų ratui *inter alia* visiems valstybės tarnautojams (tiek esamiems, tiek siekiantiems jais tapti), valdžios institucijoms, teismams, teisininkams, akademinėi bendruomenei bei kitiems suinteresuotiems asmenims. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog nuo 2006 metų Vyriausiojo administracinio teismo biuletenyje Nr. 9 skelbto *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimo* praėjo septyneri metai. Per šį laikotarpį ne kartą buvo tobulintas teisinis reguliavimas, kito teisiniai santykiai, be kita ko, lėmę ir Vyriausiojo administracinio teismo praktikos vystymąsi.

Įvertinus tai, taip pat siekiant didinti teismų atvirumą, praktikos nuoseklumą, supažindinti suinteresuotą visuomenę su aktualia teisės normų taikymo ir aiškinimo praktika, pateikti susistemintą, patogią praktiškai naudoti medžiagą, leidžiančią rasti informaciją apie tai, kaip panašaus pobūdžio bylas sprendžia Vyriausiasis administracinis teismas, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsniu, Vyriausiajame administraciniame teisme buvo parengtas naujas apibendrinimas, kuriame pateikiama aktualiausia susisteminta medžiaga, susijusi su tarnybiniais ginčais.

Akcentuotina, kad parengto apibendrinimo tikslas yra pateikti administracinių bylų nagrinėjimo praktiką, kuri atspindėtų Vyriausiojo administracinio teismo poziciją sprendžiant klausimus, susijusius su valstybės tarnybos teisinius santykius reglamentuojančių teisės normų taikymu, supažindintų su vyraujančiomis praktikos šioje srityje

1 Vadovaujantis ABTĮ 2 straipsnio 19 dalimi, tarnybiniai ginčai – tai valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus, ginčai su administracija, susiję su tarnautojo statuso įgijimu, pasikeitimu ar praradimu ir drausminio poveikio priemonių taikymu.

2 2009 metais Vyriausiajame administraciniame teisme iš viso buvo gautos 1722 bylos, 2010 metais – 2746 bylos, 2011 metais – 1885 bylos, 2012 metais – 2092. Plačiau šiuo aspektu žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009-2012 m. metinius pranešimus. Prieiga internetu: < <http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismo-metiniai-pranesimai.html> >.

3 Valstybės tarnybos departamento duomenimis, 2012 m. liepos 1 d. buvo 52 074 asmenys, turintys valstybės tarnautojo statusą. Prieiga internetu: < <http://www.vtd.lt/index.php?1653524432> >.

je tendencijomis, atkreiptų dėmesį į dažniausiai pasitaikančias teisės normų taikymo klaidas ir problemas, teisės spragas ar egzistuojantį poreikį tobulinti galiojantį teisinį reguliavimą.

Pagrindinis dėmesys parengtame apibendrinime yra skiriamas Vyriausiojo administracinio teismo praktikai aiškinant ir taikant Valstybės tarnybos įstatymo, Vidaus tarnybos statuto, patvirtinto 2003 m. balandžio 29 d. įstatymu Nr. IX-1538 (Žin., 2003, Nr. 42-1927; toliau – ir Vidaus tarnybos statutas, VTS), Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto, patvirtinto 2000 m. spalio 10 d. įstatymu Nr. VIII-1986 (Žin., 2000, Nr. 94-2917; Žin., 2003, Nr. 64-2881; toliau – ir Tarnybos muitinėje statutas, TMS), Lietuvos Respublikos tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto, patvirtinto 2000 m. balandžio 18 d. įstatymu Nr. VIII-1631 (Žin., 2000, Nr. 39-1088; 2003, Nr. 49-2158; 2005, Nr. 28-876, Nr. 143-5181; 2006, Nr. 72-2678, Nr. 87-3404; 2007, Nr. 132-5349; 2008, Nr. 74-2869; toliau – ir Tarnybos Kalėjų departamente statutas, TKDS), Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 7-140; toliau – ir Diplomatinės tarnybos įstatymas, DTĮ), Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto, patvirtinto 2003 m. balandžio 1 d. įstatymu Nr. IX-1409 (Žin., 2003, Nr. 38-1656, toliau – ir Specialiųjų tyrimų tarnybos statutas, STTS), Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (Žin., 1998, Nr. 49-1325; toliau – ir Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas, KASOKTĮ), Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 92-2848; toliau – ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas, VSATĮ), Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto, patvirtinto 2003 m. liepos 1 d. įstatymu Nr. IX-1669 (Žin., 2003, Nr. 73-3348; toliau – ir Civilinės krašto apsaugos tarnybos statutas, CKATS) ir 2013 m. sausio 1 d. netekusio galios Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statuto, patvirtinto 2002 m. liepos 5 d. įstatymu Nr. IX-1042 (Žin., 2002, Nr. 73-3101; toliau – ir Valstybės saugumo departamento statutas, VSDS)⁴, nuostatas. Šio teismo jurisprudencija, susijusi su kitų įstatymų bei juos lydinių teisės aktu, taip pat Europos Sąjungos teisės, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos normų taikymu, yra analizuojama tiek, kiek yra reikšminga, taikant ir aiškinant anksčiau nurodytus teisės aktus.

Atsižvelgiant į itin gausų bylų dėl tarnybinių ginčų skaičių, plačią minėtų santykių teisinio reguliavimo sritį bei didelę apibendrinimo apimtį, šis apibendrinimas yra išskaidytas į dvi dalis pagal atitinkamas sritis. Pirmoje apibendrinimo dalyje, kuri publikuojama šiame biuletenyje, pateikiama Vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalga, susijusi su valstybės tarnautojo pareigybių, priėmimo į valstybės tarnybą, valstybės tarnautojų karjeros bei jų darbo užmokesčio klausimais. Antroje apibendrinimo dalyje, kurią numatoma publikuoti kitame biuletenio numeryje, planuojama apžvelgti Vyriausiojo administracinio teismo praktiką valstybės tarnautojų socialinių ir kitų garantijų, valstybės tarnautojų materialinės ir tarnybinės atsakomybės bei valstybės tarnautojų atleidimo klausimais.

Parengtam apibendrinimui atrinktos 2009–2012 metų bei kai kurios ankstesnio laikotarpio administracinės bylos, kuriose suformuotos taisyklės bei pateikiami teisės aiškinimo ir taikymo pavyzdžiai yra (gali būti) aktualūs ir šiomis dienomis. Atkreiptinas dėmesys, kad teisinis reguliavimas administracinės teisės srityje yra dinamiškas, teisės

4 VSDS neteko galios, vadovaujantis 2012 m. spalio 17 d. Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo pakeitimo įstatymu Nr. XI-2289 (Žin., 2012, Nr. 129-6463) 4 straipsniu.

aktai nuolat keičiami. Dėl to atitinkamo teismo sprendimo citavimas kartais reikalauja pateikti nuorodas į jau nebegaliojančias ar pakeistas teisės normas ir atskleisti jų turinį. Taigi skaitytojas turėtų būti atidus, kadangi atsižvelgiant į tai, jog teisė pasižymi sisteminiu pobūdžiu, tam tikrų įstatymų ir juos įgyvendinančių teisės aktų nuostatų pasikeitimas gali suponuoti būtinybę kitaip interpretuoti ir aiškinti kitas, nepakeistas šių teisės aktų normas. Apibendrinime yra pateikiamos ne naujos teisės aktų aiškinimo taisyklės, kurios, paisant teisinės valstybės principų, gali būti formuojamos tik nagrinėjant konkrečias bylas, o aktualios administracinių teismų praktikos apžvalga. Teismai teisės normas aiškina ir taiko atsižvelgdami į konkrečios individualios bylos faktines aplinkybes ir jas siedami su ginčo santykiams taikytina teisės norma. Dėl to apibendrinimo skaitytojas, remdamasis tam tikru sprendimu, turėtų nepamiršti, kad kiekvienas teismo pateiktas teisės aiškinimas turi būti suprantamas konkrečių bylos aplinkybių kontekste.

Be to, pabrėžtina ir tai, kad teismų praktika nėra ir negali būti visiškai statiška. Ji gali būti vystoma, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, šį būtinumą tinkamai motyvuojant. Siekis stiprinti žmogaus teisių apsaugą yra svarbus tikslas, galintis pateisinti teismų praktikos kitimą. Tinkamai motyvuota teismų praktikos kaita, kai ji nėra atsitiktinė, atitinka teisinės valstybės imperatyvą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 17 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶²-417/11, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 21, 2011, p. 485-495; 2009 m. kovo 17 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-67/2009, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 7(17), 2009, p. 289-303; 2008 m. rugsėjo 4 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-984/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6(16), 2008, p. 224-239, Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

I. Valstybės tarnybos teisiniai pagrindai

---

1. *Vieninga (vientisa) valstybės tarnybos sistema.* Kaip pabrėžiama Konstitucinio Teismo praktikoje, vienas iš valstybės tarnybos konstitucinės sampratos elementų, kartu ir reikalavimų, kurių privalu paisyti organizuojant valstybės tarnybą ir reguliuojant valstybės tarnybos santykius, yra valstybės tarnybos sistemos, apimančios tarnybą ir valstybės, ir savivaldybių institucijose, vieningumas. Šis vieningumas yra svarbi valstybės tarnybos sistemos funkcionavimo nepertraukiamumo, tęstinumo sąlyga. Visos valstybės ir savivaldybių institucijos savo veiklą turi vykdyti nepertraukiamai. Vadinausi, nepertraukiamas turi būti ir valstybės tarnybos, kaip sistemos, funkcionavimas, kad visoje valstybėje būtų galima nuolat ir veiksmingai vykdyti viešąjį administravimą ir teikti viešąsias paslaugas garantuojant viešąjį interesą. Kadangi konstitucinė valstybės tarnybos samprata suponuoja būtinumą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų visų valstybės ir savivaldybės institucijų sistemines sąsajas ir tarpusavio sąveiką, apimančią *inter alia* jose dirbančių asmenų žinių, įgūdžių ir patirties perimamumą, taip pat tokį veiklos vykdančių valstybės funkcijas ir garantuojant viešąjį interesą tęstinumą, tai įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtinta valstybės tarnybos sistema pagal Konstituciją negali būti nevieninga (šiuo aspektu žr. 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimą)⁵.

---

5 Pastebėtina, kad vėlesniame, tai yra 2009 m. gruodžio 11 d. Konstitucinio Teismo nutarime naudojama vientisos valstybės tarnybos sistemos sąvoka.

2. *Valstybės tarnybos įstatymas*. Pagrindinis teisės aktas, šiuo metu reguliuojantis valstybės tarnybos principus, valstybės tarnautojo statusą, atsakomybę, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, valstybės tarnybos valdymo teisinius pagrindus yra Valstybės tarnybos įstatymas.

2.1. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, siekdamas sureguliuoti valstybės valdymo tarnybos santykius, 1995 m. balandžio 4 d. priėmė Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymą (toliau – ir Valdininkų įstatymas), kuriuo apibrėžė valstybės valdymo tarnybos paskirtį, apibūdino valstybės ir savivaldybių valdininkus, nustatė priėmimo į tarnybą tvarką, valdininkų teises, pareigas ir atsakomybę, tarnybos santykių pasibaigimą. Siekiant sukurti demokratinės, stabilios ir veiksmingos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos teisinius pagrindus, vieningą Lietuvos valstybės tarnybos teisinį reguliavimą, 1998 metais buvo inicijuotas naujo įstatymo, reguliuojančio Lietuvos valstybės tarnybos santykius, priėmimas⁶. Valstybės tarnybos įstatymas, pakeitęs Valdininkų įstatymą, buvo priimtas 1999 m. liepos 8 d. Vėliau, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001–2004 metų programos XII skyriaus „Valstybės valdymas“ nuostatas dėl Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo, sudarant sąlygas suformuoti profesionalių valstybės tarnautojų korpusą, kuris užtikrintų valstybės valdymo institucijų ir savivaldybių darbo tęstinumą, politinį neutralumą, efektyvumą, viešumą, aukštą teikiamų paslaugų kokybę ir atsakomybę už savo priimtus sprendimus, bei įgyvendinti skaidrią ir visiems suprantamą valstybės tarnautojų darbo apmokėjimo sistemą, panaikinant susiklosčiusias atlyginimų disproporcijas ir nepagrįstai dideles išeitines kompensacijas⁷, 2002 m. balandžio 23 d. įstatymu Nr. IX-855 minėtas įstatymas buvo išdėstytas nauja redakcija.

2.2. Šiuo metu galiojančią Valstybės tarnybos įstatymą sudaro vienuolika skyrių. Pirmasis skyrius įtvirtina bendrąsias nuostatas, antrasis – valstybės tarnautojo pareigybes, trečiasis – priėmimą į valstybės tarnautojų pareigas, ketvirtasis – valstybės tarnautojų teises ir pareigas, penktasis – valstybės tarnautojo karjerą, šeštasis – darbo užmokestį, septintasis – valstybės tarnautojų skatinimą ir atsakomybę, aštuntasis – valstybės tarnautojų socialines ir kitas garantijas, devintasis – valstybės tarnautojų atleidimą iš pareigų, dešimtas – valstybės tarnautojų mokymą, o vienuoliktasis – valstybės tarnybos valdymą.

2.3. Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas detalizuoja ypač gausus jį įgyvendinančių teisės aktų kiekis, pavyzdžiui:

2.3.1. Valstybės tarnautojo statuso atkūrimo ir pareigų siūlymo buvusiam valstybės tarnautojui taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 967 (Žin., 2002, Nr. 65-2655; Žin., 2006, Nr. 85-3327; Žin., 2012, Nr. 112-5676; toliau – ir Valstybės tarnautojo statuso atkūrimo ir pareigų siūlymo buvusiam valstybės tarnautojui taisyklės). Šios taisyklės reglamentuoja karjeros valstybės tarnautojo ir įstaigos vadovo statuso atkūrimą ir karjeros valstybės tarnautojo pareigų siūlymą buvusiam karjeros valstybės tarnautojui, įstaigos vadovo ar karjeros valstybės tarnautojo pareigų siūlymą buvusiam įstaigos vadovui, atleistiems iš valstybės tarnautojo pareigų dėl pareigybės panaikinimo ar sudarius šalių susitarimą dėl valstybės tar-

6 Valstybės tarnybos įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. P-1536. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=69868>.

7 Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas Nr. IXP-1163. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=153801>.

nautojo atleidimo (kai mokama kompensacija Valstybės tarnybos įstatymo 41 str. 6 d. 2 p. nustatytu būdu), taip pat karjeros valstybės tarnautojo pareigų siūlymą buvusiam pakaitiniam valstybės tarnautojui (išskyrus pakaitinius valstybės tarnautojus, kuriems suėjo 65 metai), pareigas nepertraukiamai ėjusiam ne mažiau kaip dvejus metus ir atleistam iš pareigų dėl negalėjusio eiti pareigų karjeros valstybės tarnautojo sugrįžimo.

2.3.2. Tarnybinių nuobaudų skyrimą valstybės tarnautojams reglamentuojančios Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 977 (Žin., 2002, Nr. 65-2665; Žin., 2010, Nr. 87-4586; toliau – ir Tarnybinių nuobaudų skyrimo taisyklės).

2.3.3. Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarką reglamentuojantis Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 (Žin., 2002, Nr. 65-2654; toliau – ir Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas). Pastebėtina, kad toks pastarojo akto pavadinimas nustatytas tik Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 640 redakcija, iki tol galiojusio akto antraštė buvo Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarka.

2.3.4. Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo tvarką, valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo tvarką ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo kriterijus nustatančios Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 909 (Žin., 2002, Nr. 60-2470; Žin., 2007, Nr. 110-4508; toliau – ir Valstybės tarnautojų vertinimo taisyklės).

2.3.5. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 (Žin., 2002, Nr. 51-1953; Žin., 2007, Nr. 50-1922; Žin., 2008, Nr. 49-1809; toliau – ir Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, Metodika). Vadovaujantis šia metodika, valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose aprašomos bei vertinamos valstybės tarnautojų pareigybės.

2.3.6. Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 968 (Žin., 2002, Nr. 65-2656; toliau – ir Etikos taisyklės). Šių taisyklių tikslas – apibrėžti veiklos ir elgesio principus, kurių turi laikytis valstybės tarnautojas, įgyvendindamas savo teises, vykdydamas teises aktuose nustatytas pareigas bei funkcijas, ir didinti visuomenės pasitikėjimą valstybės tarnautojais.

Pažymėtina, kad šiame apibendrinimo skyriuje nėra siekiama išvardinti visus Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas detalizuojančius poįstatyminius teisės aktus. Siekiant pateikti susistemintą ir patogią praktiškai naudoti medžiagą, kiekviename apibendrinimo skyriuje bus pateikiamas konkrečiam skyriui aktualus tokių aktų sąrašas.

2.4. *Diferencijuotas valstybės tarnybos santykių reguliavimas.* Pažymėtina, kad valstybės tarnautojai skirstomi į karjeros valstybės tarnautojus⁸, statutinius valstybės tar-

---

8 Karjeros valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas neterminuotam laikui ir turintis galimybę šio Įstatymo nustatyta tvarka įgyvendinti teisę į karjerą valstybės tarnyboje (VTĮ 2 str. 5 d.)

nautojus⁹, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojus¹⁰, įstaigos vadovus¹¹ ir pakaitinius valstybės tarnautojus¹². Valstybės tarnybos įstatymas ir jį įgyvendinantys teisės aktai nėra vieningai taikomi visoms išvardintoms valstybės tarnautojų grupėms. Šiame kontekste pirmiausia aktualus Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnis (2012 m. spalio 17 d. įstatymo Nr. XI-2297 redakcija), kuris nustato:

„1. Šis Įstatymas be išlygų taikomas valstybės tarnautojams, išskyrus statutinius valstybės tarnautojus.

2. Statutiniams valstybės tarnautojams šio Įstatymo 3¹ straipsnis, 9 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 4 dalis, 15 straipsnis, 16 straipsnio 4 ir 6 dalys, 16¹ straipsnis, 17 straipsnis, 18¹ straipsnis, 19 straipsnis, 28 straipsnis, 29 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys, 30 straipsnis, 31 straipsnis, 31¹ straipsnis, 32 straipsnis, 33 straipsnis, 38¹ straipsnis, 39 straipsnio 1 dalis, 43 straipsnio 5 dalies 9 punktą, 44 straipsnio 1 dalies 19 ir 20 punktai ir šio Įstatymo VI skyrius taikomi be išlygų. Kitos šio Įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja jų statutai ar Diplomatines tarnybos įstatymas.

3. Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybės institucijų ir įstaigų vadovams, kitiems Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybės pareigūnams, Vyriausybės įstaigų vadovams ir Vyriausybės priimamiems kitiems šių įstaigų pareigūnams taikoma šio Įstatymo 33 straipsnio 3 dalis. Šiems valstybės pareigūnams, išskyrus tuos, kurių kasmetines atostogas reglamentuoja specialūs įstatymai, taip pat taikomas šio Įstatymo 36 straipsnis. Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui ir jo pavaduotojams, policijos generaliniam komisariui taikomos šio Įstatymo VI skyriaus nuostatos. Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleriui šis Įstatymas taikomas be išlygų, o Seimo kancleriui – su Seimo statute numatytais taisyklėmis.

4. Seimo ar Respublikos Prezidento paskirtiems valstybinių (nuolatinių) komisijų ir tarybų pirmininkams, jų pavaduotojams ir nariams, taip pat pagal specialius įstatymus įsteigtų komisijų, tarybų, fondų valdybų pirmininkams ir nariams, taikoma tik šio Įstatymo 33 straipsnio 3 dalis. Šiems valstybės pareigūnams, išskyrus tuos, kurie tik periodiškai dalyvauja šioje dalyje nurodytų komisijų, tarybų, fondų valdybų posėdžiuose, taip pat taikomas šio Įstatymo 36 straipsnis.

5. Šis Įstatymas netaikomas:

1) valstybės politikams;

2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir kitų teismų teisėjams, prokurorams;

9 Statutinis valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatines tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu (VTĮ 2 str. 6 d.).

10 Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos įgaliojimų laikui arba kituose įstatymuose nustatytam laikui (VTĮ 2 str. 7 d. (2003 m. gruodžio 18 d. įstatymo Nr. IX-1926 redakcija).

11 Įstaigos vadovas – valstybės tarnautojas, priimtas vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai (VTĮ 2 str. 8 d. (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija).

12 Pakaitinis valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, priimtas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, iki šio Įstatymo nustatyta tvarka į jas bus priimtas karjeros valstybės tarnautojas, taip pat valstybės tarnautojas, pakeičiantis laikinai negalintį eiti pareigų karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoją (VTĮ 2 str. 10 d. (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija).

- 3) Lietuvos banko valdybos pirmininkui, jo pavaduotojams, valdybos nariams ir kitiems Lietuvos banko tarnautojams;
- 4) profesinės karo tarnybos kariams;
- 5) valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojams;
- 6) viešųjų įstaigų darbuotojams;
- 7) darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis ir gaunantiems darbo užmokes-
tį iš valstybės ir savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų;
- 8) žvalgybos pareigūnams.“

2.4.1. Šio straipsnio nuostatos ne kartą buvo aktualios Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje. Pavyzdžiui, šiuo aspektu paminėtina administracinė byla Nr. A⁴³⁸-883/2007, kurioje ginčas kilo dėl pareiškėjo teisės atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą, kai buvę statutiniai valstybės tarnautojai, vadovaudamiesi Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 1 punktu atsistatydinę savo noru iš pareigų ir išvykę kartu su sutuoktiniais, perkeltais, paskirtais arba išrinktais darbui užsienyje, siekia grįžti į valstybės tarnybą, pasibaigus jų sutuoktinių darbo užsienyje laikui. Teisėjų kolegija apžvelgiamu atveju konstatavo, kad aptariamų teisinių santykių nereglamentavimas nei Vidaus tarnybos statute, nei Diplomatines tarnybos įstatyme sąlygoja, jog atsiranda įstatyminės (VTĮ 4 str. 2 d.) prielaidos šiems teisiniams santykiams reguliuoti, pritaikyti Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas. Teisėjų kolegija, remdamasi byloje aptariamų teisinių santykių atsiradimo metu galiojusia Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 5 dalies redakcija¹³ ir nuo 2006 m. liepos 1 d. įsigaliojusia Valstybės tarnybos įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi¹⁴, vertino, jog iš nurodytų teisės normų matyti, kad byloje aptariamoms socialinės garantijos apimtis pagal savo turinį keitėsi. Pirmuoju atveju buvo „garantuojamos einamos pareigos“, antruoju atveju – numatyta galimybė „Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų nustatyta tvarka grįžti į eitas arba, jeigu nėra galimybės, kitas statutinio valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje arba kitoje valstybės institucijoje ar įstaigoje“, t. y. buvusi garantija sugrįžti į buvusias pareigas, buvo pakeista į garantiją – būti sugrąžintam ne tik į buvusias pareigas, bet ir būti sugrąžintam į kitas pareigas toje pačioje arba kitoje valstybės institucijoje ar įstaigoje, jeigu nėra galimybės būti sugrąžintam į buvusias pareigas. Minėtus pakeitimus vertindama didesnio palankumo, didesnio jo socialinių garantijų užtikrinimo valstybės tarnautojui ar pareigūnui prasme, teisėjų

13 „Karjeros valstybės tarnautojų sutuoktiniams, kurie išvyksta kartu su perkeltais į kitas pareigas Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse, konsulinėse įstaigose ir atstovybėse prie tarptautinių organizacijų, taip pat į kitų valstybių arba tarptautines institucijas valstybės tarnautojais, garantuojamos einamos pareigos, jeigu iki išvykimo jie buvo karjeros valstybės tarnautojai“.

14 „Teisė atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą – Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų nustatyta tvarka grįžti į eitas arba, jeigu nėra galimybės, kitas statutinio valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje arba kitoje valstybės institucijoje ar įstaigoje, kurioje pareigas einančių statutinių valstybės tarnautojų statusą reglamentuoja atitinkamas statusas arba Diplomatines tarnybos įstatymas, - turi buvę statutiniai valstybės tarnautojai, statuto arba Diplomatines tarnybos įstatymo nustatyta tvarka atsistatydinę savo noru ir paskirti dirbti tarptautinėje institucijoje arba užsienio valstybės institucijoje, taip pat buvę statutiniai valstybės tarnautojai, atsistatydinę savo noru iš pareigų ir išvykę kartu su sutuoktiniais, perkeltais, paskirtais arba išrinktais darbui užsienyje. Jei statutai ar Diplomatines tarnybos įstatymas nenustato kitaip, šie asmenys turi teisę atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą per 3 mėnesius nuo darbo tarptautinėje institucijoje arba užsienio valstybės institucijoje pabaigos arba per 3 mėnesius po sutuoktinio perkėlimo laikotarpio pabaigos, arba per 3 mėnesius nuo prašymo atkurti statutinio valstybės tarnautojo statusą pateikimo dienos, jeigu toks prašymas pateikiamas nepasibaigus sutuoktinio perkėlimo laikotarpiui.“

kolegija padarė išvadą, kad iki 2006 m. liepos 1 d. galiojusi minėta socialinė garantija buvo palankesnė, ją lyginant su šiuo metu galiojančia, nes jei pirmuoju atveju buvo nustatytas besąlyginis gražinimas į eitas pareigas, tai antruoju atveju numatyta galimybė gražinti ir į kitas pareigas toje pačioje arba kitoje valstybės institucijoje ar įstaigoje, tai darant Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų nustatyta tvarka. Remdamasi teisės aktų galiojimo laiko požyriū bei draudimo taikyti teisės aktus, kurie blogina asmenų teisinę padėtį atgal, principais, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pareiškėjo atžvilgiu turi būti taikoma Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 5 dalies redakcija, galiojusi ginčijamų teisinių santykių atsiradimo metu (2007 m. lapkričio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-883/2007).

2.4.2. Administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1229/2010, vadovaujantis VTĮ 4 straipsnio 2 dalimi, buvo pritaikytas Diplomatinės tarnybos įstatymas. Teisėjų kolegija šioje byloje, sistemiškai išanalizavusi VTĮ 4 straipsnio 2 dalies¹⁵ ir DTĮ 1 straipsnio 2 dalies¹⁶ nuostatas, konstatavo, kad DTĮ šiuo atveju yra specialus įstatymas VTĮ atžvilgiu, taip pat atsižvelgdama į nutartyje apibrėžtą diplomatų išskirtinumą kitų valstybės tarnautojų atžvilgiu, padarė išvadą, kad šioje byloje reikia vadovautis DTĮ įtvirtinta kolizine taisykle, tai yra nagrinėjamoje byloje sprendama ginčą kolegija pirmiausia vadovavosi DTĮ įtvirtintomis diplomatų rotacijos principo taikymo nuostatomis ir vertino jų taikymo sąlygas. Teisėjų kolegija nurodė, kad tik nustačius, jog atitinkamo su diplomatų statusu susijusio klausimo DTĮ nereglamentuoja, būtų galima analizuoti atitinkamas VTĮ normas (2010 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1229/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010, p. 415-438).

2.4.3. Kaip jau minėta, Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 3 ir 4 dalys *expressis verbis* išskiria asmenų kategorijas, kurioms šis įstatymas taikomas itin ribotai. Pavyzdžiui, vadovaujantis minėto straipsnio 4 dalimi, pagal specialius įstatymus įsteigtų komisijų, tarybų, fondų valdybų pirmininkams ir nariams taikoma tik VTĮ 33 straipsnio 3 dalis. Šiems valstybės pareigūnams, išskyrus tuos, kurie tik periodiškai dalyvauja šioje dalyje nurodytų komisijų, tarybų, fondų valdybų posėdžiuose, taip pat taikomas šio Įstatymo 36 straipsnis. Pažymėtina, kad panašaus turinio nuostatas įtvirtino ir ankstesnės redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 5 punktas (2002 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. IX-1044 redakcija), numatęs, jog VTĮ netaikomas pagal specialius įstatymus įsteigtų komisijų, tarybų, fondų valdybų pirmininkams ir nariams, išskyrus šio Įstatymo 33 straipsnio 3 dalį. Šios nuostatos pagrindu Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A⁴-816/2004 vertino Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir Mokestinių ginčų komisija, MGK) nario

15 VTĮ 4 str. 2 d. (2008 m. gruodžio 9 d. įstatymo Nr. XI-53 redakcija): „Statutiniams valstybės tarnautojams šio Įstatymo 15 straipsnis, 16 straipsnio 4 ir 6 dalys, 161 straipsnis, 17 straipsnis, 181 straipsnis, 19 straipsnis, 28 straipsnis, 29 straipsnio 5 ir 6 dalys, 31 straipsnis, 311 straipsnis, 32 straipsnis, 33 straipsnis, 39 straipsnio 1 dalis, 43 straipsnio 5 dalies 9 punktas ir šio Įstatymo VI skyrius taikomi be išlygų. Kitos šio Įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja statutai ar Diplomatinės tarnybos įstatymas.“

16 DTĮ 1 straipsnio 2 dalis (2004 m. lapkričio 2 d. įstatymo Nr. IX-2520 redakcija) apibrėžė: „Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos teisinį pagrindą sudaro Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, šis įstatymas, Lietuvos Respublikos konsulinis statusas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, tarp jų 1961 m. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių, kiti teisės aktai. Valstybės tarnybos įstatymas, darbo santykius ir socialines garantijas nustatantys įstatymai bei kiti teisės aktai diplomatams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nenustato šis įstatymas.“

statusą. Byloje buvo konstatuota, kad atleidžiant asmenį iš Mokestinių ginčų komisijos nario ir jos pirmininko pareigų Valstybės tarnybos įstatymas netaikomas. Mokestinių ginčų komisija įsteigta specialaus įstatymo – Mokesčių administravimo įstatymo – pagrindu, o jos veiklą, taip pat ir jos narių paskyrimo bei atleidimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. gruodžio 3 d. nutarimas Nr. 1396 „Dėl Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo ir jos nuostatų patvirtinimo“¹⁷ (2004 m. spalio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴-816/2004).

3. Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio nuostatos parodo, kad atsižvelgiant į valstybės funkcijų, įgyvendinamų per atitinkamas institucijas, įvairovę, valstybės tarnybos sistemos vieningumas (bendrumas) nepaneigia galimybės tam tikrus valstybės tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai. Tai atitinka konstitucinę valstybės tarnybos sampratą.

Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra nurodęs, kad kiekvienos valstybės funkcijos turinys ir jos vykdymo aplinkybės lemia tai, kad šias funkcijas vykdančios valstybės institucijos negali nesiskirti savo statusu ir veiklos pobūdžiu. Vienos valstybės funkcijos yra vykdomos pirmiausia ar daugiausia per civilines valstybės (ir savivaldybių) institucijas, o kitos – per karines ir (arba) sukarintas valstybės institucijas. Pagal Konstituciją karinė, sukarinta bei saugumo tarnybos yra atribotos nuo civilinės tarnybos. Konstitucijoje yra įtvirtinta diferencijuota civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų samprata. Tai sudaro teisinės prielaidas teisės aktais diferencijuotai reguliuoti santykius, susijusius su civilinių valstybės institucijų ir karinių bei sukarintų valstybės institucijų veikla, taip pat nustatyti tokį civilinėse ir karinėse bei sukarintose valstybės institucijose dirbančių asmenų teisinį statusą, kuris turėtų tam tikrus ypatumus.

Valstybės tarnybos santykiai gali būti diferencijuotai reguliuojami atsižvelgiant ir į tai, ar ši tarnyba yra tarnyba valstybės, ar savivaldybių institucijose, taip pat į tai, ar atitinkamos valstybės institucijos pagal Konstituciją yra priskirtos įstatymų leidžiamajai, ar vykdomajai, ar teisminei valdžiai, ar nė vienai iš jų. Diferencijuoto valstybės tarnybos santykių reguliavimo pagrindu gali būti įvairūs kriterijai: valstybės funkcijos, vykdomos per atitinkamą valstybės (savivaldybių) instituciją, institucijos kompetencija, veiklos mastas, dydis, veiklos teritorija ir t. t.

Valstybės tarnybos santykių teisinio reguliavimo diferencijavimo pagrindu gali būti ir tai, kad valstybės tarnyba, kaip sistema, yra organizuojama remiantis *inter alia* hierarchijos ir pavaldumo principais. Valstybės tarnautojų pareigybių hierarchijos nustatymas ar kitoks klasifikavimas, suskirstymas į kategorijas ar pan. privalo būti vieningas, grindžiamas tais pačiais kriterijais. Neleistina, kad atskiros valstybės institucijos ar atskiros valstybės valdžios šakos kiekviena pati sau nusistatytų atskirą valstybės tarnautojų pareigybių kategorijų sistemą (klasifikaciją), kuri nebūtų grindžiama visai valstybės tarnybai bendrais įstatymu nustatytais kriterijais. Nustatant minėtą vieningą sistemą būtina paisyti valdžių padalijimo principo, suponuojančio *inter alia* tai, kad visos valstybės valdžios – įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė – yra lygios savo

17 Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatai neteko galios 2004 m. rugsėjo 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1120. Nauji šios komisijos nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1119 (Žin., 2004, Nr. 136-4946).

valstybiniu statusu. Konkrečios valstybės tarnautojų pareigybės gali būti priskirtos tam tikrai kategorijai (rūšiai) tik pagal šią vieningą sistemą, tačiau tai darant privalu paisyti kiekvienos institucijos ir kiekvienos pareigybės ypatumų, atitinkamų valstybės tarnautojų vykdomų funkcijų ir atsakomybės, kitų veiksnių.

Aiškindamas Konstitucijos 141 straipsnį¹⁸, Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai. Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytos sukarintos tarnybos negali būti tapatinamos su karinėmis krašto apsaugos sistemos institucijomis ir jų pareigūnai negali būti tapatinami su krašto apsaugos sistemos kariais, nes sukarintų tarnybų konstitucinė paskirtis yra susijusi ne tiek su valstybės gynimu nuo agresijos ir gynybos srities tarptautinių įsipareigojimų vykdymu, kiek su kitomis valstybės ir visuomenės saugumui svarbiomis sritimis (valstybės sienos apsauga ir kontrole, viešosios tvarkos užtikrinimu, nusikaltimų tyrimu, valstybės paslapčių apsauga ir pan.). Kita vertus, tokioms sukarintoms tarnyboms, be jų pagrindinių funkcijų, gali būti pavesta karo metu ginkluotosiose pajėgose ginti valstybę, padėti kariuomenei įgyvendinti kitus su valstybės gynyba ir jos tarptautiniais įsipareigojimais susijusius uždavinius. Taigi konstitucinė tokių sukarintų tarnybų paskirtis lemia būtinybę jų veiklą organizuoti remiantis statutiniais santykiais. Vadinasi, Konstitucijos 141 straipsnio sąvoka „sukarintų <...> tarnybų“ aiškintina kaip apimanti statutines valstybės institucijas, nepriskirtinas krašto apsaugos sistemai. Šios institucijos yra Konstitucijos 141 straipsnyje *expressis verbis* minima policija, vidaus tarnyba ir saugumo tarnyba (t. y. policijos, vidaus tarnybos ir saugumo tarnybos įstaigos), taip pat kitos valstybės institucijos, kurių veikla, atsižvelgiant į jų paskirtį ir funkcijas, turi būti organizuojama remiantis statutiniais santykiais.

Konstitucijos 141 straipsnis suponuoja tai, kad statutinių valstybės institucijų pareigūnai atlieka statutinę valstybės tarnybą, kuri yra specifinė valstybės tarnybos rūšis, besiskirianti nuo kitokios (civilinės) valstybės tarnybos ir karo tarnybos. Iš statutinės valstybės tarnybos sampratos kyla šie jai būdingi bruožai: specialus teisinis reguliavimas atitinkamos tarnybos ypatumus nustatančiais teisės aktais (statutais), griežto hierarchinio pavaldumo statutiniai santykiai, kuriems būdingas *inter alia* ypatingas tarnybos atlikimo režimas (*inter alia* tarnybos pareigų vykdymo, tarnybos laiko, tarnybinės subordinacijos ypatumai, pareigūnų karjerą ir vietą statutinių santykių hierarchijoje žyminčių specialių tarnybinių laipsnių (rangų) sistema, tarnybinės (drausminės) atsakomybės specifika), specialūs reikalavimai statutinių valstybės institucijų pareigūnams (*inter alia* susiję su jų lojalumu Lietuvos valstybei ir patikimumu, išsilavinimu, amžiumi, sveikatos būkle ir pan.), specifiniai šių pareigūnų įgaliojimai (*inter alia* jiems nepavaldžių asmenų atžvilgiu, taip pat susiję su prievartos priemonių naudojimu), specialios socialinės ir kitos garantijos. Pažymėtina, kad Konstitucijos 141 straipsnyje nėra pateikta išsamaus sukarintų (statutinių) valstybės institucijų sąrašo, todėl įstatymų leidėjas, reguliuodamas valstybės tarnybos santykius, gali numatyti ir kitas nei policijos, vidaus tarnybos ir

18 Konstitucijos 141 straipsnis įtvirtina: „Asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais. Jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.“

saugumo tarnybos valstybės institucijas (*inter alia* muitinę), kurių veikla, atsižvelgiant į jų paskirtį ir funkcijas, turi būti organizuojama remiantis statutiniais santykiais, t. y. kuriose būtų atliekama statutinė valstybės tarnyba. Kaip pažymi Konstitucinis Teismas, statutinė valstybės tarnyba negali būti vienoda dėl jos atliekamų funkcijų įvairovės, todėl policijos, vidaus tarnybos, saugumo tarnybos ir kitų statutinių valstybės institucijų (*inter alia* muitinės) pareigūnų statusas turi būti diferencijuotas ir turėti atitinkamuose statuteose nustatytų ypatumų (plačiau žr. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimus).

4. *Specialūs valstybės tarnybą reguliuojantys įstatymai.* Minėtą ir konstituciškai pagrįstą diferencijuoto tam tikrų valstybės tarnautojų grupių reglamentavimo būtinumą įstatymų leidėjas pripažino ir įgyvendino *inter alia* priimdamas Vidaus tarnybos statutą, Tarnybos muitinėje statutą, Tarnybos Kalėjimų departamente statutą, Specialiųjų tyrimų tarnybos statutą, Civilinės krašto apsaugos tarnybos statutą, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą, Diplomatinės tarnybos įstatymą, Valstybės saugumo departamento statutą, kuris neteko galios nuo 2013 m. sausio 1 d., nauja redakcija išdėsčius Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymą.

4.1. Vidaus tarnybos statusas nustato vidaus tarnybos principus, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų statusą, priėmimą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą ir mokymąsi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, pareigūnų atsakomybę, paskatinimus, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus, taip pat kitų valstybės tarnautojų priėmimo į tarnybą vidaus reikalų statutinėse įstaigose ypatumus (VTS 1 str.). Vidaus tarnybos sistemos pareigūnas – tai statutinis valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja šis Statutas ir (ar) kuris turi viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldiems asmenims (VTS 2 str. 4 d.).

Vidaus tarnybos statuto 5 straipsnis apibrėžia šio statuto taikymo sritį:

„1. Vidaus reikalų įstaigų personalą sudaro pareigūnai, kiti valstybės tarnautojai bei darbuotojai.

2. Pareigūnų tarnybos santykius reglamentuoja šis Statutas, vidaus reikalų įstaigų veiklą reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai.

3. Kitų valstybės tarnautojų, tarnaujančių vidaus reikalų įstaigose, tarnybą reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas ir kiti teisės aktai. Šiems valstybės tarnautojams taip pat taikomos šio Statuto 7 straipsnio 3 dalies 2 punkto ir 11 straipsnio 2 dalies nuostatos.

4. Darbuotojų darbą reglamentuoja darbo santykius reglamentuojantys teisės aktai.“

4.2. Tarnybos muitinėje statusas nustato muitinės pareigūnų priėmimo į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje ir atleidimo iš jos tvarką, muitinės pareigūnų perkėlimą į kitas pareigas, tarnybinės veiklos vertinimą, skatinimą, atsakomybę, socialines garantijas, kitus jų statuso ypatumus (TMS 1 str. 1 d.). Muitinės pareigūnas – tai statutinis valstybės tarnautojas, tarnaujantis muitinėje ir pagal pareigas turintis viešojo arba vidaus administravimo įgaliojimus pavaldiems ar nepavaldiems asmenims (TMS 2 str. 1 d.).

Kaip nurodoma Tarnybos muitinėje statuto 1 straipsnio 2 ir 3 dalyse, Valstybės tarnybos įstatymas muitinės pareigūnams taikomas tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja šis Statutas. Be išlygų muitinės pareigūnams taikoma Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta darbo apmokėjimo tvarka. Darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai muitinės pareigūnams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis Statutas ir Valstybės tarnybos įstatymas.

4.3. Tarnybos Kalėjų departamente statutas nustato Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų veiklos teisinius pagrindus, uždavinius, finansavimą, kontrolę, pareigūnų teisinę padėtį, specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas (TKDS 1 str.). Kalėjų departamento arba jam pavaldžios įstaigos pareigūnas – tai asmuo, priimtas į valstybės tarnybą šio statuto nustatyta tvarka ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims (TKDS 2 str. 3 d.).

Tarnybos Kalėjų departamente statuto 8 straipsnis įtvirtina:

„1. Kalėjų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose dirba pareigūnai, kiti valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis ir gaunantys darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų (toliau – darbuotojai).

2. Pareigūnų tarnyba Kalėjų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose organizuojama statutinės drausmės pagrindais ir reglamentuojama įstatymuose, šiame statute ir kituose teisės aktuose. Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnams Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja šis statutas, o darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai, kiti teisės aktai taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis statutas ir Valstybės tarnybos įstatymas. Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų darbo apmokėjimo tvarką reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas ir šis statutas.

3. Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų valstybės tarnautojų tarnybą reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas. Be to, šiems valstybės tarnautojams taikomos šio statuto 10 straipsnio 3 dalies ir 11 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos.

4. Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų darbuotojų darbo santykius reglamentuoja darbo įstatymai. Be to, šiems darbuotojams ir valstybės įmonių prie pataiso įstaigų darbuotojams, kurių pareigybių sąrašą tvirtina Kalėjų departamento direktorius, taip pat taikomos šio statuto 10 straipsnio 3 dalies ir 11 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos.“

4.4. Valstybės saugumo departamento statutas reglamentavo pagrindinius tarnybos Valstybės saugumo departamente principus, Saugumo departamento organizacinę struktūrą ir valdymą, Saugumo departamento pareigūnų (toliau – saugumo pareigūnai) priėmimo į tarnybą bei atleidimo iš jos sąlygas ir tvarką, jų tarnybos eigą, saugumo pareigūnų skatinimą bei atsakomybę, socialines garantijas ir kitus jų statuso bei tarnybos ypatumus (VSDS 1 str.). Saugumo pareigūnai yra statutiniai valstybės tarnautojai, paskirti į tam tikras pareigas Saugumo departamento sistemoje ir turintys administracinius įgaliojimus nepavaldiems asmenims (VSDS 7 str. 1 d.). Saugumo pareigūnų statusą reglamentuoja Valstybės saugumo departamento įstatymas, šis Statutas ir kiti teisės aktai (VSDS 2 str.).

4.5. Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas (toliau – ir ŽĮ) nustato žvalgybos institucijų veiklos teisinius pagrindus, uždavinius, veiklos sritis ir principus, teises ir pareigas, struktūrą, veiklos kontrolės pagrindus ir būdus, taip pat žvalgybos pareigūnų statusą, tarnybos eigą, tarnybinę atsakomybę, tarnybinį atlyginimą, socialines ir kitas garantijas (ŽĮ 1 str.). Žvalgybos pareigūnas – tai asmuo, pagal žvalgybos pareigūno tarnybos ar profesinės karo tarnybos sutartį tarnaujantis žvalgybos institucijoje ir vykdan- tis žvalgybą ar kontržvalgybą ir (ar) kuriam taikomos specialiosios priėmimo į tarnybą,

tarnybos atlikimo sąlygos, veiklos apribojimai ir draudimai, taip pat privataus gyvenimo suvaržymai. Žvalgybos pareigūnas prilyginamas statutiniam valstybės tarnautojui (ŽĮ 2 str. 8 d.).

4.6. Specialiųjų tyrimų tarnybos statutas nustato pagrindinius tarnybos Specialiųjų tyrimų tarnyboje principus, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų statusą, skyrimo ir atleidimo iš tarnybos tvarką, jų tarnybos eigą, paskatinimus ir nuobaudas bei atsakomybę, prievartos panaudojimo sąlygas ir tvarką, socialines garantijas ir kitus jų statuso bei tarnybos ypatumus (STTS 1 str.). Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnas yra statutinis valstybės tarnautojas, paskirtas į tam tikras pareigas Specialiųjų tyrimų tarnyboje ir pagal savo kompetenciją turintis administracinius įgaliojimus jam nepavaldiems asmenims (STTS 6 str. 1 d.).

4.7. Civilinės krašto apsaugos tarnybos statutas reglamentuoja Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme numatytos civilinės krašto apsaugos tarnybos sąlygas ir tvarką, taip pat šią tarnybą atliekančių asmenų statusą ir tarnybos santykius (CKATS 1 str.).

Civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 2 straipsnis įtvirtina:

„1. Civilinė krašto apsaugos tarnyba yra valstybės tarnybos dalis, kurios ypatumus nustato šis Statutas ir Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas.

2. Civilinė krašto apsaugos tarnyba grindžiama pavaldumo pagal pareigas principu.

3. Civilis statutinis valstybės tarnautojas (toliau – statutinis tarnautojas) – asmuo, nustatyta tvarka sudaręs civilinės krašto apsaugos tarnybos sutartį ir paskirtas į pareigas šio straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodytose institucijose.

4. Statutinio tarnautojo tarnybos santykius reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas, šis Statutas bei kiti teisės aktai.

5. Civilinė krašto apsaugos tarnyba atliekama krašto apsaugos sistemos institucijose, kai tarnybinėms funkcijoms atlikti nebūtina būti profesinės karo tarnybos kariu, tačiau reikia turėti specialiųjų žinių ir (ar) tarnybos krašto apsaugos sistemoje patirties, o tarnybos pobūdis reikalauja statutinių santykių.

6. Šio Statuto nustatyta tvarka civilinė krašto apsaugos tarnyba gali būti atliekama ir kitose valstybės institucijose, taip pat užsienio valstybių bei tarptautinėse karinėse ir gynybos institucijose, kai tarnybinėms funkcijoms atlikti nebūtina būti profesinės karo tarnybos kariu, tačiau reikia turėti specialiųjų žinių ir (ar) patirties krašto apsaugos sistemoje, o tarnybos pobūdis reikalauja statutinių santykių.

7. Statutinių tarnautojų pareigybių sąrašą tvirtina Vyriausybė. Statutinių tarnautojų ribinius skaičius nustato Seimas.“

4.8. Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas nustato krašto apsaugos sistemos organizavimo, valdymo ir kontrolės pagrindus, karo tarnybos atlikimo ir karių aprūpinimo tvarką, taip pat civilių tarnybos krašto apsaugos sistemoje ypatumus (KASOKTĮ 1 str.). Vadovaujantis KASOKTĮ 71 straipsnio 1 dalimi, krašto apsaugos sistemos valstybės tarnautojai skirstomi į: 1) statutinius valstybės tarnautojus, atliekančius civilinę krašto apsaugos tarnybą pagal civilinės krašto apsaugos tarnybos sutartis; 2) kitus valstybės tarnautojus. Civilinė krašto apsaugos tarnyba nustatyta tvarka atliekama krašto apsaugos sistemos institucijose, kitose valstybės ar savivaldybių

institucijose ar įstaigose, taip pat tarptautinėse ar Europos Sąjungos institucijose arba užsienio valstybių institucijose, kai tarnybinėms funkcijoms atlikti nebūtina būti profesinės karo tarnybos kariu, tačiau reikia turėti specialių žinių ir (ar) patirties krašto apsaugos sistemoje, ir tarnybos specifikai ar atliekamoms funkcijoms būtini statutiniai santykiai (KASOKTĮ 71 str. 2 d.). Atsižvelgdama į šio straipsnio 2 dalies sąlygas ir būtinumą užtikrinti krašto apsaugos sistemos civilinio personalo aukštą kvalifikaciją bei stabilumą, Vyriausybė gali nustatyti apribojimus, kokiai daliai krašto apsaugos sistemos valstybės tarnautojų gali būti taikomos civilinės krašto apsaugos tarnybos sutarties sąlygos. Laikydamasis šių apribojimų, krašto apsaugos ministras nustato krašto apsaugos sistemos statutinių valstybės tarnautojų pareigybes (KASOKTĮ 71 str. 3 d.). Kitų krašto apsaugos sistemos valstybės tarnautojų tarnybos santykius reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas (KASOKTĮ 71 str. 4 d.).

4.9. Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas nustato Valstybės sienos apsaugos tarnybos statusą, funkcijas, struktūrą, tarnybos organizavimo pagrindus, finansavimą, pareigūnų teises ir pareigas (VSATĮ 1 str.). Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos yra valstybės institucija, kurios paskirtis – įgyvendinti valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę, o karo metu – ginkluotųjų pajėgų sudėtyje ginti valstybę (VSATĮ 2 str. 1 d.). Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnas yra Lietuvos Respublikos pilietis, priimtas statutiniu valstybės tarnautoju į Tarnybą ir turintis viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims (VSATĮ 18 str. 1 d.).

4.10. Diplomatinės tarnybos įstatymas nustato Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos formavimo ir funkcionavimo teisinius pagrindus, diplomatų ir jų šeimos narių teisinę padėtį bei socialines garantijas (DTĮ 1 str. 1 d.). Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos teisinį pagrindą sudaro Konstitucija, Valstybės tarnybos įstatymas, šis įstatymas, Lietuvos Respublikos konsulinis statusas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, taip pat 1961 m. Vienos konvencija dėl diplomatinėlių santykių, kiti teisės aktai. Valstybės tarnybos įstatymas, darbo santykius ir socialines garantijas nustatantys įstatymai bei kiti teisės aktai diplomatams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nenustato šis įstatymas (DTĮ 1 str. 2 d.). Diplomas yra diplomatinį rangą turintis Lietuvos Respublikos pilietis. Jis yra statutinis valstybės tarnautojas, dirbantis pagal diplomato tarnybos sutartį ar terminuotą diplomato tarnybos sutartį (DTĮ 3 str.).

Diplomatinės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 1 ir 2 dalys numato:

„1. Lietuvos Respublikos diplomatinė tarnyba yra valstybės tarnybos dalis, kuri per Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos institucijas įgyvendina ir vykdo Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) nustatytą užsienio politiką.

2. Lietuvos Respublikos diplomatinė tarnyba yra vientisa. Ją sudaro:

1) Užsienio reikalų ministerijoje ir Užsienio reikalų ministerijai atskaitingose Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybėse prie tarptautinių organizacijų, konsulinėse įstaigose, specialiosiose misijose, derybų grupėse ir derybų delegacijose dirbantys diplomatai;

2) Respublikos Prezidento kanceliarijoje, Seimo kanceliarijoje, Ministro Pirmininko tarnyboje, ministerijose, kitose valstybės institucijose ar įstaigose dirbantys diplomatai;

3) diplomatai, laikinai perkelti į pareigas tarptautinėje organizacijoje ar instituci-

joje, Europos Sąjungos institucijoje ar įstaigoje, Europos Komisijos ar Tarybos įsteigtoje institucijoje, Europos Komisijos ir Europos Sąjungos valstybių narių bendrai įsteigtoje organizacijoje (konsorciume), civilinėje tarptautinėje operacijoje ar misijoje (toliau – tarptautinė ir Europos Sąjungos institucija) ar užsienio valstybės institucijoje Lietuvos Respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymo nustatyta tvarka.“

4.11. Pirmiau aptartų statutų ir įstatymų nuostatas detalizuoja priimti poįstatyminiai teisės aktai, pavyzdžiui:

4.11.1. Nustatymo, ar vidaus tarnybos sistemos pareigūno mirtis ar sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu arba jo tarnyba, o vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos kursanto - su profesiniu ar įvadiniu mokymu, taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-138 (Žin., 2004, Nr. 78-2749; toliau – ir Nustatymo, ar vidaus tarnybos sistemos pareigūno mirtis ar sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu arba jo tarnyba, o vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos kursanto - su profesiniu ar įvadiniu mokymu, taisyklės). Jos reglamentuoja nustatymo, ar vidaus tarnybos sistemos pareigūno mirtis bei sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu arba jo tarnyba, o vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigų kursanto – su profesiniu ar įvadiniu mokymu, tvarką.

4.11.2. Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 26 straipsnio 10 dalimi, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 1V-308 (Žin., 2003, Nr. 84-3861) patvirtinta Tarnybinių patikrinimų atlikimo bei tarnybinių nuobaudų skyrimo ir panaikinimo tvarka, reglamentuojanti tarnybinių patikrinimų dėl vidaus tarnybos sistemos pareigūnų padarytų tarnybinių nusižengimų bei pareigūno vardą žeminančių veikų atlikimo bei Vidaus tarnybos statuto nustatytų tarnybinių nuobaudų skyrimo ir panaikinimo pareigūnams tvarką.

4.11.3. Vidaus tarnybos sistemos pareigūno atestavimo tvarką nustatančios Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atestavimo tvarkos taisyklės, patvirtintos Vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1V-314 (Žin., 2003, Nr. 87-3951), vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 18 straipsnio 4 dalimi.

4.11.4. Muitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo tvarką nustatančios Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. 1K-213 (Žin., 2003, Nr. 79-3604; Žin., 2008, Nr. 143-5722) patvirtintos Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo taisyklės.

Atkreiptinas dėmesys, kad šiame apibendrinimo skyriuje nėra siekiama nurodyti visus poįstatyminius teisės aktus. Siekiant pateikti susistemintą, patogią praktiškai naudoti medžiagą, kiekviename apibendrinimo skyriuje bus pateikiamas tam skyriui aktualus tokių aktų sąrašas.

5. *Darbo kodeksas.* Pažymėtina, kad vadovaujantis aptartomis teisės normomis (VTĮ 4 str. 2 d., DTĮ 1 str. 2 d., TMS 1 str. 2 ir 3 d.), tais atvejais, kai statutinėse įstaigose teisinius santykius reguliuojantys specialieji įstatymai (pavyzdžiui, Vidaus tarnybos statutas, Tarnybos muitinėje statutas, Tarnybos Kalėjimų departamente statutas ir kt.) konkretaus klausimo nereglamentuoja, paprastai turi būti vadovaujama Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis. Vadovaujantis pastarojo įstatymo 5 straipsniu, darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės

tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis Įstatymas. Ši norma pagrindžia Lietuvos Respublikos darbo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 4 d. įstatymu Nr. IX-926, (Žin., 2002, Nr. 64-2569; Žin., 2002, Nr. 71; toliau – ir Darbo kodeksas, DK) nuostatų aktualumą valstybės tarnybos teisiniams santykiams. Tai patvirtina ir Vyriausiojo administracinio teismo praktika.

5.1. Pavyzdžiui, kadangi statutinėse įstaigose teisinius santykius reguliuojantys specialieji įstatymai (pavyzdžiui, Vidaus tarnybos statutas, Tarnybos Kalėjimų departamente statutas) nereglamentuoja, kaip turėtų būti ginama statutinio valstybės tarnautojo teisė gauti atleidimo iš valstybės tarnybos dieną visas jam priklausančias su tarnybos santykiais susijusias išmokas, Vyriausiasis administracinis teismas, sistemiškai aiškindamas Vidaus tarnybos statuto 5 straipsnio 2 dalies, 58 straipsnio 1 dalies, Tarnybos Kalėjimų departamente statuto 37 straipsnio, Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies ir 5 straipsnio nuostatas, ne kartą yra pareiškęs nuomonę ir suformavęs praktiką (ABTĮ 13 str. 1 d.), jog statutinio valstybės tarnautojo teisė gauti vidutinį darbo užmokestį už uždelsimą visiškai atsiskaityti atleidimo iš tarnybos dieną yra ginama taikant Darbo kodekso 141 straipsnio 3 dalį (pvz., 2012 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-397/2012, 2011 m. liepos 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-267/2011, 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-687/2011, 2010 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-877/2010, 2009 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009, 2009 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1296/2009, 2009 m. spalio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1078/2009; 2009 m. rugpjūčio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1021/2009 ir kt.; šiuo aspektu taip pat žr. *šio apibendrinimo skyrių V.7. „Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju“*).

Neišmokėto darbo užmokesčio (jo dalies) kontekste taip pat aktualios administracinės bylos, kuriose Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, jog laikotarpis, už kurį valstybės tarnautojams neišmokėtos sumos yra priteistinos, turi būti nustatomas vadovaujantis Darbo kodekso 298 straipsniu¹⁹ (pvz., 2011 m. lapkričio 14 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1831/2011, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 22, 2011, p. 318-325; 2010 m. birželio 7 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1735/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 19, 2010, p. 262-276). Pagal nurodytą nuostatą, darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus. Šis terminas imperatyvus (šiuo aspektu taip pat žr. *šio apibendrinimo skyrių V.10.1. „Reikalavimų apimtis, krei-piantis į administracinį teismą dėl darbo užmokesčio (atlyginimo) už valstybės tarnybą priteisimo“*).

Pastebėtina, kad ABTĮ 33 straipsnio 1 dalyje nustatyti terminai, per kuriuos administraciniuose teismuose turi būti ginčijami administraciniai aktai, veiksmai arba neveikimas, ir nereglamentuojamas terminas, per kurį turi būti pareiškiamas valstybės tarnautojo reikalavimas dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo. Tokio termino nenu-

19 Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. laikotarpį, už kurį valstybės tarnautojams neišmokėtos sumos yra priteistinos, reglamentuoja ne Darbo kodekso 298 straipsnis, o šio kodekso 301 straipsnis, įtvirtinantis, jog darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus. Šie pakeitimai atlikti, priėmus Lietuvos Respublikos darbo kodekso 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo įstatymą (Žin., 2012, Nr. 80-4138).

statyta ir Valstybės tarnybos įstatyme. Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas Darbo kodekso reglamentuojamiems santykiams, jeigu Darbo kodeksas ir kiti įstatymai atskiriems reikalavimams nenustato trumpesnių ieškinio senaties terminų. Darbo kodekse kitokio senaties termino reikalavimams dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo nenumatyta, todėl Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnio pagrindu Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas trejų metų senaties terminas taikytinas ir pareikštiems valstybės tarnautojų reikalavimams dėl nesumokėto darbo užmokesčio priteisimo (2005 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2005, p. 316-329; šiais klausimais taip pat skaitykite *apibendrinimo skyrių V.5. „Konstitucijai prieštaraujantis darbo užmokesčio ribojimas“*, V.10.2. „Ieškinio senatis“).

5.2. Darbo kodekso nuostatos taikomos ir tuomet, kai valstybės tarnautojo atleidimas iš pareigų pripažįstamas neteisėtu. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁶²-929/2011 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad Valstybės tarnybos įstatymas nenustato konkrečių teisinių pasekmių, kai valstybės tarnautojo atleidimas iš pareigų pripažįstamas neteisėtu. Dėl šios priežasties, vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsniu, taikytinas Darbo kodekso 297 straipsnis²⁰. Šio straipsnio 3 dalis numato, kad jeigu darbuotojas buvo atleistas iš darbo be teisėto pagrindo ar pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką, teismas grąžina jį į pirmesnę darbą ir priteisia vidutinį darbo užmokestį už visą priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo dienos. Tuo tarpu DK 297 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas alternatyvus darbuotojo (nagrinėjamu atveju – valstybės tarnautojo) pažeistų teisių gynimo būdas, kuris taikomas, jeigu teismas nustato, kad darbuotojas į pirmesnę darbą negali būti grąžinamas dėl ekonominių, technologinių, organizacinių ar panašių priežasčių arba dėl to, kad jam gali būti sudarytos nepalankios sąlygos dirbti. Nurodyta, kad tokiu atveju teismas priima sprendimą pripažinti darbo sutarties nutraukimą neteisėtu ir priteisia jam DK 140 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio išėtinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos. Šiuo atveju laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsigaliojimo dienos (2011 m. vasario 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶² – 929/2011; plačiau dėl tarnautojo atleidimo ir su tuo susijusių pasekmių skaitykite *šio apibendrinimo II dalyje*).

5.3. Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnio nuostata taip pat buvo vadovujamasi administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-67/2012, kurioje buvo pareikšta nuomonė dėl galimų

20 Pastebėtina, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. – įsigaliojus 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimui įstatymui (Žin., 2012, Nr. 80-4138) – neteisėto atleidimo iš darbo pasekmes reglamentuoja DK 300 straipsnio 3 ir 4 dalys: „3. Jeigu darbuotojas buvo atleistas iš darbo be teisėto pagrindo ar pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką, teismas grąžina jį į pirmesnę darbą ir priteisia jam vidutinį darbo užmokestį už visą priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo dienos arba darbo užmokesčio skirtumą už šį laikotarpį, jeigu darbuotojas buvo įsidarbinęs kitoje darbovietėje. 4. Jeigu teismas nustato, kad darbuotojas į pirmesnę darbą negali būti grąžinamas dėl ekonominių, technologinių, organizacinių ar panašių priežasčių arba dėl to, kad jam gali būti sudarytos nepalankios sąlygos dirbti, tai priima sprendimą pripažinti darbo sutarties nutraukimą neteisėtu ir priteisia darbuotojui šio Kodekso 140 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio išėtinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos arba darbo užmokesčio skirtumą už šį laikotarpį, jeigu darbuotojas buvo įsidarbinęs kitoje darbovietėje. Šiuo atveju laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsiteisėjimo dienos.“

neteisėto karjeros valstybės tarnautojos atleidimo iš tarnybos pasekmių – neturtinės žalos atlyginimo. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, Valstybės tarnybos įstatymas nenumato neturtinės žalos atlyginimo, tačiau Darbo kodekso 250 straipsnyje nustatyta, kad darbo sutarties šalys privalo atlyginti viena kitai padarytą neturtinę žalą. Jos dydį kiekvienu atveju nustato teismas, vadovaudamasis Civiliniu kodeksu. Remiantis Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnio nuostata, tokios žalos atlyginimui šiuo atveju taikomas Darbo kodekso 250 straipsnis (2012 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-67/2012).

5.4. Administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-480/2007 Vyriausiasis administracinis teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria šis netenkinio pareiškėjo prašymo skubiai vykdyti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. birželio 1 d. sprendimo dalį dėl jo grąžinimo į vyresniojo valstybinio inspektoriaus pareigas ir dėl vieno vidutinio darbo užmokesčio dydžio priteisimo už priverstinės pravaikštos laiką. Apeliacinės instancijos teismas rėmėsi DK 299 straipsnio 1 dalimi. Pagal šią dalį teismas nurodo skubiai vykdyti sprendimus ar nutartis dėl darbo užmokesčio priteisimo – sprendimo dalis neviršijant vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio (1 d. 1 p.), ir dėl neteisėtai atleisto, perkelta ar nušalinto darbuotojo grąžinimo į ankstesnę darbą (1 d. 2 p.). VTĮ 5 straipsnyje numatyta, kad darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis įstatymas. Valstybės tarnybos įstatyme minėtos DK numatytos papildomos garantijos nėra reglamentuojamos, todėl sprendžiant administracinio teismo sprendimo skubaus vykdymo klausimą, taikytini DK 299 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktai²¹ (2007 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁰-480/2007, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 12, 2007 m., 131 – 135 p., taip pat *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 812-813).

5.5. Vis dėlto šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, jog valstybės tarnybos teisiniai santykiai, nepaisant panašumų, nėra tapatūs darbo santykiams, susiklostantiems tarp darbuotojo, kuris nėra valstybės tarnautojas, ir darbdavio (nesvarbu, ar valstybinėse institucijose, ar savivaldybių institucijose, ar kitose įmonėse, įstaigose, organizacijose), jų teisiniai statusai skiriasi (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas; Vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gegužės 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2270/2012).

5.6. Nors valstybės tarnybos teisiniai santykiai nėra tapatūs darbo santykiams, tačiau valstybės tarnyboje taip pat negalima paneigti Darbo kodekso 35 straipsnyje nustatytų principų.

Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad įgyvendindami savo teises bei vykdydami pareigas, darbdaviai, darbuotojai ir jų atstovai turi laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles bei veikti sąžiningai, laikytis protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principų. Draudžiama piktnaudžiauti savo teise. Darbo teisių įgyvendinimas ir pareigų vykdymas

21 Pažymėtina, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. (įsigaliojus 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo įstatymui (Žin., 2012, Nr. 80-4138) skubų sprendimų vykdymą reglamentuoja 302 straipsnis, kuriuo vadovaujantis darbo ginčų komisija arba teismas nurodo skubiai vykdyti sprendimą ar nutartį: 1) dėl darbo užmokesčio priteisimo, kai sprendime nustatyta darbuotojo darbo užmokesčio dalis neviršija jo vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio; 2) dėl neteisėtai atleisto, perkelta ar nušalinto darbuotojo grąžinimo į darbą.

neturi pažeisti kitų asmenų teisių ir įstatymų saugomų interesų. Draudžiama kliudyti darbuotojams jungtis į profesines sąjungas ir trukdyti jų teisėtai veiklai. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1268/2010 sprendė, kad pareiškėja (diplomātė) ir atsakovas (Užsienio reikalų ministerija), įgyvendindami savo teises bei vykdydami pareigas, turi laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles bei veikti sąžiningai, laikytis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principų. Be to, draudžiama piktnaudžiauti savo teise. Tokia pat išvada, pasak teisėjų kolegijos, darytina ir iš VTĮ 3 straipsnyje įtvirtintų pagrindinių valstybės tarnybos ir valstybės tarnautojų etikos principų analizės. Valstybės tarnautojas privalo gerbti žmogų ir pagrindines jo teises bei laisves, Konstituciją, valstybę, jos institucijas ir įstaigas, įstatymus ir kitus teisės aktus bei teismų sprendimus, privalo vadovautis visuomenės interesais, naudoti jam patikėtą valstybės ir savivaldybių turtą, tarnybinę informaciją tik visuomenės gerovei, eidamas valstybės politiko pareigas ar atlikdamas tarnybines pareigas nesiekti naudos sau, savo šeimai ir savo draugams. Vadovaudamasi anksčiau paminėtomis nuostatomis, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad (ne ilgesnės nei) penkių darbo dienų persikėlimo atostogos, už kurias taip pat mokamas vidutinis darbo užmokestis, gali būti skiriamos tik iš anksto pareiškėjai ir atsakovui susitarus, aptarus tokių atostogų trukmę bei poreikį. Priešingu atveju galėtų kilti piktnaudžiavimo grėsmė, jog asmuo naudos atostogas ne pagal paskirtį, gaudamas vidutinį darbo užmokestį (2010 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1268/2010).

6. *Valstybės tarnybą grindžiantys principai.* Šiame apibendrinime apžvelgiama praktika rodo, jog taikant valstybės tarnybos teisinius santykius reglamentuojančias normas, administraciniai teismai dažnai vadovaujasi teisės principais. Apibendrinimo sudarytojai toliau pateikia keletą šios praktikos pavyzdžių.

6.1. Pažymėtina, kad priėmus naująją 2002 m. Valstybės tarnybos įstatymo redakciją, šiame įstatyme (3 str. 1 d.) pirmą kartą buvo įtvirtinti valstybės tarnybos principai, tai yra įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, lojalumo, politinio neutralumo, skaidrumo, atsakomybės už priimtus sprendimus ir karjeros principai. Šis sąrašas vėliau buvo papildytas tarnybinio bendradarbiavimo²² ir teisėtumo²³ principais. Pastebėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyti valstybės tarnybą grindžiantys principai šiame įstatyme išsamiau nėra detalizuojami. Tai suponuoja minėtus principus aiškinančios ir taikančios teismų praktikos aktualumą, pavyzdžiui:

6.1.1. Įstatymų viršenybės principas buvo pritaikytas administracinėje byloje Nr. A⁴-1728/2005, kurioje ginčas kilo dėl atsakovo Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus rašytinio nurodymo atlikti konkrečius veiksmus, kuris buvo skirtas pavaldžiam jam valstybės pareigūnui – pareiškėjui. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, įstatymų viršenybės principas įpareigoja valstybės tarnautoją veikti neperžengiant valstybės institucijos, kurioje jis tarnauja, kompetencijos ribų, kad nebūtų pažeisti teisės aktai. Valstybės tarnautojas turi vykdyti tik tas funkcijas, realizuoti tik tuos valstybinius valdingus įgalinimus, kurie jam suteikti pagal užimamos pareigybės aprašymą. Teisėjų kolegija konstatavo, kad atsakovas neturėjo teisės nukreip-

22 Žr. Valstybės tarnybos įstatymo 3, 4, 8, 9, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 38, 41, 43, 44, 49, 50 straipsnių ir priedėlio pakeitimo bei papildymo ir įstatymo papildymo 22-1, 48-1, 50-1 straipsniais įstatymo 1 straipsnį (Žin., 2007, Nr. 69-2723).

23 Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2, 3 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo 2 str. (Žin., 2009, Nr. 75-3065)

ti aplinkos apsaugos ministro nurodymo vykdymą kitam asmeniui, kuris pagal savo pareigas taip veikti neturėjo įgaliojimų. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad priimdamas ginčijamą nurodymą, atsakovas viršijo savo kompetenciją ir tuo iš esmės pažeidė pareiškėjo teises (2005 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴-1728/2005).

6.1.2. Lojalumo, padorumo ir pavyzdingumo principai buvo aktualūs administracinėje byloje Nr. A⁸-259/2004, kurioje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog žmogaus laisvės – reikšti savo įsitikinimus ir kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą – gali būti ribojamos tik įstatymais, siekiant apsaugoti kitus Konstitucijoje įtvirtintus gėrius, visuomenės ir valstybės interesus. Vienas iš pagrindinių teisės aktų, reglamentuojančių valstybės tarnybą, yra Valstybės tarnybos įstatymas, kuriame tiesioginių tokio pobūdžio apribojimų nėra. Jame įtvirtinti lojalumo, padorumo, pavyzdingumo principai, kurie galėtų riboti valstybės tarnautojo laisves – reikšti savo įsitikinimus ir kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, t. y. valstybės tarnautojas, reikšdamas savo įsitikinimus ir kritikuodamas valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, turi nepažeisti minėtų principų (2004 m. kovo 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸-259/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 5, p. 71-76).

6.1.3. Pastebėtina, kad kitas Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas – skaidrumo – principas yra ne tik valstybės tarnybos, bet ir konstitucinis principas. Todėl, Valstybės tarnybos įstatymui *expressis verbis* neapibrėžiant jo turinio, taip pat kol kas nesant jį aiškinančios Vyriausiojo administracinio teismo praktikos, ypač aktuali gali būti šiuo aspektu formuojama Konstitucinio Teismo praktika.

Pasak Konstitucinio Teismo, visuotinai pripažįstama, kad skaidrumas, kaip viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principas, suponuoja informacijos sklaidą ir komunikavimą, atvirumą ir viešumą (tiek, kiek tai nekenkia kitoms teisės saugomoms vertybėms), atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus, taip pat tai, kad priimami sprendimai turi būti pagrįsti, aiškūs, kad juos, iškilus reikalui, būtų galima racionaliai motyvuoti. Kiti asmenys turi turėti galimybę tuos sprendimus nustatytą tvarka ginčyti. Skaidrumas sietinas su dalyvaujama demokratija, informacijos laisve, galimybe piliečiams ir kitiems asmenims kritikuoti valdžios įstaigų veiklą. Valstybės tarnybos skaidrumas yra būtina prielaida neįsigalėti korupcijai, protekcionizmui, vienių asmenų diskriminavimui ir privilegijų teikimui kitiems, užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe. Valstybės tarnybos skaidrumo reikalavimas Konstitucijoje nėra paminėtas *expressis verbis*, bet tai anaip tol nereikia, kad valstybės tarnybos skaidrumas netraktuotinas kaip iš Konstitucijos kylantis imperatyvas. Priešingai, valstybės tarnybos skaidrumas – tai konstitucinis principas. Valstybės tarnybos skaidrumo imperatyvas kyla iš įvairių Konstitucijos nuostatų – normų ir principų, *inter alia* iš jos 5, 25, 33 straipsnių nuostatų. Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintas valstybės tarnybos skaidrumo principas aiškintinas atsižvelgiant ir į kitas Konstitucijos nuostatas, *inter alia* į jos preambulėje skelbiamą pilietinės visuomenės siekį, konstitucinius pilietiškumo, atviros visuomenės ir socialinės darnos imperatyvus, konstitucinius teisinės valstybės, asmenų lygiateisiškumo, teisingumo, demokratijos, atsakingo valdymo principus, taip pat konstitucinę valstybės tarnybos sampratą, suponuojančią, be kita ko, jos, kaip sistemos, viešumą ir atvirumą (šiais aspektais žr. 2008 m. sausio 22 d. nutarimą).

6.2. *Specialiuose valstybės tarnybą reguliuojančiuose teisės aktuose įtvirtinti principai.*

Pažymėtina, jog anksčiau minėti specialūs valstybės tarnybą reguliuojantys įstatymai taip pat išskiria principus, kuriais grindžiama pagal šiuos aktus atliekama tarnyba, pavyzdžiui:

6.2.1. Tarnybos muitinėje statutas nustato, jog tarnyba muitinėje grindžiama įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, tarnybos ypatumų kompensavimo, teisėtų lūkesčių, teisėtai įgytų teisių principais (3 str. 1 d.).

6.2.2. Pagal Tarnybos Kalėjų departamente statuto 4 straipsnį, Kalėjų departamente ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais.

6.2.3. Valstybės sienos apsaugos tarnyba savo veiklą grindžia teisėtumo, pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms, pareigūno asmens laisvės ir statutinės drausmės derinimo, nuolatinės parengties, viešumo ir konfidencialumo derinimo principais (VSATĮ 2 str. 3 d.).

6.2.4. Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnis greta jau minėtų įstatymo viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, tarnybos ypatumų kompensavimo, teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms, vidaus tarnybą taip pat grindžia vienvaldiškumo ir kolegialumo bei nuolatinio bendrųjų pareigūno pareigų vykdymo principais.

6.2.4.1. Minėti principai buvo aktualūs ne vienoje Vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtoje byloje. Pavyzdžiui, Vyriausiasis administracinis teismas tarnybos kompensavimo principu rėmėsi administracinėje byloje Nr. A⁵-30/2005, kurioje iš esmės buvo vertinama tai, ar pareiškėjui susirgus erkiniu virusiniu encefalitu einant tarnybines pareigas, jis turi teisę į kompensaciją, numatytą Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalyje. Atsakovo teigimu, pareiškėjas neturi teisės į minėtą kompensaciją, kadangi pareiškėjo susirgimas nebuvo įtrauktas į Vyriausybės 2000 m. liepos 5 d. nutarimu Nr. 788 patvirtintą Sunkių, apysunkių (vidutinių) ir lengvų sužeidimų, kontuzijų, traumų bei kitų pakenkimų sveikatai sąrašą (toliau – ir Pakenkimų sveikatai sąrašas). Vyriausiasis administracinis teismas, vertindamas tokio argumento pagrįstumą, pažymėjo, jog teisės normos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes jų taikymo metu. Minėtas Vyriausybės sąrašas patvirtintas iki Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo, kuomet galioję teisės aktai nenumatė kompensacijos mokėjimo dėl susirgimo sunkia liga einant tarnybines pareigas. Tuo tarpu pareiškėjas erkiniu virusiniu encefalitu susirgo dėl tarnybinių pareigų, kurias jis atliko jau įsigaliojus Vidaus tarnybos statutui. Atsižvelgdamas į tai, Vyriausiasis administracinis teismas nurodė, jog tai, kad sąrašas tiesiogiai nenurodyta liga, kuria susirgo pareiškėjas, nepaneigia pareiškėjo teisės gauti kompensaciją. Aiškinant priešingai, būtų paneigtas ne tik įstatymų viršenybės principas, bet taip pat ir tarnybos ypatumų kompensavimo principas, numatytas Vidaus tarnybos statute (2005 m. sausio 17 d. nutartis administracinė byloje Nr. A⁵-30/2005).

6.2.4.2. Teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms principu buvo vadovaujama administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-2249/2011, kurioje teisėjų kolegija sprendė ginčą dėl laikotarpio, kai pareiškėjas buvo policijos rezerve, įskaitymo į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą. Nors byloje buvo nustatyta, kad šiuo metu nėra teisės akto, kuriuo remiantis būtų galima tarnybą policijos rezerve įskačiuoti į vidaus tarnybos stažą, reglamentuojamą Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnyje, vis dėlto buvo konstatuota būtinybė vadovautis

Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 8 punktu, apibrėžiančiu teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms principą. Pagal minėtą principą preziumuojama, jog asmenys, pasirinkdami vidaus tarnybą, yra įsitikinę, kad valstybė užtikrins savo pačios nustatytas pareigūnų teises ir socialines garantijas, todėl pagal šį Statutą bei kitus įstatymus pareigūnų teisėtai įgyta teisė į tam tikras socialines garantijas turi būti taikoma visam jų tarnybos laikui. Teisėjų kolegija, įvertinusi anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą, padarė išvadą, kad asmuo, būdamas policijos rezerve ir atlikdamas jam pavestas policijos pareigūnų funkcijas, įgijo socialines garantijas, kurios vadovaujantis VTS 3 straipsnio 8 punktu, taikomos visam jo tarnybos laikui ir vėlesniu teisiniu reguliavimu negali būti paneigtos (2011 m. birželio 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-2249/2011; plačiau žr. *apibendrinimo skyrių IV.2.1.2.1.1. „Laikotarpio, kai pareigūnas yra policijos rezerve, įskaitymas į vidaus tarnybos stažą“*).

6.3. *Viešojo administravimo, konstituciniai ir bendrieji teisės principai*. Apibendrinimo sudarytojai pastebi, kad valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose aktualūs yra ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje²⁴ įtvirtinti (įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, tarnybinės pagalbos, efektyvumo, subsidiarumo, „vieno langelio“ principai) bei konstituciniai ir bendrieji teisės principai. Aktualu, jog 6.1, 6.2 ir 6.3 punktuose nurodytų principų aiškinimas ir taikymas tampa ypač svarbus tuomet, kai yra priimami tam tikra viešojo administravimo subjekto diskrecija paremti sprendimai, taip pat atliekamas šių sprendimų teisminis vertinimas. Minėti principai riboja viešojo administravimo subjektų diskrecijos teisę.

6.3.1. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰ – 79/2012 teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pradėta valstybės tarnautojo priėmimo į valstybės tarnybą procedūra pagal VTĮ 11 straipsnio 3 dalies ir Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintų Karjeros valstybės tarnautojo ir įstaigos vadovo statuso atkūrimo ir pareigū siūlymo buvusiam karjeros valstybės tarnautojui ir įstaigos vadovui taisyklių 26 punkto reikalavimus, esant objektyvioms aplinkybėms, gali būti nevykdoma. Vis dėlto teisėjų kolegija akcentavo, jog būtina nustatyti, ar atsakovas panaikindamas ir keisdamas administracinius aktus, kai šių veiksmų pagrindu yra nutraukiama valstybės tarnautojo priėmimo procedūra pagal VTĮ 11 straipsnį, nepažeidė viešojo administravimo principų, numatytų Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje (įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia), bendrųjų teisės principų (protingumo, teisėtų lūkesčių). Būtina nustatyti, ar pareiškėjo ginčijami administraciniai aktai buvo priimti dėl tokių reikšmingai pasikeitusių aplinkybių, kurios nusvėrė buvusių valstybės tarnautojų interesą pasinaudoti minėta valstybės suteikta garantija, ar priimant šiuos aktus nebuvo siekiama nepagrįstai ir neteisėtai išvengti vykdyti Vals tybės tarnybos departamento nurodytų asmenų, kurie sutiko eiti pareigas, priėmimo į valstybės tarnybą procedūrą (2012 m. kovo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰ – 79/2012; plačiau žr. *apibendrinimo skyrių III.3.1.4. „Konkurso nutraukimas“*).

6.3.2. Principų taikymo aspektu taip pat gali būti paminėta administracinė byla Nr. A⁶²-677/2011, kurioje kilo ginčas dėl Panevėžio teritorinės muitinės viršininko sprendimų, kuriais buvo atsisakyta įgyvendinti Panevėžio teritorinės muitinės statutinės komisijos siūlymus suteikti pareiškėjams pirmas kvalifikacines kategorijas. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog statutinės komisijos sprendimas suteikti muitinės pareigūnui atitinkamą kvalifikacinę kategoriją pareigūną į pareigas priiman-

čiam asmeniui yra rekomendacinio pobūdžio ir neprivalomas, o muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens turi diskrecijos teisę motyvuotai nuspręsti dėl kvalifikacinės kategorijos muitinės pareigūnui nesuteikimo. Nei Tarnybos muitinėje statutas, nei jo nuostatos dėl muitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimo įgyvendinantis teisės aktas *expressis verbis* neįtvirtina konkrečių sąlygų, kurioms esant muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens turi teisę priimti Tarnybos muitinėje statuto 25 straipsnio 29 dalyje numatytą sprendimą, todėl ši nuostata turi būti aiškintina sistemiškai su šio statuto 3 straipsnio 1 dalies teisės norma, įtvirtinančia pagrindinius tarnybos muitinėje principus. Minėti principai taikytini ir muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens sprendimams neįgyvendinti statutinės komisijos siūlymų, priimamų muitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimo procese, ir laikytini pamatiniais muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens diskrecijos teisės įgyvendinimo regulatoriais, kurių nepaisymas gali sudaryti teisinį pagrindą tokį muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens sprendimą pripažinti neteisėtu (2011 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-677/2011; plačiau šiuo aspektu žr. *apibendrinimo skyrių IV.2.2.1. „Statutinės komisijos išvada ir muitinės pareigūnų į pareigas priimančio asmens sprendimas“*).

6.3.3. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴-231/2007 teisėjų kolegija nurodė, kad valstybės tarnybos pareigybių vertinimą reglamentuojantys teisės aktai nustato plačią valstybės institucijų ir įstaigų vadovų diskrecijos teisę vertinant valstybės tarnautojų pareigybės (suteikiant joms lygius ir kategorijas). Diskrecijos teisė, teisėjų kolegijos nuomone, teisinėje valstybėje negali būti absoliuti, ja besinaudojantys subjektai yra suvaržyti bendrųjų teisėtumo principo reikalavimų ir kriterijų, t. y. negali būti laikomas teisingu toks pareigybės vertinimas, kuris nors ir nepažeidžia formalių teisės aktuose nustatytų vertinimo rodiklių ribų, tačiau yra atliktas pažeidžiant vertinimo principus ir yra akivaizdžiai nepagrįstas, t. y. faktinis pareigybės funkcijų turinys neatitinka kiekybinės vertinimo rodiklių išraiškos (2007 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-231/2007).

6.3.4. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-771/2010, kurioje ginčas buvo kilęs dėl atsakovo įsakymu, vadovovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 5 dalimi ir 6 dalies 8 punktu²⁵, pareiškėjui paskirtos tarnybinės nuobaudos, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog VTĮ 29 straipsnio 6 dalies 8 punkte, skirtingai nuo šios dalies 1 – 7 punktų, nėra pateikti šiurkščių pažeidimų apibūdinimai, t. y. nėra

25 Ginčo aktualiu metu galiojusios VTĮ 29 straipsnio 5 ir 6 dalys įtvirtino:

„5. Šiurkštus tarnybinis nusižengimas – tai nusižengimas, kuriuo šiurkščiai pažeidžiamos valstybės tarnybos bei kitų valstybės tarnautojo veiklą reglamentuojančių įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nuostatos arba kitaip šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo veiklos etikos principams.

6. Šiurkščiu pažeidimu laikoma: 1) valstybės tarnautojo elgesys, diskredituojantis valstybės tarnybą, žeminantis žmogaus orumą, ar kiti veiksmai, tiesiogiai pažeidžiantys žmonių konstitucines teises; 2) valstybės, tarnybos ar komercinės paslapties atskleidimas; 3) korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinti veika, nors už šią veiką valstybės tarnautojas ir nebuvo traukiamas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn; 4) piktnaudžiavimas tarnyba bei Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimas; 5) dalyvavimas su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje; 6) nebuvimas tarnyboje (darbe) vieną ar daugiau darbo dienų be pateisinamos priežasties; 7) buvimas tarnybos (darbo) metu neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotinių ar toksinių medžiagų, jei valstybės tarnautojo elgesys įžeidžia žmogaus orumą ar diskredituoja valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos autoritetą; 8) kiti nusižengimai, kuriais šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo etikos principams.“

nustatyti kriterijai, kuriuos taikant galima pripažinti tarnybinių nusižengimą šiurkščiu. Todėl, tikrinant VTĮ 29 straipsnio 6 dalies 8 punkto taikymo pagrįstumo klausimą, administracinis teismas turi taikyti bendruosius teisingumo, protingumo bei proporcingumo kriterijus (2010 m. gegužės 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-771/2010).

6.3.5. Administracinėje byloje Nr. A⁶²-929/2011 teisėjų kolegija nustatė, jog Vilniaus miesto savivaldybės administracija, vykdydama teismo sprendimą, grąžino pareiškėją į buvusias pareigas, tačiau tą pačią dieną skundžiamu įsakymu pakartotinai ją atleido iš minėtų pareigų pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 9 punktą (panaikinus valstybės tarnautojo pareigybę). Teisėjų kolegija konstatavo, kad toks formalus teismo sprendimo įpareigojimo įvykdymo būdas, kurį pasirinko atsakovas, paneigia teismo sprendimo *res judicata* galią (ABTĮ 14 str. 1 d.) bei prieštarauja Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 ir 4 punkte įtvirtintiems įstatymo viršenybės (teisėtumo)²⁶ bei nepiktnaudžiavimo valdžia²⁷ principams. Teisėjų kolegija padarė išvadą, jog nagrinėjamoje situacijoje yra pagrindas pripažinti, kad pareiškėjos atleidimas iš valstybės tarnybos buvo neteisėtas (2011 m. vasario 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-929/2011).

6.4. *Valstybės tarnautojų veiklos etikos principai.* Valstybės tarnybos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 5 punktas imperatyviai nustato, jog valstybės tarnautojai privalo laikytis šiame įstatyme, kituose teisės aktuose nustatytų valstybės tarnautojų veiklos etikos principų. Pagal VTĮ 3 straipsnio 2 dalį, valstybės tarnautojų veiklos svarbiausi etikos principai yra šie: 1) pagarba žmogui ir valstybei; 2) teisingumas; 3) nesavanaudiškumas; 4) padorumas; 5) nešališkumas; 6) atsakomybė; 7) viešumas; 8) pavyzdingumas. Valstybės tarnautojas taip pat privalo vadovautis Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 968 (Žin., 2002-06-28, Nr. 65-2656). Tarnautojų tarnybines etikos principus, be kita ko, nustato specialių valstybės tarnybą reguliuojančių įstatymų pagrindu priimti teisės aktai, pavyzdžiui, Muitinės pareigūnų etikos kodeksas, patvirtintas Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1B-888.

Šiame kontekste gali būti paminėta administracinė byla Nr. A¹¹-612/2005, kurioje buvo vertinamas pareiškėjui – Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnui – paskirtos nuobaudos teisėtumas. Nuobauda paskirta dėl pareigos būti lojaliu savo vadovybei, kolegoms ir pavaldiniams pažeidimą (VTĮ 15 str. 1 d. 5 p., Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių 5.2 p.²⁸). Teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, jog lojalumo sąvoka, aiškinant lingvistiniu teisės aiškinimo metodu, reiškia „bent išorišką ištikimybę“. Taigi

26 Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.).

27 Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p.).

28 Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių 5 punktas įtvirtina padorumo principą: „Vadovaudamasis šiuo principu, valstybės tarnautojas privalo: 5.1. elgtis nepriekaištingai, būti nepaperkamas, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, jeigu tai gali sukelti viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktą; 5.2. būti lojalus ir paslaugus visuomenei, kuriai tarnauja, taip pat savo vadovybei, kolegoms ir pavaldiniams; 5.3. naudotis jam suteiktomis galiomis apginti visuomenės interesus nuo pažeidimų.“

esminis šios sąvokos apibūdinimo elementas yra išoriškas valstybės tarnautojo veiklos (elgesio) vertinimas. Jeigu tarnautojo veiksmas jo vadovybės, kolegų ar pavaldinių atžvilgiu yra išreikštas pažeminančiu, įžeidžiančiu arba kitokiu panašiu būdu, laikytina, kad toks veiksmas rodo šio tarnautojo nelojalumą jo vadovybei, kolegoms arba pavaldiniams ir yra neleistinas etikos taisyklių laikymosi požiūriu (2005 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-612/2005).

7. *Oficialioji Konstitucinio Teismo jurisprudencija*. Aiškinant aptartas su valstybės tarnyba susijusius teisinius santykius reguliuojančias teisės normas, be kita ko, yra aktuali ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimuose (plačiąja prasme) formuluojama oficiali konstitucinė doktrina *inter alia* konstitucinė valstybės tarnybos samprata, kurios yra saistomas įstatymų leidėjas ir kiti teisėkūros subjektai, reguliuodami valstybės tarnybos santykius. Šiuo aspektu gali būti paminėti, pavyzdžiui:

1. 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos“ (Žin., 1995-018-27, Nr. 9-199).

2. 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 1997-05-09, Nr. 40-977).

3. 1998 m. kovo 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 20 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 1998-03-13, Nr. 25-650).

4. 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto kadrinių darbuotojų darbinės veiklos“ (Žin., 1999-03-10, Nr. 23-666).

5. 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr.689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2001-07-18, Nr. 62-2276; atitaisymas – 2001-10-10, Nr. 86).

6. 2001 m. spalio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtintų Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 8 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos

vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 daliai“ (Žin., 2001-11-07, Nr. 93-3288).

7. 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugpjūčio 27 d. nutarimo Nr. 942 „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygų dalinio pakeitimo“ 6 ir 7.2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo 22 straipsniui“ (Žin., 2001-12-21, Nr. 107-3885).

8. 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2002-07-05, Nr. 69-2832).

9. 2003 m. liepos 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir 13 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkto 2 pastraipos (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir šių nuostatų 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 daliai“ (Žin., 2003-07-09, Nr. 68-3094).

10. 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“ (Žin., 2004-12-18, Nr. 181-6708, 2004-12-29, Nr.: 186).

11. 2006 m. kovo 28 d. sprendimas „Dėl atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatas“ (Žin., 2008-03-16, Nr. 30-1051).

12. 2007 m. kovo 20 d. nutarimas „Dėl minimaliosios mėnesinės algos ir minimaliojo valandinio atlygio“ (Žin., 2007-03-24, Nr. 34-1244).

13. 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas „Dėl kandidato į Vyriausybės atstovus skyrimo“ (Žin., 2007-08-18, Nr. 90-3580).

14. 2007 m. gruodžio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 22 d. nutarimu Nr. 497 „Dėl kasmetinių papildomų atostogų trukmės, suteikimo sąlygų ir tvarkos patvirtinimo“ patvirtintų kasmetinių papildomų atostogų trukmės, suteikimo sąlygų ir tvarkos 1.2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 straipsnio 1 dalies 4 punktui“ (Žin., 2007-12-13, Nr. 131-5309).

15. 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“ (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirti-

nimo“ (2006 m. birželio 28 d. redakcija) patvirtinto konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, LR valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai“ (Žin., 2008-01-24, Nr. 10-350).

16. 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Valstybės saugumo, Krašto apsaugos, Prokuratūros, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies (2000 m. liepos 13 d., 2005 m. gegužės 19 d. redakcijos), 11 straipsnio 5 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija), 11 straipsnio 3 dalies (2005 m. gegužės 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 12 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2008-12-31, Nr. 150-6106).

17. 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalies (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2009-12-15, Nr. 148-6632).

18. 2010 m. gegužės 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 15 straipsnio (2007 m. sausio 16 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2010-05-31, Nr. 63-3111).

19. 2011 m. liepos 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo (2003 m. gruodžio 16 d. redakcija) 16 straipsnio 2 dalies 13 punkto, 18 straipsnio 1 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymu patvirtinto vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio (2007 m. gegužės 15 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2011-07-12, Nr. 84-4106).

20. 2012 m. vasario 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatų, kuriomis reguliuojamas pensijų perskaičiavimas ir mokėjimas valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2012-09-21, Nr. 109-5528).

21. 2012 m. vasario 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo, Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 patvirtintų Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2012-02-29, Nr. 26-1200).

22. 2012 m. liepos 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 4 straipsnio 5 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2012-07-05, Nr. 79-4110).

23. 2012 m. gruodžio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 1 dalies (1999 m. liepos 7 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2012-12-14, Nr. 145-7457).

8. *Tarptautiniai susitarimai.* Tam tikrus su valstybės tarnyba susijusius teisinius santykius taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos ratifikuotos tarptautinės sutartys

(konvencijos). Remiantis Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalimi, tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Ši nuostata reiškia, kad ratifikuotos tarptautinės sutartys turi būti taikomos kaip ir Lietuvos Respublikos įstatymai (Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada). Administraciniai teismai, nagrinėdami tarnybinius ginčus, vadovaujasi įvairių tarptautinių susitarimų nuostatomis. Pirmiausia išskirtini susitarimai žmogaus teisių apsaugos srityje, tai yra Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (ratifikuota 1995 m. balandžio 27 d. įstatymu Nr. I-865; Žin., 1995, Nr. 37-913; toliau – ir Konvencija), Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas, Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (prie pastarųjų dokumentų Lietuva prisijungė Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. I-1136 „Dėl Lietuvos Respublikos prisijungimo prie Tarptautinės žmogaus teisių chartijos dokumentų“; Žin., 1991, Nr. 9-244). Tarnybinių ginčų kontekste taip pat aktualios Tarptautinės darbo organizacijos priimtos konvencijos, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos konvencija Nr. 87 „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“, konvencija Nr. 111 „Dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje“, konvencija Nr. 131 „Dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis“, konvencijos Nr. 135 „Dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje“ (šios konvencijos ratifikuotos 1994 m. birželio 23 d. įstatymu Nr. I-507; Žin., 1994, Nr. 49-913), Europos socialinė chartija (ratifikuota 2001 m. gegužės 15 d. įstatymu Nr. IX-317; Žin., 2001, Nr. 49-1699), Europos vietos savivaldos chartija (ratifikuota 1999 m. gegužės 25 d. įstatymu Nr. VIII-1197; Žin., 1999, Nr. 82-2411), Europos Tarybos Ministrų kabineto rekomendacijos, pavyzdžiui, rekomendacija Nr. R(2000)6 „Dėl valstybės tarnautojų statuso Europoje“ ir kt. (plačiau dėl tarptautinių susitarimų reikšmės žr. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimą*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 549-550).

8.1. Kaip jau minėta, su valstybės tarnyba susijusiems teisiniams santykiams yra aktualios Konvencijos nuostatos. Konvencija yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisės sistemos dalis. Tai yra tarptautinės teisės šaltinis, tiesioginio taikymo aktas. Remiantis tarptautinės teisės viršenybės prieš nacionalinę teisę principu (Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 str. 2 d., Konstitucijos 135 str.), Konvencijos normoms turi būti suteiktas prioritetas, jeigu nacionalinė teisė nustato kitokias taisykles negu Konvencija, ar nacionalinės teisės normos būtų nepakankamai aiškios ir gali būti interpretuojamos įvairiai (2004 m. lapkričio 9 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas Nr. A⁵⁷⁵-750/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6, 2004, p. 167-185). Be to, siekiant visiškai suvokti Konvencijos garantuojamų teisių turinį, teismams būtina vadovautis Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) praktika. Tokia būtinybė yra pripažįstama tiek administracinių, tiek bendrosios kompetencijos teismų ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimai, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-959/2002, Teismų praktika 18; 2004 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-289/2004, Vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. lapkričio 9 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas Nr. A⁵⁷⁵-750/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6, 2004, p. 167-185).

Tarnybinių ginčų kontekste pažymėtina, kad nei Konvencija, nei jos papildomi

protokolai negarantuoja teisės į darbą valstybinėje tarnyboje (žr. 1986 m. rugpjūčio 28 d. EŽTT sprendimą byloje *Glaserapp prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 9228/80, 48 par.). Vis dėlto iš aktualios Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos išplaukia, jog ginčai dėl valstybės tarnautojų teisių yra nagrinėjami Europos Žmogaus Teisių Teisme. Pavyzdžiui, iš šio teismo praktikos išplaukia, kad ginčai dėl valstybės tarnautojų iš esmės patenka į 6 straipsnio 1 dalies²⁹ taikymo sritį. Pagal EŽTT požiūrį pirmą kartą išdėstyta byloje *Vilho Eskelinen prieš Suomiją*³⁰, tam, kad ginčai dėl valstybės tarnautojų nepatektų į Konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį, turi būti išpildytos dvi sąlygos: pirma, valstybė iš savo nacionalinės teisės turi būti aiškiai pašalinusi valstybės tarnautojo teisę kreiptis į teismą, ir, antra, pašalinimas turi būti pagrįstas objektyviomis priežastimis – valstybės interesais. Taigi iš esmės būtų nepagrįsta netaikyti 6 straipsnio garantijų įprastiems darbo ginčams, pavyzdžiui, susijusiems su darbo užmokesčiu, pašalpomis ar panašiomis teisėmis, remiantis ypatingu santykiu tarp konkretaus valstybės tarnautojo ir atitinkamos valstybės pobūdžiu. Tokiu atveju preziumuojamas Konvencijos 6 straipsnio taikymas. Šiuo atveju atsakovė Vyriausybė turi įrodyti, pirma, kad valstybės tarnautojas pagal nacionalinę teisę neturi teisės kreiptis į teismą, ir antra, kad valstybės tarnautojo teisių pagal 6 straipsnį atėmimas yra pagrįstas (žr. 2007 m. balandžio 19 d. EŽTT sprendimą byloje *Vilho Eskelinen prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 63235/00, 62 par.).

8.2. Pastebėtina, kad Vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje ne kartą rėmėsi Konvencijos nuostatomis. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A³-750/2004 teismas yra nurodęs, jog Konvencijoje nėra nuostatų, jog teisės į privataus gyvenimo gerbimą neturi valstybės tarnautojai, jog šios teisės garantijos būtų skirtingos valstybės tarnautojams ar kitiems asmenims priklausomai nuo jų profesinės veiklos. Šioje byloje teisėjų kolegija konstatavo, kad Konvencijos 8³¹ straipsnio garantijos, užtikrinančios asmens teisę į privataus gyvenimo gerbimą, yra taikomos valstybės tarnautojams, jie turi teisę į privataus gyvenimo gerbimą (2004 m. lapkričio 9 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas Nr. A⁵⁷⁵-750/2004,

29 Pagal šią dalį, kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas. Teismo sprendimas paskelbiamas viešai, tačiau demokratinėje visuomenėje moralės, viešos tvarkos ar valstybės saugumo interesais spaudos atstovams ar visuomenei gali būti neleidžiama dalyvauti per visą procesą ar jo dalį, kai tai reikalinga dėl nepilnamečių ar bylos šalių privataus gyvenimo apsaugos, arba tiek, kiek, teismo nuomone, yra būtina dėl ypatingų aplinkybių, dėl kurių viešumas pakenktų teisingumo interesams.

30 Šia byla EŽTT iš esmės vysto savo poziciją, išdėstyta byloje *Pellegrin prieš Prancūziją*, kurioje pasisakė dėl „funkcinio kriterijaus“ taikymo, nurodydamas, jog ginčai tarp valstybės institucijų ir pareigūnų, kurių pareigos yra susijusios su valstybės tarnyba, nėra civilinio pobūdžio ir nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies taikymo sferą, jei pareigas atlikdami pareigūnai veiks kaip viešosios valdžios patikėtiniai, kurie yra atsakingi už valstybės ar kitų valdžios institucijų bendrųjų interesų apsaugą. Teismas pažymėjo, kad akivaizdūs tokios veiklos pavyzdžiai yra karinės pajėgos ir policija. Be to, byloje *Pellegrin prieš Prancūziją* EŽTT pabrėžė, jog ginčams dėl pensijų taikomas Konvencijos 6 straipsnis, nes tarnautojai, išeidami į pensiją, nebėra susiję su valdžios institucijomis jokiais ryšiais, todėl jų padėtis prilygsta darbuotojams, kurių darbo klausimus reglamentuoja privatinė teisė (plačiau žr. 1999 m. gruodžio 8 d. byla *Pellegrin prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 28541/95, 64-66 par.).

31 Konvencijos 8 straipsnyje nustatyta: „1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. 2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6, 2004, p. 167-185).

Konvencijos 8 straipsnio 2 dalies nuostatos buvo aktualios ir administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-33/2007, kurioje buvo vertinamas pareiškėjui (statutiniam valstybės tarnautojui) paskirtos nuobaudos – pastabos – teisėtumas ir pagrįstumas. Pareiškėjas drausminėn atsakomybėn patrauktas už Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – ir VSAT) vado įsakymo pažeidimą. Šiuo aktu VSAT pareigūnams buvo nustatyta pareiga planuojant išvykti į užsienį (išskyrus atvejus, kai vykstama į tarnybinių komandiruočių), apie tai raštu informuoti tiesioginį vadovą. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad įpareigojimas informuoti apie išvyką į užsienį neriboja pareigūno konstitucinės teisės laisvai išvykti iš Lietuvos, tačiau nagrinėtos bylos atveju apribojo pareiškėjo ir jo šeimos gyvenimą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas vidaus teisės aktuose nustatytos pareigos neįvykdė būdamas ne tarnyboje, o kasmetinėse atostogose, kurios yra skirtos tarnautojui pailsėti, ir šios teisės realizavimas negali būti ribojamas nesant pagrįsto būtinumo. Valstybės institucijos turi teisę apriboti asmens teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą tik tais atvejais, kai tai numatyta įstatymu ir kai tai būtina valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei, arba kitų žmonių teisės ir laisvėms apsaugoti. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad įstatyme nesant pareigos informuoti apie išvykimą į užsienį, taip pat atsižvelgiant į tai, jog pareiškėjas per kelias dienas nuo grįžimo raštu tiesioginiam vadui pranešė apie tai, jog buvo išvykęs, šiuo konkrečiu atveju sprendė, jog pareiškėjui paskirta tarnybinė nuobauda neatitinka draudimo, jog neteisėtas kišimasis į asmeninį gyvenimą galimas tik pagal įstatymines teisės normas ir siekiant Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje nustatytų tikslų. Dėl išdėstytų priežasčių teisėjų kolegija apeliacinį skundą tenkino, pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino, konstatuodama, jog tarnybinė nuobauda pareiškėjui paskirta neteisėtai (2007 m. gruodžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-33/2007).

Vyriausiasis administracinis teismas, sprenddamas tarnybinius ginčus, taip pat atsižvelgė į Konvencijos 10 straipsnį, laiduojantį žmogaus teisę į saviraiškos laisvę (2012 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵²-2793/12), 11 straipsnį, pagal kurį kiekvienam asmeniui garantuojama laisvė jungtis į asociacijas kartu su kitais, įskaitant teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas savo interesams ginti, tačiau tam tikri apribojimai gali būti taikomi asmenims, tarnaujantiems ginkluotose pajėgose, policijoje ar valstybės tarnyboje (2012 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2412/2012, 2012 m. birželio 25 d. nutartis Nr. A⁶⁶²-368/2012; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 435-448), 1 protokolo 1 straipsnį, nustatantį, kad kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe; iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent visuomenės interesais ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais (2011 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-52/2011), taip pat į Konvencijos nuostatas, draudžiančias bausti du kartus už tapatų pažeidimą (lot. *non bis in idem*) (7 prot. 4 str.) (2012 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2823/2012).

9. *Europos Sąjungos teisė ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas*. Lietuvos Respublikai įstojus į Europos Sąjungą (toliau – ir ES), pastarosios galiojanti teisė (*acquis communautaire*) tapo mūsų nacionalinės sistemos dalimi. Iš apibendrinimui apžvelgtos praktikos matyti, kad kol kas Europos Sąjungos teisė bei ją aiškinanti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ESTT) praktika, sprendžiant tarnybinius

ginčus, taikoma retai. Vis dėlto, atsižvelgiant į valstybės tarnybą grindžiančių principų sąsajas su Europos Sąjungos principais (pvz., skaidrumo principu), Europos Sąjungos teisminių institucijų formuojamą praktiką, sprendžiant ginčus Europos Sąjungos viešosios tarnybos srityje, Pagrindinių teisių chartijos nuostatas (pvz., 7 str. („Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“), 10 str. („Minties, sąžinės ir religijos laisvė“), 12 str. („Susirinkimų ir asociacijų laisvė“), 17 str. („Teisė į nuosavybę“), 21 str. („Diskriminacijos uždraudimas“), 31 str. („Tinkamos ir teisingos darbo sąlygos“), 41 str. („Teisė į gerą administravimą“) ir kt.), Europos Sąjungos teisė ir ją aiškinanti Europos Sąjungos teismų praktika ateityje gali tapti administracinių teismų šaltiniu, sprendžiant ir tarnybinius ginčus.

Šią išvadą taip pat pagrindžia Europos Sąjungos antrinės teisės svarba valstybės tarnybos teisiniams santykiams, pavyzdžiui, 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (Oficialus leidinys (toliau – ir OL) L 303, 2000, p. 16-22; toliau – ir Direktyva 2000/78/EB); 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, 2000, p. 22-26; toliau – ir Direktyva 2000/43/EB); 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9-19; toliau – ir 2003/88/EB) aktualumas. Iš šių direktyvų nuostatų³² ir Teisingumo Teismo praktikos išplaukia³³, kad jos taikomos ne tik privačiame, bet ir valstybiniame sektoriuje. Pastebėtina, kad proceso šalys kartais remiasi ir tokiais Europos Sąjungos teisės aktais, kurie valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose nėra taikomi (žr. pvz., 2013 m. sausio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. P⁵²⁰-45/2013) (plačiau dėl ES teisės ir ESTT praktikos reikšmės žr. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimą*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 550-552).

32 Pagal Direktyvos 2000/43/EB 3 straipsnį, ji taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, ši direktyva taikoma: a) įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ir darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą darbe; b) galimybei gauti visų rūšių ir visų lygių profesinį orientavimą, profesinį mokymą, sudėtingesnį profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, įskaitant praktinę darbo patirtį; c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą; d) narystei ir dalyvavimui darbuotojų ar darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose, kurių nariai turi tam tikrą profesiją, įskaitant tokių organizacijų teikiamą naudą; e) socialinei apsaugai, įskaitant socialinį draudimą ir sveikatos priežiūrą; f) socialiniams privalumams; g) švietimui; h) galimybei gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei jų tiekimą. Pagal Direktyvos 2000/78/EB ji taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas: a) įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą; b) galimybei gauti visų rūšių ir visų lygių profesinį orientavimą, profesinį mokymą, sudėtingesnį profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, įskaitant praktinę darbo patirtį; c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą; d) narystei ir dalyvavimui darbuotojų ar darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose, kurių nariai turi tam tikrą profesiją, įskaitant tokių organizacijų teikiamą naudą.

33 Šiuo aspektu žr. pvz., 2012 m. gegužės 3 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Georg Neidel prieš Stadt Frankfurt am Main*, C-377/10.

II. Valstybės tarnautojų pareigybės

1. Valstybės tarnautojų pareigybės skirstomos į: 1) karjeros; 2) politinio (asmeninio) pasitikėjimo; 3) įstaigų vadovų; 4) statutinių (VTĮ 6 str.). Karjeros valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas neterminuotam laikui ir turintis galimybę šio VTĮ nustatyta tvarka įgyvendinti teisę į karjerą valstybės tarnyboje (VTĮ 2 str. 5 d.). Politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, priimtas į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos įgaliojimų laikui arba kituose įstatymuose nustatytam laikui (2 str. 7 d.). Įstaigos vadovas – valstybės tarnautojas, priimtas vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai (VTĮ 2 str. 8 d.). Statutinis valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatines tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu (VTĮ 2 str. 6 d.).

2. Pažymėtina, kad valstybės tarnautojo pareigybės ypatumai gali lemti, pavyzdžiui, aukštesnius reikalavimus priimant į tarnybą, griežtesnius standartus taikant drausminę atsakomybę, socialinių ir kitų garantijų ar atleidimo iš tarnybos ypatumus ir pan. Tai akivaizdžiai parodo Vyriausiojo administracinio teismo praktika, kurioje buvo vertinamas politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo atleidimas iš pareigų, praradus pasitikėjimą. Šiame kontekste aiškindamas Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 7 punktą (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija)³⁴ ir šio straipsnio 5 dalį (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija)³⁵, Vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad nepasitikėjimo pareiškimas valstybės tarnautojui, kuris į pareigas skiriamas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu, yra jį priėmusio į pareigas valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos diskrecijos teisė. Politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojo atleidimą iš pareigų nepasibaigus jo paskyrimo laikui lemia politinė politikų valia, todėl administracinis teismas, vadovaudamasis ABTĮ 3 straipsnio 2 dalies nuostatomis, nagrinėdamas ginčą dėl politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo atleidimo iš pareigų jam praradus į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos pasitikėjimą, turi nustatyti tik tai, ar sprendžiant atleidimo klausimą, buvo laikomasi teisės aktuose nustatytų esminių procedūrų ir taisyklių, ar nebuvo viršyta įstatymu nustatyta kompetencija. Atleidžiant politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoją iš pareigų praradus pasitikėjimą nėra taikomos tos procedūros ir tie reikalavimai, kurie taikomi atleidžiant karjeros valstybės tarnautojus (įspėjimas, draudimas atleisti laikinojo nedarbingumo laikotarpiu ir atostogų metu, kt.) (2011 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-2688/2011; taip pat žr. 2009 m. balandžio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-451/2009).

34 Ši norma nustatė, kad „Valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų, kai <...> politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu priimtas įstaigos vadovas praranda į pareigas jį priėmusio valstybės politiko ar kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos pasitikėjimą arba kai pasibaigia jo paskyrimo į pareigas terminas“.

35 Pagal šią normą politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoją minėtu pagrindu iš pareigų galima atleisti jo laikinojo nedarbingumo laikotarpiu ir atostogų metu.

3. Valstybės tarnautojų pareigybės skirstomos į 20 kategorijų. Aukščiausia yra 20 kategorija, žemiausia – 1 kategorija (VTĮ 7 str. 2 d.). Nuo įgytos kategorijos, pavyzdžiui, priklauso valstybės tarnautojo pareiginės algos koeficientas, lemiantis *inter alia* valstybės tarnautojo gaunamą darbo užmokestį (VTĮ 7 str. 2 d., VTĮ 1 priedas) (plačiau dėl kategorijų suteikimo ir darbo užmokesčio klausimų žr. *apibendrinimo IV skyrių „Valstybės tarnautojų karjera“ ir V skyrių „Valstybės tarnautojo darbo užmokestis“*).

4. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 7 straipsnio 1 dalį valstybės tarnautojų pareigybės yra trijų lygių: 1) A lygio – pareigybės, kurioms būtinas aukštasis universitetinis arba jam prilygintas išsilavinimas; 2) B lygio – pareigybės, kurioms būtinas ne žemesnis kaip aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas arba aukštesnysis išsilavinimas, arba iki 1995 metų įgytas specialusis vidurinis išsilavinimas; 3) C lygio – pareigybės, kurioms būtinas ne žemesnis kaip vidurinis išsilavinimas ir įgyta profesinė kvalifikacija³⁶. Valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą, šių pareigybių kategorijas ir lygius nustato VTĮ 3 priedas (VTĮ 8 str. 1 d.)³⁷.

Pažymėtina, kad priėmus naują 2002 m. balandžio 23 d. Valstybės tarnybos įstatymo redakciją, ją iš esmės įgyvendino 2002 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2002, Nr. 45-1709).

Pastarojo įstatymo 9 straipsnis nustatė:

„1. Valstybės tarnautojai, kurie neturi einamoms pareigoms būtino išsilavinimo, jį privalo įgyti per penkerius metus nuo Valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130) įsigaliojimo.

2. Būtino išsilavinimo per šio straipsnio 1 dalyje nurodytą laiką neįgiję valstybės tarnautojai atleidžiami iš valstybės tarnybos, išskyrus valstybės tarnautojus, kuriems iki reikiamo išsilavinimo įgijimo liko mažiau negu pusė šio straipsnio 1 dalyje nustatyto termino.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos netaikomos valstybės tarnautojams, kuriems iki senatvės pensijos amžiaus liko ne daugiau kaip penkeri metai“.

Būtinybė turėti atitinkamą išsilavinimą ir terminas jam įgyti buvo analizuojamas administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-736/2010. Byloje nustatyta, kad pareiškėja iš teismo raš-

36 Pažymėtina, kad valstybės tarnautojų skirstymas į lygius buvo numatytas jau 1999 m. liepos 8 d. Valstybės tarnybos įstatymo redakcijos 7 straipsnyje. Pagal jį Valstybės tarnautojų pareigybės buvo skirstomos į 4 lygius: 1) A lygis – pareigybės, kurioms būtinas aukštasis magistro (aukštasis universitetinis) arba jam prilygintas išsilavinimas; 2) B lygis – pareigybės, kurioms būtinas ne žemesnis kaip aukštesnysis (aukštasis neuniversitetinis) išsilavinimas; 3) C lygis – pareigybės, kurioms būtinas ne žemesnis kaip vidurinis išsilavinimas ir įgyta profesinė kvalifikacija; 4) D lygis – pareigybės, kurioms nebūtinai vidurinis išsilavinimas.

37 Iki 2008 m. gegužės 1 d. galiojusios Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalys įtvirtino: „1. Seimas nutarimu tvirtina Vyriausybės teikiamą Seimo politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Seimo kanceliarijos ir Seimui atskaitingų institucijų, Respublikos Prezidento institucijos ir Respublikos Prezidentui atskaitingų institucijų, Nacionalinės teismų administracijos, teismų, prokuratūros ir savivaldybių institucijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą. Jame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos.

2. Vyriausybė tvirtina Vyriausybės, Ministro Pirmininko politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Vyriausybės kanceliarijos, ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą. Jame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos.“ Šios nuostatos panaikintos priėmus Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 7, 8, 24 straipsnių ir priedėlio pakeitimo ir įstatymo papildymo 2, 3 priedais įstatymą (Žin., 2007, Nr. 135-5453).“

tinės vedėjos pareigų atleista pagal Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 4 punktą, kuris numato atleidimą, kai tarnautojas per nustatytą terminą neįgyja einamoms pareigoms būtino išsilavinimo. Pareiškėja su atleidimu nesutiko, todėl kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti Visagino miesto apylinkės teismo įsakymą dėl jos atleidimo iš pareigų, grąžinti ją į Visagino miesto apylinkės teismo raštinės vedėjos pareigas ir priteisti iš Visagino miesto apylinkės teismo jos naudai vidutinį darbo užmokestį.

Spręsdama kilusį ginčą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija rėmėsi Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymu. Šio įstatymo 9 straipsnio 1 dalis nustatė, jog penkerių metų terminas, per kurį tarnautojas turėjo įgyti reikiamą išsilavinimą, baigėsi 2004 m. liepos 30 d. To paties straipsnio 2 dalis iš bendros taisyklės – reikalavimo per penkerius metus įgyti reikiamą išsilavinimą – nustatė ir išimtį, kuri taikoma besimokantiems tarnautojams. O būtent, jie VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu yra neatleidžiami, jei 2004 m. liepos 30 d. yra įgiję reikiamo išsilavinimo tiek, kad mokytis liko mažiau nei dveji su puse metų. Tokiu būdu, pasak teisėjų kolegijos, besimokantiems tarnautojams atskaitos tašku tapo reikšminga 2007 m. sausio 30 d. data, nes tuomet baigėsi šios kategorijos tarnautojams nustatytos išimties terminas.

Išanalizavusi bylos aplinkybes, teisėjų kolegija nurodė, jog reikalavimas pareiškėjos užimamai raštinės vedėjos pareigybei turėti aukštąjį (ne)universitetinį arba jam prilygintą išsilavinimą atsirado tik 2002 m. gruodžio 30 d. (teismo pirmininkui patvirtinus teismo raštinės vedėjos pareigybės aprašymą ir pareiškėjos užimamą pareigybę priskyrus B lygiui), t. y. beveik trejais su puse metais vėliau nei įstatymu buvo nustatyta penkerių metų termino įgyti reikiamam išsilavinimui pradžia – 1999 m. liepos 30 d. Bylos duomenys patvirtino, kad pareiškėja reikiamo išsilavinimo įgijimo pradėjo siekti pirmais mokslo metais po teismo pirmininko įsakymu nustatyto reikalavimo turėti atitinkamą išsilavinimą jos užimamai pareigybei. Pareiškėjai iki reikiamo išsilavinimo įgijimo buvo likęs nedidelis terminas tam, kad ji būtų galėjusi pasinaudoti išimtimi, nustatyta besimokantiems valstybės tarnautojams Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatyme. Pareiškėja studijas turėjo baigti 2007 metais, bet dėl objektyvių priežasčių (ligos) reikiamą išsilavinimą įgijo 2008 metais. Teisėjų kolegija akcentavo, kad vertinant vien formaliąją prasme, atsakovui buvo atsiradusios sąlygos pareiškėjos atžvilgiu taikyti VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 4 punkto reikalavimus. Tačiau, atsižvelgdama į tai, kad dėl ne nuo pareiškėjos valios priklausančių priežasčių įstatymu numatytas penkerių metų terminas įgyti reikiamam išsilavinimui pareiškėjai sutrumpėjo iki pusantrų metų, padarė išvadą, kad pareiškėjos atžvilgiu, lyginant ją su kitais tarnautojais, kuriems penkerių metų taisyklė pradėjo galioti nuo 1999 m. liepos 30 d. yra pažeidžiamas lygiateisiškumo principas, numatytas Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje. Įvertinusi konkrečias šios bylos faktines aplinkybes, taip pat teisingumo, teisėtų lūkesčių principus, teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjos atleidimas negali būti pripažintas teisėtu, todėl pareiškėjos prašymą patenkino (2010 m. lapkričio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-736/2010, taip pat žr. 2008 m. lapkričio 21 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1602/2008).

5. Valstybės tarnautojo užimamos pareigybės lygis ir kategorija įrašomas šios pareigybės aprašyme. Valstybės tarnautojų pareigybės aprašomos ir vertinamos vadovaujantis Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 (VTĮ 8 str. 7

d.). Valstybės tarnautojo pareigybės aprašymas apima pareigybės paskirties aprašymą; bendrųjų ir/ar specialiųjų veiklos sričių nustatymą; pareigybei priskiriamų funkcijų nustatymą; pavaldumo nustatymą; specialių reikalavimų, keliamų šias pareigas einančiam valstybės tarnautojui, nustatymą; pareigybės pavadinimo aprašymą; pareigybės lygio nustatymą; pareigybės kategorijos nustatymą. Pagal valstybės tarnautojo pareigybės paskirtį sprendžiama, ar tai – įstaigos vadovo, karjeros valstybės tarnautojo, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo, ar statutinio valstybės tarnautojo pareigybė. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymai ir įstaigos valstybės tarnautojų pareigybių sąrašai pateikiami tvirtinti asmenims, nurodytiems Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 8 dalyje (plačiau žr. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos 3-23 p.).

Pažymėtina, kad valstybės tarnautojo užimamos pareigybės aprašyme nurodoma pareigybės kategorija privalo atitikti imperatyviai teisės aktuose konkrečiai pareigybei nustatytą kategoriją. Šiuo aspektu paminėtina administracinė byla Nr. A²⁴⁸-225/2008, kurioje pareiškėjas (Vidaus audito tarnybos vedėjas) prašė priteisti neišmokėtą darbo užmokestį iš atsakovo Lietuvos archyvų departamento prie Vyriausybės.

Byloje nustatyta, jog pareiškėjas atsakovo 2004 m. vasario 3 d. įsakymu buvo perkeltas į Vidaus audito tarnybos vedėjo pareigas ir jam buvo suteikta 12 pareigybės kategorija bei III kvalifikacinė klasė. Atsakovo 2005 m. sausio 31 d. įsakymu nuo 2005 m. vasario 1 d. pareiškėjui buvo suteikta 13 pareigybės kategorija ir III kvalifikacinė klasė.

Sprendama ši ginčą, teisėjų kolegija pažymėjo, jog Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje buvo numatyta³⁸, kad Vyriausybė tvirtina Ministro Pirmininko politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių, Vyriausybės kanceliarijos, ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą. Jame turi būti nurodyti valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos. Toks sąrašas patvirtintas Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 684³⁹. Šis nutarimas buvo pakeistas Vyriausybės 2004 m. birželio 22 d. nutarimu Nr. 786, įsigaliojusi 2004 m. liepos 1 d. Jame nustatyta, kad vidaus audito tarnybos vadovo pareigybė trečios grupės įstaigose ir institucijose (Lietuvos archyvų departamente) yra A lygio, 15-16 kategorijos. Sistemškai įvertinusi šiuos teisės aktus, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog nuo šios datos vidaus audito tarnybos vedėjui turėjo būti nustatyta 15 arba 16 pareigybės kategorija ir pareiginė alga pareiškėjui turėjo būti skaičiuojama, taikant pareiginės algos koeficientą, priskirtą atitinkamai 15 ar 16 kategorijai. Kitaip tariant, įsigaliojus Vyriausybės 2004 m. birželio 22 d. nutarimui Nr. 786, atsakovui atsirado pareiga jį vykdyti ir padaryti atitinkamas korekcijas vidaus administravimo aktuose, tačiau atsakovas šios pareigos nevykdė. Atsakovas pareiškėjo pareigybės aprašymo nepakeitė, tai yra pareiškėjui nepadidino pareigybės kategorijos iki numatyto intervalo (15-16) bei nemokėjo pareiginės algos, atitinkančios šią kategoriją. Teisėjų kolegija patenkino pareiškėjo skundą – priteisė darbo užmokestį, nesumokėtą dėl to, kad nebuvo pakeista pareigybės kategorija, numatyta galiojusiuose teisės aktuose (2008 m. vasario 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁴⁸-225/2008).

6. Apibendrinimo sudarytojai pastebi, kad valstybės tarnautojo pareigybės aprašymas itin aktualus tampa kilus ginčams, susijusiems su priėmimu į valstybės tarnybą bei

38 Neteko galios 2007 m. gruodžio 4 d. įstatymu Nr. X-1349.

39 Neteko galios 2008 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 358.

valstybės tarnautojų atleidimu iš tarnybos, panaikinus valstybės tarnautojo pareigybę (plačiau dėl šių ginčų žr. *apibendrinimo III skyrių „Priėmimas į valstybės tarnybą“ ir šio apibendrinimo II dalį*).

III. Priėmimas į valstybės tarnybą

III.1. Bendrieji ir specialieji reikalavimai

---

1. Priėmimo į valstybės tarnybą teisinis reguliavimas yra įtvirtintas Valstybės tarnybos įstatymo III skyriuje, *inter alia* reglamentuojančiame bendruosius ir specialiuosius į valstybės tarnybą priimamiems asmenims keliamus reikalavimus (9 str.) bei priėmimo į valstybės tarnybą (konkurso ir ne konkurso būdu) organizavimo ir vykdymo tvarką (10-14 str.). Taikant minėtas normas itin aktualūs yra šie teisės aktai: vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 8 straipsnio 7 dalimi (2007 m. gruodžio 4 d. įstatymo Nr. X-1349 redakcija), patvirtinta Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, nurodanti, kaip aprašyti ir vertinti valstybės tarnautojų pareigybes, taip pat vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 10 straipsnio 9 dalimi (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija) patvirtintas Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas.

2. Apibendrinimo sudarytojai pastebi, kad didžioji dalis ginčų dėl minėtų normų taikymo kilo pagal konkursus į valstybės tarnybą pralaimėjusių asmenų skundus arba skundus asmenų, kuriems apskritai nebuvo leista dalyvauti konkurse į valstybės tarnybą, taip pat pagal atleistų iš valstybės tarnybos asmenų skundus, kurie turėjo teisę į Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 1 dalyje numatytos garantijos taikymą. Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 1 dalyje (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija) nustatyta, kad karjeros valstybės tarnautojas, kurio pareigybė naikinama, paskiriamas į kitas to paties lygio ir kategorijos karjeros valstybės tarnautojo pareigas, o jei tokių pareigų nėra ir valstybės tarnautojas sutinka, – į žemesnės kategorijos pareigas. Jei iki pareigybės panaikinimo karjeros valstybės tarnautojas į kitas pareigas nepaskiriamas, jis iš pareigų atleidžiamas.

3. Kaip jau buvo minėta, teisė lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą – tai konstitucinė piliečio teisė, įtvirtinta Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje. Ši teisė sietina *inter alia* su Konstitucijos 48 straipsnyje įtvirtinta kiekvieno žmogaus teise laisvai pasirinkti darbą (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai). Vis dėlto ši teisė nėra absoliuti. Oficialioje Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą konstatuota, kad valstybė negali įsipareigoti ir neįsipareigoja kiekvieno asmens priimti dirbti valstybės (valstybinėje) tarnyboje. Valstybės tarnyba turi būti kvalifikuota, turi sugebėti atlikti jai keliamus uždavinius. Norintieji tapti valstybės tarnautojais, pareigūnais paprastai privalo turėti atitinkamą išsilavinimą, profesinę patirtį, kai kurias asmens savybes, be to, kuo aukštesnės pareigos, kuo svarbesnė veiklos sritis, tuo didesni reikalavimai keliami šias pareigas einantiems asmenims (1999 m. kovo 4 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2008 m. sausio 22 d. nutarimai).

4. *Bendrieji reikalavimai*. Taigi konstitucinė valstybės tarnybos paskirtis, ypatingi uždaviniai, keliami valstybės tarnybai, lemia tai, kad piliečiui, stojančiam į valstybės

tarnybą, gali ir turi būti keliami tam tikri bendrieji reikalavimai – stojimo į valstybės tarnybą bendrosios sąlygos, kurių neatitinkantis asmuo negalės tapti valstybės tarnautoju. Minėti reikalavimai turi būti aiškūs ir bendri visiems, kurie siekia atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje, stojančiajam į valstybės tarnybą jie turi būti nustatyti įstatymu ir žinomi iš anksto. Iš tokių bendrųjų reikalavimų – stojimo į valstybės tarnybą bendrųjų sąlygų paminėtini: lojalumas Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, Konstitucijos ir teisės sistemos pagrindų (įskaitant žmogaus teisių ir laisvių katalogą) išmanymas, geras valstybinės kalbos mokėjimas, konflikto tarp siekiamų pareigų ir privačių interesų nebuvimas (arba tokio konflikto pašalinimas iki asmeniui pradėdant eiti pareigas, kurių jis siekia) ir kt. Taip pat gali būti nustatyti bendrieji reikalavimai, susiję su stojančiojo asmeninėmis savybėmis, reputacija, išsilavinimu ir kita (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

5. Kaip jau minėta, įstatymų leidėjas bendrųjų reikalavimų, keliamų kiekvienam primamam į valstybės tarnybą, sąrašą įtvirtino Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 1-4 dalyse.

5.1. Šio straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija) išskirti tokie bendrieji priimamiems į valstybės tarnybą asmenims keliami reikalavimai: Lietuvos Respublikos pilietybė (1 p.), valstybinės kalbos mokėjimas (2 p.), amžius (būti ne jaunesnis kaip 18 metų ir ne vyresnis kaip 65 metų) (3 p.), taip pat to lygio valstybės tarnautojo pareigoms būtino išsilavinimo turėjimas (4 p.). Pastebėtina, kad pagal VTĮ 9 straipsnio 2 dalį (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija) reikalavimas būti ne vyresniam kaip 65 metų netaikomas politinio (asmeninio) pasitikėjimo ir pakaitiniams valstybės tarnautojams.

5.2. Konstitucinio Teismo praktikoje pripažįstama, kad gali būti nustatytos ir konstituciškai pagrįstos bendrosios sąlygos, dėl kurių asmeniui neleidžiama stoti į valstybės tarnybą (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Šių sąlygų nebaigtinį sąrašą įstatymų leidėjas įtvirtino Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje⁴⁰ (2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija).

Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 6 punkte numatyta, jog į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimtas asmuo „kitų įstatymų nustatytais atvejais“. Kaip pažymėjo Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija byloje Nr. A⁵²⁰-1234/2012, vienas iš tokių atvejų kaip tik numatytas Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnio 9

40 „3. Į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimtas asmuo:

- 1) jeigu iš Korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pateiktos informacijos, iš valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos pateiktos informacijos apie asmenis, atleistus iš valstybės tarnautojo pareigų už šurkštų tarnybinį nusižengimą ar pripažintus padariusiais tarnybinį nusižengimą, už kurį jiems turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, iš asmens, siekiančio valstybės tarnautojo statuso, užpildytos deklaracijos ar kitų duomenų valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens padaro išvadą, kad asmuo neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų;
- 2) kurio teisę eiti valstybės tarnautojo pareigas yra atėmęs teismas;
- 3) kurio sutuoktinis, partneris (kaip partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka), artimasis giminaitis ar svainystės ryšiais susijęs asmuo eina valstybės tarnautojo pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, jeigu jie pagal pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais;
- 4) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu;
- 5) NETEKO GALIOS: 2011 04 28 įstatymu Nr. XI-1369 (nuo 2011 07 01) (Žin., 2011, Nr. 57-2705)
- 6) kitų įstatymų nustatytais atvejais.“

dalyje, kurioje nurodyta, kad pateikta informacija yra vienas iš pagrindų, apibūdinančių asmens, siekiančio eiti arba einančio pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, patikimumą, ir kad asmuo, praradęs pasitikėjimą, Valstybės tarnybos ir kitų įstatymų nustatyta tvarka gali būti nepriimamas į valstybės ar savivaldybės įstaigą arba atleidžiamas iš pareigų. Konstitucinis Teismas 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarime padarė išvadą, kad pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnį (jo 9 dalį) konkurso laimėtojas gali būti nepaskirtas į pareigas, net jeigu laimėjo konkursą į jas, jeigu pagrįstai konstatuojama, kad tas asmuo yra praradęs pasitikėjimą (2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-1234/2012).

5.3. *Nepriekaištinga reputacija.* Iš Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 1 punkto ir 4 dalies⁴¹ nuostatų, be kita ko, išplaukia, jog bendriesiems valstybės tarnautojams keliamiems reikalavimams taip pat priskirtina nepriekaištinga reputacija. Valstybės tarnautojais gali tapti / būti tik nepriekaištingos reputacijos asmenys. Šiame kontekste aktualu, jog vadovaujantis VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 19 punktu, kai iš Korupcijos prevencijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pateiktos informacijos, iš valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos pateiktos informacijos apie asmenis, atleistus iš valstybės tarnautojo pareigų už šiurkštų tarnybinių nusižengimą ar pripažintus padariusiais tarnybinių nusižengimą, už kurių jiems turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, iš kitų duomenų valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo padaro išvadą, kad valstybės tarnautojas neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų ir dėl to negali toliau eiti valstybės tarnautojo pareigų, valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų. Pastebėtina, kad nepriekaištingos reputacijos reikalavimas ne tik einantiems pareigas valstybės tarnautojams, bet ir siekiantiems jais tapti buvo įtvirtintas tik nuo 2011 m. liepos 1 d⁴².

Valstybės tarnybos įstatymo 3¹ straipsnis (2011 m. balandžio 28 d. įstatymo Nr. XI-1369 redakcija) nustato nepriekaištingos reputacijos praradimo sampratą, tai yra aplinkybes, kurioms esant asmuo neatitinka nepriekaištingos reputacijos kriterijaus. Pagal šio straipsnio 1 dalį, asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos ir eiti valstybės tarnautojo pareigas, jeigu jis: 1) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą; 2) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl nusikaltimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą; 3) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl baudžiamojo nusižengimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio baudžiamojo nusižengimo padarymo ir nuo apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo treji metai; 4) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl nusikaltimų, kuriais padaryta turtinė žala valstybei, ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą; 5) yra įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos narys; 6) atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų už šio Įstatymo 29 straipsnio 6 dalies 1–4 ir 7, 8, 9 punktuose nurodytus šiurkščius pažeidimus arba šio Įstatymo 30 straipsnio 2 dalyje numatytu

41 Pagal VTĮ 9 straipsnio 4 dalį (2011 m. balandžio 28 d. įstatymo Nr. XI-1369 redakcija), asmuo, siekiantis valstybės tarnautojo statuso, turi užpildyti Vyriausybės nutarimu patvirtintos formos deklaraciją, kurioje būtų pateikti duomenys dėl jo atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams. Valstybės tarnautojas, nuslėpęs ar pateikęs tikrovės neatitinkančius duomenis dėl jo atitikties minėtiems reikalavimams, iš valstybės tarnautojo pareigų atleidžiamas.

42 Valstybės tarnybos įstatymo 4, 9, 18, 29, 44 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 3(1), 30(1) straipsniais įstatymas. Žin., 2011-05-12, Nr. 57-2705.

atveju pripažintas padaręs tarnybinį nusižengimą, už kurį turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, ir nuo atleidimo iš pareigų dienos arba nuo pripažinimo padarius tarnybinį nusižengimą dienos nepraėjo treji metai; 7) atleistas iš skiriamų arba renkamų pareigų dėl priesaikos ar pasižadėjimo sulaužymo, pareigūno vardo pažeminimo ir nuo atleidimo iš pareigų dienos nepraėjo treji metai; 8) atleistas iš darbo, pareigų ar praradęs teisę verstis atitinkama veikla už neatitiktį įstatymuose keliamiems nepriekaištingos reputacijos reikalavimams ir teisės aktuose nustatytų etikos normų pažeidimą ir nuo atleidimo iš darbo, pareigų ar teisės verstis atitinkama veikla praradimo dienos nepraėjo treji metai. Vadovaujantis VTĮ 3¹ straipsnio 2 dalimi, valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens įstatymų nustatytais atvejais privalo, o kitais atvejais (gavęs duomenų, keliančių pagrįstą abejonę dėl asmens atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams) turi teisę motyvuotu rašytiniu prašymu kreiptis į teisės saugos, kontrolės ir kitas institucijas, įstaigas ar įmones, kad šios pateiktų apie tokį asmenį jų turimą informaciją. Institucijos, įstaigos ir įmonės tokią informaciją turi pateikti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo prašymo pateikti tokią informaciją gavimo dienos, jeigu teisės aktai nenustato kitaip. Pagal VTĮ 3¹ straipsnio 3 dalį valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens atsako, kad į valstybės tarnautojo pareigas būtų priimti ir tas pareigas eitų tik nepriekaištingos reputacijos reikalavimus atitinkantys asmenys.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija yra pažymėjusi, kad Valstybės tarnybos įstatymo 3¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintas baigtinis aplinkybių, kurioms esant asmens nelaikomas turinčiu nepriekaištingą reputaciją, sąrašas neapima situacijų, kuomet asmens dirbo vėliau išregistruotose, bankrutavusiose ar įsiskolinimų turinčiose įmonėse (2012 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012).

Pažymėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo 3¹ straipsnis, 9 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 4 dalį, 44 straipsnio 1 dalies 19 punktą, įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymo 2011 m. balandžio 28 d. įstatymo Nr. XI-1369 redakcijos 4 straipsnio 2 daliai, be išlygų taikomi ir statutiniams valstybės tarnautojams.

Sisteminis Valstybės tarnybos įstatymo 3¹ straipsnio 1 dalies 4 punkto ir 44 straipsnio 1 dalies 19 punkto aiškinimas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2135/2012, kurioje pripažinta, kad pareiškėjas – Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Utenos teritorinio padalinio vedėjas – iš tarnybos, vadovaujantis VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 19 punktu, atleistas pagrįstai. Faktiniu pareiškėjo atleidimo iš užimamų pareigų pagrindu buvo aplinkybė, kad Anykščių rajono apylinkės teismo 2010 m. birželio 11 d. nuosprendžiu, kuris kartu su Panevėžio apygardos teismo 2011 m. sausio 21 d. nutartimi buvo pakeistas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartimi, buvo nuteistas pagal BK 220 straipsnio 1 dalį (už neteisingų duomenų apie pajamas pateikimą) ir BK 222 straipsnio 1 dalį (už apgaulingą apskaitos tvarkymą). Teisėjų kolegija nurodė, jog VTĮ 3¹ straipsnio 1 dalies 4 punkto taikymo požiūriu minėtos faktinės aplinkybės reiškia, kad pareiškėjo pripažinimo kaltu procedūra BPK nustatyta tvarka pasibaigė 2011 m. rugsėjo 20 d. Šis pareiškėjo teistumas yra neišnykęs ir nepanaikintas. Atsakydama į pareiškėjo argumentą, jog paminėta nusikalstama veika jo buvo padaryta jam nebūnant valstybės tarnautoju, teisėjų kolegija pažymėjo, kad VTĮ 3¹ straipsnio 1 dalies 4 punkto ir 44 straipsnio 1 dalies 19 punkto taikymo požiūriu ši pareiškėjo nurodyta aplinkybė nėra bylai reikšminga, nes šiose teisės normose aprašytam teistumui yra taikomi tik galiojimo laike kriterijai (teistumo buvimas iki jo išnykimo arba panaikinimo) (2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-2135/2012).

6. *Specialieji reikalavimai*. Be to, kaip jau minėta, valstybės tarnybai, kaip sistemai, keliami profesionalumo, kvalifikuotumo reikalavimai. Tai, be kita ko, suponuoja, kad teisės aktais gali būti nustatyti ir specialieji reikalavimai asmenims, siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje ar konkrečioje valstybės arba savivaldybės įstaigoje, – specialiosios sąlygos siekiantiesiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje. Šios specialiosios stojimo į valstybės tarnybą sąlygos gali būti diferencijuojamos pagal atitinkamų pareigų valstybės tarnyboje turinį. Iš tokių reikalavimų – specialiųjų stojimo į valstybės tarnybą sąlygų paminėtini profesinės kompetencijos, patirties, kalbų mokėjimo ir specialių žinių ar įgūdžių ir panašūs reikalavimai, taip pat reikalavimai, susiję su stojančiojo reputacija, asmeninėmis savybėmis ir kt., o priimant į tam tikras pareigas gali būti nustatomos labai įvairios specialiosios sąlygos, pavyzdžiui, susijusios su asmens sveikata, fizinėmis galimybėmis, ryšiais su kitais asmenimis ir kt. Visi nustatyti specialieji stojimo į valstybės tarnybą reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami, priešingu atveju bus pažeista ir piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir žmogaus konstitucinė teisė laisvai pasirinkti darbą (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Specialiųjų pareiginių reikalavimų nustatymo tikslas yra užtikrinti, kad norintis užimti atitinkamas pareigas asmuo turėtų tinkamą pasirengimą atlikti šiai pareigybei priskiriamas funkcijas. Toks tinkamumas, be kita ko, pasireiškia atitinkamos kvalifikacijos bei praktinių įgūdžių turėjimu (Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3172/2011).

7. Įstatymų leidėjas Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje (2003 m. liepos 4 d. įstatymo Nr. IX-1694 redakcija) įtvirtino, kad į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys taip pat turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos 11 punktą įtvirtina, kad specialūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas einantys valstybės tarnautojai, nustatomi atsižvelgiant į pareigybės paskirtį, bendrąsias ir / ar specialiąsias veiklos sritis ir funkcijas. Šiame punkte išskiriami tokie specialieji reikalavimai: išsilavinimas, darbo patirtis, užsienio kalbos mokėjimas, kompiuterinio raštingumo kvalifikacija, teisės aktai, su kuriais valstybės tarnautojas turi būti gerai susipažinęs, kiti būtini specialūs reikalavimai, susiję su pareigybei priskiriamų funkcijų specifika. Specialūs reikalavimai turi būti aprašomi taip, kad juos būtų galima objektyviai patikrinti (Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos 12 p.).

8. *Užsienio kalbų mokėjimas*. Pažymėtina, kad vienas iš specialiųjų reikalavimų – užsienio kalbų mokėjimas globalios rinkos ekonomikos sąlygų ir Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje kontekste dažnai yra neatsiejamas nuo tinkamų valstybės tarnautojų pareigų atlikimo. Užsienio kalbos mokėjimo lygmenys nustatomi vadovaujantis 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 2241/2004/EB dėl bendros Bendrijos sistemos siekiant užtikrinti kvalifikaciją ir gebėjimų skaidrumą (Europasas) (OL L 390, 2004, p. 6) (Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 1¹ p., Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos 11.3 p.).

8.1. Reikalavimas mokėti užsienio kalbas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A³⁹-209/2009, kurioje teisėjų kolegija, be kita ko, pareiškė poziciją dėl valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme numatyto reikalavimo – mokėti ne mažiau kaip dvi oficialias Europos Sąjungos kalbas. Atsižvelgdama į tai, jog minėtas reikalavimas pareigy-

bės aprašyme buvo numatytas po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą, teisėjų kolegija konstatavo, kad lietuvių kalba yra oficiali Europos Sąjungos kalba, todėl pretendentams be lietuvių kalbos ir dar vienos oficialios Europos Sąjungos kalbos, nekeliamas reikalavimas mokėti ir trečią oficialią Europos Sąjungos kalbą (2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹-209/2009, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 17, 2009, p. 267-275).

8.2. Dėl reikalavimo mokėti užsienio kalbą taip pat pažymėtina, kad teisės aktų nuostatos numato imperatyvų reikalavimą konkurso į valstybės tarnybą egzamino žodžiu metu patikrinti pretendento užsienio kalbos (-ų) mokėjimą, jei toks reikalavimas nustatytas asmens ketinamai užimti pareigybei. Pretendentų į valstybės tarnautojo pareigas konkurso komisijos tikslas – patikrinti asmenų gebėjimą eiti konkrečias pareigas, dokumentuose deklaruotą užsienio kalbų mokėjimą, todėl ji negali apsiriboti tik formaliu dokumentų patikrinimu. Priešingu atveju, konkurso į valstybės tarnybą egzamino žodžiu dalis netektų prasmės (2009 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-247/2009; taip pat žr. 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1484/2008; 2009 m. vasario 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A³⁹-209/2009). Šią išvadą Vyriausiasis administracinis teismas padarė vadovaudamasis Valstybės tarnybos įstatymo (11 str. 2 d., 13 str. 2 d.) ir Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo (50 str.) nuostatų sisteminė analize. Minėtos taisyklės pažeidimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-247/2009 buvo pripažintas esminiu, sutrukdžiusiu objektyviai įvertinti pretendentų galimybes užimti pareigas valstybės tarnyboje. Pasak teisėjų kolegijos, konkurso komisijos sprendimas – taupant laiką netikrinti pretendentų užsienio kalbų mokėjimo – negali pakeisti imperatyvių teisės aktų reikalavimų. Egzamino žodžiu metu tikrinti kalbos mokėjimą būtina siekiant išsiaiškinti, ar pretendentai užsienio kalbą moka pakankamai, t. y. ar atitinka specialius reikalavimus, nustatytus konkurso sąlygose (2009 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-247/2009, taip pat žr. 2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1484/2008). Administracinėje byloje Nr. A³⁹-209/2009 teisėjų kolegija atmetė apeliacinio skundo argumentą, kad pretendentų užsienio kalbų mokėjimas turėjo būti patikrintas dokumentų priėmimo metu (2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹-209/2009, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 17, 2009, p. 267-275) (plačiau dėl egzamino žr. *apibendrinimo III.3.1.3.2. skyrių „Egzaminas“*).

9. *Darbo patirtis.* Pastebėtina, kad apžvelgiamu laikotarpiu ginčiuose dėl priėmimo į valstybės tarnybą Vyriausiasis administracinis teismas itin dažnai vertino specialųjį – darbo patirties – reikalavimą.

9.1. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos 11 punkte, tarp kitų specialiųjų reikalavimų, kuriuos turi atitikti į laisvas pareigas pretenduojantis asmuo, nustatytas reikalavimas atsižvelgti į rekomenduojamą darbo patirtį, nurodytą Metodikos 2 priede. Remdamasis šia nuostata, Vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad šios nuostatos rekomendacinis pobūdis, viena vertus, leidžia daryti išvadą, kad aptariama nuostata nėra privaloma atitinkamą pareigybės aprašymą sudarančiam subjektui. Tokia rekomendacija traktuotina kaip diskrecijos nustatyti konkretų būtinos darbo patirties laiką suteikimas atitinkamą pareigybės aprašymą sudarančiam subjektui. Kita vertus, tai reiškia, jog šis subjektas turi laikytis šios rekomendacijos ta prasme, kad, nustatant konkretų specialaus pareigybės reikalavimo dėl būtinumo turėti atitinkamos darbo patirties laiką, turi orientuotis į šią rekomendaciją bei nuo jos

esmingai nenukrypti dėl protingumo ir proporcingumo požiūriu nepateisinamų priešasčių. Atsižvelgdama į šias taisykles, teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3172/2011 konstatavo, kad atsakovas, nustatydamas laisvos pareigybės aprašyme paminėtą ne mažesnės kaip 3 metų darbo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje patirties laiką, pasinaudojo anksčiau aptarta jam suteikta diskrecija. Metodikos 11 punkto ir 2 priedo taikymo požiūriu toks jo apsisprendimas negali būti laikomas neteisėtu. Atsakovas, pasirinkdamas konkretų būtinos darbo patirties laiką (3 metus), nenukrypo nuo Metodikoje nurodytos rekomendacijos, o iš esmės jos laikėsi (2011 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3172/2011).

9.2. Specialaus reikalavimo – turėti vadovaujamo darbo patirtį – turinys taip pat buvo aiškinamas byloje Nr. A¹⁴-1172/2007. Šioje byloje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad valstybės tarnybos teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai nenustato „vadovavimo“ („vadovaujamo darbo“) sąvokos apibrėžimo, todėl atsakovas pagrįstai ją aiškino remdamasis bendrine lingvistine prasme ir teisės doktrinos nuostatomis – kaip tam tikro kolektyvo veiklos organizavimą, tvarkymą ir buvimą atsakingu už jo veiklą (2007 m. gruodžio 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴-1172/2007).

9.3. Šiame kontekste taip pat paminėtina administracinė byla Nr. A²⁶¹-2035/2012, kurioje teisėjų kolegija konstatavo, kad patirtis, įgyta atliekant neetatinio aplinkos apsaugos inspektoriaus funkcijas, gali būti prilyginama darbo patirčiai aplinkosaugos srityje (2012 m. liepos 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-2035/2012); administracinė byla Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012, kurioje buvo padaryta išvada, jog darbas įvairių uždaryjū akcinių bendrovių komercijos direktoriumi, direktoriumi, gamybos direktoriumi, generaliniu direktoriumi gali būti prilyginamas vadovo ir verslo vadybos patirčiai (2012 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012); taip pat administracinė byla Nr. A⁶⁶²-1387/2012, kurioje nurodyta, kad darbas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (iki 2010 m. rugpjūčio 31 d. – Kauno medicinos universitetas) Medicinos akademijos Kardiologijos institute mokslo darbuotoja bei Kauno miesto savivaldybės tarybos nario pareigų ėjimas gali būti prilyginamas darbo viešojo administravimo srityje patirčiai (2012 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1387/2012).

10. *Kiti specialiųjų reikalavimų klausimai.* Vyriausiojo administracinio teismo praktika rodo, kad pretendentų atitikimas specialiesiems reikalavimams vertintinas tiksliai tik pagal tai, kokie šie reikalavimai yra nustatyti pareigybės aprašyme. Rekomendacinio pobūdžio Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika, nurodanti kaip aprašyti ir vertinti valstybės tarnautojų pareigybes, negali būti remiamasi kaip savarankišku specialiuosius reikalavimus nustatančiu pagrindu, kuriuo turėtų vadovautis pretendentai ar į kurį turėtų atsižvelgti konkurso komisijos nariai, vertindami pareigybės aprašyme nustatytus specialiuosius reikalavimus atitinkantį kandidatą. Tokiu savarankišku pagrindu negali būti ir kitose ar toje pačioje institucijoje net ir panašiai pareigybei užimti skirtas jos aprašymas su jame nustatytais specialiaisiais reikalavimais (2011 m. kovo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-885/2011).

11. Pažymėtina, kad pareigybių aprašymuose nustatyti bendrieji ir specialūs reikalavimai yra adresuoti neapibrėžtam asmenų, pageidaujančių užimti laisvas pareigas, ratui. Tai reiškia, kad šie reikalavimai negali būti individualizuojami ir koreguojami konkrečiam atrankoje dalyvaujančiam asmeniui. Ypatingai tai negali būti daroma jau prasidėjusios atrankos procedūros vykdymo metu. Priešingu atveju būtų pažeistas vie-

nas iš pagrindinių bet kokios atrankos (ir apskritai konkurso) principų – lygiateisiškumo principas, ir būtų iškreipta pati atrankos esmė (2011 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3172/2011). Taigi rengiant konkrečios pareigybės aprašymą būtų neteisėta remtis turimais konkretaus asmens duomenimis apie jo turimą patirtį tam tikroje srityje, kadangi pareigybės aprašymai rengiami ne konkrečiam asmeniui, o įvertinus teisės aktuose nustatytus įstaigos ir / ar jos struktūrinio padalinio uždavinius bei funkcijas (2012 m. vasario 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-67/2012).

12. Konstitucinis Teismas yra nurodęs, jog sprendžiant dėl pretendentų į atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje būtina paistyti asmenų lygiateisiškumo (asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams) principo. Konstitucinis lygių sąlygų stojant į valstybės tarnybą imperatyvas suponuoja stojančiųjų konkurenciją, taip pat objektyvų, nešališką stojančiųjų į valstybės tarnybą vertinimą ir atranką. Piliečiai, siekiantys būti priimti į valstybės tarnybą, negali būti diskriminuojami arba jiems negali būti teikiama privilegijų nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje *expressis verbis* nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais. Asmuo, kuris mano, kad jam stojant į valstybės tarnybą buvo pažeistas lygiateisiškumo principas, taigi ir jo konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, pagal Konstituciją turi teisę siekti apginti savo pažeistą teisę teisme (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

13. *Bendrujų, specialiųjų reikalavimų ir VTĮ 43 straipsnio santykis.* Atkreiptinas dėmesys, kad pretendento į konkrečias valstybės tarnautojo pareigas atitikimas bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams taip pat aktualus, realizuojant Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio nustatytas garantijas. Pažymėtina, jog anksčiau galiojusi Tarnybos muitinėje statuto 54 straipsnio 1 dalis (2003 m. birželio 19 d. įstatymo Nr. IX-1635 redakcija) nustatė, kad muitinės pareigūnams taikomos Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnyje nustatytos garantijos, išskyrus Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 7 dalyje nustatytąją. Atsižvelgiant į tai, toliau apibendrinime remiamasi ir taikant minėtą Tarnybos muitinėje statuto normą suformuota Vyriausiojo administracinio teismo praktika.

13.1. Administracinių teismų praktikoje aiškinant Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 1 dalies nuostatas yra konstatuota, kad karjeros valstybės tarnautojo, kurio pareigybė naikinama, garantija – būti paskirtam į kitas to paties ar žemesnio lygio ir kategorijos pareigas, nėra absoliuti. Jis šią teisę gali įgyvendinti, kai jis be bendrųjų reikalavimų, kurie keliami tos pareigybės lygiui ir kategorijai, atitinka ir specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybei, kurią pretenduoja užimti (2011 m. lapkričio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-3740/2011).

13.2. Dėl nustatytų specialių stojimo į valstybės tarnybą reikalavimų, Vyriausiasis administracinis teismas 2009 m. gegužės 11 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1743/2009 suformulavo bendrą taisyklę, kad tais atvejais, kai karjeros valstybės tarnautojas, kurio pareigybė naikinama, pretenduoja užimti pareigybes, kurioms jų aprašyme yra nustatyti specialūs reikalavimai, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti sprendžiama, ar tokio tarnautojo dalykinės savybės atitinka šiuos specialiuosius reikalavimus, ar šie specialieji reikalavimai, kurių tarnautojas neatitinka, yra esminiai, t. y. ar jų nustatymas gali būti pateisinamas objektyvia būtinybe atlikti tik šiai pareigybei priskirtas specifines funkcijas ir uždavinius (2009 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1743/2009; taip pat žr. 2011 m. birželio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶³-

2173/2011; 2012 m. vasario 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-67/2012). Taigi specialieji reikalavimai asmenims, dalyvaujantiems konkurse į valstybės tarnybą, turi būti konstituciškai pagrįsti ir pateisinami, jie turi būti būtini įgyvendinti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas. Priešingu atveju, gali būti konstatuotas konstitucinės teisės lygiais pagrindais stoti į valstybės tarnybą pažeidimas.

III.2. Statutiniams valstybės tarnautojams keliami bendrieji ir specialieji reikalavimai

14. Leistinas valstybės tarnybos diferencijuotas reglamentavimas pagrindžia statutiniams valstybės tarnautojams specialiuose jų statusą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtinamus bendruosius ir specialiuosius reikalavimus (žr. pvz., Tarnybos muitinėje statuto 6 str. („Priėmimo į tarnybą muitinėje bendrieji reikalavimai“); 7 str. („Priėmimo į tarnybą muitinėje specialieji reikalavimai“); Vidaus tarnybos statuto 6 str. („Reikalavimai asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą“); Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 2 str. („Reikalavimai asmenims, skiriamiems į Specialiųjų tyrimų tarnybą“).

15. Pastebėtina, kad Vyriausiojo administracinio teismo apžvelgiamu laikotarpiu nagrinėtų bylų, susijusių su šiais reikalavimais, skaičius nebuvo gausus.

16. *Nepriekaištinga reputacija*. Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnis tiesiogiai įtvirtina, kad pretenduojantis į vidaus tarnybą asmuo turi būti nepriekaištingos reputacijos (1 d. 2 p.). Šiame kontekste taip pat aktualus Vidaus tarnybos statuto 11 straipsnis, kurio pirmoji dalis pateikia sąrašą aplinkybių, kurioms esant draudžiama priimti į tarnybą. Pagal minėto straipsnio 2 dalį, jeigu nustatyta, kad yra kitų patikrintų priimamą asmenį kompromituojančių duomenų, dėl asmens tinkamumo tarnybai sprendžia vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovas.

Vadovaujantis šiomis nuostatomis, buvo priimtas Lietuvos policijos generalinio komisaro sprendimas, kuriuo atsisakyta priimti pareiškėją į tarnybą policijoje ir kurio teisėtumas buvo vertinamas administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2294/2012. Atsisakymas iš esmės buvo grindžiamas tuo, kad pareiškėjas neatitiko nepriekaištingos reputacijos reikalavimo, kadangi nuo 2007 m. liepos 28 d. d. iki 2011 m. rugpjūčio 27 d. padarė net 7 administracinius teisės pažeidimus. Teisėjų kolegija, išanalizavusi Vidaus tarnybos statuto nuostatas, padarė išvadą, jog šis statutus nenumato, kad draudžiama priimti į vidaus tarnybą asmenį, kuris buvo baustas už administracinius teisės pažeidimus. Nagrinėjamos bylos kontekste kolegija pažymėjo, kad įstatymuose numatyti administraciniai teisės pažeidimai yra labai įvairūs; ne kiekvienas administracinis teisės pažeidimas (*inter alia* ne kiekvienas Kelių eismo taisyklių pažeidimas) savaime reiškia, jog yra pagrindas konstatuoti, kad asmuo, padaręs administracinius teisės pažeidimus, yra ne nepriekaištingos reputacijos Vidaus tarnybos statuto prasme. Kiekvienu atveju turi būti vertinamos visos aplinkybės, susijusios su stojančiojo į tarnybą policijoje padarytais administraciniais teisės pažeidimais, šių pažeidimų pobūdis, aiškinamasi, kokios asmeninės ar kitos charakteristikos turėjo įtakos tam, kad buvo padaryti konkretūs pažeidimai (2012 m. liepos 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2294/2012).

17. Nepriekaištingos reputacijos kriterijus aktualus ir priimant į valstybės tarnybą, vadovaujantis Diplomatinės tarnybos įstatymu. Diplomatinės tarnybos įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje (2004 m. lapkričio 2 d. įstatymo Nr. IX-2520 redakcija) vienu iš kriterijų tapti diplomatu yra nuostata dėl nepriekaištingos reputacijos.

Ši norma buvo aktuali administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1668/2008, kurioje ginčas iš esmės kilo dėl Užsienio reikalų ministerijos organizuotos asmenų, tinkamų vykdyti funkcijas, susijusias su Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimu, atrankos rezultatų. Pareiškėjas prašė panaikinti šios atrankos komisijos 2007 m. gegužės 26 d. nutarimą, įtvirtintą posėdžio protokole Nr. 2, kuriuo patvirtinti atrankos rezultatai, ta apimtimi, kuri susijusi su šios komisijos pokalbio su pretendais rezultatais, ir galutinius rezultatus pripažinti negaliojančiais. Teisiniai santykiai dėl minėtos atrankos organizavimo bei vykdymo buvo reglamentuojami specialiais teisės aktais: Diplomatinių tarnybos įstatymu (18 str.), šio įstatymo pagrindu priimtomis ir užsienio reikalų ministro 2006 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. V-105 patvirtintomis Asmenų, tinkamų vykdyti funkcijas, susijusias su Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimu, atrankos taisyklėmis (toliau – Taisyklės), užsienio reikalų ministro 2003 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. 92 (Žin., 2003, Nr. 54-2405) patvirtintais Konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatais (toliau – Nuostatai) (bylai aktuali originali 2003 m. gegužės 28 d. įsakymo Nr. 92 redakcija).

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad nepriekaištingos reputacijos kriterijus kaip tinkamumo eiti šias pareigas sąlyga suformuluotas imperatyvo būdu. Nei Taisyklėse, nei originalios redakcijos Nuostatuose nebuvo numatyta ir su-reglamentuota situacija, kai pageidaujanti dalyvauti atrankoje asmeniui neleidžiama dalyvauti atrankoje dėl jo neatitikimo konkurso skelbime nurodytiems reikalavimams⁴³. Tokia situacija ir jos išsprendimo būdas numatyti tik 2007 m. liepos 3 d. įsakymo Nr. V-71 redakcijos Nuostatų 17 punkte⁴⁴, kuris įsigaliojo 2007 m. liepos 4 d., t. y. po nagrinėjamo ginčo atsiradimo. Esant nurodytoms aplinkybėms bei atsižvelgiant į nepriekaištingos reputacijos reikalavimo įtvirtinimą įstatyme (įstatymo lygmeny), teisėjų kolegija padarė išvadą, kad bylai aktualiū laiku (iki Nuostatų 2007 m. liepos 3 d. redakcijos įsigaliojimo) norinčio dalyvauti asmens atitikimas nepriekaištingos reputacijos kriterijui galėjo ir turėjo būti nustatytas ne prieš atranką, o jos vykdymo metu. Išanalizavusi Taisyklių nuostatas, teisėjų kolegija pripažino, jog atranką vykdžiusi komisija buvo kompetentinga ir šiuo atveju turėjo pagrindą pripažinti pareiškėją netinkamu vykdyti minėtas Šengeno *acquis* reikalavimų įgyvendinimo funkcijas bei tai nurodyti pareiškėjo skundžiamame protokoliniame nutarime (2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1668/2008).

18. Tarnybos munitinėje statuto 6 straipsnio 1 dalies 5 punktas įtvirtina, jog asmuo, priimamas į tarnybą munitinėje, turi būti nepriekaištingos reputacijos. Asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis: 1) buvo teistas ir nėra išnykęs teistumas; 2) piktnaudžiauja narkotinėmis, toksinėmis, psichotropinėmis medžiagomis arba alkoholo-

43 Pastebėtina, kad tiek Taisyklių originalios redakcijos, tiek šiuo metu galiojančios Taisyklių redakcijos 6.8 punktas įtvirtino, kad atrankoje negali dalyvauti asmenys, nurodyti Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymo 18 straipsnio 3 dalyje ir Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 3 ir 4 dalyse. Iš VTĮ 9 straipsnio 3 dalies (2011 m. balandžio 28 d. įstatymo Nr. XI-1369 redakcija, 2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija) matyti, kad į valstybės tarnautojo pareigas negali būti priimtas asmuo, jei iš turimų duomenų valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens padaro išvadą, kad asmuo neatitinka nepriekaištingos reputacijos reikalavimų.

44 Jeigu pretendentas neatitinka konkurso skelbime nurodytų reikalavimų, jam per 5 darbo dienas nuo dokumentų gavimo dienos pranešama, kodėl jo kandidatūra neregistruojama ir neleidžiama dalyvauti konkurse. Konkursui pateikti dokumentai negražinami. Analogiška taisyklė įtvirtinta šiuo metu galiojančių Nuostatų (2011 m. liepos 27 d. įsakymo Nr. V-140) redakcija) 18 punkte.

liu; 3) jo elgesys ir veikla yra nesuderinami su visuotinai pripažintomis moralės ir etikos normomis (TMS 6 str. 2 d.). Ar asmuo, pareiškęs norą būti priimtas į tarnybą muitinėje, yra nepriekaištingos reputacijos, nustatoma kandidatų į tarnybą muitinėje tikrinimo metu (TMS 6 str. 3 d.).

Tarnybos muitinėje statuto 6 straipsnio 1 dalies 5 punktas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-369/2007, kurioje ginčas kilo dėl to, ar pagrįstai Muitinės departamentas 2006 m. balandžio 28 d. tarnybinio tikrinimo išvadoje atsisakė pareiškėjui leisti dalyvauti konkurse užimti aukštesnes pareigas muitinės sistemoje. Byloje nustatyta, kad 2003 m. rugpjūčio 28 d. pareiškėjas sumušė savo žmoną. Tokia veika buvo kvalifikuota kaip nusikalstama, ir tik nukentėjusiajai bei kaltininkui susitaikius, ikiteisminis tyrimas Kauno rajono apylinkės prokuratūros 2004 m. balandžio 26 d. nutarimu nutrauktas. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pripažino, kad minėti pareiškėjo veiksmai neatitiko visuotinai pripažintų moralės ir etikos normų. Vis dėlto ginčijama tikrinimo išvada, užkirtusi galimybę pareiškėjui dalyvauti konkurse, surašyta 2006 m. balandžio 28 d., tai yra praėjus daugiau kaip dvejimms metams nuo ikiteisminio tyrimo nutraukimo momento ir dar ilgesniam laiko tarpui nuo elgesio prieštaravusio moralės ir etikos normoms, Baudžiamajame kodekse įtvirtintos teisei priešingos veikos padarymo. Pasak teisėjų kolegijos, įstatymų leidėjas nėra nurodęs termino, kada pasibaigia priekaištingos reputacijos senatis. Teisėjų kolegijos nuomone, akivaizdu, jog ji negalėtų tęstis neapibrėžtą laiko tarpą. Įvykdyto elgesio, prieštaraujančio visuotinai pripažintoms moralės ir etikos normoms, nulėmusio nepalankų asmeniui jo reputacijos įvertinimą, galiojimo pasekmės turėtų būti apibrėžtos laike. Šis laiko tarpas, teisėjų kolegijos nuomone, paprastai turėtų būti toks, per kurį būtų galima spręsti, jog asmuo pasitaisė, laikosi visuotinai pripažintų moralės ir etikos normų, gerbia bendro visuomenės gyvenimo taisykles ir nėra linkęs elgtis priešingai teisei bei moralei. Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija vertino, jog pareiškėjo nelaikymas nepriekaištingos reputacijos asmeniu susietas su 2003 m. rugpjūčio 28 d. jo įvykdyta veika. Nuo šios datos iki tikrinimo išvados surašymo praėjo pakankamai ilgas laiko tarpas, per kurį pareiškėjas neatliko jokių veiksmų, kurie galėtų leisti suabejoti, kad jis išvadų nepadarė ir toliau nesilaiko visuotinai pripažintų elgesio taisyklių. Įvertinus tai, konstatuota, jog atsakovui nebuvo pagrindo priimti sprendimą, kuriuo pareiškėjui neleista dalyvauti konkurse posto vyriausiojo inspektoriaus pareigybei, kuris buvo paskelbtas 2006 m. vasario 22 d., užimti (2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-369/2007, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 13, 2008, p. 199-206).

19. *Tinkama sveikatos būklė.* Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat buvo analizuotas Kalėjų departamento tarnautojamas keliamas – tinkamos sveikatos būklės – reikalavimas (TKDS 10 str. 1 d.). Asmenų, priimamų į tarnybą Kalėjų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose, ir pareigūnų tinkamumo tarnybai pagal sveikatos būklę patikrinimą Kalėjų departamento arba jam pavaldžios įstaigos siuntimu atlieka Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Medicinos centras (TKDS 10 str. 4 d.).

19.1. Administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1993/2012 pareiškėja (pretendentė psichologės pareigoms Šiaulių tardymo izoliatoriuje) prašė panaikinti Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centro Centrinės medicinos ekspertizės komisijos (toliau – ir CMEK) ekspertinį sprendimą „netinkamas tarnybai“. Vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-69/2011 suformuluotomis aiškinimo taisyklėmis, pirmiausia priminė, kad CMEK ekspertinis sprendimas laikytinas tik priėmimo

į tarnybą procedūros dalimi ir šiuo aspektu nesukelia savarankiškų pasekmių. Be to, teisėjų kolegija papildomai pažymėjo, kad CMEK ekspertinis sprendimas negali būti savarankišku administracinės bylos nagrinėjimo dalyku ir dėl tos priežasties, kad tai nėra individualus administracinis aktas ir jį priėmęs subjektas nėra viešojo administravimo subjektas. CMEK paslaugos nėra administracinės kilmės, tai specializuotos medicininės ekspertinės paslaugos, jas atliekantis subjektas – asmens sveikatos priežiūros biudžetinė įstaiga, kuri įstatymu nėra įgaliota atlikti viešąjį administravimą (Viešojo administravimo įstatymo 4 str.). Spręsdama dėl asmens galimybės ginčyti CMEK priimtus ekspertinius sprendimus, teisėjų kolegija pažymėjo, kad dėl jų teisėtumo ir pagrįstumo gali būti sprendžiama administracinėse bylose, kuriose pareiškėjas gina savo teisę, kildinamą viešojo ar vidaus administravimo santykių srityje – t. y. teisę užimti tam tikras pareigas valstybės tarnyboje, kitas teises, kylančias valstybės tarnybos santykių pagrindu, teisę studijuoti tam tikrose švietimo įstaigose ir kitas, numatytas įstatymuose. Tokiose bylose CMEK ekspertinis sprendimas laikytinas viena iš pareiškėjo reikalavimų pagrindą sudarančių aplinkybių – tam tikra asmens sveikatos būkle, reikalinga ginamai teisei įgyti. Teismui įvertinus ekspertinio sprendimo pagrįstumą, o tam tikrais atvejais jį nuginčijus kitais įrodymais, pvz., teismo paskirta ekspertize, realizuojama asmens teisė kvestionuoti CMEK ekspertinius sprendimus teisme. Net darant prielaidą, kad CMEK ekspertinis sprendimas galėtų būti nuginčijamas pareiškus savarankišką reikalavimą byloje, pareiškėjos teisė tęsti priėmimo į tarnybą procedūrą realiai liktų neapginta, nes tokiu teismo sprendimu negalėtų būti nustatomi kokie nors privalomi vykdyti įpareigojimai tai įstaigai, kurioje pretenduojama užimti tam tikras pareigas. Bylos nagrinėjimas teisme, kai nėra apginama konkreti asmens teisė administracinių santykių srityje, būtų beprasmis. ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis nustato, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Taigi galimybė spręsti ginčus teisme vienareikšmiai siejama su subjekto siekiamu tikslu – apginti pažeistą teisę, nagrinėjamu atveju – užimti tam tikras pareigas statutinėje tarnyboje (2012 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1993/2012, taip pat žr. 2012 m. spalio 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-483/2012).

Pirmiau paminėta Vyriausiojo administracinio teismo praktika patvirtina, kad CMEK ekspertinis sprendimas negali būti savarankišku skundo objektu ir savarankišku administracinės bylos dalyku (plačiau šiuo klausimu taip pat žr. *II-ąją apibendrinimo dalį*).

19.2. Ši taisyklė taikoma ir bylose, susijusiose su Vidaus tarnybos statuto 51 straipsnyje numatytos garantijos – grąžinimo į vidaus tarnybą – užtikrinimu. Šiame straipsnyje (2008 m. liepos 15 d. įstatymo Nr. X-1705 redakcija) nurodoma, kad pareigūnas, atleistas iš vidaus tarnybos vidaus reikalų įstaigoje dėl pareigybės panaikinimo, atleistas iš vidaus tarnybos jo paties prašymu, atleistas iš vidaus tarnybos dėl atsisakymo eiti kitas pareigas perkeltiant rotacijos tvarka ar atleistas iš vidaus tarnybos jo paties prašymu dėl išėjimo į pensiją, jo prašymu gali būti grąžinamas į vidaus tarnybą. Grąžinimo į vidaus tarnybą tvarką nustato vidaus reikalų ministras. Ši tvarka yra nustatyta vidaus reikalų ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-384 patvirtintomis Grąžinimo į vidaus tarnybą taisyklėmis (toliau – ir Grąžinimo taisyklės). Grąžinimo taisyklių 2 punkte nustatyta, kad būvę pareigūnai, pageidaujantys grįžti į vidaus tarnybą, turi atitikti Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 1, 3–6 punktuose bei 2 dalyje nustatytus reikalavimus ir neturėti Statuto 11 straipsnyje nustatytų apribojimų. Pagal Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalį, pre-

tenduojuantis į vidaus tarnybą asmuo *inter alia* turi būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato vidaus reikalų ir sveikatos apsaugos ministrai. Pagal Vidaus tarnybos statuto 11 straipsnio 1 dalies 1 punktą, priimti į vidaus tarnybą draudžiama esant CMEK išvadai, kad asmuo netinkamas vidaus tarnybai dėl sveikatos.

Buvęs pareigūnas, pageidaujantis būti gražintas į vidaus tarnybą, su prašymu gražinti į vidaus tarnybą kreipiasi į atitinkamos vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovą per vidaus reikalų įstaigą, kurioje norėtų tarnauti (Gražinimo taisyklių 6 p.). Tuomet vidaus reikalų įstaigos vadovas nurodo jam pareigas, į kurias jis galėtų būti gražintas (Gražinimo taisyklių 7 p.), sudaroma speciali komisija (Gražinimo taisyklių 8 p.). Komisijos nariai, susipažinę su buvusio pareigūno tarnybos byla bei įvertinę jo išsilavinimą, asmenines bei dalykines savybes, fizinį pasirengimą ir sveikatos būklę, atleidimo iš vidaus tarnybos priežastis bei motyvus, sprendimą priima atviru balsavimu (Gražinimo taisyklių 12 p.). Vidaus reikalų įstaigos vadovas, atsižvelgdamas į komisijos sprendimą, buvusį pareigūną skiria į prašyme gražinti į vidaus tarnybą nurodytas pareigas. Jei komisijos sprendimas neigiamas, vidaus reikalų įstaigos vadovas apie tai buvusį pareigūną informuoja raštu (Gražinimo taisyklių 17 p.).

Vidaus tarnybos statuto 51 straipsnio ir Gražinimo taisyklių nuostatos sistemškai buvo aiškinamos administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴⁴-502/2012. Šioje byloje pareiškėja prašė panaikinti CMEK sprendimus, kuriuose nustatyta, jog pareiškėja dėl tam tikrų susirgimų yra netinkama tarnybai, ir įpareigoti CMEK pakartotinai atlikti jos sveikatos tyrimą. Tokiu reikalavimu pareiškėja iš esmės siekė pašalinti kliūtis grįžti į vidaus tarnybą. Pareiškėja teigė: CMEK ekspertinis vertinimas yra individualus administracinis aktas, kadangi šis sprendimas nulemia pareigūno gražinimą į tarnybą nagrinėjančios komisijos neigiamą sprendimą, todėl vidaus reikalų įstaigos vadovas toliau nebetęsia buvusio pareigūno gražinimo į vidaus tarnybą procedūrą; ši procedūra iš esmės yra nutraukiama; apie tai buvusį pareigūną informuojamas raštu; tai reiškia, kad CMEK ekspertinis sprendimas sukelia buvusiam pareigūnui teises pasekmes.

Teisėjų kolegija su šia pareiškėjos pozicija nesutiko. Sistemškai aiškindamas minėtas nuostatas, Vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, jog lingvistinis šių teisės normų aiškinimas suponuoja, kad buvusio pareigūno gražinimui į tarnybą jo atžvilgiu turi būti ir yra pradėdama administracinė procedūra, kurios pagrindinis tikslas ir rezultatas yra administracinio sprendimo, t. y. individualaus administracinio akto, kuriuo nusprendžiama, ar buvusį pareigūną gali būti gražinamas į tarnybą, priėmimas. Vientisos (vienos) administracinės procedūros metu, prieš priimant galutinį sprendimą, gali būti ir dažnai yra surašomas ne vienas viešojo administravimo institucijos dokumentas (pvz., tarnybinis pranešimas, paklausimas, siuntimas, teikimas, tarnybinė išvada ar kt.). Šie dokumentai paprastai atlieka tik pagalbinių, tarpinių ar aptarnaujančių vaidmenį viešojo administravimo procedūroje ir jais dažniausiai nėra įforminami baigiamieji (galutiniai) kompetentingų (įgaliotų) asmenų (pareigūnų) sprendimai tuo klausimu, dėl kurio buvo pradėta administracinė procedūra. Jais gali būti sprendžiami įvairūs procedūriniai klausimai, tiesiogiai nesusiję su asmens teisių ar pareigų atsiradimu, pasikeitimu ar išnykimu (pasibaigimu). Dėl šios priežasties šie dokumentai dažnai (tačiau jokių būdu ne visada) suinteresuotiems asmenims jokių materialinių teisinių pasekmių nesukelia. Teisėjų kolegijos vertinimu, argumentai, kad esant neigiamam CMEK sprendimui priėmimo į tarnybą procedūra, kurią pradeda statutinė įstaiga, savaime nutrūksta, yra nepagrįsti ir

atmestini, nes prieštarauja tiek teisiniam reglamentavimui, tiek viešojo administravimo principams – įstatymo viršenybės, „vieno langelio“ (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p., 8 p.).

Remdamasi šiais ir jau minėtoje administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1993/2012 pateiktais argumentais, teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo sprendimu, kuriame konstatuota, jog CMEK ekspertiniai sprendimai yra tik tarpiniai dokumentai, sudarantys pagrindą (vadą) įstaigos vadovui (kitam įgaliotam asmeniui) priimti baigiamąjį (galutinį) nagrinėjamos viešojo administravimo procedūros aktą – sprendimą grąžinti buvusį pareigūną į vidaus tarnybą arba atsisakyti grąžinti buvusį pareigūną į vidaus tarnybą. CMEK ekspertinis sprendimas nėra administracinis aktas, kuriuo galutinai išsprendžiamas buvusio pareigūno grąžinimo į vidaus tarnybą klausimas. Jis negali būti savarankiškas skundo objektas ir savarankiškas administracinės bylos dalykas. Konstatavus tai, byla nutraukta kaip nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai (ABTĮ 101 str. 1 d. 1 p.) (žr. 2012 m. liepos 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴⁴-502/2012) (plačiau dėl VTĮ 51 straipsnyje nustatytos garantijos žr. *II-ąją apibendrinimo dalį*).

19.3. Dėl reikalavimo būti tinkamos sveikatos būklės taip pat aktualus Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimas byloje Nr. I⁶⁶²-11/2011, kuriame pripažinta, kad vidaus reikalų ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 1V-380/V-618 (2007 m. kovo 22 d. įsakymo Nr. 1V-102/V-172 redakcija) patvirtinto Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado priedo „Sveikatos būklės reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į vidaus tarnybą, pageidaujantiems mokytis vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, kitose švietimo įstaigose Vidaus reikalų ministerijos siuntimu, bei vidaus tarnybos sistemos pareigūnams sąvado taikymo paaiškinimai“ 17 punkto 2 dalies pirmas sakiny s „Dėl nepakankamo fizinio išsivystymo netinkamais tarnybai pripažįstami nauji priimamieji vyrai, kurių ūgis mažesnis kaip 160 cm, moterys, kurių ūgis mažesnis kaip 155 cm“ ta apimtimi, kiek nustatytos ūgio ribos nediferencijuojamos pagal pareigybes, į kurias pretenduojama, bei kiek toks ribojimas nėra pagrįstas negalimumu atlikti konkrečioms vidaus tarnybos sistemos pareigybėms priskirtus uždavinius bei funkcijas, prieštarauja Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 1 dalies 4 punktui⁴⁵. Ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį nesant objektyvių duomenų, jog nurodytas ūgis (vyrams – mažesnis kaip 160 cm, moterims – mažesnis kaip 155 cm) savaime yra pagrindas konstatuoti esant tokią sveikatos būklę, kuri neleidžia eiti pareigų vidaus tarnyboje, nepriklausomai nuo to, į kokias konkrečiai pareigas asmuo pretenduoja, nėra proporcinga priemonė siekiamam tikslui – kad pretenduojantis į vidaus tarnybą būtų tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje (2011 m. lapkričio 2 d. sprendimas Nr. I⁶⁶²-11/2011, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 22, 2011, p. 36-51).

20. *Leidimas dirbti ar susipažinti su išlaptinta informacija.* Jei valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme yra nustatytas specialus reikalavimas atitikti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant asmens patikimumo pažymėjimą arba leidimą

45 Pagal šį punktą pretenduojantis į vidaus tarnybą asmuo turi būti tokios sveikatos būklės, kuri leistų eiti pareigas vidaus tarnyboje. Sveikatos būklės reikalavimus nustato vidaus reikalų ir sveikatos apsaugos ministrai.

dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, kandidatūra teisės aktų nustatyta tvarka patikrinama iki asmens, pripažinto laimėjusiu konkursą, priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas arba iki asmens priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, į kurias šio Įstatymo nustatyta tvarka priimama be konkurso. Į valstybės tarnautojo pareigas asmuo yra priimamas gavus kompetentingos valstybės institucijos išvadą, kad šiam asmeniui gali būti išduotas asmens patikimumo pažymėjimas arba leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija (VTĮ 9 str. 6 d. (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija). Vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, ši nuostata taip pat taikoma priimant į valstybės tarnybą statutinius valstybės tarnautojus.

20.1. Šiame kontekste paminėtina administracinė byla Nr. A⁷⁵⁶-220/2009, kurioje pareiškėjas nurodė, kad panaikinus pareigybę, kurią jis užėmė, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 17 straipsnio 2 dalimi, 57 straipsnio 5 dalimi, jam turėjo būti siūlomos lygiavertės arba viena pakopa žemesnės pareigos, tačiau jam nebuvo pasiūlyta užimti vieną iš tuo metu buvusių laisvų lygiaverčių pareigų, motyvuojant aplinkybe, jog joms yra keliamas reikalavimas turėti leidimą susipažinti su įslaptinta informacija, o pareiškėjas tokio leidimo neturėjo. Teisėjų kolegija, sistemiškai įvertinusi Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 9 straipsnio 2 dalies bei Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 6 dalies (kuri pagal šio Įstatymo 4 straipsnio 2 dalį statutiniams valstybės tarnautojams taikoma, nes vidaus tarnybos pareigūno statuso šiuo klausimu Vidaus tarnybos statusas nereglamentuoja) nuostatas konstatavo, kad tam tikras pareigas siekiančios užimti kandidatūros tikrinimo procedūra patikimumo pažymėjimui ar leidimui gauti pradedama tik asmeniui, laimėjusiam konkursą arba pretendentui, atrinktą tam tikroms pareigoms, todėl pareiškėjo tikrinimo procedūra dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima atitinkamo laipsnio slaptumo žyma, buvo galima tik po to, kai jam Vidaus tarnybos statuto nustatyta tvarka būtų pasiūlytos atitinkamos pareigos ir jis tas pareigas sutiktų užimti, t. y. aptariamasis specialusis reikalavimas galėjo būti realizuotas tik pareiškėjui sutikus eiti tam tikras jam pasiūlytas pareigas. Minėtos aplinkybės šioje byloje lėmė išvadą, kad atsakovas nepagrįstai nesiuė pareiškėjui pareigų, kurioms buvo keliamas reikalavimas turėti leidimą susipažinti su įslaptinta informacija (2009 m. gegužės 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-220/2009).

20.2. Oficialioje konstitucinėje jurisprudencijoje pažymima, jog pagal Konstituciją asmenims, siekiantiems eiti ar einantiems pareigas valstybės tarnyboje, susijusias su įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga, nustatoma specialioji sąlyga yra ypatingas ir nė kiek neabejotinas patikimumas ir lojalumas Lietuvos valstybei. Asmens, siekiančio eiti ar einančio pareigas valstybės tarnyboje, susijusias su įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga, patikimumas ir lojalumas Lietuvos valstybei turi būti vertinami atsižvelgiant į visas reikšmingas tą asmenį apibūdinančias aplinkybes, *inter alia* jo veiklą, padarytus teisės pažeidimus, dalykines ir asmenines savybes, reputaciją, ryšius su kitais asmenimis. Todėl įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją reguliuodamas santykius, susijusius su valstybės ir tarnybos paslapčių apsauga, *inter alia* nustatydamas asmenų, siekiančių eiti ar einančių pareigas valstybės tarnyboje, susijusias su įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga, patikimumo ir lojalumo Lietuvos valstybei kriterijus bei tokių asmenų patikrinimo procedūras. Įgyvendindamas šią diskreciją, įstatymų leidėjas turi paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo (2011 m. liepos 7 d. nutarimas). Asmens (ir siekiančio eiti pareigas valstybės tarnyboje, ir jas jau einančio) patikimumo patikros santykių teisinis regla-

mentavimas turi būti toks, kad mažareikšmiai, atsitiktiniai ir pan. faktai bei aplinkybės netaptų pagrindu konstatuoti asmens, siekiančio eiti arba einančio pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, nepatikimumo, juo labiau kad asmens nepatikimumas nebūtų konstatuojamas remiantis vien prielaidomis. Negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuris leistų įstatymo įgaliotai valstybės institucijai konstatuoti asmens, siekiančio eiti ar einančio pareigas valstybės tarnyboje, susijusias su įslaptintos informacijos naudojimu ar jos apsauga, nepatikimumą (ar nelojalumą Lietuvos valstybei) remiantis tik mažareikšmėmis aplinkybėmis. Tačiau tai nereiškia, kad įstatymų leidėjas negali numatyti tokių įslaptintos informacijos apsaugos priemonių, kurios leistų iš anksto užkirsti kelią grėsmėms įslaptintos informacijos saugumui ir kartu – grėsmėms valstybės interesams (2007 m. rugpjūčio 13 nutarimas, 2011 m. liepos 7 d. nutarimas).

21. *Bendrujų reikalavimų, KASOKTĮ 38 straipsnio 2 dalies 2 punkto ir pirmenybės likti tarnyboje santykis.* Šiuo aspektu nagrinėtoje administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-2427/2012 buvo nustatyta, kad profesinės karo tarnybos sutartis su pareiškėju nutraukta KASOKTĮ 38 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu, kai sumažinamas karių skaičius, pertvarkomas dalinys, tarnyba ar kita krašto apsaugos sistemos institucija ir (arba) kai nėra laisvų kario laipsnį ir kvalifikaciją atitinkančių pareigų. Administracinių teismų praktikoje aiškinant šios teisės normos nuostatas yra konstatuota, kad šioje teisės normoje yra įtvirtintos dvi savarankiškos jos taikymo sąlygos: 1) turi būti sumažinamas karių skaičius, pertvarkomas dalinys, tarnyba ar kita krašto apsaugos sistemos institucija; 2) turi nebūti laisvų kario laipsnį ir kvalifikaciją atitinkančių pareigų, į kurias būtų galima perkelti. Kaip byloje pažymėjo Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, šioje teisės normoje įtvirtinta garantija – teisė užimti laisvą pareigybę, yra ribojama tik karinio laipsnio ir kvalifikacijos lygiu nustatytu laisvai pareigybei, kuri (karinio laipsnio ir kvalifikacijos lygi) turi atitikti asmuo, pretenduojantis užimti atitinkamą pareigybę. Todėl, kai laisvas pareigas užimti pretenduoja keli asmenys, pirmenybė turi būti teikiama asmeniui, kurio karinis laipsnis ir kvalifikacija yra aukštesni, atsižvelgiant į konkrečios laisvos pareigybės funkcijų specifiką, t. y. pirmenybė turi būti teikiama asmens karinio laipsnio ir specialių žinių (kvalifikacijos) lygiui, reikalingam atlikti konkrečios specialybės specifines funkcijas. Nors kitų specialių kriterijų ar sąlygų, suteikiančių pirmumo teisę užimti laisvą pareigybę, kai yra konkurencija į laisvas pareigas tarp asmenų, turinčių vienodą karinį laipsnį ir kvalifikaciją, teisės aktuose, reglamentuojančiuose karo tarnybos teisinius santykius nenustatyta, tačiau pagal KASOKTĮ 28 straipsnio 1 dalį asmeniui, siekiančiam atlikti profesinę karo tarnybą yra nustatyti ir kiti (bendrieji) reikalavimai, kuriuos jis turi atitikti, o būtent: turėti atitinkamą išsilavinimą, fizinį pasirengimą, sveikatos būklę, moralines savybes, reikalingas šiai tarnybai, bei amžių, tinkantį eiti kario pareigas. Apibendrinusi šį teisinį reguliavimą, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju, kai yra konkurencija tarp asmenų, pretenduojančių užimti laisvą pareigybę, pirmenybė visų pirma turi būti teikiama aukštesniam kariniam laipsniui bei kvalifikacijai, atsižvelgiant ir į turimą specialių žinių lygį, reikalingą konkrečios pareigybės funkcijoms vykdyti. O kai ir šie kriterijai yra lygūs, atsakovas turi diskrecijos teisę suteikti pirmenybę tam asmeniui, kurio asmeninių ir dalykinių savybių lygis bendrujų kriterijų atžvilgiu yra aukštesnis už kitų pretendentų lygį.

Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog KASOKTĮ 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad <...> „Kario statusą nustato šis ir kiti kariuomenės veiklą bei karo tarnybą reglamentuojantys įstatymai, statutai ir kiti teisės aktai. Išskyrus įstatymų ir kitų teisės aktu

nustatytus atvejus, darbo ir valstybės tarnybos santykius reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai kariams netaikomi.“, t. y. įtvirtinta taisyklė dėl karo tarnybos teisinių santykių reguliavimo tik jiems skirtomis teisės normomis, netaikant kitų teisės šakų teisės normų. Šis teisinis reguliavimas lemia, kad taikyti kitus kriterijus, kurie nenumatyti karo tarnybos teisinius santykius reguliuojančiose teisės normose, nėra pagrindo (2012 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-2427/2012).

III.3. Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarka

---

22. Nuo asmenų atrankos į valstybės tarnybą labai priklauso visos valstybės tarnybos sistemos funkcionavimas bei veiksmingumas (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas). Remiantis Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsniu (2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija), į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimama konkurso būdu arba be konkurso (1 d.). Be konkurso į laisvas karjeros valstybės tarnautojo pareigas gali būti priimama Valstybės tarnybos įstatymo 16 straipsnio 2, 3, 5 ir 6 dalyse bei 43 straipsnio 2, 3 ir 15 dalyse nurodytais atvejais ir tvarka (3 d.). Į politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigas priimama be konkurso valstybės politiko ar kolegialios valstybės institucijos pasirinkimu (VTĮ 12 str.). Į įstaigų vadovų pareigas priimama konkurso būdu, be konkurso ar įstatymų nustatytais atvejais politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu (VTĮ 13 str. 1 d.). Be konkurso į įstaigos vadovo (išskyrus įstaigos vadovą, priimamą į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu ar įstatymo nustatyta kadencijai) pareigas gali būti priimama VTĮ 16 straipsnio 2, 3 ir 6 dalyse bei 43 straipsnio 3 dalyje nurodytais atvejais ir tvarka (VTĮ 13 str. 3 d.).

23. Valstybės tarnybos įstatymo 10-11 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios priėmimą į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, nustato vieną iš priėmimo į tokias pareigas būdų – konkursą – ir apibrėžia šio konkurso sudėtines dalis, tačiau tokio konkurso organizavimo ir vykdymo tvarkos išsamiai nereglamentuoja. Tik šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalis (2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija) plačiau detalizuoja, kad asmuo, konkurso būdu priimamas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, egzaminuojamas raštu (testas ir (ar) praktinė užduotis) ir žodžiu (pokalbis ir (ar) praktinė užduotis). Egzaminas laikomas valstybine – lietuvių kalba, privalomai darant egzamino žodžiu (pokalbio ir (ar) praktinės užduoties) skaitmeninį garso įrašą, kuris pridedamas prie konkurso protokolo ir saugomas konkursą organizavusioje įstaigoje teisės aktų nustatyta tvarka. Egzamino metu patikrinami asmens gebėjimai atlikti valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, taip pat kitų kalbų, privalomų tokioms funkcijoms atlikti, mokėjimas. Jeigu keli konkurse į karjeros valstybės tarnautojo pareigas dalyvavę pretendentai surinko vienodą balų skaičių, pirmenybė būti priimtam į tas pareigas teikiama pretendentui, atlikusiam nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą arba baigusiam bazinius karinius mokymus ar atlikusiam alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą. Į karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimamam asmeniui netaikomas reikalavimas turėti valstybės tarnybos stažą, išskyrus kitų įstatymų nustatytus atvejus. Pretendentas po konkurso rezultatų paskelbimo turi teisę susipažinti su konkurso protokolu, jo išspręstu testu ir jo egzamino dalies skaitmeniniu garso įrašu. Vyriausybės nustatyta tvarka konkurso metu stebėtojo teisėmis gali dalyvauti valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos arba, jeigu vei-

kia kelios tokios sąjungos, kelių profesinių sąjungų atstovai ir kiti visuomenės atstovai. Pastebėtina, kad analogiškas nuostatas įtvirtina ir VTĮ 13 straipsnio 2 dalis, reglamentuojanti asmens priėmimą konkurso būdu į įstaigos vadovo pareigas.

24. Išsamiajį konkurso organizavimo ir vykdymo tvarką įtvirtina jau minėtas Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas⁴⁶ (toliau – ir Tvarkos aprašas). Jis taikomas tiek priimant į karjeros valstybės tarnautojo, tiek į įstaigos vadovo pareigas konkurso būdu. Pažymėtina, kad minėtas aktas pakeitė iki tol galiojusią Priėmimo į pareigas valstybės tarnyboje konkursų organizavimo tvarką, patvirtintą Valdymo reformų ir savivaldybės reikalų ministro 2000 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. 96.

25. Pirmiausia pabrėžtina, kad administracinis teismas, sprendžiantis bylą dėl asmens nepriėmimo į atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje, veikia ne kaip kokias nors „apeliacinė egzaminų komisija“, o kaip jurisdikcinė institucija, sprendžianti, ar nebuvo pažeista egzamino (konkurso) tvarka ir asmens konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas). Administraciniam teismams nesuteikta teisė atlikti viešojo administravimo subjektų kompetencijai priskirtų veiksmų. Tai sąlygoja „valdžių padalijimo“ principas, kuris reiškia valstybės valdžios galių paskirstymą skirtingoms institucijoms, siekiant apriboti valdžią ir išsaugoti laisvę bei lygybę. Įstatymų leidėjas teisę tikrinti pretendentų į valstybės tarnybą gebėjimus atlikti valstybės tarnautojo pareigybes, dėl kurios vyksta konkursas, aprašyme nustatytas funkcijas bei nuspręsti, kuris iš kandidatų yra tinkamesnis atitinkamoms valstybės tarnautojo pareigoms užimti, suteikė Pretendentų į valstybės tarnautojo pareigas konkurso komisijai. Atsižvelgiant į tai, teismas neturi teisės vykdyti Pretendentų į valstybės tarnautojo pareigas konkurso komisijos funkcijas ir vertinti bei nustatyti konkurso laimėtoją. Teismas, vadovaudamasis ABTĮ 3 straipsniu, šiuo atveju tik patikrina, ar nebuvo pažeista egzamino tvarka ir ar nustatytas tvarkos pažeidimas nesąlygojo asmens teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą pažeidimo (2012 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-2667/2012). Ginčijant priėmimo į valstybės tarnybą procedūrą, svarbu tinkamai pasirinkti gynybos būdą. Kreipimasis į teismą neturi būti betikslis (šiuo aspektu žr. 2012 m. birželio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1993/2012).

Šiame kontekste primintina, kad ABTĮ 3 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog administracinis teismas sprendžia ginčus dėl teisės viešojo administravimo srityje. Vyriausiasis administracinis teismas laikosi nuoseklios praktikos, kad ginčo administracinėje byloje dalyku gali būti tik toks viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis aktas, kuris atitinkamiems asmenims nustato tam tikras teises ar pareigas, sukelia teises pasekmes. Nagrinėdamas skundus dėl teisiųjų pasekmių negalinių sukelti ir nesukeliančių aktų ar veiksmų, teismas negalėtų apginti asmens teisių, nes skundo patenkinimo atveju asmens teisių ir pareigų apimtis nepasikeistų, taigi pats procesas būtų beprasmiškas (žr., pvz., 2011 m. rugsėjo 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-327/2011, 2009 m. kovo 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-135/2009, 2009 m. balandžio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-201/2009).

26. Tvarkos aprašo 3 punktą įtvirtina, kad priėmimo į pareigas konkurso būdu

46 Kaip minėta, šis pavadinimas buvo nustatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 640 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 966 „Dėl Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ 5.1. punktu. Iki šio nutarimo galiojo Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarka.

procedūra apima: konkurso paskelbimą; dokumentų, kurie turi būti pateikti norint dalyvauti konkurse, priėmimą (toliau vadinama – dokumentai); konkurso komisijos sudarymą; konkursą; valstybės tarnautojus į pareigas priimančio asmens arba kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos sprendimo dėl priėmimo į pareigas priėmimą. Apžvelgta Vyriausiojo administracinio teismo praktika rodo, kad šių etapų *inter alia* konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo ir vykdymo tvarkos pažeidimai yra dažnas pareiškėjų, keliančių ginčus dėl priėmimo į valstybės tarnybą, argumentas.

III.3.1. Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo ir vykdymo tvarkos pažeidimai

27. Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą pažymėjo, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo taikymo prasme, Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos apraše įtvirtintos procedūros ir taisyklės laikytinos pagrindinėmis taisyklėmis, kurios turi užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą bei sprendimo pagrįstumą. Todėl imperatyviai suformuluotų taisyklių nesilaikymas yra vada pripažinti administravimo subjekto priimtą sprendimą neteisėtu ir jį panaikinti (2008 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-781/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 15, 2008, p. 146-152; taip pat žr. 2011 m. spalio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶²-2947/2011; 2005 m. vasario 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹¹-158/2005).

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A¹¹-158/2005, kurioje buvo vertinamos ginčijamų aktų priėmimo momentu galiojusios Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimo Nr. 1452 redakcija) (toliau – ir Tvarka) nuostatos, teisėjų kolegija konstatavo, kad pretendentų šifravimas ir šifrų konfidencialumo išsaugojimas visą konkurso laiką yra pagrindiniai, objektyvų pretendentų įvertinimą užtikrinantys konkurso elementai. Pretendentų dešifravimas (išskyrus Tvarkos 48 p. 1 d. numatytus atvejus, kai pretendentai gavo už testus mažiau kaip 6 balus ir tuo pačiu pagal Tvarkos 49 punktą prarado teisę laikyti egzaminą žodžiu) gali būti atliktas tik po egzamino žodžiu įvertinimo rezultatų įrašymo konkurso protokolo atitinkamoje dalyje. Ši (Tvarkos 36 p. suformuluota bei 48 p. 2 d. iš esmės patvirtinta) nuostata yra imperatyvi, todėl jos nesilaikymas (nesvarbu, koku būdu ir su kokiomis pasekmėmis) savaime yra pakankamas pagrindas pripažinti administravimo subjekto priimtą sprendimą neteisėtu ir jį panaikinti (2005 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-158/2005). Pastebėtina, kad pretendentų šifravimas ir šifrų konfidencialumo išsaugojimas visą konkurso laiką numatytas ir šiuo metu galiojančio Tvarkos aprašo nuostatose (36, 37 ir 48 p.).

28. *Konkurso vientisumas*. Nagrinėjant ginčus dėl priėmimo į valstybės tarnybą ne kartą pažymėta, kad priėmimo į valstybės tarnybą konkursas yra vientisas veiksmas, kurio procedūra apima visus Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos apraše apibrėžtus etapus, o pretendento teisių pažeidimas viename iš konkurso procedūros etapų yra pagrindas pripažinti konkurso rezultatus negaliojančiais ir pradėti jį iš naujo, bet ne pakartoti tą procedūros etapą, kurio metu padarytas pažeidimas (2007 m. kovo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-289/2007; taip pat žr. 2009 m. kovo 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶³-271/2009; 2011 m. kovo 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-885/2011).

Taigi konkursas yra vientisas veiksmas, kurio procedūra apima visus etapus, t. y. abi egzamino dalis (rašytinę ir žodinę) (VTĮ 11 str. 2 d.). Tai, be kita ko, lemia, jog argumentas, kad geriausias egzamino raštu rezultatas rodo geriausią pasiruošimą užimti pareigybę, nėra teisingas (2012 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1387/2012). Mažiausias klaidų padarymas teste raštu automatiškai dar nereiškia, kad pretendento įgūdžiai ir privalumai yra geriausi lyginant su kitais dalyviais. Būtina vertinti konkurse tiek pretendentų pokalbio metu atskleistų gebėjimų, tiek testo raštu atsakytų klausimų visumą (2010 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-902/2010).

III.3.1.1. Konkurso paskelbimas, dokumentų priėmimas

29. *Konkurso paskelbimas.* Dėl konkurso paskelbimo buvo pareikšta nuomonė administracinėje byloje Nr. A⁸-118/2002, kurioje ginčas iš esmės kilo dėl konkurso Savivaldybės administracijos Juridinio ir personalo skyriaus vyriausiojo specialisto pareigoms užimti rezultatų. Teisėjų kolegija byloje, be kita ko, aiškino VTĮ 10 straipsnio 1 dalies (2001 m. balandžio 12 d. įstatymo Nr. IX-247 redakcija) nuostatas. Šioje normoje buvo įtvirtinta, kad pranešimas apie priėmimą į karjeros valstybės tarnautojo pareigas yra skelbiamas „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, o dienraštyje ar vietinėje spaudoje apie tai gali būti skelbiama papildomai⁴⁷. Teisėjų kolegijos vertinimu, įstatymu yra nustatytas vienintelis privalomas pranešimo apie rengiamo konkurso tam tikrai pareigybei užimti paskelbimo būdas – „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“. Kiti paskelbimo apie konkursą būdai tėra papildomi ir nėra privalomi. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog atskaitos taškas, nuo kurio pradeda skaičiuoti konkurso eiga, yra paskelbimo apie tai „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ data. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad apie konkursą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ paskelbta 2001 m. birželio 9 d. Nuo šios datos prasidėjo konkurso rengimo termino eiga. Todėl atsakovo argumentai dėl šio termino eigos pratęsimo, apie konkursą papildomai 2001 m. birželio 26 d. paskelbus vietinėje spaudoje, yra nepagrįsti (2002 m. sausio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸-118/2002, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 3, 2002, p. 141-146).

30. *Pretendento aktyvumas.* Pastebėtina, jog kylančiuose ginčiuose pretendentai į valstybės tarnybą ginčijamų aktų neteisėtumą kartais argumentuoja kilusiais neaiškumais dėl konkursų sąlygų. Vyriausiasis administracinis teismas laikosi pozicijos, kad

47 Pastebėtina, kad šiuo metu aktuali Valstybės tarnybos įstatymo 10 straipsnio 7 ir 8 dalys numato: „7. Jeigu nėra asmenų, kurie pagal šio Įstatymo 11 straipsnio 3 dalį ir 13 straipsnio 3 dalį gali būti priimti į atitinkamas valstybės tarnautojo pareigas be konkurso, valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekanti įstaiga per 7 kalendorines dienas nuo šio straipsnio 6 dalyje nurodyto prašymo paskelbti konkursą gavimo dienos skelbia apie šį konkursą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ (nustatytos formos skelbimu) ir valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos interneto tinklalapyje.“ „8. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo organizuoja konkursą į karjeros valstybės tarnautojo ar įstaigos vadovo (išskyrus įstaigos vadovą, priimamą į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu) pareigas, paskelbus apie konkursą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ (nustatytos formos skelbimu) ir valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos interneto tinklalapyje. Paskelbus apie konkursą valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančios įstaigos tinklalapyje, valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo apie šį konkursą papildomai skelbia savo įstaigos interneto tinklalapyje.“

pretendentas pats aktyviais veiksmais turi veikti taip, jog neaiškumai būtų pašalinti. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-2022/2010 teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, jog net ir tuo atveju, jei pareiškėjui, kaip vienam iš pretendentų, norinčių dalyvauti konkurse, galbūt kilo neaiškumų dėl vienos iš konkurso sąlygų (t. y. kokios konkrečiai pareigos patenka į darbo patirties privalomojo sveikatos draudimo srityje reikalavimą), jis galėjo kreiptis į konkursą organizuojančią instituciją su prašymu paaiškinti jam šį kriterijų, tačiau šio klausimo pareiškėjas nekėlė nei tuomet, kai pateikė dokumentus ir buvo žodžiu informuotas apie minėtą reikalavimą, nei vėliau. Atsižvelgdamas į tai, kas paminėta pirmiau, taip pat į kitas bylos aplinkybes, teismas konstatavo, jog apelianto argumentai dėl konkurso sąlygose naudojamos sąvokos „privalomojo sveikatos draudimo sritis“ neaiškumo ir neapibrėžtumo, kaip aplinkybės, pažeidusios jo konstitucinę teisę lygiomis sąlygomis stoti į valstybinę tarnybą, atmetini kaip nepagrįsti (2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-2022/2010; dėl pretendento aktyvumo taip pat žr. 2011 m. spalio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶²-2947/2011).

31. *Pretendento atidumas ir rūpestingumas.* Pretendentui į valstybės tarnybą Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje keliami ne tik aktyvumo, bet ir atidumo bei rūpestingumo reikalavimai.

Šiuo aspektu paminėtina administracinė byla Nr. A⁶²-2947/2011, kurioje pareiškėjas ginčijo konkurso į Nacionalinės žemės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Radviliškio skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybę rezultatus, be kita ko, nurodydamas, kad 2010 m. rugsėjo 27 d. pašto dėžutėje jis rado 2010 m. rugsėjo 22 d. Nacionalinės žemės tarnybos pranešimą, kuriame nurodyta, kad konkursas bus vykdomas 2010 m. rugsėjo 27 d., 9.00 val. Tokiu būdu jis neturėjo realios galimybės laiku nuvykti į konkursą ir jame dalyvauti, nes pranešimą apie konkurso datą gavo per vėlai. Teisėjų kolegija nustatė, kad pranešimas pareiškėjui apie konkurso vietą ir laiką buvo išsiųstas 7 darbo dieną nuo pareiškėjo dokumentų gavimo ir užregistravimo konkursą organizuojančioje institucijoje. Pasak teisėjų kolegijos, šis terminas vertintinas kaip protingas, neapribojantis bei nesuvaržantis pareiškėjo teisių, siekiant dalyvauti konkurse. Toliau teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjas, žinodamas, jog turi gauti pranešimą apie konkurso datą, laiką ir vietą, išvyko iš savo gyvenamosios vietos, tačiau nepasirūpino, kad namuose likę suaugę asmenys patikrintų pašto dėžutę ir informuotų jį apie gautą pašto korespondenciją. Tokie pareiškėjo veiksmai pagrįstai pirmosios instancijos teismo buvo įvertinti kaip neatitinkantys atidaus ir rūpestingo asmens elgesio modelio. Konkrečiu atveju konkursą organizavusi institucija įvykdė visus teisės aktų keliamus reikalavimus, o galimybė dalyvauti konkurse ir tinkamai jam pasiruošti buvo apsunkinta dėl paties pareiškėjo nepakankamo rūpestingumo. Nenustačiusi esminių procedūrinių pažeidimų, dėl kurių turėtų būti panaikinami organizuoto konkurso rezultatai ir procedūra pradėta iš naujo, teisėjų kolegija pareiškėjo apeliacinio skundo netenkino (2011 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-2947/2011).

III.3.1.2. Konkurso komisijos sudarymas

(Tvarkos aprašo 18-24 p.)

32. Tvarkos aprašo 18 punktą nustato, jog konkursui vykdyti sudaroma pretendentų į valstybės tarnautojo pareigas konkurso komisija (toliau – ir Konkurso komisija). Tvarkos aprašo 19-24 punktų nuostatos detalizuoja Konkurso komisijos sudėtį.

Asmenys, negalintys būti tokios Konkurso komisijos nariais, tiesiogiai įtvirtinti Tvarcos aprašo 23 punkte. Pastebėtina, kad vien komisijos nario priklausomybė kuriai nors partijai ar vienoks ar kitoks pavaldumas komisijos pirmininkui savaime nėra teisės akte nurodyta aplinkybė, dėl kurios asmuo negalėtų būti skiriamas komisijos nariu ar dėl kurios būtų pakankamas pagrindas abejoti to asmens nešališkumu (2012 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-401/2012; taip pat žr. 2009 m. vasario 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-198/2009).

III.3.1.3. Konkursas

III.3.1.3.1. Konkurso sustabdymas

(Tvarcos aprašo 31, 35 p., ABTĮ 71 str.)

33. Tvarcos aprašo 31 punktas įtvirtina, kad konkursas turi įvykti per 30 kalendorinių dienų nuo paskutinės dokumentų priėmimo dienos. Pastebėtina, kad kilus ginčui dėl konkurso į valstybės tarnautojo pareigas, administracinis teismas gali taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę (ABTĮ 71 str.) – laikiną draudimą rengti konkursą į valstybės tarnautojo pareigas. Kaip nurodoma Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, teismo pritaikytas draudimas rengti priėmimo į valstybės tarnybą konkursą iki įsiteisės teismo sprendimas prilygsta konkurso sustabdymui. Konkursą sustabdžius, sustabdomas ir Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkoje nustatytas konkurso vykdymo 30 dienų terminas⁴⁸, kuris pradedamas skaičiuoti toliau, išnykus jį stabdžiusiai aplinkybei, šiuo atveju – panaikinus reikalavimo užtikrinimo priemonę. Taip aiškinant teisės normas, darytina išvada, kad 30 kalendorinių dienų konkurso vykdymo terminas – tai terminas, skirtas konkursui, apimantis laiką nuo konkurso pradžios iki jo sustabdymo ir laiką po konkurso sustabdymą panaikinusio akto įsiteisėjimo, neapimant konkurso sustabdymo laikotarpio (2003 m. kovo 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴-251/2003, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 4, 2003, p. 191-195, šiuo aspektu taip pat žr. 2012 m. balandžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012).

III.3.1.3.2. Egzaminas

(VTĮ 11 str. 2 d., Tvarcos aprašo 41, 50, 51 p.)

34. Apibendrinimo sudarytojai pastebi, kad pareiškėjai itin dažnai, ginčydami konkurso rezultatus, kelia klausimus dėl konkurso žodinės dalies *inter alia* jos metu pateiktų klausimų vertinimo. Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad pokalbio (egzamino žodžiu) metu patikrinami asmens gebėjimai atlikti valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, taip pat kitų kalbų, privalomų tokioms funkcijoms atlikti, mokėjimas. Detaliau egzamino žodžiu (pokalbio) tvarka reglamentuota Tvarcos aprašo 49–54 punktuose. Tvarcos aprašo 50 punkte, be kita ko, numatyta, kad per egzaminą žodžiu kiekvienas komisijos narys pateikia vienodus klausimus visiems pretendentes, siekdamas patikrinti pretendento gebėjimus atlikti valstybės tarnautojo pareigybės, dėl kurios vyksta konkursas, aprašyme nustatytas

---

48 Šio akto 31 punktas numatė, jog „Konkursas turi įvykti per 30 kalendorinių dienų nuo paskutinės dokumentų priėmimo dienos.“ Analogiška nuostata išliko Tvarcos aprašo 31 punkte.

funkcijas; pretendentams gali būti užduodami jų atsakymus patikslinantys klausimai. Tvarkos aprašo 51 punktą nustato, kad kiekvienas komisijos narys pretendentų žinias per egzaminą žodžiu vertina individualiai – nuo 1 iki 10 balų.

34.1. Šiame kontekste pirmiausia atkreiptinas dėmesys į Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, kurioje pažymima, kad kai asmuo į valstybės tarnautojo pareigas yra atrenkamas konkurso būdu jį egzaminuojant, tokia procedūra negali būti vien formalus dalykas. Egzaminas – nesvarbu, ar jis vyksta raštu, ar žodžiu, ar ir raštu, ir žodžiu, – turi būti tikslingas, orientuotas į žinių ir gebėjimų, reikalingų kiekvienam valstybės tarnautojui, taip pat į konkrečių žinių ir gebėjimų, reikalingų valstybės tarnautojo pareigybės, į kurią asmuo pretenduoja, aprašyme nustatytoms funkcijoms įgyvendinti, patikrinimą ir įvertinimą. Pagal konkurse į tam tikras valstybės tarnautojo pareigas dalyvavusių pretendentų egzamino rezultatus nustatomas konkurso laimėtojas – asmuo, atliksiantis konkrečias valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme apibrėžtas funkcijas, todėl egzaminas – nesvarbu, ar jis vyksta raštu, ar žodžiu, ar ir raštu, ir žodžiu, – klausimai (užduotys) pirmiausia turi būti siejami su būtent tomis pareigomis valstybės tarnyboje, į kurias pretenduojama (vyksta konkursas) (2008 m. sausio 22 d. nutarimas).

34.2. *Klausimų leistinumai.* Dėl žodinėje konkurso dalyje užduodamų klausimų pretendentams Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pareiškė nuomonę administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3241/2011, aiškindama Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnio 2 dalį⁴⁹. Teisėjų kolegija nurodė, kad šioje normoje nėra detalizuojama egzamino žodžiu (pokalbio metu) tvarka, o yra nustatyti tokio egzaminavimo tikslai ir uždaviniai, kurių turi būti laikomasi nustatant konkretaus egzaminavimo tvarką. Teisėjų kolegijos nuomone, šioje teisės normoje suformuluoti tokio egzaminavimo tikslai yra bendrojo pobūdžio, tačiau jie yra reikšmingi kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiant klausimą dėl konkurso dalyviui užduodamų klausimų vertinimo ta prasme, ar jie nebuvo nukreipti į kitas, su egzaminavimo tikslais nesusietas, aplinkybes. Kitaip tariant, ši teisės norma turi būti taikoma, sprendžiant konkurso dalyviui užduodamų klausimų leistinumą klausimą (2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3241/2011, šiuo aspektu taip pat žr. 2012 m. lapkričio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-2667/2012; 2012 m. rugsėjo 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1334/2012).

34.3. *Klausimų vertinimas.* Tvarkos apraše taip pat nėra nurodyti konkretūs konkurso dalyvių atsakymų į jiems pateiktus klausimus vertinimo kriterijai. Šie kriterijai – tai konkurso dalyviui keliami reikalavimai dėl jo gebėjimo atlikti pareigybės, dėl kurios vyksta konkursas, funkcijas bei dėl šioms funkcijoms atlikti būtinų žinių (tarp jų ir užsienio kalbų) turėjimo. Todėl toks atsakymų į pateiktus klausimus būdu atliekamas žinių patikrinimas yra kiekvieno konkurso komisijos nario diskrecija (2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3241/2011, šiuo aspektu taip pat žr. 2012 m. lapkričio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-2667/2012; 2012 m. rugsėjo 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1334/2012). Šiam patikrinimui yra būdingas subjektyvaus pretendento (konkurso dalyvio) žinių vertinimo faktorius. Šio faktoriaus reikšmė yra siejama tik su konkurso komisijos nario, o ne konkurso dalyvio (pretendento) atitinkamos nuomonės susiformavimu (2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje

49 Šioje byloje buvo remtasi Valstybės tarnybos įstatymo 11 straipsnio 2 dalimi (2005-12-22 įstatymo Nr. X-464 redakcija), pagal kurią pokalbio metu patikrinami asmens gebėjimai atlikti valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, taip pat kitų kalbų, privalomų tokioms funkcijoms atlikti, mokėjimas.

Nr. A¹⁴³-3241/2011; 2012 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1334/2012). Nesutikimas su Komisijos narių vertinimu, pagrįstas vien subjektyviu pretendento vertinimu, nenustačius jokios aplinkybės, leidžiančios abejoti Komisijos narių objektyvumu vertinant konkurse dalyvavusius pretendentes, neleidžia pagrįstai teigti, jog Komisijos nariai piktnaudžiavo pretendentų į valstybės tarnybą žinių patikrinimo diskrecijos teise (2012 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-2667/2012).

34.4. Pastebėtina, kad Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012, vertindama egzamino žodžiu rezultatus, taip pat yra pažymėjusi, jog komisijos nariai turi tam tikrą diskreciją sprendami, kaip įvertinti kiekvieną pretendentą. Toks vertinimas gali apimti ne tik atsakymų į pateiktus klausimus turinį, tačiau ir atsakymų pateikimo formą, laiką, kurio prireikė atsakymui pateikti, bendrą išpūdį apie pretendentą. Todėl teismo vaidmuo tokia kontekste apsiriboja įvertinimu, ar komisija neperžengė turimos vertinimo laisvės ribų (2012 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-1623/2012).

34.5. Šiame kontekste taip pat aktuali administracinė byla Nr. A⁴⁴²-781/2008, kurioje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija aiškino Tvarcos aprašo 41 ir 50 punktų nuostatas (2006 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 640 redakcija). Pareiškėjas šioje byloje iš esmės ginčijo pretendentų į vyresniojo specialisto pareigas konkurso rezultatus, be kita ko, nurodydamas, kad egzamino žodžiu metu klausimai pretendentes turėtų būti užduodami tik iš dalyviams pateikto įstatymų ir poįstatyminių aktų sąrašo. Vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje rėmėsi Tvarcos aprašo 41 punktu (2006 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 640 redakcija), kuriame buvo numatyta, jog nuo 30 iki 50 testo klausimų, sudaromų iš teisės aktų, susijusių su pareigybės, dėl kurios vyksta konkursas, funkcijomis, parengia konkursą organizuojanti įstaiga. Teisės aktų sąrašas pretendentes pateikiamas priimant jų dokumentus, kartu pretendentes nurodoma, kiek testo klausimų parengs konkursą organizuojanti įstaiga. Šių teisės normų pagrindu teisėjų kolegija padarė išvadą, kad teisės aktų sąrašo pateikimas yra imperatyvus, siekiant užtikrinti egzamino raštu eigą. To paties aprašo 50 punktas (2006 m. birželio 28 d. nutarimo Nr. 640 redakcija) numatė, kad egzamino žodžiu metu klausimai pretendentes pateikiami, siekiant patikrinti pretendentų gebėjimus atlikti valstybės tarnautojo pareigybės, dėl kurios vyksta konkursas, aprašyme nustatytas funkcijas. Teisėjų kolegija šioje byloje atkreipė dėmesį, kad įstatymų leidėjas tokiu reglamentavimu nėra nustatęs, jog klausimai egzamino žodžiu metu būtų pateikiami tik iš teisės aktų sąrašo. Teisės aktų išmanymas negali būti pakankamas pagrindas pripažinti, kad pretendentas pasižymi tokiomis asmeninėmis dalykinėmis savybėmis, kurių reikalaujama pareigybės aprašyme, pavyzdžiui, yra iniciatyvus, geba bendrauti, dirbti komandoje ir kt. (2008 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-781/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 15, 2008, p. 146-152).

III.3.1.3.3. Konkurso eigos fiksavimas

(Tvarcos aprašo 50¹ p.)

35. Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 300 Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas buvo papildytas 50¹ straipsniu, įtvirtinančiu, kad egzamino žodžiu eigai fiksuoti daromas garso skaitmeninis įrašas. Skaitmeninis garso įrašas perkeliamas į kompiuterinę laikmeną, pridedamas prie konkurso protokolo ir saugomas konkursą organizavusioje įstaigoje teisės aktų nustatyta tvarka.

35.1. Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 22 d. nutarimu buvo pripažinęs, kad Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašas⁵⁰ ta apimtimi, kuria nėra nustatytas reikalavimas fiksuoti egzamino žodžiu priimant į karjeros valstybės tarnautojo pareigas eigą – *inter alia* pretendentų į valstybės tarnautojo pareigas konkurso komisijos narių klausimus ir pretendentų atsakymus, prieštarauja Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 33 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 daliai.

Šiame nutarime Konstitucinis Teismas, be kita ko, pažymėjo, jog visuotinai pripažįstama, kad skaidrumas, kaip viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principas, suponuoja informacijos sklaidą ir komunikavimą, atvirumą ir viešumą (tiek, kiek tai nekenkia kitoms teisės saugomoms vertybėms), atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus, taip pat tai, kad priimami sprendimai turi būti pagrįsti, aiškūs, kad juos, iškilus reikalui, būtų galima racionaliai motyvuoti. Kiti asmenys turi turėti galimybę tuos sprendimus nustatytą tvarka ginčyti. Skaidrumas sietinas su dalyvaujama demokratija, informacijos laisve, galimybe piliečiams ir kitiems asmenims kritikuoti valdžios įstaigų veiklą. Valstybės tarnybos skaidrumas yra būtina prielaida neįsigalėti korupcijai, protekcionizmui, vienu asmenų diskriminavimui ir privilegijų teikimui kitiems, užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe.

Valstybės tarnybos skaidrumas yra konstitucinis principas. Jis suponuoja tam tikrus reikalavimus, kurių viešosios valdžios institucijos, jų pareigūnai ir valstybės tarnautojai privalo paisyti formuodami valstybės tarnautojų korpusą. Sprendžiant dėl pretendentų į atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje būtina paisyti ir asmenų lygiateisiškumo principo. Konstitucinis lygių sąlygų stojant į valstybės tarnybą imperatyvas suponuoja stojančiųjų konkurenciją, taip pat objektyvų, nešališką stojančiųjų į valstybės tarnybą vertinimą ir atranką. Kai asmuo į valstybės tarnautojo pareigas yra atrenkamas konkurso būdu jį egzaminuojant, tokia procedūra negali būti vien formalus dalykas. Egzaminas – nesvarbu, ar jis vyksta raštu, ar žodžiu, ar ir raštu, ir žodžiu, – turi būti tikslingas, orientuotas į žinių ir gebėjimų, reikalingų kiekvienam valstybės tarnautojui, taip pat į konkrečių žinių ir gebėjimų, reikalingų valstybės tarnautojo pareigybės, į kurią asmuo pretenduoja, aprašyme nustatytoms funkcijoms įgyvendinti, patikrinimą ir įvertinimą. Pagal konkurse į tam tikras valstybės tarnautojo pareigas dalyvavusių pretendentų egzamino rezultatus nustatomas konkurso laimėtojas – asmuo, atliksiantis konkrečias valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme apibrėžtas funkcijas, todėl egzamino klausimai (užduotys) pirmiausia turi būti siejami su būtent tomis pareigomis valstybės tarnyboje, į kurias pretenduojama (vyksta konkursas). Kad asmuo galėtų ne formaliai, o realiai ir veiksmingai įgyvendinti savo teisę ginti teisme savo pažeistą konstitucinę teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, sprendimų dėl jo nepriėmimo į atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje motyvai turi būti aiškūs, informacija apie šių sprendimų motyvus turi būti prieinama teismui. Priešingu atveju teismas negalėtų išspręsti atitinkamos bylos. Informacija turi būti prieinama ir institucijoms, ikiteismine tvarka sprendžiančioms atitinkamą ginčą. Vadinasi, jeigu įstatyme yra nustatyta, kad asmens žinios, gebėjimai, reikalingi atitinkamoms

50 2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos; Žin., 2002, Nr. 65-2654; 2002, Nr. 86-3693; 2003, Nr. 55-2435; 2003, Nr. 112-5006; 2005, Nr. 130-4671; 2006 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 73-2784; 2007 m. rugsėjo 26 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. 103-4210; 2007 m. gruodžio 12 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. 135-5467.

valstybės tarnautojo pareigoms atlikti, yra tikrinami jį egzaminuojant, egzamino eiga turi būti fiksuojama ir prieinama atitinkamą ginčą sprendžiančioms institucijoms, taip pat ir teismui. Gali būti pasirinkti įvairūs tokio egzamino eigos fiksavimo būdai. Nustatyti egzamino eigos fiksavimo būdus yra Vyriausybės kompetencija. Atsižvelgiant į Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo paskirtį ir reguliavimo sritį, tai padarytina būtent šiame Vyriausybės teisės akte.

35.2. Pažymėtina, kad Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1334/2012 konstatavo, jog anksčiau apžvelgtas Konstitucijai prieštaraujantis Tvarkos aprašo priėmimas lėmė neturtinės žalos (1 000 Lt) pareiškėjui (pretendentui į Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Teisės ir personalo skyriaus vyriausiojo specialisto pareigas, kuris dalyvavo 2006 m. lapkričio 6 d. vykdytame konkurse į minėtas pareigas) atsiradimą. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija šioje byloje padarė išvadą, jog antikonstituciniu pripažintas Tvarkos aprašo trūkumas traktuotinas kaip pareiškėjo teisės į apeliaciją administraciniame procese pažeidimas. Pagal savo esmę toks pažeidimas, atsižvelgiant į jo konstitucinę reikšmę, galėtų būti vertinamas ir kaip tam tikras pareiškėjo teisės į efektyvų teisminį savo tariamai pažeistų teisių gynimą pažeidimas. Todėl nagrinėjamoje situacijoje galima būtų daryti išvadą, kad Civilinio kodekso 6.271 straipsnio 4 dalies taikymo požiūriu valstybės valdžios institucija – Vyriausybė, patvirtindama Tvarkos aprašą su aukščiau nurodytu trūkumu, nesielgė taip, kaip (apžvelgiamai bylai aktuali aspektu) privalėjo elgtis pagal Konstituciją. Tai konstatuodama, teisėjų kolegija taip pat atsižvelgė į šioje administracinėje byloje susiklosčiusią situaciją, tai, kad ginčas tarp šalių teismo nagrinėjamas jau beveik šešerius metus. Per tą laikotarpį byla kelis kartus buvo sustabdyta, siekiant išsiaiškinti tam tikrus bylai aktualius konstitucinio reglamentavimo klausimus. Pareiškėjas visuose šios bylos nagrinėjimo etapuose nuosekliai ir argumentuotai dėstė savo poziciją, kurios dalies pagrįstumas buvo įrodytas Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimu (plačiau žr. 2012 m. rugsėjo 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1334/2012).

35.3. Remdamasis Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 50¹ straipsniu, Vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad šios nuostatos tikslas – užtikrinti skaidrumą ir informacijos išsaugojimą vėlesniam potencialiai kilšančiam ginčui išspręsti. Tačiau toks įrašas pripažintinas kaip papildomas, bet ne vienintelis įrodinėjimo dėl netinkamų klausimų ar visos žodinio egzamino organizavimo eigos, vykdymo. Vien konkurso egzamino žodžiu skaitmeninio garso įrašo dalies prasta kokybė, taip pat aplinkybė, kad visas konkurso skaitmeninis garso įrašas į kompiuterinę laikmeną buvo perkeltas ne iš karto, nėra pagrindas panaikinti sprendimą, kuriuo trečiasis suinteresuotas asmuo buvo pripažintas konkurso į valstybės tarnautojo pareigas laimėtoju (2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-3241/2011).

III.3.1.3.4. Laikinas pasišalinimas iš konkurso

(Konstitucijos 21 str.)

36. Pastebėtina, kad bylose dėl priėmimo į valstybės tarnybą pasitaiko atvejų, kai administraciniam teismui tenka spręsti ir tokius konkurso procedūros aspektus, kurie nereglamentuoti nei Valstybos tarnybos įstatyme, nei Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos apraše.

Pavyzdžiui, nei Valstybės tarnybos įstatyme, nei Konkursų į valstybės tarnautojo

pareigas organizavimo tvarkos apraše nėra jokių nuostatų, reglamentuojančių konkurso į valstybės tarnybą dalyvių laikiną pasišalinimą iš egzamino raštu. Vyriausiojo administracinio teismo vertinimu, absoliutus draudimas pasišalinti net ir trumpam laiko tarpui iš egzamino raštu fiziologinių poreikių patenkinimui, prieštarautų Konstitucijos 21 straipsnio nuostatomis, ginančioms žmogaus orumą. Tačiau tokiais atvejais konkursą organizuojanti institucija privalo užtikrinti, kad pasišalinimo metu pretendentai į valstybės tarnybą nebūtų sudaryta galimybė susižinoti su kitais asmenimis ar pasinaudoti kita pagalba, susižinant atsakymus į testo klausimus. Taigi leidimas pretendentiui pasišalinti iš egzamino raštu bei sugrįžti jo tęsti, kaip nurodė teisėjų kolegija, ne visais atvejais pažeidžia objektyvumo ir lygiateisiškumo principus kitų pretendentų atžvilgiu (2008 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1484/2008).

III.3.1.4. Konkurso nutraukimas

37. Pažymėtina, kad neretai administraciniais teismams, sprendžiant ginčus dėl priėmimo į valstybės tarnybą, aktualūs tampa įvykę su konkurso organizavimu susijusių aktų pakeitimai ir(ar) panaikinimai, pavyzdžiui, kuriais nutraukiamas jau paskelbtas priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas konkursas ar panaikinami įvykusio konkurso rezultatai.

37.1. Šiuo aspektu pirmiausia paminėtina pagal pareiškėjo Vyriausybės atstovo Klaipėdos apskrityje tarnybos prašymą iškelta administracinė byla Nr. A⁵²⁰-79/2012, kurioje kilo ginčas, ar teisėtai atsakovas Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, esant pradėtai valstybės tarnautojo priėmimo į Teisės ir personalo skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybę, kurios aprašymas buvo patvirtintas 2010 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. P1-284, procedūrai, ir kai buvo gautas dviejų asmenų sutikimas eiti pasiūlytas pareigas bei apie tai atsakovui buvo pranešta, 2010 m. birželio 11 d. įsakymo Nr. P1-376 2 punktu pripažino netekusiu galios 2010 m. balandžio 22 d. įsakymą Nr. P1-284, nevykdė valstybės tarnautojo priėmimo į valstybės tarnybą procedūros, bei 2010 m. rugsėjo 9 d. įsakymo Nr. P1-490 1 punktu apskritai panaikino Teisės ir personalo skyriuje vyriausiojo specialisto pareigybę. Kitaip tariant, atsakovas pakeitė pareigybės aprašymą, po to ją panaikino ir tokiu būdu nutraukė pradėtą valstybės tarnautojo priėmimo į valstybės tarnybą procedūrą. Pareiškėjas prašė panaikinti atsakovo priimtus aktus ir įpareigoti Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktorių įgyvendinti VTĮ 11 straipsnio 3 dalį⁵¹, vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 967 patvirtintų Karjeros valstybės tarnautojo ir įstaigos vadovo statuso atkūrimo ir pareigų siūlymo buvusiam karjeros valstybės tarnautojui ir įstaigos vadovui taisyklių 26 punktą ir nustatyta tvarka organizuoti asmenims, sutikusiems eiti Teisės ir personalo skyriaus vyriausiojo specialisto pareigas, egzaminą žodžiu.

Šioje byloje teisėjų kolegija, aiškindama Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 2 dalyje buvusiam karjeros valstybės tarnautojui (išskyrus karjeros valstybės tarnautojus, kuriems suėjo 65 metai), atleistam iš pareigų dėl pareigybės panaikinimo, įtvirtintą garantiją, nurodė, kad vien tai, jog atsakovui priėmus ginčijamus įsakymus buvo užkirstas kelias pasinaudoti buvusiems valstybės tarnautojams valstybės suteikta minėta garantija, nevertinant

51 VTĮ 11 straipsnio 3 dalis (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija) nustatė: „Be konkurso į karjeros valstybės tarnautojo pareigas gali būti priimama šio įstatymo 16 straipsnio 2, 3 ir 5 dalyse bei 43 straipsnio 2, 3 ir 15 dalyse nurodytais atvejais. Jeigu asmenų, kurie tokiu būdu gali būti priimti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, yra du ir daugiau, jie egzaminuojami žodžiu (pokalbis).“

aplinkybių, dėl kurių šie įsakymai buvo priimti, nesudaro teisinio pagrindo konstatuoti, kad atsakovo priimti įsakymai yra neteisėti. Taigi teisėjų kolegija nesutiko su argumentais, kad įstaigos vadovas niekada negali atšaukti paskelbto konkurso, kai yra pasiūlyta buvusiems valstybės tarnautojams užimti valstybės tarnautojo pareigas, nes valstybės ir savivaldybių įstaigos vykdo ne tik priėmimo į valstybės tarnybą funkciją, bet pagal savo kompetenciją atlieka ir kitas funkcijas, vykdo vidaus administravimą (Viešojo administravimo įstatymo 2 str. 3 d.). Atsakovo vykdomas funkcijas taip pat numato Vietos savivaldos įstatymas. Nustatymas, jog savivaldybės administracijos vadovas niekada negali priimti įsakymų, susijusių su pasiūlyta pareigybe asmenims, kurie turi įstatymo numatytą garantiją, kai tam yra objektyvios ir svarbios aplinkybės (pvz., ekonominės; aplinkybės, susijusios su būtinais darbo organizavimo pasikeitimais, struktūriniais pertvarkymais; ar panašios aplinkybės), gali neproporcingai suvaržyti savivaldybės administracijos veiklą.

Įvertinusi tai, teisėjų kolegija sprendė, kad nagrinėjamu atveju svarbu nustatyti, ar atsakovas, panaikindamas ir keisdamas administracinius aktus, nepažeidė viešojo administravimo principų, numatytų Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje (įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia), bendrųjų teisės principų (protingumo, teisėtų lūkesčių). Būtina nustatyti, ar pareiškėjo ginčijami administraciniai aktai buvo priimti dėl tokių reikšmingai pasikeitusių aplinkybių, kurios nusvėrė buvusių valstybės tarnautojų interesą pasinaudoti minėta valstybės suteikta garantija, ar priimant šiuos aktus nebuvo siekiama nepagrįstai ir neteisėtai išvengti vykdyti Valstybės tarnybos departamento nurodytų asmenų, sutikusių eiti pareigas, priėmimo į valstybės tarnybą procedūrą. Teisėjų kolegija panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir gražino bylą šiam teismui nagrinėti iš naujo (2012 m. kovo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰ – 79/2012).

Pirmosios instancijos teismas, pakartotinai išanalizavęs šią bylą, pareiškėjo prašymą atmetė kaip nepagrįstą. Vyriausiojo administracinio teismo kolegija administracinėje byloje Nr. A⁸²²-2735/2012 su tokiomis išvadomis nesutiko. Teisėjų kolegijos vertinimu, aplaidus valstybės tarnautojo pareigybės aprašymo rengimas, nulėmęs pareigybės aprašymo trūkumus ir netikslumus, negali būti laikomas objektyvia aplinkybe, nusveriančia viešojo administravimo subjekto pareigą vykdyti pradėtą priėmimo į valstybės tarnybą procedūrą. Viešojo administravimo subjekto netinkamas teisės aktų įgyvendinimas, nagrinėjamu atveju – nepakankama teisės aktuose nustatytų įstaigos ir (arba) įstaigos struktūrinio padalinio uždavinių ir funkcijų analizė rengiant valstybės tarnautojo aprašymą bei neįtvirtinant tam tikrų specialių reikalavimų, negali būti suprantama kaip suteikianti viešojo administravimo subjektui teisę pakeisti priimtą sprendimą dėl valstybės tarnautojo pareigybės aprašymo tvirtinimo, kai toks pakeitimas nulemtų teisėtus trečiųjų asmenų lūkesčius, tai yra asmenims būtų sumažinta jų turėtų teisių apimtis arba padidinta pareigų apimtis. Teisėjų kolegija akcentavo, kad tokio sprendimo pakeitimas ypač negalimas, kai jis darytų įtaką pagal nustatytą tvarką įsigaliojusioms trečiųjų suinteresuotų asmenų teisėms bei prieštarautų objektyvumo ir proporcingumo principams (2012 m. rugsėjo 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁸²²-2735/2012).

37.1.1. Kaip minėta, anksčiau aptarta Vyriausiojo administracinio teismo praktika patvirtina, kad Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje, Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinti, taip pat konstituciniai ir bendrieji principai ypač aktualūs tampa tuomet, kai yra priimami tam tikra viešojo administravimo subjekto diskrecija paremti sprendimai, taip pat atliekamas šių sprendimų teisminis vertinimas. Minėti

principai riboja viešojo administravimo subjektų diskrecijos teisę. Pavyzdžiui, šių principų reikalavimai, be kita ko, taikomi į pareigas valstybės tarnautoją priimančio asmens sprendimui nesuteikti aukštesnės kvalifikacinės klasės konkrečiam valstybės tarnautojui (žr. 2009 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1006/2009); valstybės institucijų bei įstaigų vadovų sprendimams, vertinant valstybės tarnautojų pareigybes (suteikiant joms lygius ir kategorijas) (2007 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴-231/2007); valstybės institucijų bei įstaigų vadovų sprendimams pasirinkti darbuotojus, su kuriais po jų pareigybių panaikinimo tarnybos santykiai bus tęsiami (2012 m. gegužės 31 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1570/2012); užsienio reikalų ministro sprendimams dėl diplomato rotacijos (2010 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶ – 1229/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010 m., 415-438 p.) ir kt. (plačiau šiuo aspektu taip pat žr. *apibendrinimo I skyriaus „Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas“ 6.3. punktą*).

37.2. Administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-800/2006 buvo sprendžiamas klausimas dėl įstaigos vadovo kompetencijos panaikinti įvykusio konkurso rezultatus. Pareiškėja, kuri buvo paskelbta šio konkurso laimėtoja, nesutiko su ginčijamo akto priėmimo faktiniu pagrindu, o taip pat ginčijo akto priėmimo teisėtumą, teigdama, kad teisės aktai nenumato, jog įstaigos vadovas gali panaikinti konkurso rezultatus.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 5 dalis išsakmiai nurodo, kad į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, jokia išimtis iš šios nuostatos nėra numatyta. Todėl, kolegijos vertinimu, nustačius, kad konkursą laimėjęs asmuo neatitinka vieno iš specialiųjų reikalavimų bei nustačius, kad patys specialieji reikalavimai neatitinka teisės aktų, atsakovui (į pareigas priimančiam asmeniui) buvo pagrindas konstatuoti esminį procedūrinį pažeidimą ir netęsti priėmimo į pareigas konkurso būdu procedūros bei naikinti pažeidžiant procedūrą priimtą sprendimą. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, pirmosios instancijos teismo išvada, kad Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 5 dalies pažeidimas bei teisės aktų reikalavimų neatitinkančių specialiųjų reikalavimų nustatymas laikytini pakankamu pagrindu naikinti konkurso rezultatus, pagrįsta. Ginčijamą aktą priėmė kompetentingas asmuo, tai yra valstybės tarnautojus į pareigas priimantis asmuo. Be to, tai, kad pareiškėjai buvo leista dalyvauti konkurse, kad pareiškėja šį konkursą laimėjo, negalėjo pareiškėjai suformuoti teisėtų lūkesčių, jog ji bus priimta į valstybės tarnautojo pareigas. Viena vertus, pareiškėja, atsižvelgdama į pareigybes, į kurią pretendavo, pobūdį bei jai nustatytas funkcijas, keliamus specialius reikalavimus išsilavinimui, galėjo suvokti, kad gali iškilti neaiškumų dėl jos išsilavinimo tinkamumo. Antra vertus, pareiškėja galėjo žinoti, kad net ir laimėjus konkursą, dėl jo rezultatų kiti pretendentai gali pareikšti skundus, be to, galėjo žinoti, kad jos turimo išsilavinimo tinkamumas gali būti patikrintas ir po konkurso rezultatų paskelbimo (2006 m. vasario 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-800/2006).

III.3.2. Kiti priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas pažeidimai

---

38. Priėmimo į valstybės tarnybą pažeidimų aspektu taip pat paminėtina administracinė byla Nr. A⁵²⁵-1775/2008, kurioje ginčas kilo dėl Kupiškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2003 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. ADP-9 „Dėl V. D. priė-

mimo į darbą“, kuriuo į rajono savivaldybės vyriausiojo gydytojo pareigas priimtas asmuo, su juo sudaryta darbo sutartis. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 5 dalies 6 punktą numato savivaldybės administracijos direktoriaus teisę skirti į pareigas ir iš jų atleisti savivaldybės administracijos valstybės tarnautojus ir kitus savivaldybės administracijos darbuotojus. Tačiau tokia teisė yra tiesiogiai siejama su įstatymų nustatytais reikalavimų ir tvarkos paisymu, todėl negalima teigti, kad, įgyvendindamas minėtą funkciją, administracijos direktorius yra visiškai nepriklausomas ir nevaržomas teisės aktų reikalavimų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1552 patvirtinti Savivaldybės gydytojo pavyzdiniai nuostatai įtvirtina, jog savivaldybės gydytojas yra karjeros valstybės tarnautojas, vadovaujantis savivaldybės sveikatinimo veiklos padaliniui⁵². Kupiškio rajono savivaldybės administracijoje tokio padalinio nėra, todėl Kupiškio rajono savivaldybės vyriausiasis gydytojas tokiam padaliniui nevadovauja. Teisėjų kolegijos vertinimu, negalima teigti, jog vien tas faktas, kad sveikatinimo veiklos padaliniui asmuo nevadovauja, pakeičia jo kaip savivaldybės gydytojo statusą Nuostatų prasme. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju Kupiškio rajono savivaldybės vyriausiojo gydytojo atžvilgiu taikytini Nuostatai ir toks gydytojas turėjo būti priimamas į pareigas karjeros valstybės tarnautoju, o ne sudarant su juo darbo sutartį (2008 m. spalio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1775/2008).

III.3.3. Pakaitinio valstybės tarnautojo priėmimas į valstybės tarnybą

---

39. Iš Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 10 dalies išplaukia, kad pakaitinis valstybės tarnautojas, tai: 1) valstybės tarnautojas, priimtas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas, iki šio įstatymo nustatyta tvarka į jas bus priimtas karjeros valstybės tarnautojas, arba 2) valstybės tarnautojas, pakeičiantis laikinai negalintį eiti pareigų karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautoją. Pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimo į valstybės tarnybą tvarką reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymo 14 straipsnis (2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija). Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2012 metais atlikto Valstybės tarnybos įstatymo 14 straipsnio pakeitimo⁵³, šis straipsnis įtvirtino, jog pakaitiniai valstybės tarnautojai priimami į pareigas be konkurso. Šiuo metu galiojančio VTĮ 14 straipsnio nuostatos pakaitinio valstybės tarnautojo priėmimo tvarką pakeitė.

39.1. Vadovaujantis VTĮ 14 straipsnio 1 dalimi, jei asmenys priimami į pakaitinių politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigas, yra taikoma VTĮ 12 straipsnyje nustatyta tvarka, tai yra jie priimami be konkurso valstybės politikos ar kolegialios valstybės institucijos pasirinkimu.

39.2. Pagal VTĮ 14 straipsnio 2 dalį, pakaitiniai valstybės tarnautojai priimami į pareigas po konkurso į karjeros valstybės tarnautojo pareigas paskelbimo, iki šio Įstaty-

---

52 Savivaldybės gydytojo pavyzdinių nuostatų 1 punktą buvo pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. vasario 9 d. nutarimu Nr. 139. Pagal jį, savivaldybės gydytojas yra karjeros valstybės tarnautojas, dirbantis savivaldybės administracijoje. Savivaldybės gydytojas gali vadovauti savivaldybės administracijos sveikatinimo veiklos struktūriniam padaliniui.

53 Iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3-1, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 16-1, 17, 22, 29, 30, 31-1, 32, 34, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo priėmimo (Žin., 2012, Nr. 69-3523)

mo nustatyta tvarka į jas bus priimtas karjeros valstybės tarnautojas, bet ne ilgesniam negu 3 mėnesių laikotarpiui, taip pat į laikinai negalinčio eiti karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo pareigas, iki sugrįžta negalėjęs eiti pareigų karjeros arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, bet ne ilgesniam negu trejų metų laikotarpiui, išskyrus, kai kiti įstatymai, tarptautinės sutartys ar Europos Sąjungos teisės aktai nustato galimybę karjeros valstybės tarnautoją, į kurio pareigas priimtas pakaitinis valstybės tarnautojas, ilgesniam laikui perkelti į kitą darbą.

Vadovaujantis VTĮ 14 straipsnio 3 dalies nuostatomis, pirmiausia teisė būti priimtam pakaitiniu karjeros valstybės tarnautoju turi buvę karjeros valstybės tarnautojai ar įstaigos vadovai, atleisti iš pareigų dėl pareigybės panaikinimo ar sudarius šalių susitarimą dėl atleidimo (kai mokama kompensacija VTĮ 41 str. 6 d. 2 p. nustatytu būdu), ir asmenys, turintys teisę atkurti karjeros valstybės tarnautojo ar įstaigos vadovo statusą. Nepriėmus į pakaitinio karjeros valstybės tarnautojo pareigas iš minėtų asmenų, pakaitiniu valstybės tarnautoju gali būti priimamas kitas asmuo, kuris atitinka bendruosius reikalavimus, keliamus asmeniui, priimamam į valstybės tarnautojo pareigas, ir pareigybės aprašyme nustatytus specialiuosius reikalavimus.

Asmuo į pakaitinio karjeros valstybės tarnautojo pareigas priimamas Vyriausybės nustatyta tvarka patikrinus jo gebėjimus atlikti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas. Pakaitinių valstybės tarnautojų atrankos aprašas buvo patvirtintas Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1344 (Žin., 2012, Nr. 130-6566; toliau – ir Pakaitinių valstybės tarnautojų atrankos aprašas). Pagal šio aprašo 4 punktą atrankos procedūra apima: atrankos paskelbimą; dokumentų priėmimą; atsakingo už atranką asmens paskyrimą arba atrankos komisijos sudarymą; pokalbį ir (ar) praktinės užduoties atlikimą; valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens arba kolegialios valstybės ar savivaldybės institucijos (toliau – valstybės tarnautoją į pareigas priimantis asmuo) sprendimo dėl priėmimo į pareigas priėmimą. Vadovaujantis aprašo 30 ir 31 punktais, nepriėmus (neatsiradus kandidatų) iš buvusių valstybės tarnautojų, į pareigas priimantis asmuo gali organizuoti pakaitinio valstybės tarnautojo atranką iš toje įstaigoje pareigas einančių valstybės tarnautojų ar darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį. Apie atranką skelbiama pakaitinį valstybės tarnautoją priimančioje įstaigoje. Nepriėmus pakaitinio valstybės tarnautojo iš toje įstaigoje pareigas einančių valstybės tarnautojų ar darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį, apie pakaitinio valstybės tarnautojo atranką skelbiama viešai atranką organizuojančios įstaigos ir Valstybės tarnybos departamento interneto tinklalapiuose.

40. Apibendrinimo sudarytojai pažymi, jog ginčų dėl priėmimo į pakaitinio valstybės tarnautojo pareigas per apžvelgiamą laikotarpį nebuvo.

III.4. Priėmimo į statutinę valstybės tarnybą tvarkos ypatumai

---

41. Priėmimo į statutinę valstybės tarnybą tvarkos ypatumus nustato šią tarnybą reglamentuojantys statutai ar Diplomatines tarnybos įstatymas, pavyzdžiui:

41.1. Diplomatines tarnybos įstatymo 18 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog asmenys, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinis atstovus bei asmenis, nurodytus šio įstatymo 23 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalyse, į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą priimami konkurso būdu. Konkurso į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą nuostatai patvirtinti 2003 m. gegužės 28 d. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro įsakymu Nr.

92 (Žin., 2003, Nr. 54-2405).

41.2. Tarnybos Kalėjų departamente statuto 12 straipsnio 6 dalis numato, jog Kalėjų departamento direktorius, direktoriaus pavaduotojai, šio departamento administracijos padalinių vadovai ir jų pavaduotojai, Kalėjų departamentui pavaldžių įstaigų direktoriai ir jų pavaduotojai, šių įstaigų administracijos padalinių vadovai ir jų pavaduotojai į pareigas skiriami objektyviai įvertinus jų profesinį pasirengimą, įgūdžius ir privalumus konkurso būdu. Lietuvos Respublikos teisingumo ministras 2010 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 1R-116 patvirtino Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiose įstaigose organizavimo taisyklės ir Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų kvalifikacijos vertinimo komisijos nuostatus (Žin. 2010, Nr. 62-3072). Pagal TKDS 12 straipsnio 8 dalį, į šio straipsnio 6 dalyje nenurodytas pareigūnų pareigas ir pakaitinių pareigūnų pareigas skiriama atrankos būdu. Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorius 2010 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. V-169 patvirtino Skyrimo į pareigūnų pareigas Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir šiam departamentui pavaldžiose įstaigose atrankos būdu taisyklės (Žin., 2010, Nr. 84-4453).

41.3. Atrankos būdu taip pat priimama į Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas (STTS 4 str. 2 d.). Ši atranka atliekama vadovaujantis Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. 2-102 patvirtinta Atrankos į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų pareigas tvarka (Žin., 2006, Nr. 93-3677).

41.4. Į tarnybą muitinėje priimama konkurso būdu. Į pakaitinių muitinės pareigūnų ir muitinės pareigūnų, atliekančių kriminalinę žvalgybą ir (arba) ikiteisminį tyrimą, pareigas priimama atrankos būdu (TMS 11 str. 1 d.). Konkurso ir atrankos organizavimo tvarką detalizuoja Konkurso ir atrankos į tarnybą Lietuvos Respublikos muitinėje organizavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1K-233 (Žin., 2003, Nr. 90-4079).

Apibendrinimo sudarytojai pastebi, kad ginčai, susiję su statutinio valstybės tarnautojo priėmimu į tarnybą, administraciniuose teismuose buvo nagrinėjami itin retai.

42. *Tiesioginio vadovo įtraukimas į komisiją.* Tarnybos Kalėjų departamente statuto 12 straipsnio 7 dalis (2000 m. balandžio 18 d. įstatymo Nr.VIII-1631 redakcija) įtvirtino, kad Kalėjų departamento direktorius, jo pavaduotojai, šio departamento tarnybų viršininkai ir jų pavaduotojai, Kalėjų departamentui pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių vadovai ir jų pavaduotojai bei šių įstaigų ir valstybės įmonių tarnybų viršininkai ir jų pavaduotojai į šias pareigas skiriami objektyviai įvertinus jų profesinį pasirengimą, įgūdžius ir privalumus uždaro konkurso būdu⁵⁴. Skyrimo į pareigas uždaro konkurso būdu tvarką reglamentavo teisingumo ministro 2004 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. 1R-60 patvirtinta Skyrimo į Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų pareigas uždaro konkurso būdu tvarka (toliau – ir Skyrimo į pareigas uždaro konkurso būdu

54 Šiuo metu galiojančio Tarnybos Kalėjų departamente statuto 12 straipsnio 6 dalis (2008 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XI-123 redakcija) įtvirtina, kad Kalėjų departamento direktorius, direktoriaus pavaduotojai, šio departamento administracijos padalinių vadovai ir jų pavaduotojai, Kalėjų departamentui pavaldžių įstaigų direktoriai ir jų pavaduotojai, šių įstaigų administracijos padalinių vadovai ir jų pavaduotojai į pareigas skiriami objektyviai įvertinus jų profesinį pasirengimą, įgūdžius ir privalumus konkurso būdu. Skyrimo į pareigūnų pareigas konkurso būdu taisyklės tvirtina teisingumo ministras.

tvarka)⁵⁵. Šių teisės aktų nuostatų aiškinimas buvo pateiktas administracinėje byloje A⁶⁶²-902/2010, kurioje pareiškėja iš esmės ginčijo uždaro konkurso į Panevėžio pataisos namų Socialinės reabilitacijos skyriaus viršininko pareigas rezultatus, be kita ko, nurodydama uždaro konkurso metu padarytus procedūrinius pažeidimus. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju buvo pažeistas Skyrimo į pareigas uždaro konkurso būdu tvarkos 7 punktas, kuriame įtvirtinta, kad į komisijos narių sąrašą turi būti įtrauktas būsimas tiesioginis pretendento į pareigas vadovas ir konkursą organizuojančios institucijos personalo tarnybos vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Tiesioginio vadovo vaidmenį konkurso metu atskleidžia Skyrimo į pareigas uždaro konkurso būdu tvarkos 19 punktas, kuriame nurodyta, kad keliems pretendentams surinkus vienodą balsų skaičių, konkurso laimėtoją pasirenka būsimas tiesioginis pretendento vadovas. Iš bylos medžiagos buvo matyti, kad tokia situacija nagrinėjamu atveju nesusiklostė. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad procedūrinis pažeidimas nelaikytinas esminiu (2010 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-902/2010).

43. Pažymėtina, kad išskirtinis priėmimo į statutinę valstybės tarnybą požymis yra priesaika tarnauti Lietuvos valstybei. Neprisiekęs asmuo negali dirbti statutiniu valstybės tarnautoju (plačiau žr., pvz., STTS 5 str.; TKDS 13 str., VTS 12 str., TMS 17, 18 str.). Vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad pareigūno priesaika nėra vien tik simbolinės reikšmės aktas. Kadangi pareigūno priesaikos turinys yra įtvirtintas įstatyme, duota priesaika turi teisinę reikšmę ir sukelia teisinės pasekmės: pareigūnas, prisiekdamas Lietuvos valstybei, įsipareigoja elgtis tik taip, kaip jį įpareigoja ši priesaika, ir jokiais aplinkybėmis šios priesaikos nesulaužyti. Jei jis elgiasi priešingai, t. y. savo elgesiu sulaužo duotą priesaiką, jis padaro teisės pažeidimą (2008 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-35/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 14) (plačiau dėl pareigūno priesaikos nesilaikymo žr. *II-ąją šio apibendrinimo dalį*).

IV. Valstybės tarnautojų karjera

IV.1. Valstybės tarnybos įstatymo reglamentuojama valstybės tarnautojų karjera

---

1. Valstybės tarnybos įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 1 punktas įtvirtina, jog karjeros valstybės tarnautojai turi teisę į karjerą valstybės tarnyboje pagal turimą kvalifikaciją. Oficialioje konstitucinėje jurisprudencijoje nurodoma, kad konstitucinė piliečių teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą suponuoja ir į valstybės tarnybą priimtų asmenų teisę į karjerą valstybės tarnyboje, paisant įstatyme numatytų sąlygų, paties valstybės tarnautojo pastangų daryti karjerą, taip pat objektyvių galimybių. Valstybės tarnautojui neturi būti dirbtinai, nepagrįstai kliudoma daryti karjerą valstybės tarnyboje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Taigi karjeros principas (Valstybės tarnybos įstatymo 3 str. 1 d.) yra viena iš pagrindinių Lietuvos Respublikos valstybės tarnybai būdingų savybių.

2. Valstybės tarnautojų karjeros santykių teisinis reguliavimas apima valstybės tarnautojų ir jų veiklos vertinimo bei kvalifikacinių klasių suteikimo, taip pat tarnautojų perkėlimo į kitas pareigas, tai yra pareigų paaukštinimo ir pažeminimo, perkėlimo į kitas pareigas esant tarnybiniam būtinumui, tarnybinio kaitumo taisykles. Šiuos santykius

---

55 Ši tvarka neteko galios 2010 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 1R-116.

iš esmės reguliuoja Valstybės tarnybos įstatymo V skyrius (18–22¹ str.) bei konkrečias jo teisinės nuostatas detalizuojančios Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo taisyklės (toliau – ir Vertinimo taisyklės), priimtos vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 29 dalimi ir patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 909.

3. Iš Vyriausiojo administracinio teismo praktikos matyti, kad taikant minėtas normas, didžioji dalis ginčų kilo dėl valstybės tarnautojų ir jų veiklos vertinimo bei kvalifikacinių klasių suteikimo.

IV.1.1. Valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimas

---

4. Valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimą reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymo 22 (2012 m. birželio 5 d. įstatymo Nr. XI-2041 redakcija) ir 22¹ (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija) straipsniai bei juos detalizuojančios *inter alia* valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo tvarką, valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo tvarką ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo kriterijus nustatančios Vertinimo taisyklės.

5. Valstybės tarnautojo vertinimo tikslas yra jo kvalifikacijos, gebėjimų atlikti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas ir pasiektų rezultatų įvertinimas (žr. VTĮ 22 str. 2 ir 3 d.). Vertinama yra tiek įstaigų vadovų (išskyrus įstaigų vadovus, priimamus į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu), tiek karjeros valstybės tarnautojų ir pakaitinių valstybės tarnautojų, priimtų į karjeros valstybės tarnautojų pareigas, tarnybinė veikla (VTĮ 22 str. 1 d.). Valstybės tarnautojo tarnybinė veikla vertinama kiekvienais metais, jeigu valstybės tarnautojas ne trumpiau kaip 6 mėnesius per kalendorinius metus eina pareigas toje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, kurioje yra vertinama jo tarnybinė veikla (valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos kasmetinis vertinimas) (VTĮ 22 str. 4 d.). Valstybės tarnybos įstatymas (22 str. 21-25 d.) taip pat numato neeilinio valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo galimybę.

IV.1.1.1. Tarnybinės veiklos vertinimą atliekantis subjektas

(VTĮ 22 str. 5 d., Vertinimo taisyklių 6 p.)

6. Įstaigos vadovo tarnybinę veiklą vertina ši valstybės tarnautoją į pareigas priimantis asmuo, o kai įstaigos vadovą į pareigas priima kolegiali institucija – šios institucijos vadovas. Karjeros valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą ir pakaitinio valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą vertina jų tiesioginis vadovas (žr. VTĮ 22 str. 5 d., Vertinimo taisyklių 6 p.).

7. Dėl tarnybinės veiklos vertinimą atliekančio subjekto buvo pareikšta nuomonė administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-325/2009. Šioje byloje ginčas iš esmės kilo dėl to, koks viešojo administravimo subjektas – savivaldybės taryba ar savivaldybės meras – turi teisę parengti tarnybinės veiklos vertinimo išvadą ir vertinti savivaldybės kontrolierės veiklą, kurią vadovaujantis ginčiui aktualiu laikotarpiu galiojusia Vietos savivaldos įstatymo 17 straipsnio 8 dalimi⁵⁶ į pareigas priima kolegiali institucija – savivaldybės taryba. Vyriaus-

---

⁵⁶ Vietos savivaldos 2003 m. spalio 14 d. įstatymo Nr. IX-1764 redakcija, Valstybės žinios, 2003, Nr. 104-4636. Šiuo metu Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 8 dalis taip pat įtvirtina, jog sprendimų dėl savivaldybės kontrolieriaus priėmimo į pareigas yra išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija.

siasis administracinis teismas, sistemškai įvertinęs Vietos savivaldos įstatymo nuostatas, konstatavo, jog meras – valstybės teritorijos administracinio vieneto, turinčio juridinio asmens statusą bei Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per savivaldybės tarybą, vadovas, atskaitingas savivaldybės tarybai ir bendruomenei už savivaldybės veiklą. Sisteminių Vietos savivaldos įstatymo aiškinimą, suponuojantį mero pareigą būti savivaldybės vadovu, o kartu ir savivaldybės tarybai vadovaujančiu asmeniu su įstatymų leidėjo numatytomis išimtimis, atlikti įstatymų priskirtas funkcijas bei užduotis, patvirtina ir kitas teisės aiškinimo, vienas iš dažniausiai taikomų būdų, – kalbinis. Kalbinio teisės aiškinimo būdu aiškinant žodžius, sakinius atsižvelgtina į jų vartojimo kontekstą, lemiantį žodžio ar sakinio prasmę (kontekstinio aiškinimo taisyklė). Atsižvelgiant į atitinkamų Vietos savivaldos įstatymo normose vartotinių žodžių reikšmę, jų vartojimo kontekstą, suvoktina tų normų prasmę, ir yra matyti, kad vis dėl to meras – būtent tas asmuo, kuris išskirtas iš savivaldybės narių tarpo ir turi vadovaujančio asmens įgalinimus (tiek, kiek numatyta teisės aktais) savivaldybės tarybos atžvilgiu. Įstatymų leidėjas, apibrėždamas mero kompetenciją, jo teisinį statusą, buvo pakankamai nuoseklus ir nedviprasmiškas, skirdamas šiam asmeniui vadovaujančio (tiek, kiek numatyta teisės aktais) savivaldybės tarybai asmens vaidmenį. Dėl išdėstytų priežasčių apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pripažino, kad kompetentingas subjektas vertinti savivaldybės kontrolierės tarnybinę veiklą ir parengti savivaldybės kontrolierės tarnybinės veiklos išvadą buvo savivaldybės meras, kaip savivaldybės vadovas ir savivaldybės tarybai vadovaujantis asmuo, t. y. turintis tik tuos įgalinimus, kurie suteikti teisės aktais *inter alia* vertinti savivaldybės kontrolierės tarnybinę veiklą ir parengti savivaldybės kontrolierės tarnybinės veiklos išvadą (2009 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-325/2009).

IV.1.1.2. Vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto pokalbis, tiesioginio vadovo išvada

---

(VTĮ 22 str. 6 d., Vertinimo taisyklių 8¹ p., 9 p., 10 p., 27 p.)

8. Kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo procedūra pradedama, kai tiesioginis vadovas pateikia valstybės tarnautojui atitinkamą kvalifikacinę vertinimo anketą, nurodytą viename iš Vertinimo taisyklių priedų. Valstybės tarnautojas vertinimo anketą užpildo ir grąžina tiesioginiam vadovui ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jos gavimo dienos. Valstybės tarnautojas ir jo tiesioginis vadovas susitaria dėl pokalbio datos. Tiesioginis vadovas iki pokalbio susipažįsta su valstybės tarnautojo užpildyta vertinimo anketa (žr. Vertinimo taisyklių 8¹ p.). Pokalbio turinį detalizuoja Vertinimo taisyklių 9 punktas. Po pokalbio su valstybės tarnautoju valstybės tarnautoją vertinantis subjektas užpildo vertinimo anketą ir pagal valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvados formą surašo valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvadą. Šioje išvadoje yra įvertinama valstybės tarnautojo veikla. Valstybės tarnautojo kvalifikacija ir jo gebėjimas atlikti pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas vertinami pagal vertinimo kriterijus. Kiekvienas tarnybinės veiklos vertinimo kriterijus turi savo reikšmes. Kiekviena tarnybinės veiklos vertinimo kriterijaus reikšmė vertinama nuo 1 iki 5 balų. Mažiausias įvertinimas – 1 balas, didžiausias įvertinimas – 5 balai. Bendras valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimas (labai gerai, gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai) nurodomas išvadoje pagal valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo skalėje (šių Taisyklių 1 priedas) gautą rezultatą (žr. Vertinimo taisyklių 10 p.). Valstybės tarnautojo

tarnybinę veiklą ją vertinantis subjektas gali įvertinti: 1) labai gerai; 2) gerai; 3) patenkinamai; 4) nepatenkinamai (VTĮ 22 str. 6 d.). Vienas iš šių vertinimų įrašomas išvadoje (žr. Vertinimo taisyklių 10 p.). Jeigu tiesioginis vadovas valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą įvertina gerai, jo teisinė padėtis nesikeičia ir valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimas yra baigiamas, išskyrus atvejį, kai šis valstybės tarnautojas prašo, kad jo tarnybinę veiklą vertintų vertinimo komisija (VTĮ 22 str. 7 d.). Šį prašymą valstybės tarnautojas vertinimo komisijai per personalo administravimo tarnybą gali pateikti per 5 darbo dienas nuo valstybės tarnautojo supažindinimo su išvada dienos. Personalo administravimo tarnyba šio prašymo ir išvados kopijas pateikia atitinkamai Valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo komisijai (toliau – ir Vertinimo komisija) (Vertinimo taisyklių 14 p.). Jeigu tiesioginis vadovas valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą įvertina labai gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai, valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą vertina vertinimo komisija (VTĮ 22 str. 8 d.). Tiesioginis vadovas Vertinimo komisijai teikiamoje išvadoje taip pat įrašo vieną iš siūlymų, nurodytų VTĮ 22 straipsnio 14-18 dalyse⁵⁷.

9. Pažymėtina, jog vykstant neeiliniam valstybės tarnautojo vertinimui, tai yra esant vienam iš Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 21, 22 ar 23 dalyse nustatytų pagrindų⁵⁸, tarp vertinimą atliekančio subjekto ir vertinamo valstybės tarnautojo taip pat

57 Pavyzdžiui, pagal VTĮ 22 straipsnio 9 ir 14 dalis, tiesioginis vadovas, įvertinęs įstaigos vadovo ar karjeros valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą labai gerai, gali siūlyti: 1) suteikti įstaigos vadovui ar karjeros valstybės tarnautojui trečią arba nuosekliai aukštesnę kvalifikacinę klasę arba 2) perkelti karjeros valstybės tarnautoją į toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, arba 3) perkelti karjeros valstybės tarnautoją į toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir suteikti jam ne aukštesnę negu turėtą kvalifikacinę klasę, arba 4) įstaigos vadovui ar karjeros valstybės tarnautojui palikti turimą pirmą (aukščiausią) kvalifikacinę klasę ir skirti jam pareiginės algos dydžio vienkartinį priedą; 5) taikyti šio Įstatymo 27 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytas skatinimo priemones, tai yra skirti padėką ar vardinę dovaną.

58 Šių dalių nuostatos įtvirtina:

„21. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens ar įstaigos vadovą į pareigas priimančios kolegialios institucijos vadovo sprendimu atliekamas neeilinis įstaigos vadovo tarnybinės veiklos vertinimas, kai: 1) iškyla abejonių dėl pakankamos įstaigos vadovo kvalifikacijos ar gebėjimų atlikti pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas ar dėl jo veiklos vykdant vadovaujamai įstaigai suformuluotas užduotis arba 2) vertinimo komisija kasmetinio vertinimo metu įstaigos vadovo tarnybinę veiklą įvertino nepatenkinamai, arba 3) yra įstaigos vadovą į pareigas priimančio asmens, o kai įstaigos vadovą į pareigas priima kolegiali institucija, – šios institucijos vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti įstaigos vadovui kvalifikacinę klasę.

22. Karjeros valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo rašytiniu motyvuotu siūlymu ir valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimu atliekamas neeilinis karjeros valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimas, kai: 1) iškyla abejonių dėl įstaigos padalinio vadovo gebėjimų atlikti pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas ar jo veiklos vykdant jo vadovaujama įstaigos padalinii suformuluotas užduotis arba 2) iškyla abejonių dėl pakankamos karjeros valstybės tarnautojo kvalifikacijos ar gebėjimų atlikti pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas ar jo veiklos, vykdant jam suformuluotas užduotis, arba 3) vertinimo komisija kasmetinio vertinimo metu karjeros valstybės tarnautojo veiklą įvertino nepatenkinamai, arba 4) yra karjeros valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti šiam valstybės tarnautojui trečią arba nuosekliai aukštesnę kvalifikacinę klasę, arba 5) yra karjeros valstybės tarnautojo rašytinis prašymas perkelti jį į aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, arba 6) yra karjeros valstybės tarnautojo rašytinis prašymas perkelti jį į aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti šiam valstybės tarnautojui ne aukštesnę negu turėtą kvalifikacinę klasę.

23. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimu atliekamas neeilinis pakaitinis

vyksta pokalbis, kurio metu aptariami valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos rezultatai (žr. Vertinimo taisyklių 27 p.). Po pokalbio su valstybės tarnautoju tiesioginis vadovas, manydamas esant tikslinga atlikti valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos neeilinį vertinimą Vertinimo komisijoje, užpildo atitinkamą vertinimo anketą (prieš tai užpildytą ir valstybės tarnautojo) ir surašo išvadą. Jeigu yra karjeros valstybės tarnautojo rašytinis prašymas perkelti jį į konkrečias aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas arba valstybės tarnautojas paskutinio kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo metu įvertintas nepatenkinamai, išvadą surašyti būtina. Išvadoje tiesioginis vadovas įvertina valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą ir teikia atitinkamą motyvuotą siūlymą (išskyrus tuos atvejus, kai vertinamas valstybės tarnautojas, kuris paskutinio kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo metu įvertintas nepatenkinamai): suteikti ar panaikinti valstybės tarnautojui atitinkamą kvalifikacinę klasę; pasiūlyti tobulinti valstybės tarnautojo kvalifikaciją; atleisti pakaitinį valstybės tarnautoją iš pareigų; perkelti įstaigos vadovą (išskyrus įstaigos vadovą, priimtą į pareigas įstatymo nustatyta kadencijai) ar karjeros valstybės tarnautoją į žemesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas ar perkelti karjeros valstybės tarnautoją į konkrečias aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, į kurias jis prašo būti perkeltas; perkelti karjeros valstybės tarnautoją į konkrečias aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, į kurias jis prašo būti perkeltas, ir suteikti jam ne aukštesnę už turėtą kvalifikacinę klasę. (žr. Vertinimo taisyklių 28 p.). Išvadoje dėl valstybės tarnautojo, kurio veikla paskutinio kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo metu įvertinta nepatenkinamai, tiesioginis vadovas įrašo bendrą valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimą ir teikia šią motyvuotą išvadą Vertinimo komisijai (žr. Vertinimo taisyklių 28¹ p.).

10. *Pokalbio fiksavimas.* Pastebėtina, kad nei Valstybės tarnybos įstatymas, nei Vertinimo taisyklės nenustato, kad tiesioginio vadovo pokalbis su valstybės tarnautoju dėl jo tarnybinės veiklos rezultatų turi būti protokoluojamas ar fiksuojamas kitu būdu. Ši aplinkybė sąlygoja faktą, jog nagrinėdami su valstybės tarnautojų vertinimu susijusias administracines bylas, administraciniai teismai ne kartą vertino tai, ar faktinio pokalbio tarp vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto, skirto aptarti tarnautojo veiklos rezultatus, nebuvimas sudaro pagrindą panaikinti vertinimo procedūros metu priimtą sprendimą. Vyriausiasis administracinis teismas šiuo aspektu ne kartą konstatavo, jog tokį procedūrinį pažeidimą, net jeigu jis nustatomas, nėra pagrindo pripažinti esminiu vertinimo procedūros pažeidimu, kadangi vertinamas pareigūnas turi galimybę savo argumentus išdėstyti Vertinimo komisijos posėdyje (žr., pvz., 2010 m. vasario 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010, 2011 m. sausio 27 d. nutartį administracinėje byloje A⁷⁵⁶-1267/11, 2009 m. lapkričio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1271/2009, 2012 m. vasario 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-265/12). Pavyzdžiui, administracinėje byloje A⁷⁵⁶-146/2010 teisėjų kolegijai nustačius, jog pareiškėjas – valstybės tarnautojas – dalyvavo vertinimo posėdyje ir turėjo galimybę išsakyti motyvuotus nesutikimo su tiesioginio vadovo vertinimo išvadoje nurodytomis aplinkybėmis argumentus, pateikti įrodymus, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad Vertinimo taisyklių 9-11 punktų nuostatos, reglamentuojančios pokalbio turinį ir eigą, nebuvo pažeistos (2010 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010; taip pat

---

valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimas, kai: 1) yra pakaitinio valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti šiam valstybės tarnautojui trečią kvalifikacinę klasę arba 2) yra pakaitinio valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas atleisti pakaitinį valstybės tarnautoją iš pareigų.“

žr. 2012 m. vasario 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-265/12).

11. *Tiesioginio vadovo išvada*. Kaip minėta, po pokalbio su valstybės tarnautoju valstybės tarnautoją vertinantis subjektas surašo valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvadą (toliau – ir tiesioginio vadovo išvada). Vyriausiasis administracinis teismas savo formuojamoje praktikoje ne kartą nurodė, jog tiesioginio vadovo teikiama išvada apie valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimą, kai po jos priėmimo yra atliekamas vertinimas Vertinimo komisijoje, negali būti vertinama kaip teisės aktas, sukeliantis tarnautojui teises pasekmes ir nėra savarankiškas skundo administraciniam teismui dalykas (žr. pvz., 2005 m. rugsėjo 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷-1020/2005; 2006 m. gruodžio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁰³-2160/2006; 2008 m. balandžio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-695/2008). Remdamasi šia taisykle, teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁷-1020/2005 pripažino, jog nepagrįsta yra pirmosios instancijos teismo išvada, kad pareiškėjas, nesutikdamas su tiesioginio vadovo išvados teiginiais, turėdamas teisę juos apskusti per nustatytą ABTĮ terminą, jų neskundė, dėl to teismas šios tiesioginio vadovo išvados pagrįstumo nevergina (2005 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-1020/2005).

Šiuo aspektu taip pat aktuali administracinė byla Nr. AS⁴⁴²-555/2010, kurioje pareiškėjas ginčijo tarnybinės veiklos vertinimą atliekančių tarnautojų nušalinimo klausimo išsprendimą bei tiesioginio valstybės tarnautojo vadovo išvados dėl valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo įforminimą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šiais reikalavimais pareiškėjo ginčijami procedūriniai sprendimai ar veiksmai yra tik tarpiniai valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros, apibrėžtos Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnyje ir Vertinimo taisyklėse, veiksmai, kurie yra susieti su galutiniais tokios procedūros sprendimais, kuriais galutinai nusprendžiama dėl valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo ir tokio vertinimo teisinių pasekmių taikymo. Dėl minėtais pareiškėjo reikalavimais ginčijamų veiksmų (sprendimų) tiesioginio procedūrinio ryšio su galutiniais valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros sprendimais, minėtais pareiškėjo reikalavimais ginčijamų veiksmų (sprendimų) teisėtumas negali būti vertinamas pagal atskirus reikalavimus. Valstybės tarnautojas, nesutinkantis su tokio pobūdžio procedūriniais veiksmais (sprendimais), savo nesutikimo su tokiais veiksmais (sprendimais) argumentus (bet ne reikalavimus) turi pareikšti ginčydamas galutinius jo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros sprendimus. Vertindamas galutinių sprendimų teisėtumą, teismas įvertins ir tarpinių (procedūrinių) veiksmų (sprendimų) teisėtumą (2010 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-555/2010, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 631).

IV.1.1.3. Pranešimas apie tarnybinės veiklos vertinimą komisijoje

---

(VTĮ 22 str. 12 d., Vertinimo taisyklių 16 p., 20 p.)

12. Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 12 dalis numato, jog valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens ar įstaigos vadovą į pareigas priimančios kolegialios institucijos vadovas apie būsimą valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimą vertinimo komisijoje ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų iki vertinimo pradžios praneša valstybės tarnautojui ir valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančiai įstaigai. Ver-

tinimo taisyklių 16 punktu detalizuojama, jog valstybės tarnautojui pranešama raštu.

13. Pastebėtina, kad valstybės tarnautojai, ginčydami jų tarnybinės veiklos vertinimo procedūros metu priimtus aktus, ne kartą nurodė, jog buvo pažeistas šis pranešimo apie vertinimą terminas.

Vyriausiojo administracinio teismo praktika patvirtina, kad aplinkybė, jog buvo praleistas dešimties darbo dienų pranešimo terminas, pati savaime nėra pagrindas panaikinti ginčijamus vertinimo procedūros aktus. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1267/2011 teisėjų kolegija nustačiusi, kad atsakovas apie būsimąjį pareiškėjo tarnybinės veiklos vertinimą vertinimo komisijoje pranešė pareiškėjui prieš aštuonias darbo dienas, vis dėlto konstatavo, kad šis procedūrinis pažeidimas nelaikytinas esminiu, kadangi pareiškėjui buvo suteikta pakankamai laiko, kad jis galėtų tinkamai pasiruošti būsimam jo tarnybinės veiklos vertinimui. Pareiškėjas neprašė atidėti komisijos posėdžio motyvuodamas, kad nėra jam pasiruošęs (2011 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1267/2011).

14. Pažymėtina, kad tuo atveju, kai valstybės tarnautojas, kurio tarnybinė veikla vertinama, dėl svarbių priežasčių negali dalyvauti vertinimo komisijos posėdyje (pvz., dėl nedarbingumo), vertinimo komisijos posėdis atidedamas iki to laiko, kol išnyks priežastys, dėl kurių valstybės tarnautojas negali dalyvauti vertinimo komisijos posėdyje (žr. Vertinimo taisyklių 20 p.). Vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad nei Valstybės tarnybos įstatymas, nei Vertinimo taisyklės nenumato, kad tokiu atveju valstybės tarnautojui pakartotinai raštu turi būti pranešta apie jo tarnybinės veiklos vertinimą vertinimo komisijoje per Vertinimo taisyklių 16 punkte nustatytą terminą (2011 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1267/11). Vertinimo taisyklių 16 ir 20 punktų kontekste Vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad tuo atveju, jei vertinimo komisijos posėdis, apie kurį valstybės tarnautojui buvo tinkamai pranešta, atidedamas, kito vertinimo komisijos posėdžio, kuris siejamas su priežasčių, dėl kurių posėdis buvo atidėtas, išnykimu, laikas valstybės tarnautojui neturėtų būti netikėtumas (2010 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-488/2010).

IV.1.1.4. Vertinimo komisijos sudėtis

(VTĮ 22¹ str., Vertinimo taisyklių 3-6 p., 21 p.)

15. Valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo komisija tiek kasmetinio, tiek neeilinio tarnybinės veiklos vertinimo tikslais sudaroma vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 22¹ straipsniu bei Vertinimo taisyklių 2-5 punktu. Vadovaujantis šiomis nuostatomis, valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo komisiją sudaro valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos, kurioje eina pareigas vertinamas valstybės tarnautojas, vadovas (VTĮ 22¹ str. 1 d.). Vertinimo komisija sudaroma dvejimms metams iš valstybės tarnautojų. Vertinimo komisija sudaroma iš ne mažiau kaip 5 narių. Vertinimo komisiją sudariusio asmens motyvuotu sprendimu arba komisijos nario motyvuotu prašymu vertinimo komisijos sudėtis gali būti keičiama nepraėjus dvejimms metams nuo jos sudarymo dienos (VTĮ 22¹ str. 2 d.). Teisės akte dėl vertinimo komisijos sudarymo nurodomi vertinimo komisijos pirmininkas ir kiti jos nariai, taip pat vertinimo komisijos narys, kuriam pavedama atlikti vertinimo komisijos pirmininko funkcijas, vertinimo komisijos pirmininkui dėl svarbių priežasčių negalint dalyvauti vertinimo komisijos darbe. Vertinimo komisijos sekretoriaus funkcijas atlieka valstybės ar savival-

dybės institucijos ar įstaigos (toliau vadinama – įstaiga), kurioje vyksta vertinimo komisijos posėdis, vadovo paskirtas asmuo. Vertinimo komisijos sekretorius nėra vertinimo komisijos narys (Vertinimo taisyklių 3 p.). Vertinimo komisijos darbe turi dalyvauti visi jos nariai. Kai vertinimo komisijos darbe dėl svarbių priežasčių negali dalyvauti kuris nors jos narys, ši komisija gali dirbti, jeigu jos darbe dalyvauja daugiau kaip pusė vertinimo komisijos narių (Vertinimo taisyklių 4 p.). Jeigu paaiškėja, kad vertinimo komisijos narys yra valstybės tarnautojo, kurio tarnybinė veikla vertinama, sutuoktinis, artimas giminaitis ar asmuo, susijęs svainystės ryšiais, arba yra kitokių aplinkybių, kurios kelia abejonių dėl vertinimo komisijos nario nešališkumo, vertinimo komisijos narys turi nusišalinti (Vertinimo taisyklių 5 p.). Kaip yra pažymėjęs Vyriausiasis administracinis teismas, šiame punkte yra nustatytas nebaigtinis sąrašas aplinkybių, kurioms esant, vertinimo komisijos narys turi nusišalinti, nes kyla abejonių dėl jo nešališkumo (2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1215/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010, p. 406-415). Vertinimo komisija taip pat turi teisę į savo posėdį pakviesti valstybės tarnautojo, kurio tarnybinė veikla vertinama, tiesioginį vadovą (žr. VTĮ 22¹ str. 6 d.). Šiuo atveju vertinimo komisijos nariai tiesioginiam vadovui pasiūlo išsamiau apibūdinti tam tikrus valstybės tarnautojo gebėjimus, būtinus valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti, taip pat pateikti jam kitų klausimų, susijusių su valstybės tarnautojo, kurio tarnybinė veikla vertinama, kvalifikacija ir tarnybinės veiklos rezultatais (Vertinimo taisyklių 21 p.).

16. Administraciniuose teismuose pareiškėjai ne kartą ginčijo tarnybinės veiklos vertinimo komisijos sudėtį ir komisijos narių statusą.

16.1. Šiuo aspektu pirmiausia paminėtina administracinė byla Nr. A²⁴⁸-837/2006, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl sprendimo panaikinti valstybės tarnautojui 3 kvalifikacinę klasę teisėtumo ir pagrįstumo, atlikus jo neeilinį vertinimą. Byloje nustatyta, kad sudarant vertinimo komisiją nebuvo paskirtas sekretorius, o vertinimo procedūros metu posėdžio protokolą rašė vienas iš komisijos narių. Teisėjų kolegija šias aplinkybes Vertinimo taisyklių 3 punkto kontekste pripažino vertinimo tvarkos pažeidimu. Tačiau, pasak teisėjų kolegijos, šis tvarkos pažeidimas nereiškia, kad protokolą rašęs asmuo prarado savo kaip komisijos nario statusą ir negalėjo balsuoti dėl tarnautojų įvertinimo ir siūlymų valstybės tarnautoją į darbą priėmusiam asmeniui. Šis pažeidimas neturėjo įtakos komisijos priimtam sprendimui, todėl nesudaro pagrindo jį naikinti. Pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, kad komisijos sekretoriaus funkcijas atlikusi komisijos narė neturėjo balsavimo teisės, netinkamai išaiškino teisės normas (2006 m. vasario 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁴⁸-837/2006, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006 m., p. 290-291).

16.2. Kitoje administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1215/2010, kurioje buvo vertinamas sprendimo panaikinti pareiškėjui 3 kvalifikacinę klasę teisėtumas ir pagrįstumas, Vyriausiasis administracinis teismas, sistemškai aiškindamas teisinį reglamentavimą, padarė išvadą, kad vertinimo komisijos darbe, t. y. valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūroje, negali dalyvauti tiesioginis vertinamo valstybės tarnautojo vadovas, kaip jį apibrėžia Vertinimo taisyklių 6 punktas, kadangi jis yra suinteresuotas ginti savo surašytą išvadą, kuri yra vertinimo komisijos nagrinėjimo dalykas, ir gali daryti įtaką kitų vertinimo komisijos narių apsisprendimui. Esant situacijai, kai dvejais metams sudarytos vertinimo komisijos vienu iš narių yra tiesioginis vertinamo valstybės tarnautojo vadovas, surašęs valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvadą,

jis, vadovaudamasis Vertinimo taisyklių 5 punktu, nuo šios konkrečios vertinimo procedūros turi nusišalinti ir, vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 22¹ straipsnio 6 dalimi ir Vertinimo taisyklių 21 punktu, vertinime gali dalyvauti tik kaip vertinimo komisijos iškvieistas vertinamo valstybės tarnautojo tiesioginis vadovas. Priešingu atveju vertinimo komisijos sudėtis laikytina šališka, o jos surašyta išvada – neobjektyvia (2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1215/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010, p. 406-415).

16.3. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, sistemiškai išanalizavusi Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr.X-464 redakcija) ir Vertinimo taisyklių (2006 m. rugpjūčio 25 d. nutarimo Nr.794 redakcija) 3-4 punktų nuostatas, taip pat yra pažymėjusi, kad Vertinimo komisijai suteiktų įgaliojimų prasme įstaigos vadovo sprendimu sudarytos Vertinimo komisijos sprendimas negalėtų būti laikomas teisėtu, jei būtų nustatyta, kad jis priimtas pasibaigus komisijai suteiktų įgaliojimų laikui arba dalyvaujant (balsuojant) asmeniui, kuris nėra vertinimo komisijos narys, arba jeigu vertinimas buvo atliktas ir sprendimas priimtas dalyvaujant mažiau kaip pusei sudarytos komisijos narių, arba paašikėjus kitiems esminiams vertinimo procedūros pažeidimams (2009 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1271/2009).

IV.1.1.5. Vertinimo komisijoje procedūra ir tarnybinės veiklos vertinimo užbaigimas

(VTĮ 22 str. 14 d., Vertinimo taisyklių 18-24, 51 p.)

17. Kaip jau buvo minėta, jeigu tiesioginis vadovas valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą įvertina labai gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai, valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą vertina vertinimo komisija (VTĮ 22 str. 8 d.). Valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūra vertinimo komisijoje apima: 1) valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos nagrinėjimą; 2) valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimą; 3) sprendimo dėl atitinkamo vertinimo komisijos siūlymo priėmimą (išskyrus atvejus, kai vertinimo komisija valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą įvertina gerai); 4) vertinimo komisijos išvados surašymą (Vertinimo taisyklių 18 p.). Valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos kasmetinio vertinimo metu nagrinėdama valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą, vertinimo komisija vertina valstybės tarnautojo gebėjimus atlikti pareigybes aprašyme nustatytas funkcijas, jo kvalifikaciją ir jam nustatytų užduočių vykdymo rezultatus (Vertinimo taisyklių 19 p.). Valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos nagrinėjimas susideda iš pokalbio su valstybės tarnautoju ir išvados nagrinėjimo (Vertinimo taisyklių 20 p.).

18. Vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs Vertinimo taisyklių nuostatas (18, 20, 21 p.), yra konstatavęs, kad tiesioginio vadovo išvada, kuria valstybės tarnautojo tarnybinė veikla įvertinta nepatenkinamai, yra Vertinimo komisijos nagrinėjimo dalykas (2010 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1215/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010, p. 406-415; 2010 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-702/2010; 2010 m. gegužės 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-726/2010; 2012 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-1742/2012). Todėl teismas, nagrinėdamas ginčą dėl valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimo perkelti karjeros valstybės tarnautoją į žemesnes pareigas, priimto pagal Vertinimo komisijos pasiūlymus, pagrįstumo bei teisėtumo, turi nustatyti ne tik tai, ar Vertinimo komisija laikėsi teisės aktų nustatytos sprendimų priėmimo tvar-

kos bei procedūros, bet ir tai, ar ši komisija tinkamai atliko tarnybinės veiklos vertinimo išvados, kurią surašė valstybės tarnautojo tiesioginis vadovas, pagrįstumo patikrinimo funkciją (2010 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010; 2011 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1018/2011).

19. Pasibaigus valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos nagrinėjimui, Vertinimo komisijos nariai aptaria būsimąjį valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimą (Vertinimo taisyklių 22 p.). Pasibaigus valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimo aptarimui, balsuojama dėl valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos įvertinimo. Vertinimo komisijos posėdyje dalyvavusių vertinimo komisijos narių balsams pasiskirsčius po lygiai, balsavimo rezultatus lemia vertinimo komisijos pirmininko balsas (Vertinimo taisyklių 23 p.). Valstybės tarnautojo veiklos kasmetinio vertinimo metu įvertinusi valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą labai gerai, patenkinamai ar nepatenkinamai, vertinimo komisija priima sprendimą dėl vieno iš Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 14, 15, 17, 18, 19 ar 20 dalyje nurodytų siūlymų į pareigas priimančiam asmeniui pateikimo. Vertinimo komisija, įvertinusi valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą gerai, į pareigas priimančiam asmeniui gali siūlyti taikyti Valstybės tarnybos įstatymo 27 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytas skatinimo priemones (Vertinimo taisyklių 24 p.), tai yra skirti padėką ar vardinę dovaną. Valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos kasmetinio vertinimo metu vertinimo komisijai įvertinus valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą, surašoma Vertinimo komisijos išvada (šių Taisyklių 6 priedas). Valstybės tarnautojas su Vertinimo komisijos išvada supažindinamas pasirašytinai. Valstybės tarnautojui atsisakius Vertinimo komisijos išvadoje pasirašyti, kad su šia išvada susipažino, surašomas aktas šių Taisyklių 11 punkte nustatyta tvarka (Vertinimo taisyklių 25 p.).

20. Tarnybinės veiklos vertinimo išvada yra bendro pobūdžio tarnybinę veiklą pagal nustatytus kriterijus apibūdinantis dokumentas, kuriame neturi būti nurodyti konkretūs valstybės tarnautojo pažeidimai ir netinkamo elgesio faktai, bet Vertinimo komisijai, kuri tikrina vertinimo pagrįstumą, o kilus ginčui – teismui turi būti pateikti įrodymai, kurių pagrindu padarytos atitinkamos išvados (2012 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-265/2012, 2006 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁴⁸-750/2006, 2008 m. spalio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1727/2008, 2010 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010, 2010 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-702/2010, 2009 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-646/2009, 2010 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-488/2010).

21. Vertinimo taisyklių 51 straipsnis numato, jog Vertinimo komisijos posėdis protokoluojamas. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo, tai reiškia, jog pagal Vertinimo taisyklės vykdoma valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūra adekvačiai turėtų būti atspindėta Vertinimo komisijos posėdžio protokole. Šis reglamentavimas bei minėto proceso eigos nustatymas patvirtina, kad protokolo rašymas nėra vien formalus reikalavimas, protokole turi būti užfiksuota Vertinimo komisijos posėdžio eiga. Tačiau vien tik posėdžio eigos detalus nefiksavimas Vertinimo komisijos posėdžio protokole, kai laikytasi kitų formos reikalavimų, negali būti pakankamu pagrindu panaikinti Vertinimo komisijos išvadą (2011 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3431/2011).

22. Dėl Vertinimo komisijos posėdžio taip pat pažymėtina, jog pačiam vertinamam valstybės tarnautojui bet kuriuo atveju taip pat privalo būti sudaryta galimybė savo

argumentus išdėstyti Vertinimo komisijos posėdyje (žr., pvz. 2011 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1018/2011).

23. Vertinimo komisija, įvertinusi įstaigos vadovo ar karjeros valstybės tarnautojo tarnybinę veiklą labai gerai, valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui siūlo: 1) suteikti įstaigos vadovui ar karjeros valstybės tarnautojui trečią arba nuosekliai aukštesnę kvalifikacinę klasę arba 2) perkelti karjeros valstybės tarnautoją į toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas, arba 3) perkelti karjeros valstybės tarnautoją į toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje aukštesnes karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir suteikti jam ne aukštesnę negu turėtą kvalifikacinę klasę, arba 4) įstaigos vadovui ar karjeros valstybės tarnautojui palikti turimą pirmą (aukščiausią) kvalifikacinę klasę ir skirti jam pareiginės algos dydžio vienkartinį priedą; 5) taikyti šio Įstatymo 27 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytas skatinimo priemonės (VTĮ 22 str. 14 p.). Vertinimo komisijos siūlymus, kai valstybės tarnautojo veikla įvertinama patenkinamai ar nepatenkinamai, reglamentuoja atitinkamai Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 17 ir 18 dalys.

Pažymėtina, kad Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A⁶³-7/2012 konstatavo, kad Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 14 dalyje nurodytas baigtinis sąrašas siūlymų, kuriuos turi teisę teikti vertinimo komisija. Kitokie siūlymai įstatyme nenumatyti, todėl negali būti teikiami (2012 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-7/2012).

24. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens priimta sprendimą dėl Vertinimo komisijos siūlymo ar tarnybinės veiklos vertinimo išvados dėl valstybės tarnautojo, kurio veikla kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo metu buvo įvertinta nepatenkinamai, įgyvendinimo. Jeigu valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens priimta motyvuotą sprendimą neįgyvendinti vertinimo komisijos siūlymo ar tarnybinės veiklos vertinimo išvados dėl valstybės tarnautojo, kurio veikla kasmetinio tarnybinės veiklos vertinimo metu buvo įvertinta nepatenkinamai, valstybės tarnautojo iki vertinimo buvusi teisinė padėtis nesikeičia (VTĮ 22 str. 26 d.). Vertinimo taisyklių nuostatos detaliauoja, jog į pareigas priimančio asmens sprendimą dėl Vertinimo komisijos siūlymo įgyvendinimo priima ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo vertinimo komisijos posėdžio. Tuo atveju, kai valstybės tarnautoją į pareigas priima kolegiali valstybės ar savivaldybės institucija, sprendimas dėl Vertinimo komisijos siūlymo įgyvendinimo priimamas artimiausiame jos posėdyje (Vertinimo taisyklių 54 p.). Į pareigas priimančio asmens, šių Taisyklių 54 punkte nustatyta tvarka priėmęs motyvuotą sprendimą neįgyvendinti Vertinimo komisijos siūlymo, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio sprendimo priėmimo tai nurodo Vertinimo komisijos išvadoje. Tuo atveju, kai šių Taisyklių 54 punkte nustatyta tvarka motyvuotą sprendimą neįgyvendinti Vertinimo komisijos siūlymo priima kolegiali valstybės ar savivaldybės institucija, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio sprendimo išgaliojimo tai Vertinimo komisijos išvadoje nurodo šios institucijos vadovas (Vertinimo taisyklių 55 p.).

25. Pažymėtina, kad į pareigas priimančiam asmeniui Vertinimo komisijos siūlymas nėra privalomas, jis turi tam tikrą diskrecijos teisę priimti ir kitokį sprendimą, nei siūlo vertinimo komisija.

25.1. Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A⁶³-1006/2009 vertindamas į pareigas priėmusio asmens įsakymą neįgyvendinti Vertinimo komisijos siū-

lymo suteikti prokuroro pavaduotojai⁵⁹ pirmą kvalifikacinę klasę, be kita ko, sistemiškai analizavo Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 14 ir 26 dalių nuostatas. Teisėjų kolegija konstatavo, jog Vertinimo komisijos sprendimas suteikti karjeros valstybės tarnautojui atitinkamą kvalifikacinę klasę valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui yra rekomendacinio pobūdžio ir neprivalomas, o valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui turi diskrecijos teisę motyvuotai nuspręsti dėl aukštesnės kvalifikacinės klasės valstybės tarnautojui nesuteikimo, paliekant jam turėtą kvalifikacinę klasę. Tačiau reikalavimas valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui priimti šiuo klausimu „motyvuotą sprendimą“ reiškia, kad ši valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens teisė nėra absoliuti. Jo atstovaujamos valstybės institucijos interesai tokiais atvejais turi būti grindžiami ne vien abstrakčiais argumentais, bet visų pirma jie turi būti pagrįsti valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės normų nuostatomis, taip pat ir valstybės tarnybos veiklos principais. Todėl tais atvejais, kai nustatoma, kad valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimas nesuteikti aukštesnės kvalifikacinės klasės konkrečiam valstybės tarnautojui, paliekant jam turėtą kvalifikacinę klasę, neatitinka lygiateisiškumo, skaidrumo ar kitų principų, lyginant šį sprendimą su analogiškais sprendimais kitų valstybės tarnautojų atžvilgiu, tai gali sudaryti teisinį pagrindą tokį valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimą pripažinti neteisėtu (2009 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1006/2009, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 18, 2009 m., 128-138 p.; taip pat žr. 2009 m. balandžio 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-464/2009). Taigi valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam subjektas naudodamasis jam suteikta diskrecija taip pat turi paisyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos normų ir principų (2010 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-941/2010).

25.2. Šiame kontekste taip pat paminėtina administracinė byla Nr. A⁶³-7/2012. Byloje nustatyta, kad pareiškėjo tiesioginis vadovas jo tarnybinę veiklą įvertino „labai gerai“ ir pasiūlė, vadovaudamasis VTĮ 22 straipsnio 14 dalies 4 punktu, pareiškėjui palikti turimą pirmą kvalifikacinę klasę bei skirti jam pareiginės algos dydžio vienkartinį priedą. Vertinimo komisija pareiškėjo veiklą taip pat įvertino „labai gerai“, siūlė palikti jam turimą kvalifikacinę klasę, tačiau atsižvelgdama į Vyriausybės 2010 m. gruodžio 6 d. pasitarimo protokolo Nr. 82 rekomendaciją, siūlė nepriimti sprendimų dėl vienkartinių piniginių išmokų mokėjimo ir neskirti vienkartinės išmokos. Skundžiamu atsakovo (Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie Sveikatos apsaugos ministerijos) direktorės sprendimu, kuriuo atsisakyta įgyvendinti Vertinimo komisijos sprendimą, pareiškėjo tarnybinę veiklą įvertinta „gerai“, neskiriant pareiškėjui vienkartinės išmokos, kuri skiriama, jei pareiškėjo veikla būtų įvertinta „labai gerai“. Skundžiamas sprendimas iš esmės buvo grindžiamas Vyriausybės 2010 m. gruodžio 6 d. pasitarimo protokole nurodyta rekomendacija valstybės ar savivaldybės įmonėms nepriimti sprendimų dėl vienkartinių išmokų mokėjimo bei 2010 m. birželio 10 d. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos rekomendacija, kurioje buvo konstatuota, jog pareiškėjo kitas darbas gali kelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą.

Vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje pažymėjo, jog 2010 m. gruodžio 6 d. Vyriausybės pasitarimo protokole nurodyta rekomendacija valstybės ar savivaldybės įmonėms nepriimti sprendimų dėl vienkartinių išmokų mokėjimo negalėjo turėti

59 Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 24 straipsnio 3 dalis nustato, jog prokuratūros valstybės tarnautojų (tarp jų ir prokurorų pavaduotojų) tarnybos sąlygas ir tvarką nustato Valstybės tarnybos įstatymas.

poveikio pareiškėjos tarnybinės veiklos vertinimui, nes yra žemesnės galios teisės aktas nei Valstybės tarnybos įstatymas. Be to, įvertinus tai, kad atsakovas Vertinimo komisijos sprendimo neįgyvendino remdamasis tik Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos rekomendacija, tai yra prielaida, nepagrindžiant tokio sprendimo valstybės tarnybą reglamentuojančių aktų nuostatomis, darytina išvada, kad toks sprendimas yra be motyvų, todėl negali būti pripažintas pagrįstu ir teisėtu. Rekomendacinio pobūdžio teiginiais, nepagrįstais konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis sprendimas negali būti grindžiamas. Toks sprendimas yra neteisėtas ir turi būti panaikintas (2012 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-7/2012).

26. Vyriausiasis administracinis teismas, tiek vertindamas tarnybinės veiklos vertinimo išvados, kuria valstybės tarnautojo veikla įvertinta „gerai“, teisėtumą ir pagrįstumą, tiek vertindamas tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimą, ne kartą nurodė, jog Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio bei Vertinimo taisyklių taikymo požiūriu valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimas nėra absoliuti tokį vertinimą atliekančių subjektų (tiesioginio vadovo ir Vertinimo komisijos) kompetencija, nes jie yra saistomi Vertinimo taisyklių nustatytų ir šiems subjektams privalomų vertinimo kriterijų, metodikos, tarnybinės veiklos vertinimo skalės (VTĮ 26 str. 29 d., Vertinimo taisyklių 1 priedas). Šiais Vertinimo taisyklių nustatytais kriterijais teismas turi vadovautis, spręsdamas atitinkamų Komisijos padarytų išvadų pagrįstumo klausimą (2012 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-1742/2012, 2011 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-3431/2011, 2012 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-265/12, 2011 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-208/2011).

Šios taisyklės atsispindi ir byloje Nr. A¹⁴³-646/2009, kurioje teisėjų kolegija vertino atsakovo (Vilniaus miesto savivaldybės administracijos) įsakymo dėl pareiškėjo (Antakalnio seniūno) perkėlimo į žemesnes pareigas teisėtumą. Ginčijamas įsakymas priimtas, atlikus kasmetinį pareiškėjo veiklos vertinimą. Šioje byloje, be kita ko, buvo spręsta dėl įrodinėjimo naštos tarp ginčo šalių paskirstymo tokio pobūdžio byloje ir tiesioginio vadovo bei Vertinimo komisijos išvadų pagrindimo faktinėmis aplinkybėmis, kurios charakterizuoja vertinamo asmens veiklą.

Teisėjų kolegija šioje byloje nurodė, kad valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimas yra šio tarnautojo tiesioginio vadovo bei Vertinimo komisijos kompetencija, tačiau ji nėra išimtinė kompetencija. Tai reiškia, kad atitinkama valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvada turi būti pagrįsta faktinėmis vertinamo asmens tarnybinę veiklą charakterizuojančiomis aplinkybėmis. Šiuo aspektu yra būtina pažymėti, kad Vertinimo taisyklėse (2 ir 3 prieduose) yra pateiktos atitinkamų (vertinamo valstybės tarnautojo tiesioginiam vadovui ir Vertinimo komisijai privalomos) valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo išvadų formos, kuriose nėra nuorodų dėl būtinumo pateikti išsamius argumentus dėl vienokio ar kitokio valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo. Todėl darytinos išvados, kad: 1) teismui vertinant minėtas išvadas kaip įrodymus administracinėje byloje, negalima laikyti išvadų esminiais trūkumais aplinkybių, kad šiose išvadose nėra konkrečiai išvardintos vertinamo asmens tarnybinę veiklą charakterizuojančios faktinės aplinkybės; 2) nurodytos vertinamo valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo ir Vertinimo komisijos išvados laikytinos vientisu dokumentu, kuris turinio aspektu kiekvienu konkrečiu atveju turi būti teismo vertinamas kaip sudedamoji atitinkamo įsakymo (kurio šių išvadų siūlymas yra įgyvendinamas) dalis;

3) kilus teisminiam ginčui dėl minėtų išvadų (įsakymo, kuriuo įgyvendinamas Vertinimo komisijos išvados siūlymas) pagrįstumo, įrodinėjimo našta tenka įsakymą priėmusiam asmeniui (atsakovui) (2009 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-646/2009). Kaip minėta, valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo, sutikdamas su Vertinimo komisijos pateiktu siūlymu, neprivalo nurodyti sprendimo dėl tokio siūlymo įgyvendinimo motyvų. Vertinimo komisijos išvada (pasiūlymai) bei jų atitinkama argumentacija tuo pačiu laikytini paties administracinio sprendimo (dėl siūlymų įgyvendinimo) motyvuojamąja dalimi (2012 m. balandžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-1742/2012; taip pat žr. 2012 m. vasario 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-265/2012).

IV.1.1.5.1. Vertinimo komisijos išvados ir į pareigas priimančio asmens sprendimo apskundimas teismui

---

(VTĮ 22 str. 6-8, 26 d., Vertinimo taisyklių 20 p.)

27. Kaip matyti iš pirmiau išdėstyto reguliavimo, valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros metu gali būti priimami trejopo pobūdžio aktai, tai yra, pirma, valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo išvada, antra, Vertinimo komisijos išvada ir, trečia, į pareigas valstybės tarnautoją priimančio asmens sprendimas. Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka gali būti skundžiami ne visi iš jų:

27.1. Aiškindama VTĮ 22 straipsnio 26 dalį, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad (kaip matyti iš jos turinio) valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo nėra saistomas Vertinimo komisijos išvados ir joje pateiktų pasiūlymų tik ta prasme, kad motyvuotai priima sprendimą neįgyvendinti Vertinimo komisijos siūlymo. Tai reiškia, kad, sutikdamas su Vertinimo komisijos pateiktu siūlymu, valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo (atsakovas) neprivalo nurodyti sprendimo dėl tokio siūlymo įgyvendinimo motyvų. ABTĮ taikymo požiūriu tai reiškia, kad Vertinimo komisijos išvada (pasiūlymai) bei jų atitinkama argumentacija tuo pačiu laikytini paties administracinio sprendimo (dėl siūlymų įgyvendinimo) motyvuojamąja dalimi. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Vertinimo komisijos išvados bei atitinkami pasiūlymai patys, t. y. be Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 26 dalyje numatyto sprendimo dėl jų įgyvendinimo, nėra ABTĮ nustatyta tvarka skundžiami administraciniai aktai (2011 m. vasario 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-208/2011, taip pat šiuo aspektu žr. 2010 m. vasario 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010; 2007 m. vasario 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-230/2007, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 630). Administracinėje byloje konstatavus, kad tarnybinės veiklos vertinimo komisijos išvada negali būti ginčo administraciniame teisme dalykas, o pareiškėjas reikalauja tokią išvadą panaikinti, byla turėtų būti nutraukiama ABTĮ 101 straipsnio 1 punkto pagrindu (žr., pvz., 2010 m. gegužės 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-724/2010).

27.2. Taigi administraciniai teismai nenagrinėja tam tikrų procedūrinių sprendimų ar veiksmų, kurie atliekami valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros metu (Valstybės tarnybos įstatymo 22 str.). Pažymėtina, jog atsisakant priimti minėto pobūdžio reikalavimus, asmenims nėra užkertamas kelias į teisminę gynybą, nes šiais reikalavimais keliami klausimai iš esmės teisme gali būti išnagrinėti, tačiau tai turi būti

daroma ne pagal atskirus prašymo reikalavimus, o sprendžiant valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros galutinių sprendimų teisėtumo klausimą. Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad vertinimo komisijos sprendimai gali (ir turi) būti teismo įvertinimo dalyku tik kaip atitinkamo sprendimo motyvuojamoji dalis, t. y. vertinimo komisijos priimto sprendimo argumentai ir išvados teismo turi būti įvertinami kaip skundžiamo sprendimo (pvz., įsakymo) argumentai ir išvados (2007 m. vasario 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-230/2007; *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 630).

27.3. Pastebėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 17 dalies redakcija, galiojusi 2007 m. rugsėjo 30 d., įtvirtino, kad valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimai, priimti pagal vertinimo komisijos pasiūlymus, gali būti skundžiami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Šiuo metu galiojantys Valstybės tarnybos įstatymas ir Vertinimo taisyklės *expressis verbis* nenumato tarnybinės veiklos procedūros metu priimamų aktų apskundimo tvarkos. Tačiau šie Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimai nepakeitė Vyriausiojo administracinio teismo praktikos dėl Tarnybinės veiklos vertinimo komisijos išvados neskundžiamumo (žr. minėtą 2010 m. vasario 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-146/2010).

27.4. Vis dėlto iš Vyriausiojo administracinio teismo praktikos matyti, kad ši – Vertinimo komisijos priimtų sprendimų neskundžiamumo – taisyklė turi išimtį, tai yra tuomet, kai Vertinimo komisijos išvadomis tarnautojo tarnybinė veikla įvertinama „gerai“. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 22 straipsnio 6, 7 ir 8 dalis, taip pat Vertinimo taisyklių 20 punktą tais atvejais, kai Vertinimo komisija valstybės tarnautoją įvertina „gerai“, ji neteikia pasiūlymų valstybės tarnautoją į pareigas priėmusiam asmeniui ir šis asmuo atitinkamų sprendimų nepriima. Vadinasi, šiais atvejais galutinai dėl valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos yra sprendžiama būtent Vertinimo komisijos išvadoje ir būtent ši išvada sukelia teises pasekmes valstybės tarnautojui. Neleidžiant valstybės tarnautojui skusti teismui Vertinimo komisijos išvados, kuria valstybės tarnautojas įvertintas „gerai“, jis neturėtų jokių galimybių pasiekti, kad teismas patikrintų, ar valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo procedūros metu nebuvo pažeistos jo teisės. Taip būtų pažeista asmens teisė kreiptis į teismą. Todėl tais atvejais, kai valstybės tarnautojas skundžia teismui Vertinimo komisijos išvadą, kuria jo tarnybinė veikla įvertinta „gerai“, negali būti nusprendžiama, jog toks skundas yra nenagrinėtinas teismų (2007 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁴⁸-223/2007, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 12, 2007 m., p. 103-106; taip pat *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 630-631).

27.5. Dėl į pareigas valstybės tarnautoją priimančio asmens sprendimo Vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, jog būtent pastarasis sprendimas yra galutinis ir sukelia valstybės tarnautojui tiesiogines teises pasekmes (2011 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁵-483/2011, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 631-632).

IV. 2. Statutinių valstybės tarnautojų karjeros santykius reguliuojančių normų taikymas

---

28. Kaip jau buvo minėta, Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams nėra taikomos visa apimtimi (VTĮ 4 str. 2 d.). Tai neišvengiamai lemia, jog statutinių valstybės tarnautojų karjeros teisiniai santykiai pasižymi savitais, tik jiems būdingais požymiais. Kaip nurodoma VTĮ 4 straipsnio 2 dalyje, iš Valstybės tarnybos įstatymo V skyriuje „Valstybės tarnautojų karjera“ esančių straipsnių statutiniams valstybės tarnautojams be išlygų taikomi tik du, tai yra 18¹ straipsnis (Statutinių valstybės tarnautojų laikinas perkėlimas į kitas valstybės tarnautojų pareigas) ir 19 straipsnis (Valstybės tarnautojų perkėlimas į kitas pareigas Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse, konsulinėse įstaigose ir atstovybėse prie tarptautinių organizacijų, taip pat į pareigas tarptautinėse institucijose ir užsienio valstybių institucijose bei perkėlimas dirbti į specialiąsias misijas). Kitos Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglementuoja statutai ar Diplomatinės tarnybos įstatymas (VTĮ 4 str. 1, 2 d.). Todėl statutinių valstybės tarnautojų karjeros ypatumus atskleidžia nuostatos, įtvirtintos jų teisinį statusą reguliuojančiuose specialiuose statutuose ir įstatymuose, pavyzdžiui, Vidaus tarnybos statuto II ir III skirsniai (13-20 str.), Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 8-10 straipsniai, Diplomatinės tarnybos įstatymo 24-25, 42-45 straipsniai ar Tarnybos muitinėje statuto V-VII skirsniai (19-29 str.), kurių taikymas buvo analizuotas administracinių teismų praktikoje.

IV.2.1. Vidaus tarnybos statuto taikymas tarnautojų karjeros teisiniams santykiams

---

29. Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 1 dalis įtvirtina, jog vidaus tarnyba, be kita ko, grindžiama karjeros principu. Pagal šį principą skyrimas į aukštesnes pareigas grindžiamas pareigūnų kompetencija, atrankos metu įvertinant jų profesionalumą, tinkamumą pretenduojamoms pareigoms, vidaus tarnybos trukmę einant konkrečias pareigas, turimą kvalifikaciją, būtiną naujoms pareigoms eiti (VTS 3 str. 6 d.). Karjeros principą *inter alia* įgyvendina Vidaus tarnybos statuto II ir III skirsniai.

30. Pažymėtina, kad per apžvelgiamą laikotarpį daugiausia ginčų šioje srityje kilo dėl vidaus tarnybos pareigūnų veiklos vertinimo – atestacijos ir pareigūnų specialių laipsnių suteikimo.

IV.2.1.1. Atestacija

---

31. Vidaus tarnybos statuto III skirsnyje esantis 18 straipsnis reguliuoja pareigūnų atestavimą, kurį išsamiau detalizuoja vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1V-314 (Žin., 2003, Nr. 87-3951) patvirtintos Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atestavimo tvarkos taisyklės (toliau – ir Atestavimo taisyklės). Šiose taisyklėse įtvirtintos procedūros Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo taikymo prasme laikytinos pagrindinėmis taisyklėmis, kurios turi užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą bei sprendimo pagrįstumą. Šių taisyklių nesilaikymas gali

būti pagrindu pripažinti administravimo subjekto priimtą sprendimą neteisėtu ir jį panaikinti (ABTĮ 89 str. 1 d. 3 p.) (2011 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-3754/2011).

32. Pareigūno atestavimo tikslas – įvertinti pareigūno tarnybines veiklas, sugebėjimus bei tinkamumą einamoms pareigoms (Atestavimo taisyklių 2 p.). Pareigūnas, priimtas į vidaus tarnybą, pirmą kartą atestuojamas po priėmimo praėjus ne mažiau kaip 6 mėnesiams. Vėliau jis atestuojamas ne rečiau kaip kartą per 4 metus (Vidaus tarnybos statuto 18 str. 2 dalis, Atestavimo taisyklių 3 p.). Taigi periodinis pareigūno tarnybinės veiklos, jo gebėjimų bei tinkamumo einamoms pareigoms užimti įvertinimas yra viena iš būtinų sąlygų pareigūno karjerai apibūdinti, kuris (įvertinimas) ir nulemia tolesnę pareigūno karjerą – paaukštinimą, pažeminimą pareigose ir pan.

IV.2.1.1.1. Atestacijos lapas, Atestacijos komisijos posėdžio protokolas ir tvarka

(Atestavimo taisyklių 21-25 p.)

33. Pareigūno tarnybines veiklas, sugebėjimus bei tinkamumą einamoms pareigoms atestacijos metu įvertina vidaus reikalų įstaigos pareigūnų atestacijos komisija (toliau – ir Atestacijos komisija) (VTS 18 str. 1 d.). Šios komisijos darbo forma – posėdis (Atestavimo taisyklių 10 p.). Prieš Atestacijos komisijos posėdį kiekvienam atestuojamam pareigūnui pildomas atestacijos lapas (Atestavimo taisyklių 11 p.). Vidaus reikalų įstaigos personalo tarnyba ar valstybės tarnautojas (pareigūnas), atliekantis personalo tvarkymo funkcijas, ar, atitinkamai, Vidaus reikalų ministerijos Personalo departamentas (toliau – personalo tarnyba) ne vėliau kaip prieš 15 darbo dienų iki atestacijos pradžios užpildo atestuojamo pareigūno atestacijos lapo 1–12 punktus ir pateikia jį atestuojamo pareigūno tiesioginiam vadovui (Atestavimo taisyklių 13 p.). Atestavimo taisyklių 14 punktą plačiau detalizuoja tiesioginio vadovo atestacijos lape pateikiamą pareigūno charakteristikos turinį.

34. Atestacijos lape pateiktų duomenų nagrinėjimas bei pokalbis tarp pareigūno ir Atestacijos komisijos narių, skirtas įvertinti gebėjimus, būtinus pareigūno pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti, sudaro Atestacijos komisijos vykdomą atestavimą. Jeigu Atestacijos komisijos posėdyje dalyvauja tiesioginis vadovas, jis, Atestacijos komisijai pasiūlius, turi išsamiau apibūdinti atestuojamo pareigūno gebėjimus, būtinus pareigūno pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti. Komisija taip pat gali pateikti jam kitų klausimų, susijusių su pareigūno tarnybine veikla (žr. Atestavimo taisyklių 21 p.). Komisijos sprendimai įforminami protokolu, kurį pasirašo komisijos pirmininkas (jo nesant – komisijos pirmininko pavaduotojas). Atestacijos komisijos posėdį protokoluoja Atestacijos komisijos sekretorius. Atestacijos komisijos posėdžio protokole pažymima, kaip balsavo kiekvienas iš Atestacijos komisijos narių. Su Atestacijos komisijos protokolu supažindinamas pareigūną į pareigas skiriantis vadovas (Atestavimo taisyklių 10 p.).

35. *Atestacijos lapas ir Atestacijos komisijos posėdžio protokolas.* Administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1526/2009 Vyriausiasis administracinis teismas, vadovaudamasis sisteminėmis Atestavimo taisyklių (21, 24, 25 p.) analize, konstatavo, kad atestacijos lapas yra teisės aktais nustatytas dokumentas, kuriame fiksuojami duomenys apie pareigūno tarnybines veiklas ir atestacijos rezultatai bei kuriuo remdamasis vidaus reikalų įstaigos vadovas priima sprendimą dėl pareigūno karjeros, t. y. atestacijos lapas yra sudėtinė vidaus reikalų įstaigos

vadovo priimto sprendimo dėl pareigūno karjeros dalis, kuria grindžiamos vidaus reikalų įstaigos vadovo sprendimo išvados. Tai lemia, kad Atestacijos komisijos protokolas nėra vidaus reikalų įstaigos vadovo priimamo sprendimo dėl pareigūno karjeros sudėtinė dalis. Protokolas gali būti vertinamas tik kaip vienas iš įrodymų, sprendžiant klausimą, ar Atestacijos komisija, vertindama pareigūną, užtikrino objektyvų, nešališką, visapusišką visų aplinkybių įvertinimą ir priimamos išvados pagrįstumą (2009 m. gruodžio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1526/2009).

Taigi Atestacijos komisijos posėdžio protokolas yra dokumentas, skirtas posėdžio eigai fiksuoti, kuriame turi atsispindėti komisijos narių balsavimo rezultatai ir galutinė suformuluota motyvuota išvada, leidžianti atestuojamam pareigūnui žinoti, kokios priežastys lėmė neigiamą jo gebėjimų, būtinų pareigūno pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti, įvertinimą. Protokolas gali būti vertinamas kaip vienas iš įrodymų, sprendžiant klausimą, ar Atestacijos komisija, vertindama pareigūną, užtikrino objektyvų, nešališką, visapusišką visų aplinkybių įvertinimą ir priimamos išvados pagrįstumą (2011 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-3754/2011). Protokolas skiriamas posėdžio eigai fiksuoti, siekiant pašalinti ateityje galinčius kilti neaiškumus, prieštaravimus. Atestacinės komisijos posėdžio protokolas yra ne tik procesinis dokumentas, atspindintis konkretų juridinę reikšmę turintį faktą, bet ir dokumentas, kuriame fiksuojami Atestacijos komisijos narių klausimai, užduotys atestuojamam asmeniui ir pastarojo atsakymai. Iš komisijos posėdžio protokolo turi būti matyti siūlymas komisijos nariams balsuoti ir to balsavimo rezultatai bei galutinė suformuluota motyvuota išvada, leidžianti atestuojamam pareigūnui žinoti, kokios priežastys (teisės aktų nežinojimas, kultūros stoka, užsienio kalbų žinių, mokėjimo dirbti su informacinėmis technologijomis lygis, fizinis pasiruošimas, aplaidus rūpinimasis išvaizda, profesinis pasirengimas) lėmė neigiamą jo gebėjimų, būtinų pareigūno pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti, įvertinimą (2007 m. kovo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-224/2007).

36. *Atestavimo turinys.* Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, aiškindama atestavimo procedūros turinį apibrėžiantį Atestavimo taisyklių 21 punktą, pažymėjo, kad atestavimą sudaro: 1) atestacijos lape pateiktų duomenų nagrinėjimas; 2) pokalbis tarp pareigūno ir atestacijos komisijos narių, skirtas įvertinti gebėjimus, būtinus pareigūno pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms vykdyti. Šios dvi atestavimo dalys, sprendžiant iš teisės akte vartojamos sakinio konstrukcijos, yra organiškai tarpusavyje susiję. Vienos iš jų nebuvimas lemia atestavimo neteisėtumą, o kiekviena iš jų yra sudėtinė dalis bendro sprendimo, suponuojančio vieną iš išvadų, nurodytų Atestavimo taisyklių 22.1-22.3 punktuose. Siekiant įvertinti, ar Atestacijos komisijos išvada pagrįsta, būtina nagrinėti abi sudėtines atestavimo dalis (2007 m. kovo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁷-224/2007).

IV.2.1.1.2. Atestacijos komisijos išvada ir šios komisijos teikiami siūlymai

(Atestavimo taisyklių 22, 23 p.)

37. Atestavimo taisyklių 22 punktą įtvirtina, jog pasibaigus pokalbiui ir atestuojamam pareigūnui nedalyvaujant, Atestacijos komisijos nariai balsuoja dėl išvados: 22.1. pareigūnas tinka eiti pareigas; 22.2. pareigūnas netinka eiti pareigų (neigiama išvada); 22.3. pareigūnas netinka tarnauti vidaus tarnyboje (neigiama išvada). Esant taisyklių 22.1

punkte nurodytai komisijos išvadai, komisija siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, palikti pareigūną eiti tas pačias pareigas, taip pat gali siūlyti atsižvelgti į šią išvadą vykdant atranką į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas. Esant taisyklių 22.2 punkte nurodytai komisijos išvadai, komisija siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, perkelti pareigūną į viena pakopa žemesnes pareigas. Pasiūlymas turi būti įgyvendintas ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo šios išvados priėmimo. Esant taisyklių 22.3 punkte nurodytai išvadai, komisija siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, atleisti pareigūną iš vidaus tarnybos. Šis pasiūlymas turi būti įgyvendintas kitą darbo dieną po šios išvados priėmimo (Atestavimo taisyklių 23 p.). Atestacijos komisijos išvada ir pasiūlymas įrašomi atestacijos lape. Atestacijos lape pasirašo visi posėdyje dalyvavę Atestacijos komisijos nariai. Atestacijos lape gali būti pateikta Atestacijos komisijos nario, nesutinkančio su atestacijos komisijos išvada, atskira motyvuota nuomonė (Atestavimo taisyklių 24 p.).

38. *Atestacijos komisijos neigiama išvada dėl pareigūno tinkamumo užimti einamas pareigas.* Administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-645/2011 pareiškėja ginčijo Atestacijos komisijos neigiamą išvadą, kurioje konstatuota, kad ji netinka eiti užimamų pareigų, ir siūloma pareiškėją perkelti į viena pakopa žemesnes pareigas. Teisėjų kolegijos vertinimu, šia išvada yra įtvirtintas viešojo administravimo subjekto siūlymas pareiškėją perkelti į viena pakopa žemesnes pareigas. Tuo tarpu išvada pareiškėjai jokių teisių nesuteikė, kaip ir nenustatė jokių pareigų (įpareigojimų), kurie būtų skirti pareiškėjai. Nuspręsta, kad išvada pati savaime kokių nors teisiųjų pasekmių pareiškėjai nesukelia. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, jog ginčijama išvada negali būti bylos nagrinėjimo dalyku, tokio pobūdžio ginčų administracinis teismas nesprensdžia (ABTĮ 3 str. 1 d., 15 str.). Remiantis Atestavimo taisyklių 23 punktu, Atestacijos komisija, atsižvelgdama į neigiamą išvadą, tik siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, priimti sprendimą dėl pareigūno perkėlimo į žemesnes pareigas ar jo atleidimo iš vidaus tarnybos. Tik vadovui priėmus įsakymą dėl pareigūno perkėlimo į žemesnes pareigas, jis būtų laikomas galutiniu atestacijos procedūros užbaigimo aktu. Toks patvarkymas (įpareigojimas) būtų privalomas pareiškėjai, t. y. sukeltantis jai atitinkamas teises pasekmes, todėl pareiškėja galėtų tokį patvarkymą (įpareigojimą) ginčyti teismine tvarka (2011 m. lapkričio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-645/2011, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 632; taip pat žr. 2005 m. kovo 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴-304/2005; 2007 m. kovo 1 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁷-224/2007; 2006 m. spalio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS³-438/2006).

39. *Atestacijos komisijos siūlymai.* Pastebėtina, kad Atestavimo taisyklėse Atestacijos komisijos vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, pateikiamas siūlyimų sąrašas yra baigtinis. Administracinėje byloje Nr. A⁸-78/2005, kurioje buvo ginčijamas vadovo įsakymas, įgyvendinantis Atestacijos komisijos išvadoje pateiktą siūlymą – perkelti pareigūną į lygiavertes pareigas, teisėjų kolegija konstatavo, kad esant Atestavimo taisyklių 22.2 punkte nurodytai komisijos išvadai, Atestacijos komisija siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, perkelti pareigūną į viena pakopa žemesnes pareigas. Šiuo atveju Atestacijos komisija vadovui pateikė siūlymą perkelti pareiškėją į kitas lygiavertes pareigas, t. y. priėmė sprendimą, kokio nenumato Atestavimo taisyklių 23 punktą, o vadovas neturėjo teisinio pagrindo įgyvendinti Atestacijos komisijos išvados jos siūlomą būdu (2005 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-78/2005, ši byla apžvelgta

Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinime, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006 m., p. 295).

IV.2.1.1.3. Perkėlimas į viena pakopa žemesnes pareigas

(VTS 17 str. 1 d. 2 p., Atestavimo taisyklių 23 p.)

40. Remiantis Vidaus tarnybos statuto 17 straipsnio 1 dalies 2 punktu, įsigaliojus neišiamai atestacijos išvadai, pareigūną galima perkelti į viena pakopa žemesnes pareigas.

40.1. Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje buvo susidurta su Vidaus tarnybos statuto 17 straipsnio 1 dalies 2 punkto aiškinimo problema, tai yra, kuo remiantis nustatoma, jog pareigūnas yra perkeltas į viena pakopa žemesnes pareigas, jei buvusios ir naujosios pareigūno pareigos vykdomos tarpusavio pavaldumo santykių neturinčiuose institucijos struktūriniuose padaliniuose. Administracinėje byloje Nr. A²-1623/2005 buvo sprendžiamas klausimas dėl vadovaujantis Atestavimo taisyklių 23 punktu po pareiškėjo neeilinės atestacijos priimto sprendimo perkelti pareiškėją į viena pakopa žemesnes pareigas, tai yra iš Kauno miesto VPK Centro policijos komisariato viršininko pareigų į Kauno miesto VPK Nepilnamečių socialinės pagalbos ir prevencijos centro viršininko pareigas, teisėtumo. Pareiškėjo vertinimu, jis buvo perkeltas į daugiau nei viena pakopa žemesnes pareigas. Šiuo aspektu Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog Kauno miesto VPK Centro policijos komisariatas ir Kauno miesto VPK Nepilnamečių socialinės pagalbos ir prevencijos centras yra savarankiški Kauno miesto VPK struktūriniai padaliniai, neturintys savitarpio pavaldumo santykių. Teisėjų kolegijos vertinimu, vien dėl šios aplinkybės pripažinti abi institucijas užimančiomis vienodą padėtį Kauno VPK organizacinėje struktūroje, o jų vadovų pareigybes lygiavertėmis – nėra pagrindo. Kadangi teisės aktai nenustato kriterijų, pagal kuriuos galima būtų vertinti pareigų, tarp kurių nėra pavaldumo, tarpusavio santykį daugiapakopėje organizacinėje struktūroje, būtina sistemiškai vertinti visus reikšmingus faktorius, o ne pareigybių pakopas sutapatinti su jų kategorijomis. Pareigybių kategorijos vertintinos kaip vienas iš reikšmingų faktorių. Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija, sistemiškai įvertinusi abiejų struktūrinių padalinių veiklos teritoriją, veiklos sferą, funkcijų skaičių ir apimtį, pripažino, kad pareiškėjas buvo perkeltas į viena pakopa žemesnes pareigas (2005 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²-1623/2005).

40.2. Pastebėtina, kad analizuojant įsakymo, kuriuo pareigūnas esant neišiamai Atestacijos komisijos išvadai yra perkeliamas į žemesnes pareigas, pagrįstumo ir teisėtumo klausimus būtina tirti ir įvertinti tiek atestacijos procedūrą, tiek priimtos Atestacijos komisijos išvados teisingumą (2011 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-3754/2011, taip pat žr. 2011 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-2629/2011).

IV.2.1.1.4. Neeilinė pareigūno atestacija

(VTS 18 str. 3 d.)

41. Prireikus vidaus reikalų ministras, vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovas ar vidaus reikalų įstaigos vadovas savo įsakymu gali surengti neeilinę sau pavaldžių pareigūnų atestaciją (VTS 18 str. 3 d.).

41.1. *Neeilinės atestacijos pagrindai*. Nei Vidaus tarnybos statutas, nei Atestavimo

taisyklės išsamiau nedetalizuoja neeilinės atestacijos pagrindų. Šis aspektas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A⁴-422/2004, kurioje statutinis pareigūnas ginčijo įsakymą dėl neeilinės atestacijos jam surengimo. Pareiškėjas, remdamasis Valstybės tarnybos įstatymu, teigė, kad neeilinė jo atestacija rengiama teisės aktuose nenumatytu teisiniu pagrindu – suabejojus jo priėmimo į tarnybą teisėtumu. Vis dėlto Vyriausiasis administracinis teismas išaiškino, jog statutinių vidaus reikalų sistemos pareigūnų atestaciją nustato specialios statutinės normos, todėl VTĮ nuostatos, reglamentuojančios valstybės tarnautojų neeilinį vertinimą, netaikytinos. Vidaus tarnybos statuto 18 straipsnio 3 dalies nuostata, kad neeilinė atestacija gali būti surengta prireikus, aiškintina kaip vidaus reikalų ministro ar vidaus reikalų įstaigos vadovo teisė surengti neeilinę atestaciją esant tam tikroms faktinėms aplinkybėms, kurios kelia abejonių dėl pareigūno kvalifikacijos, taip pat dėl pareigūno atitikimo Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnyje numatytiems reikalavimams (2004 m. gegužės 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴-422/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 5, 124-131 p., ši byla taip pat apžvelgta *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinime*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006 m., p. 293-294). Vis dėlto, kaip buvo pažymėta kitoje administracinėje byloje Nr. A¹⁰-891/2004, Vidaus tarnybos statuto 18 straipsnio 3 dalyje numatyta teisė prireikus surengti neeilinę pareigūnų atestaciją negali būti suprantama kaip įstatyme nurodytų pareigūnų teisė tokią atestaciją surengti be teisės akte dėl atestacijos rengimo įvardijamų pagal Vidaus tarnybos statutą atestavimo tikslus atitinkančių konkrečių ir aiškių faktinių pagrindų (2004 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-891/2004, ši byla apžvelgta *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinime*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006 m., p. 294-295).

41.2. *Neeilinės atestacijos terminai.* Atestavimo taisyklių 4 punktą įtvirtina, kad neeilinė pareigūno atestacija gali būti rengiama ne anksčiau kaip praėjus 6 mėnesiams nuo eilinės pareigūno atestacijos dienos. Išsamiau neeilinės atestacijos skyrimo terminų šią atestaciją reglamentuojančios teisės aktų nuostatos neapibrėžia. Administracinėje byloje Nr. A²-1623/2005 pareiškėjas teigė, kad neeilinė jo atestacija turėjo būti skiriama ne vėliau kaip per mėnesį nuo aplinkybių, sudarančių pagrindą neeilinei atestacijai skirti, paaiškėjimo. Vis dėlto Vyriausiasis administracinis teismas su tuo nesutiko. Teismas pripažino, kad šis pareiškėjo teiginys nepagrįstas teisiniu reglamentavimu. Teisėjų kolegija konstatavo, kad teisės aktuose pareiškėjo nurodyti terminai nėra numatyti. Analogija su terminais tarnybinėms nuobaudoms skirti netaikytina, kadangi skiriasi šių dviejų institutų (atestacijos ir tarnybinių nuobaudų skyrimo) prigimtis bei tikslai. Tarnybinės nuobaudos skyrimas galimas tik esant valstybės tarnautojo kaltei. Tarnybine nuobauda siekiama visų pirma nubausti kaltą asmenį, o nubaudimas efektyvus tik tada, kai nuobauda skiriama iš karto po nusižengimo padarymo. Atestacijos tikslas – patikrinti pareigūno tarnybinę veiklą, sugebėjimus bei tinkamumą einamoms pareigoms. Pareigūno, turinčio teisę skirti neeilinę atestaciją, nuomonė apie neeilinės atestacijos būtinumą gali susiklostyti palaipsniui, nuolat stebint ir vertinant pavaldaus darbuotojo veiklą. Esant abejonių dėl pareigūno kompetencijos ar sugebėjimų, iki neeilinės atestacijos skyrimo gali būti reaguojama ir kitais būdais: nurodomos klaidos, pasiūloma pašalinti trūkumus, patobulinti žinias tam tikroje srityje ir kt. Tik šių nurodymų neįvykdžius skiriama neeilinė atestacija. Todėl neeilinės atestacijos skyrimas nėra susietas terminais su tam tikrų aplinkybių, galinčių kelti abejonių dėl darbuotojo kompetencijos, paaiškėjimu. Supran-

tama, neeilinė atestacija neturėtų būti skiriama, jei po tam tikrų trūkumų pareigūno veikloje nustatymo praėjo daug laiko ir jis iš esmės pagerino savo darbą (2005 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²-1623/2005).

IV.2.1.1.5. Supažindinimas su įsakymu dėl pareigūno atestacijos datos ir vietos

---

(Atestavimo taisyklių 11 p.)

42. Atestavimo taisyklių 11 punktą įtvirtina, kad pareigūnai atestuojami pagal iki einamųjų metų vasario 1 dienos vidaus reikalų įstaigos vadovo ar atitinkamai vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtintą tais metais atestuotinių pareigūnų sąrašą ir atestacijos grafiką. Ministro įsakyme dėl neeilinės pareigūno atestacijos nurodoma jos data ir vieta. Su šiais įsakymais atestuojami pareigūnai supažindinami pasirašytinai ne vėliau kaip prieš 20 darbo dienų iki atestacijos pradžios.

43. Administracinėje byloje A²-1623/2005 buvo nustatyta, jog pareigūno neeilinė atestacija, apie kurią pareiškėjui buvo pranešta nepažeidžiant nustatytų terminų, neįvyko dėl pareigūno ligos (atestaciją atidėjus). Šių aplinkybių kontekste Vyriausiasis administracinis teismas padarė išvadą, kad Atestavimo taisyklių 11 punkte įtvirtintas 20 darbo dienų terminas, skirtas pareiškėją supažindinti, vėlesniam atestavimo laikui nėra taikomas (2005 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²-1623/2005).

IV.2.1.2. Kvalifikacinės kategorijos

---

44. Vidaus tarnybos pareigūnų profesionalumas vertinamas kvalifikacine kategorija, už kurią mokamas nustatyto dydžio pareiginės algos priedas. Jų tipus, suteikimo (patvirtinimo) sąlygas, kvalifikacinių kategorijų suteikimo ir patvirtinimo tvarką, pareigūnų kvalifikavimo komisijos (toliau – ir Kvalifikavimo komisija) sudarymo ir darbo organizavimo tvarką reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto 36 straipsnis bei Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. 1V-323 patvirtinti Kvalifikacinių kategorijų nuostatai (Žin., 2003, Nr. 87-395; toliau – Kvalifikacinių kategorijų nuostatai). Pagal pareigūnų dalykines savybes, profesinius įgūdžius, administracinius gebėjimus, tarnybinės veiklos rezultatus ir vidaus tarnybos stažą nustatomos 3-ioji, 2-oji ir 1-oji kvalifikacinės kategorijos (VTS 36 str. 1 d., Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 2 p.).

IV.2.1.2.1. Kvalifikacinės kategorijos įgijimas, vidaus tarnybos stažas

---

(VTS 36 str. 1 d., 37 str.)

45. Pažymėtina, kad 3-ioji kvalifikacinė kategorija gali būti suteikta pareigūnui, turinčiam ne mažesnę kaip dvejų metų vidaus tarnybos stažą. 2-oji kvalifikacinė kategorija gali būti suteikta pareigūnui, turinčiam ne mažesnę kaip penkerių metų vidaus tarnybos stažą. 1-oji kvalifikacinė kategorija gali būti suteikta pareigūnui, turinčiam ne mažesnę kaip dešimties metų vidaus tarnybos stažą (VTS 36 str. 1 d.). Taigi galimybė įgyti kvalifikacinę kategoriją *inter alia* kasmetinių atostogų trukmės nustatymas yra siejami su turimu vidaus tarnybos stažu. Akcentuotina, kad vidaus tarnybos stažas ir tarnybos Lietuvos valstybei stažas yra skirtingi teisiniai institutai, kuriuos reguliuoja skir-

---

tingi teisės norminiai aktai: Vidaus tarnybos statutai ir Valstybės tarnybos įstatymas. Vidaus tarnybos stažo apskaičiavimo tvarką *inter alia* į jį įskaičiuojamus laikotarpius reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnis (šiuo aspektu žr. 2010 m. kovo 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-518/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 19, 2010, p. 242-260; 2007 m. gruodžio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸-551/2007, taip pat žr. *apibendrinimo V.1.1. skyrių „Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą“*).

46. Vidaus tarnybos stažo apskaičiavimo kontekste aktuali Vyriausiojo administracinio teismo nagrinėta administracinė byla Nr. AS⁴³⁸-551/2007, kurioje teismas konstatavo, jog Vidaus tarnybos statutai, kaip įstatymai, kurio nuostatos turi būti taikomos nagrinėjant keliamą ginčą dėl vidaus tarnybos stažo trukmės, nenumato, jog atitinkamų viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas), susiję su vidaus tarnybos stažo nustatymu, privalo būti ginčijami kreipiantis į konkrečią išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją. Dėl to pirmosios instancijos teismo išvada, jog pareiškėjas, tiesiogiai kreipdamasis į teismą, nesilaikė įstatymų nustatytos privalomos bylos išankstinio nagrinėjimo ne per teismą tvarkos, buvo pripažinta nepagrįsta (2007 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-551/2007, *LVAT praktikos, taikant išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarką reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas (I dalis)*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 19, p. 524).

IV.2.1.2.1.1. Laikotarpio, kai pareigūnas yra policijos rezerve, įskaitymas į vidaus tarnybos stažą

(VTS 37 str., 3 str. 8 d.)

47. Vidaus tarnybos stažo apskaičiavimo kontekste paminėtina administracinė byla Nr. A²⁶¹-2249/2011, kurioje buvo kilęs ginčas dėl laikotarpio nuo 1993 m. kovo 24 d. iki 1994 m. kovo 7 d., kai pareiškėjas buvo policijos rezerve, įskaitymo į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą. Kaip šioje byloje nurodė teisėjų kolegija, šiuo metu nėra teisės akto, kuriu remiantis būtų galima tarnybą policijos rezerve įskaičiuoti į vidaus tarnybos stažą, reglamentuojamą Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnyje. Vis dėlto teisėjų kolegija akcentavo, kad būtina vadovautis Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 8 punktu, numatančiu, kad pagal teisėtą lūkesčių ir pagarbos įgytomis teisėmis principą preziumuojama, jog asmenys, pasirinkdami vidaus tarnybą, yra įsitikinę, kad valstybė užtikrins savo pačios nustatytas pareigūnų teises ir socialines garantijas, todėl pagal Vidaus tarnybos statutą bei kitus įstatymus pareigūnų teisėtai įgyta teisė į tam tikras socialines garantijas turi būti taikoma visam jų tarnybos laikui. Atsižvelgusi į iki 2003 m. balandžio 30 d. galiojusio Policijos įstatymo⁶⁰ normas, Vyriausybės 1991 m. balandžio 23 d. nutarimu Nr. 152⁶¹ patvirtintų Lietuvos Respublikos policijos rezervo nuostatų normas, susijusias su policijos rezervu, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad asmuo, būdamas policijos rezerve ir atlikdamas jam pavestas policijos pareigūnų funkcijas, įgijo socialines garantijas, kurios, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 8 punktu, taikomos visam jo tarnybos laikui ir vėlesniu teisiniu reguliavimu negali būti paneigtos. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad atsakovas neteisėtai atsisakė į pareiškėjo vidaus tarnybos

---

60 1990 m. gruodžio 11 d. įstatymo Nr. I-851 redakcija.

61 Atkreiptinas dėmesys, jog šis nutarimas negalioja nuo 2002 m. rugpjūčio 31 d.

stažą įskaičiuoti laikotarpį nuo 1993 m. kovo 26 d. iki 1994 m. kovo 7 d. (2011 m. birželio 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-2249/2011).

IV.2.1.2.1.2. Pusės studijų laiko įskaitymas į vidaus tarnybos stažą

(VTS 37 str. 1 d. 9 p.)

48. Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnio 1 dalies 9 punktą (2006 m. liepos 19 d. įstatymo Nr. X-804 redakcija) įtvirtina, jog į vidaus tarnybos stažą įskaitomas mokymosi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, aukštosiose, specialiosiose vidurinėse, aukštesniosiose Lietuvos Respublikos policijos (vidaus reikalų), saugumo bei karo mokyklose laikas. Mokymosi tokiose pat kitų valstybių mokyklose laikas gali būti įskaitytas į vidaus tarnybos stažą Vyriausybės nustatyta tvarka. Į vidaus tarnybos stažą taip pat įskaitoma pusė mokymosi kitose aukštosiose švietimo įstaigose laiko, jeigu jas baigęs asmenys yra priimti į vidaus tarnybą per tris mėnesius, pailginant šį laikotarpį ligos, nėštumo ir gimdymo bei tėvystės atostogų, taip pat būtinosios tarnybos kariuomenėje ar dalyvavimo kariniuose mokymuose, ar vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos įvadinio mokymo kursų trukme.

49. Pirmiausia pastebėtina, kad nurodyto punkto nuostatos yra specialioji teisės norma, kuri taikoma tik statutiniams valstybės tarnautojams, t. y. Vidaus reikalų ministerijos valdymo srities vidaus reikalų statutinių įstaigų statutiniams valstybės tarnautojams. Ji reglamentuoja vidaus tarnybos stažo skaičiavimą pareigūnams, kurie dirba statutiniais vidaus reikalų sistemos tarnautojais. Vidaus tarnybos stažas, kurį numato Vidaus tarnybos statutas, ir tarnybos Lietuvos valstybei stažas, kurį numato Valstybės tarnybos įstatymas, nėra tapačios sąvokos ir šių stažų skaičiavimą reglamentuoja skirtingi įstatymai (2010 m. kovo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-518/2010, *Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis* Nr. 19, 2010, p. 242-260).

50. Akcentuotina ir tai, jog Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnyje numatytas vidaus tarnybos stažas ir Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnyje numatytas tarnybos laikas valstybinei pensijai skirti nėra tapačios sąvokos, tai viena nuo kitos nepriklausančios kategorijos, numatytos skirtingoms teisinėms situacijoms ir teisiškai savarankiškiems teisiniams santykiams. Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnis nėra specialioji teisės norma Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio atžvilgiu. Apskaičiuojant pareigūnų ir karių tarnybos laiką valstybinei pensijai skirti, turi būti vadovaujama Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu bei jį detalizuojančiais poįstatyminiais teisės aktais, o nustatant vidaus tarnybos stažą – Vidaus tarnybos statutu (2011 m. spalio 17 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1477/2011, *Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis* Nr. 22, p. 193-212).

51. Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatos buvo aiškintos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos administracinėje byloje A⁵⁵⁶-984/2008. Šioje byloje ginčas buvo kilęs dėl atsakovo (Plungės rajono policijos komisariato) atsisakymo (2007 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu) į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą įskaityti pusę studijų nuo 1986 m. rugsėjo 1 d. iki 1993 m. birželio 25 d. laiko Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Byloje nustatyta, jog pareiškėjas Lietuvos žemės ūkio akademiją baigė 1993 m. birželio 25 d. Policininku jis buvo paskirtas nuo 1993 m. spalio 19 d. Tą pačią dieną buvo sudaryta Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto⁶² 14

62 Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. 304.

punkte numatyta terminuota sutartis tarp pareiškėjo bei atsakovo ir buvo duota Policijos pareigūno priesaika.

Išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje pirmiausia sprendė dėl VTS 37 straipsnio 1 dalies 9 punkte vartojamos formuluotės „priimti į vidaus tarnybą per tris mėnesius“. Lingvistiniu metodu analizuodama šią normą, kolegija pažymėjo, kad joje įstatymų leidėjas įtvirtino reikalavimą, kad asmuo turi būti priimtas į vidaus tarnybą per tris mėnesius – tam, kad į tarnybos stažą būtų įskaitytas minėtas laikotarpis. Sistemiskai įvertinusi galiojantį ir ankstesnį teisinį reguliavimą, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog priėmimo į vidaus tarnybą momentas yra siejamas su vidaus reikalų sistemos pareigūno statuso įgijimo momentu, numatytu šiuo metu galiojančio Vidaus tarnybos statuto 10 straipsnio 3 dalyje (vidaus tarnybos pareigūno statusą asmuo įgyja, kai vidaus reikalų sistemos centrinės įstaigos vadovo ar jo įgalioto asmens įsakymu yra paskiriamas į konkretias pareigas ir prisiekia), arba, jeigu asmuo į tarnybą priimtas laikotarpiu nuo 1991 m. rugsėjo 11 d. iki 2003 m. gegužės 1 d. – Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto 17 punkte (asmuo, paskyrus jį į pareigas ir jam suteikus atitinkamą laipsnį (pareiginį laipsnį), tampa pareigūnu).

Atsižvelgdama į išdėstytas aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog tam, kad, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnio 1 dalies 9 punktu, į vidaus tarnybos stažą būtų įskaityta pusė mokymosi aukštojoje švietimo įstaigoje laiko, asmuo į vidaus tarnybą turi būti priimtas, t. y. turi įgyti vidaus reikalų sistemos pareigūno statusą, per tris mėnesius nuo aukštosios švietimo įstaigos baigimo. Minėtoje Vidaus tarnybos statuto nuostatoje pateikiamas aplinkybių, kada gali būti pratęsimas įstatymų leidėjo nustatytas trijų mėnesių terminas, sąrašas yra baigtinis.

Kadangi pareiškėjas Lietuvos žemės ūkio akademiją baigė 1993 m. birželio 25 d., o į tarnybą vidaus reikalų sistemoje buvo priimtas 1993 m. spalio 19 d., išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog jis praleido VTS 37 straipsnio 1 dalies 9 punkte įstatymų leidėjo imperatyviai nustatytą trijų mėnesių terminą. Taigi atsakovo sprendimas neperskaičiuoti pareiškėjo vidaus tarnybos stažo atitinka ginčijamo sprendimo priėmimo metu galiojusiame Vidaus tarnybos statute įstatymų leidėjo nustatytus reikalavimus.

Vis dėlto išplėstinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į VTS 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus principus, kuriais grindžiama vidaus tarnyba, ypač teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms principą. Kolegijos teigimu, įstatymų leidėjas, keisdamas teisinį tam tikrų santykių reguliavimą, yra saistomas konstitucinių teisingumo, teisinio tikrumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principų. Vykdydamas Konstitucijos jam suteiktą įstatymų leidybos funkciją, jis turi konstitucinę pareigą įvertinti visas su keičiamu teisiniu reguliavimu susijusias aplinkybes, ir, jei būtina, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris ypatingais atvejais leistų visiškai arba iš dalies apsaugoti ir apginti teisei paklūsusių, įstatymo reikalavimų besilaikiusių asmenų įgytas teises, tam pasirinkdamas skirtingus teisėkūros metodus.

Siekdamas užtikrinti minėtą pareigą, įstatymų leidėjas, patvirtindamas Vidaus tarnybos statutą, taip pat priėmė ir Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įgyvendinimo įstatymą, kurio 2 straipsnio 2 dalyje nustatė, jog iki Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo pareigūnams galiojusios socialinės garantijos taikomos ir toliau tiek, kiek neprieštarauja Vidaus tarnybos statutui. Nuo vidaus tarnybos stažo priklauso pareigūnams suteikiamų kasmetinių atostogų trukmė, nustatoma priedo už tarnybos Lietuvos valstybei stažą dydis, kvalifikacinė kategorija bei pareiginis laipsnis (VTS 13 str. 1 d., 37 str. 2 ir 3 d.). Vadinasi, vidaus tarnybos stažas ir jo apskaičiavimo tvarka turi esminę įta-

ką pareigūnams garantuojamų socialinių garantijų dydžiui. Atsižvelgdama į tai, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog šiems santykiams yra taikomi Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies reikalavimai.

Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, jei iki Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo teisė įskaityti pareiškėjo nurodomą laikotarpį į vidaus tarnybos stažą jam buvo suteikta galiojusių teisės aktų – siekiant užtikrinti teisėtą lūkesčių bei teisinio tikrumo principus, į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą turi būti įskaitytas ir minėtas laikotarpis. Nustačius, kad pagal ankstesnę teisinę reguliavimą tam tikri laikotarpiai turėjo būti įskaityti į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą, šie laikotarpiai, remiantis teisėtą lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms principu bei socialinių garantijų tęstinumo principu, turėtų būti įskaitomi į pareiškėjo stažą ir šiuo metu.

Analizuodama ankstesnę teisinę reguliavimą, kolegija nurodė, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 240 „Dėl darbo stažo, suteikiančio teisę gauti procentinį darbo užmokesčio priedą už išstarnautus vidaus reikalų sistemoje metus, įskaitymo“ buvo išvardinti atvejai, kokia tarnyba įskaitoma į minėtą stažą. Jame nebuvo numatytas pareiškėjo nurodytas laikotarpis, todėl jis neturėjo būti įskaitytas priimant pareiškėją į tarnybą. Šis nutarimas neteko galios, priėmus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimą Nr. 83 „Dėl vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už išstarnautus metus gauti, nustatymo“. Pagal naujai priimto nutarimo 4.2 punktą, asmenims, priimtiems iki 1995 m. sausio 1 d. į tarnybą vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui, pagal kurį apskaičiuojami procentiniai priedai už išstarnautus metus, prilyginami laikotarpiai, nurodyti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (toliau – ir Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas) 16 straipsnyje. Nuo 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 6 punktas nustatė, kad asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, į tarnybos laiką pensijai skirti įskaitoma pusė mokymosi kitose aukštesniose, aukštesniosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose laiko, jei jas baigę asmenys iš karto paskirti pareigūnais. Kaip akcentavo išplėstinė teisėjų kolegija, į tarnybos laiką įskaitomi tik iki įstatymo įsigaliojimo, t. y. iki 1995 m. sausio 1 d., buvę laikotarpiai.

Sistemiškai įvertinusi galiojusį teisinį reguliavimą (*inter alia* Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83, 6.2 punktą⁶³), išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, jog minėtoje normoje vartojama sąvoka „iš karto“ turi būti aiškinama kaip reiškianti, jog asmens pirmoji tarnybos (darbo) vieta po mokslo baigimo turi būti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ar prokuratūros sistemos institucijoje, kurioje jis tarnauja (dirba) turėdamas pareigūno (kario) statusą. Asmeniui po studijų (mokslo)

63 Šių nuostatų 6.2 punkto 2 pastraipa nustato, kad „Į tarnybos laiką įskaitoma pusė mokymosi kitose aukštesniosiose, aukštesniosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose laiko, jeigu tarp mokslo baigimo ir stojimo į tarnybą nepraėję trys mėnesiai, tam tikrais atvejais pailginant šį laikotarpį ligos, neštumo ir gimdymo atostogų trukme.“

baigimo per tris mėnesius pareiškus valią tarnauti (dirbti) vidaus reikalų, krašto apsaugos, valstybės saugumo ar prokuratūros sistemoje, t. y. stojus į tarnybą, sėkmingai praėjus atitinkamas patikros procedūras ir paskyrus jį pareigūnu, laikytina, kad asmuo yra *iš karto paskirtas pareigūnu* Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 6 punkto prasme.

Atsižvelgdama į tai, kad nuo pareiškėjo studijų užbaigimo 1993 m. birželio 25 d. iki jo priėmimo į pareigas praėjo trys mėnesiai ir dvidešimt penkios dienos, į tai, kad pareiškėjas valią tarnauti vidaus reikalų sistemoje pareiškė nepraėjus trijų mėnesių terminui po studijų užbaigimo (1993 m. rugsėjo 14 d.), į tai, kad nuo studijų užbaigimo iki jo tarnybos Plungės rajono policijos komisariatare jis niekur kitur nedirbo, išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, jog pareiškėjas iš karto po aukštosios mokyklos užbaigimo buvo paskirtas pareigūnu, todėl pusė jo studijų Lietuvos žemės ūkio akademijoje laikotarpio turi būti įskaitoma į jo tarnybos stažą (2008 m. rugsėjo 4 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-984/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 16, 2008, 224-239 p.).

IV.2.1.2.2. Kvalifikacinės kategorijos nepatvirtinimas

(VTS 36 str. 2 d., Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 3, 19, 20, 29, 36 p.)

52. Pažymėtina, kad pareigūnui suteikta kvalifikacinė kategorija iš naujo tvirtinama kas penkeri metai (VTS 36 str. 2 d.). Pagal Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 19, 20 punktus⁶⁴, pareigūnų profesionalumo įvertinimas yra grindžiamas pareigūnų savanoriškumo principu, t. y. pareigūnas, kuris nepageidauja būti įvertintas, turi teisę atsisakyti šio vertinimo. Tačiau, pagal Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 29.4., 29.5. punktus⁶⁵, toks atsisakymas yra pagrindas jam suteikti viena pakopa žemesnę kvalifikacinę kategoriją. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, iš šio teisinio reguliavimo darytina išvada, kad pareigūnas, atsisakęs profesionalumo įvertinimo, netenka teisės ir į turėtos kvalifikacinės kategorijos patvirtinimą, ir į aukštesnės kvalifikacinės kategorijos suteikimą (2009 m. gegužės 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-566/2009).

53. Be to, kvalifikacinės kategorijos suteikiamos (patvirtinamos) nustatyta tvarka atestuotiesiems, neturintiems tarnybinių nuobaudų, išlaikiusiems vidaus reikalų ministro

64 Šie punktai įtvirtina: „19. Apie numatomą profesionalumo vertinimą pareigūnui pasirašytinai ne vėliau kaip prieš 20 darbo dienų iki profesionalumo vertinimo pradžios praneša vidaus reikalų įstaigos personalo tarnyba ar už įstaigos personalo tvarkymą atsakingas valstybės tarnautojas (pareigūnas). Per šį terminą pareigūnas turi raštu informuoti už įstaigos personalo tvarkymą atsakingą valstybės tarnautoją (pareigūną), ar jis sutinka, kad jo profesionalumas būtų vertinamas. 20. Vidaus reikalų įstaigų personalo tarnybos sudaro ir pateikia komisijai ne vėliau kaip prieš savaitę iki profesionalumo vertinimo pradžios pareigūnų, kurie sutinka, kad jų profesionalumas būtų vertinamas, sąrašus.“

65 „29. Komisija, balsų dauguma apsisprendusi dėl pareigūno profesionalumo įvertinimo, raštu pateikia siūlomą sprendimą – išvadą (priedas) komisiją sudariusiam asmeniui:

<...>

29.4. suteikti pareigūnui viena pakopa žemesnę kvalifikacinę kategoriją, jei priimamas sprendimas nepatvirtinti pareigūno turimos 1-osios ar 2-osios kvalifikacinės kategorijos arba pareigūnas, privalantis patvirtinti turimą 1-ąją ar 2-ąją kvalifikacinę kategoriją, nesutinka, kad jo profesionalumas būtų vertinamas;

29.5. panaikinti pareigūno turimą 3-iąją kategoriją, jei priimamas sprendimas nepatvirtinti pareigūno turimos šios kvalifikacinės kategorijos arba pareigūnas, privalantis patvirtinti turimą 3-iąją kvalifikacinę kategoriją, nesutinka, kad jo profesionalumas būtų vertinamas“.

nustatytus fizinio parengimo normatyvus, išlaikiusiems vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovų nustatytus konkrečioms pareigybėms taktinio ir kovinio parengimo normatyvus, turintiems atitinkamą vidaus tarnybos stažą pareigūnams, kurių profesionalumą įvertino komisija (Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 3 p.). Teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-566/2009 konstatavo, jog iš šios teisės normos matyti, kad ja yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį pareigūnas, turintis tarnybinių nuobaudų, neišlaikęs vidaus reikalų ministro nustatytų fizinio parengimo normatyvų, neatestuotas ir pan., taip pat netenka teisės ir į turėtos kvalifikacinės kategorijos patvirtinimą ir į aukštesnės kvalifikacinės kategorijos suteikimą. Tokie pareigūnai į aukštesnės (turėtos) kvalifikacinės kategorijos suteikimą gali pretenduoti ne anksčiau kaip po vienerių metų nuo atitinkamai kvalifikacinės kategorijos nesuteikimo, panaikinimo ar pažeminimo dienos (Kvalifikacinių kategorijų nuostatų 36 p.). Drausminių nuobaudų turėjimo faktas yra ta teisiškai reikšminga aplinkybė, kuri iš tokio pareigūno atima teisę į turėtos kvalifikacinės kategorijos patvirtinimą ir / ar į aukštesnės kvalifikacinės kategorijos suteikimą. Aplinkybė, jog pareigūnė buvo neatestuota, neišlaikiusi vidaus reikalų ministro nustatytų fizinio parengimo normatyvų ir pan., neatima teisės tokiam pareigūnui suteikti žemesnę kvalifikacinę kategoriją, o tuo pačiu neatima teisės atsakovui atlikti pareigūno profesionalumo įvertinimo (žemesnės kvalifikacinės kategorijos suteikimo) procedūrą (2009 m. gegužės 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-566/2009).

IV.2.1.3. Pareigūnų specialūs laipsniai ir jų suteikimo tvarka

---

54. Per apžvelgiamą laikotarpį itin daug ginčų kilo dėl pareigūnų specialių laipsnių nesuteikimo. Pareigūnų specialius laipsnius įtvirtina ir jų suteikimo tvarką reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto II skyrius (13 ir 14 str.) bei vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 14 straipsnio 16 dalimi priimtos Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų specialiųjų nekarinių laipsnių suteikimo ir pervardijimo taisyklės, patvirtintos vidaus reikalų ministro 2004 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. 1V-52 (Žin., 2004, Nr. 39-1282; toliau – ir Specialiųjų nekarinių laipsnių suteikimo taisyklės).

IV.2.1.3.1. Aukštesnio laipsnio suteikimas

(VTS 14 str.)

55. Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 13 straipsnio 5 dalimi, išskiriami keturių grandžių vidaus tarnybos laipsniai, tai yra: 1) pirminės grandies pareigūnų; 2) vidurinės grandies pareigūnų; 3) aukštesniosios grandies pareigūnų; 4) aukščiausiosios grandies pareigūnų.

Kiekvienoje iš nurodytų grandžių išskiriami toliau nurodomi laipsniai. Pirminės grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsniai yra: 1) vidaus tarnybos grandinis; 2) vidaus tarnybos jaunesnysis puskarininkis; 3) vidaus tarnybos puskarininkis; 4) vidaus tarnybos vyresnysis puskarininkis (VTS 13 str. 6 d.). Vidurinės grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsniai yra: 1) vidaus tarnybos leitenantas; 2) vidaus tarnybos vyresnysis leitenantas; 3) vidaus tarnybos kapitonas (VTS 13 str. 7 d.). Aukštesniosios grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsniai yra: 1) vidaus tarnybos majoras; 2) vidaus tarnybos pulkininkas leitenantas; 3) vidaus tarnybos pulkininkas (VTS 13 str. 8 d.). Aukščiausio-

sios grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsnis yra vidaus tarnybos generolas (VTS 13 str. 9 d.).

Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 13 straipsnio 11 dalimi, taip pat išskiriami keturių grandžių policijos pareigūnams suteikiami policijos laipsniai, tai yra: 1) pirminės grandies pareigūnų; 2) vidurinės grandies pareigūnų; 3) aukštesniosios grandies pareigūnų; 4) aukščiausiosios grandies pareigūnų.

Kiekvienoje iš nurodytų grandžių išskiriami toliau nurodomi laipsniai. Pirminės grandies pareigūnų policijos laipsniai yra: 1) jaunesnysis policininkas; 2) policininkas; 3) vyresnysis policininkas; 4) viršila (VTS 13 str. 12 d.). Vidurinės grandies pareigūnų policijos laipsniai yra: 1) inspektorius; 2) vyresnysis inspektorius; 3) komisaras inspektorius (VTS 13 str. 13 d.). Aukštesniosios grandies pareigūnų policijos laipsniai yra: 1) komisaras; 2) vyresnysis komisaras; 3) vyriausiasis komisaras (VTS 13 str. 14 d.). Aukščiausiosios grandies pareigūnų policijos laipsnis yra generalinis komisaras (VTS 13 str. 15 d.).

56. Kaip minėta, tiek reikalavimus pačiam žemiausiam laipsniui, tiek reikalavimus aukštesniam laipsniui įgyti įtvirtina Vidaus tarnybos statuto 14 straipsnis.

Šio straipsnio 6 dalis nustato, jog aukštesnis vidurinės grandies pareigūnų laipsnis suteikiamas atsižvelgiant į pareigūno kvalifikaciją, nuopelnus einant atitinkamas pareigas, kai jis ištarnauja: 1) vidaus tarnybos leitenantu, inspektoriumi – ne mažiau kaip 2 metus; 2) vidaus tarnybos vyresniuoju leitenantu, vyresniuoju inspektoriumi – ne mažiau kaip 2 metus. Pagal 14 straipsnio 8 dalį, vidaus tarnybos majoro ar komisaro laipsnis suteikiamas atsižvelgiant į pareigūno kvalifikaciją, nuopelnus einant atitinkamas pareigas ir kai jis ne mažiau kaip 3 metus ištarnauja vidaus tarnybos kapitonu ar komisaru inspektoriumi.

57. Apžvelgiamu laikotarpiu administraciniuose teismuose kilusiuose ginčiuose ypač dažnai buvo vertinami atsakovų sprendimai, kuriais atsisakyta suteikti aukštesnį laipsnį, motyvuojant tuo, kad pareigūnas neatitinka tokio laipsnio suteikimui būtinos sąlygos – neturi aukštojo išsilavinimo. Šiam klausimui išspręsti buvo aktualus VTS 14 straipsnio 6 ir 8 dalies bei atitinkamų Specialiųjų nekarinių laipsnių suteikimo taisyklių nuostatų aiškinimas.

57.1. Praktika minėtu klausimu buvo suformuota administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1969/2008. Šioje byloje pareiškėjas ginčijo atsakovo sprendimą, kuriuo pareiškėjui (vidaus tarnybos kapitonui) buvo atsisakyta suteikti aukštesnį vidaus tarnybos majoro laipsnį, motyvuojant tuo, jog jis neturi tam reikalingo aukštojo išsilavinimo. Teisėjų kolegija, sistemiškai išanalizavusi VTS 13 ir 14 straipsnio nuostatas, nurodė, jog VTS 13 straipsnio 5 dalis nustato keturių lygių (grandžių) vidaus tarnybos laipsnius (pirminės grandies pareigūnų, vidurinės grandies pareigūnų, aukštesniosios grandies pareigūnų ir aukščiausiosios grandies pareigūnų), kurių aukštesnio (tiek aukštesnio lygio (grandies) vidaus tarnybos laipsnio, tiek ir to paties lygio (tos pačios grandies) aukštesnio vidaus tarnybos laipsnio) įgijimas, kaip matyti iš atitinkamų VTS 14 straipsnio nuostatų, yra sąlygojamas žemesnio vidaus tarnybos laipsnio (žemesnio lygio (grandies) vidaus tarnybos laipsnio arba to paties lygio (tos pačios grandies) žemesnio vidaus tarnybos laipsnio) turėjimo, o tuo pačiu – ir tokiam laipsniui įgyti reikalaujamų sąlygų atitikimo. Vidaus tarnybos statuto 14 straipsnio 4 dalis *inter alia* nustato, kad vidaus tarnybos vyresniajam puskarininkui ar viršilai aukštesnis laipsnis gali būti suteikiamas tik kai jie pakelia kvalifikaciją, įgyja aukštąjį išsilavinimą ir yra paskiriami į atitinkamas pareigas,

o to paties straipsnio 5 dalis įtvirtina, jog vidaus tarnybos leitenanto ar inspektoriaus laipsnis vidaus reikalų centrinės ar profesinio mokymo įstaigos vadovo įsakymu suteikiamas atitinkamas pareigas einantiems asmenims, įgijusiems aukštąjį išsilavinimą ir kvalifikaciją, atitinkančią pareigybių aprašymo reikalavimus. Pagal VTS 13 straipsnio 6 ir 7 dalis, pirmiau paminėti vidaus tarnybos laipsniai priskirtini pirminės ir vidurinės grandžių pareigūnų vidaus laipsnių lygiams. Vidaus tarnybos majoro laipsnis, į kurį pretenduoja pareiškėjas, pagal Vidaus tarnybos statuto 13 straipsnio 8 dalies 1 punktą, priskiriamas aukštesniosios grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsnių kategorijai. Pasak teisėjų kolegijos, aiškinant VTS 14 straipsnio nuostatas loginiu sisteminiu būdu, akivaizdu, jog aukštesnio lygio vidaus tarnybos laipsniai (to paties lygio (grandies) aukštesni vidaus tarnybos laipsniai ar aukštesnio lygio (grandies) vidaus tarnybos laipsniai) nei vidaus tarnybos vyresniojo puskarininkio ar vidaus tarnybos leitenanto suteikiami tik tiems pareigūnams, kurie turi aukštąjį išsilavinimą.

Vyriausiasis administracinis teismas, nenustatęs, jog pareiškėjo Maskvos valstybiniame industriniame universitete įgytas išsilavinimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 60 patvirtintų Užsienyje įgytų kvalifikacijų, suteikiančių teisę į aukštąjį mokslą, bei aukštojo mokslo kvalifikacijų vertinimo ir akademinio pripažinimo nuostatų nustatyta tvarka būtų buvęs pripažintas Lietuvos Respublikoje, konstatavo, jog pareiškėjas neatitinka VTS 14 straipsnio 8 dalies keliamų reikalavimų pareigūnui, siekiančiam įgyti vidaus tarnybos majoro laipsnį (2008 m. lapkričio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1882/2008).

57.2. Pažymėtina, kad analogiška praktika taikoma ir suteikiant vidurinės grandies pareigūnų policijos laipsnius bei aukštesnį vidurinės grandies pareigūno laipsnį (VTS 13 str. 13 d., 14 str. 5-7 d.) (žr. 2011 m. gegužės 23 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1379/2011, 2009 m. gegužės 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶³-586/2009, 2009 m. balandžio 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶³-479/2009, 2009 m. balandžio 14 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶³-467/2009, 2009 m. balandžio 14 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶³-446/2009, 2010 m. vasario 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-373/2010, 2010 m. sausio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-239/2010, 2009 m. gruodžio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1605/2009). Taigi pareigūno aukštojo (nebūtinai aukštojo universitetinio) išsilavinimo turėjimas yra būtina sąlyga suteikti jam vidurinės ir aukštesniosios grandies pareigūnų vidaus tarnybos laipsnį.

57.3. Be to, Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis nustato, jog aukštasis išsilavinimas – tai išsilavinimas, įgytas baigus pagrindines arba vientisąsias studijas Lietuvos aukštojoje mokykloje arba lygiavertes studijas užsienio aukštojoje mokykloje, to paties įstatymo 2 straipsnio 2 dalis apibrėžia, jog aukštoji mokykla yra studijų ir mokslo įstaiga, rengianti specialistus su aukštuoju išsilavinimu šio įstatymo nustatyta tvarka. Aukštojo mokslo įstatymo 2 straipsnio 16 dalis įtvirtina, jog pagrindinės studijos – tai pirmosios pakopos nuosekliosios universitetinės bei neuniversitetinės studijos, o pagal to paties straipsnio 13 dalį, neuniversitetinės studijos – tai pagrindinės, į praktinę veiklą orientuotos profesinės studijos aukštojoje mokykloje, sudarančios sąlygas įgyti taikomaisiais moksliniais tyrimais ir (ar) taikomąja moksline veikla grindžiamą profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį ir (arba) profesinę kvalifikaciją. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 14 straipsnio 3 ir 4 dalyse *inter alia* nustatyta, kad aukštojo mokslo studijų programas vykdo aukštosios mokyklos, t. y. univer-

sitetai ir kolegijos, ir kad baigus aukštojo mokslo studijų programas įgyjamas aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija. Kaip matyti iš pirmiau pacituotų teisės aktų nuostatų, aukštasis išsilavinimas gali būti universitetinis ir neuniversitetinis (žr. pvz., 2009 m. gegužės 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶³-586/2009, 2009 m. balandžio 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶³-479/2009).

57.4. Pastebėtina, kad tokiam aiškinimui neprieštarauja ir Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo (toliau – ir Įgyvendinimo įstatymas) nuostatos (Žin., 2003, Nr. 42-1928). Pastarasis įstatymas įgyvendino 2003 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymą (Žin., 2003, Nr. 42-1927), kuriuo buvo patvirtintas Vidaus tarnybos statusas. Įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnyje įtvirtintas tarnybos tęstinumo principas. Nustatyta, kad pareigūnai, iki Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo tarnavę vidaus reikalų sistemoje, nustatyta tvarka laikomi vidaus tarnybos sistemos pareigūnais, tarnaujančiais Statuto patvirtinimo įstatymo nustatyta tvarka (1 str. 1 d.). Pareigūnai, kurie įsigaliojus Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymui eina pareigas vidaus reikalų sistemoje neturėdami reikiamo išsilavinimo, negali dalyvauti atrankoje aukštesnėms pareigoms eiti (1 str. 2 p.). Pareigūnai, kurie neturi einamoms pareigoms eiti būtino išsilavinimo, tokį išsilavinimą privalo įgyti per 5 metus nuo Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo (1 str. 3 p.). Pareigūnai, kurie per šio straipsnio 3 dalyje nurodytą laiką neįgijo reikiamo išsilavinimo, skiriami į pareigas, atitinkančias jų turimą išsilavinimą, o jei su tuo nesutinka, atleidžiami iš vidaus tarnybos. Ši nuostata netaikoma pareigūnams, kurie įstojo į atitinkamas mokymo įstaigas ir jose mokosi (studijuoja), tačiau dėl pateisinamų priežasčių negali iki nurodyto laiko įgyti reikiamo išsilavinimo (1 str. 4 p.). Vadovaujantis Įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi (2006 m. liepos 19 d. įstatymo Nr. X-804 redakcija), šio straipsnio 3 ir 4 dalių reikalavimai netaikomi pareigūnams, kurie iki Statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo turi ne mažesnę kaip 10 metų vidaus tarnybos stažą.

Būtent pastarąja nuostata pareiškėjai dažnai remdavosi, ginčydami atsisakymą suteikti aukštesnį laipsnį, kadangi, jų vertinimu, reikalavimas turėti aukštąjį išsilavinimą siekiant aukštesnio laipsnio suteikimo netaikomas pareigūnams, kurie iki Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo turi ne mažesnę kaip 10 metų vidaus tarnybos stažą. Vyriausiasis administracinis teismas pažymi, kad toks aiškinimas yra neteisingas.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1379/2011 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad iš Įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo akivaizdu, jog šiame įstatyme įtvirtintu tarnybos tęstinumo principu įstatymų leidėjas užtikrino pareigūnų, kurie pradėjo tarnauti vidaus tarnybos sistemoje iki Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo ir iki šio įstatymo įsigaliojimo turėjo ne mažesnę kaip 10 metų tarnybos stažą, tarnybos tęstinumą *užimant tas pačias pareigas vidaus tarnyboje*. Kartu įstatymų leidėjas pabrėžė bendrąjį reikalavimą, kad atitinkamoms pareigoms užimti reikia turėti reikiamą išsilavinimą ir nustatė pereinamąjį laikotarpį jį įsigyti, jei pareigūnas pereinamuoju laikotarpiu neturėjo reikiamo išsilavinimo. Įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnis nustatė pareigūnų laipsnių prilyginimo ir pervardijimo tvarką. Šio straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad policijos pareigūnų pareiginiai laipsniai, kuriuos šie pareigūnai turėjo iki Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo, prilyginami pareigūnų specialiams nekari-

niams policijos laipsniams ir pervardijami pagal Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymu patvirtinto Vidaus tarnybos statuto 13 straipsnį. Įgyvendinimo įstatymas nereglamentuoja tvarkos, kurios turi būti laikomasi atlikus pareigūnų laipsnių prilyginimą ir pervardinimą suteikiant aukštesnius laipsnius pareigūnams jiems einant atitinkamas pareigas, kurias jie užima po Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo. Minėtas teisinis reguliavimas lemia, kad sprendžiant dėl aukštesnių specialiųjų nekarinių policijos laipsnių suteikimo taikytinas Vidaus tarnybos statutas (2011 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1379/2011; taip pat žr. 2010 m. vasario 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-373/2010; 2010 m. sausio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-239/2010).

Vadinasi, Įgyvendinimo įstatymas aukštesnių laipsnių suteikimo pareigūnams (jiems einant atitinkamas pareigas, kurias jie užima po Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo) klausimų nereglamentuoja, o tik nustato iki Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įsigaliojimo turėtų pareiginių laipsnių prilyginimo specialioms nekariniams policijos laipsniams ir pervardijimo taisyklės. Todėl aukštesnių policijos laipsnių suteikimo klausimams spręsti Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas netaikytinas, o, kaip jau minėta, taikytinas Vidaus tarnybos statutas.

IV.2.1.4. Pareigūno pareigų paaukštinimas

(VTS 15 str.)

58. Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 6 dalyje numatytą vieną iš pagrindinių vidaus tarnybos principų – karjeros principą įgyvendinantis Vidaus tarnybos statuto 15 straipsnis, reglamentuojantis pareigūno pareigų paaukštinimą, įtvirtina, kad atrankoje į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas gali dalyvauti aukštesnių pareigų siekiantys, žemesnes pareigas einantys tos pačios ar atitinkamos kitos vidaus reikalų įstaigos pareigūnai (1 d.). Atrankos metu atsižvelgiama į pretendentų profesionalumą, tarnybinę veiklą, tinkamumą pretenduojamoms pareigoms, vidaus tarnybos trukmę einant konkrečias pareigas, turimą kvalifikaciją, būtiną naujoms pareigoms eiti (2 d.). Pareigūnus iš vienu pareigų į kitas savo įsakymu perkelia vadovai, turintys teisę skirti į pareigas. Vidaus reikalų centrinių įstaigų vadovus ir jų pavaduotojus į pareigas skiria ir iš jų atleidžia vidaus reikalų ministras, jei kiti įstatymai nenustato kitaip (3 d.). Draudžiama pareigūną perkelti į pareigas vidaus reikalų įstaigoje, kurioje eina pareigas asmens sutuoktinis, sugyventinis (partneris), asmens artimasis giminaitis ar asmuo, su juo susijęs svainystės ryšiais, jeigu jie pagal einamas pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais (4 d.). 2008 m. spalio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 2, 10, 15, 34, 37, 51, 53, 56 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 16¹ straipsniu įstatymas (2008 m. liepos 15 d. įstatymas Nr. X-1705), kurio 3 straipsniu Vidaus tarnybos statuto 15 straipsnis buvo papildytas 7 dalimi, numatančia, kad atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarką nustato vidaus reikalų ministras. Atrankai vykdyti vidaus reikalų įstaigoje veikia atrankos į laisvas aukštesnes pareigas komisija. Vienu šios komisijos nariu skiriamas profesinės sąjungos atstovas. Vadovaujantis šia nuostata, Vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-334 (Žin., 2008, Nr. 110-4197) buvo patvirtintas Atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarkos aprašas (toliau – ir Atrankos aprašas).

59. *VTS 15 straipsnio ir VSATĮ 16 straipsnio 3 dalies santykis.* Atrankos į laisvas aukš-

tesnes pareigūno pareigas aspektu aktuali administracinė byla Nr. A¹¹-497/2007, kurioje, aiškinant VTS 15 straipsnio ir VSATĮ 16 straipsnio 3 dalies nuostatas, buvo konstatuota, kad Vidaus tarnybos statuto 15 straipsnyje numatyta atranka vyksta į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas, ji yra skirta žemesnes pareigas einantiems tos pačios ar atitinkamos kitos vidaus reikalų įstaigos pareigūnams, siekiantiems užimti aukštesnes pareigūno pareigas. Tai reiškia, kad nuostatos dėl atrankos taikytinos tik tuo atveju, kai siekiama užpildyti laisvas pareigas pasirenkant tinkamesnį kandidatą iš žemesnės grandies pareigūnų. Tuo atveju, kai laisvos pareigos yra siūlomos lygiavertės ar aukštesnės grandžių pareigūnams, taikytinos Valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymo 16 straipsnio 3 dalies nuostatos, t. y. šiuo atveju Vidaus tarnybos statute numatyta atranka nevykdoma (2007 m. gegužės 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹¹-497/2007; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 12, 2007, p. 92-103).

IV.2.1.4.1. Atrankos komisijos sudėtis

(Atrankos aprašo 21 p.)

60. Kaip nurodoma Atrankos aprašo 2 punkte, atrankos procedūra į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas apima: 1) atrankos paskelbimą; 2) dokumentų, kurie turi būti pateikti norint dalyvauti atrankoje (toliau – dokumentai), priėmimą; 3) atrankos vykdymą ir 4) vidaus reikalų įstaigos vadovo sprendimo dėl pareigūno paskyrimo į pareigas priėmimą. Atranką vykdo Vidaus reikalų įstaigos vadovo įsakymu sudaroma komisija (toliau – ir Atrankos komisija). Atrankos komisija sudaroma vieneriems metams iš ne mažiau kaip 5 narių (Atrankos aprašo 19 p.). Į komisijos sudėtį, be kitų narių, turi būti įtrauktas personalo tarnybos vadovas arba kitas personalo tarnybos valstybės tarnautojas (darbuotojas) ir profesinės sąjungos atstovas. Dalyvauti komisijos posėdyje nario teisėmis turi būti kviečiamas būsimasis tiesioginis pretendento vadovas arba vidaus reikalų įstaigos, kurioje organizuojama atranka, vadovo įgaliotas pareigūnas. Dalyvauti komisijos posėdyje taip pat gali būti kviečiami ekspertai (specialistai), kurie pateikia komisijai nuomonę dėl pretendento atitikties pareigybės, kurią užimti paskelbta atranka, aprašyme nustatytiems specialiesiems reikalavimams. Ekspertai (specialistai) nėra komisijos nariai (Atrankos aprašo 21 p.).

61. Dėl Atrankos komisijos sudėties *inter alia* Atrankos aprašo 21 punkto aiškinimo buvo spręsta administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-269/2010. Šioje byloje teisėjų kolegija nustatė, kad sudarant atrankos komisiją, į jos sudėtį nebuvo įtrauktas profesinės sąjungos atstovas. Todėl, pasak teisėjų kolegijos, sudarant atrankos komisiją buvo pažeistas VTS 15 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas imperatyvus reikalavimas. Teisėjų kolegija priminė, jog ABTĮ 89 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata reiškia, kad ne kiekvienas formalios procedūros pažeidimas yra pagrindas pripažinti priimtą administracinį aktą neteisėtu, jeigu įstatymas tiesiogiai nenustato tokios procedūros pažeidimo pasekmės; kriterijus, pagal kurį turi būti vertinama procedūros pažeidimo įtaka priimto administracinio akto teisėtumui, yra tikimybė, kad dėl šio pažeidimo buvo priimtas nepagrįstas sprendimas (2005 m. balandžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴-416/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 7, 2005, p. 131-138). Teisėjų kolegija nesutiko su pirmosios instancijos teismo nuomone, jog šis procedūrinis pažeidimas nesudaro pagrindo atrankos procedūrą pripažinti neteisėta. VTS 15 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas reikalavimas komisijos nariu skirti profesinės sąjungos atstovą yra imperatyvus. Profe-

siųjų sąjungų įstatymo preambulėje numatyta, jog asmenys įstatymo nustatyta tvarka turi teisę steigti profesines sąjungas ar stoti į jas savo interesams ginti. Profesinės sąjungos yra savanoriškos, savarankiškos ir savaveiksmės organizacijos, atstovaujančios ir ginančios darbuotojų profesines darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus. Teisėjų kolegijos nuomone, reikalavimas komisijos nariu skirti profesinės sąjungos atstovą įstatyme įtvirtintas siekiant užtikrinti darbuotojų teises, jis yra imperatyvus, todėl nėra pagrindo manyti, jog šio reikalavimo nesilaikymas nelaikytinas esminiu pažeidimu. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog VTS 15 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas reikalavimas nėra siejamas su atrankoje dalyvaujančių pretendentų naryste profesinėje sąjungoje, todėl sprendžiant klausimą, ar buvo pažeistos pagrindinės procedūros, neturi reikšmės aplinkybė, ar konkretūs asmenys atrankos metu buvo profesinės sąjungos nariais, ar ne (2010 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-269/2010).

62. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-269/2010 teisėjų kolegija taip pat nurodė, kad esminiu procedūros pažeidimu būtų galima laikyti aplinkybę, jei pareiškėjui dėl formaliai netinkamos informavimo formos (nepranešimo raštu) būtų sutrukdyta dalyvauti atrankoje (2010 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-269/2010).

IV.2.1.4.2. Teismo galių ribos, nustačius atrankos pažeidimą

---

63. Kaip jau minėta, atrankos procedūra apima tam tikrus etapus – atrankos paskelbimą; dokumentų, kurie turi būti pateikti norint dalyvauti atrankoje, priėmimą; atrankos vykdymą; vidaus reikalų įstaigos vadovo sprendimo dėl pareigūno paskyrimo į pareigas priėmimą.

64. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1195/2010 pareiškėjas prašė panaikinti Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato pretendentų į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas atrankos komisijos 2009-01-13 protokolą Nr. 85-IN-9, kuriuo nuspręsta, kad atranką į Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilalės rajono policijos komisariato (toliau – ir Šilalės rajono PK) viršininko pareigas laimėjo V. M., ir įpareigoti Tauragės apskrities vyriausiąją policijos komisariatą priimti sprendimą, jog jis laimėjo atranką į Šilalės rajono PK viršininko pareigas. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, kad atsakovas, priimdamas ginčijamą aktą (atrankos protokolą), pažeidė taisykles, turėjusias užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą bei sprendimo pagrįstumą. Kaip toliau nurodė teisėjų kolegija, konstatavus, jog vieno iš atrankos procedūros etapų metu priimtas aktas neatitinka tokio pobūdžio dokumentams keliamų reikalavimų, atsiranda pagrindas šį aktą panaikinti, atitinkamai pripažįstant atrankos vykdymo rezultatus negaliojančiais. Tačiau ši išvada nesudaro pagrindo įpareigoti Tauragės apskrities vyriausiąją policijos komisariatą toliau tęsti atrankos procedūrą pareiškėjo pageidaujamu būdu ir priimti sprendimą dėl atrankos laimėtojo, nes tokiu atveju teismas turėtų pats imtis vertinti kandidatų tinkamumą einamoms pareigoms, jų dalykines savybes, kas ne tik išeitų iš teismo kompetencijos ribų, bet ir prieštarautų Atrankos apraše įtvirtintam atrankos procedūros eiliškumui bei jos vykdymo tvarkai (2010 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1195/2010).

IV.2.2. Tarnybos maitinėje statuto taikymas tarnautojų karjeros santykiams

65. Tarnybos maitinėje statuto taikymas per apžvelgiamą laikotarpį taip pat buvo aktualus nagrinėjant maitinės pareigūnų ginčus, susijusius su jų tarnybinės veiklos vertinimu ir kvalifikacinių kategorijų suteikimu. Šie aspektai reglamentuojami Tarnybos maitinėje statuto 19, 20, 25 ir 26 straipsniuose. Maitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. 1K-213 (Žin., 2003, Nr. 79-3604; Žin., 2008, Nr. 143-5722) patvirtintos Lietuvos Respublikos maitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo taisyklės (toliau – ir Maitinės pareigūnų vertinimo taisyklės).

IV.2.2.1. Statutinės komisijos išvada ir maitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimas

(TMS 3, 19, 25 str.; Maitinės pareigūnų vertinimo taisyklių 4, 14, 29, 47, 48 p.)

66. Maitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo tikslas – įvertinti jų kvalifikaciją ir gebėjimus atlikti pareigas. Maitinės pareigūną iš esmės gali vertinti net trys subjektai. Pirmiausia, maitinės departamento generalinio direktoriaus ir maitinės įstaigos vadovo tarnybinę veiklą vertina juos į pareigas priimančio asmens, o maitinės pareigūno tarnybinę veiklą ir pakaitinio maitinės pareigūno tarnybinę veiklą – jų tiesioginis vadovas (TMS 25 str. 4 d.). Šie asmenys maitinės pareigūno tarnybinę veiklą gali įvertinti: 1) labai gerai; 2) gerai; 3) patenkinamai; 4) nepatenkinamai (TMS 25 str. 5 d.). Jeigu tiesioginis vadovas maitinės pareigūno tarnybinę veiklą įvertina labai gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai, tiesioginio vadovo išvada teikiama statutinei komisijai, kuri toliau vertina maitinės pareigūno tarnybinę veiklą (TMS 25 str. 7 d.). Statutinė komisija, įvertinusi maitinės pareigūno tarnybinę veiklą (labai gerai, gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai) (TMS 25 str. 12 d.), maitinės pareigūną į pareigas priimusi asmeniui teikia TMS 25 straipsnio 15-20 dalyse numatytą siūlymą. Pavyzdžiui, statutinė komisija, įvertinusi maitinės pareigūno (išskyrus pakaitinį maitinės pareigūną) tarnybinę veiklą labai gerai, maitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmeniui siūlo: 1) suteikti maitinės pareigūnui kvalifikacinę kategoriją; 2) perkelti maitinės pareigūną į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje; 3) perkelti maitinės pareigūną į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje ir suteikti jam kvalifikacinę kategoriją; 4) palikti maitinės pareigūnui turimą pirmą (aukščiausią) kvalifikacinę kategoriją ir skirti jam pareiginės algos dydžio vienkartinį priedą (TMS 25 str. 16 d.). Tuomet vertinamą pareigūną į pareigas priimančio asmens priima sprendimą dėl statutinės komisijos siūlymo įgyvendinimo. Jeigu maitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens priima motyvuotą sprendimą neįgyvendinti statutinės komisijos siūlymo, maitinės pareigūno iki vertinimo buvusi teisinė padėtis nesikeičia (TMS 25 str. 29 d.).

67. Administracinių teismų praktikoje, taikant minėtas normas, buvo susidurta su klausimais dėl statutinės komisijos išvados reikšmės ir maitinės pareigūną į pareigas priimančiam subjektui suteiktos galimybės atsisakyti įgyvendinti statutinės komisijos siūlymą.

68. Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A⁶²-677/2011, sistemškai įvertinęs maitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimą reglamentuojančias

TMS nuostatas (19 str. 1 ir 3 d., 25 str. 7, 8, 16 ir 29 d.) bei Muitinės pareigūnų vertinimo taisyklių (4, 14, 29, 47, 48 p.) nuostatas, padarė išvadą, kad statutinės komisijos sprendimas suteikti muitinės pareigūnui atitinkamą kvalifikacinę kategoriją pareigūną į pareigas priimančiam asmeniui yra rekomendacinio pobūdžio ir neprivalomas, o muitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmuo turi diskrecijos teisę motyvuotai nuspręsti dėl kvalifikacinės kategorijos muitinės pareigūnui nesuteikimo. Tačiau teisėjų kolegija pažymėjo, kad reikalavimas muitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmeniui priimti šiuo klausimu motyvuotą sprendimą reiškia, jog ši muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens teisė nėra absoliuti. Muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimas turi būti, visų pirma, pagrįstas tarnybą muitinėje reglamentuojančių teisės aktų nuostatomis. Atkreiptinas dėmesys, kad nei TMS, nei jo nuostatas dėl muitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimo įgyvendinantis teisės aktas – Muitinės pareigūnų vertinimo taisyklės, *expressis verbis* neįtvirtina konkrečių sąlygų, kurioms esant muitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmuo turi teisę priimti TMS 25 straipsnio 29 dalyje numatytą sprendimą, tačiau minėta nuostata turi būti aiškintina sistemiškai su TMS 3 straipsnio 1 dalies teisės norma, įtvirtinančia pagrindinius tarnybos muitinėje principus. Šie principai taikytini ir muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimams neįgyvendinti statutinės komisijos siūlymų, priimamų muitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimo procese, ir laikytini pamatiniais muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens diskrecijos teisės įgyvendinimo regulatoriais, kurių nepaisymas gali sudaryti teisinį pagrindą tokį muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimą pripažinti neteisėtu (2011 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-677/2011).

69. Be to, atsižvelgiant į tai, kad pagal TMS ir Muitinės pareigūnų vertinimo taisyklėse įtvirtintą reguliavimą galutinį sprendimą dėl kvalifikacinės kategorijos suteikimo muitinės pareigūnams priima juos į pareigas priėmęs asmuo, kuriam, kaip jau minėta, statutinės komisijos (tuo labiau – tiesioginio muitinės pareigūno vadovo) siūlymas nėra privalomas, vien tik tiesioginio vadovo ir statutinės komisijos palankus muitinės pareigūno tarnybinės veiklos įvertinimas jokių teisėtų lūkesčių muitinės pareigūnams negali sukurti (2011 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-677/2011).

IV.2.3. Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto taikymas tarnautojų karjeros santykiams

---

70. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – ir STT) pareigūnų atestaciją reglamentuoja Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 10 straipsnis. Šio straipsnio 8 dalis paveda Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriui patvirtinti nuostatus, reglamentuojančius Tarnybos pareigūnų vertinimo kriterijus, periodiškumą ir tvarką, o taip pat – atestacijos komisijos veiklą.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų atestacijos nuostatus Specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius patvirtino 2004 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 2-208. Jie neteko galios 2007 m. birželio 1 d., įsigaliojus Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų atestacijos nuostatams, patvirtintiems Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2007 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 2-112 (Žin., 2007, Nr. 50-1992). 2009 m. spalio 9 d. STT direktoriaus įsakymu Nr. 2-258 šių nuostatų pavadinimas pakeistas į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų atestacijos ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo nuostatus (toliau – ir STT pareigūnų atestacijos nuostatai).

IV.2.3.1. Atestacijos komisijos kompetencija, kai tiesioginis vadovas pareigūno veiklą įvertina „gerai“

(STTS 10 str. 3 d.)

71. Per apžvelgiamą laikotarpį buvo išnagrinėta norminė byla Nr. I⁴⁴⁴-9/2007, kurioje analizuotas klausimas, ar STT pareigūnų atestacijos nuostatų (STT direktoriaus 2004 m. gruodžio 8 d. įsakymo Nr. 2-208 redakcija) 20 punktas ta apimtimi, kuria nustatė, kad tuo atveju, jei tiesioginis vadovas pareigūno tarnybinę veiklą įvertina gerai, atestacijos lapas pateikiamas atestacijos komisijos pirmininkui tvirtinti, o atestacijos komisijos pirmininkui nesutikus su vertinimu, pareigūno veiklą vertina atestacijos komisija, taip pat minėtų nuostatų 22 punktas ta apimtimi, kuria nustatė, kad tuo atveju, jei pareigūnų veiklą vertina atestacijos komisijos pirmininkas, nepriklausomai nuo vertinimo, atestacijos lapai pateikiami atestacijos komisijai, kuri šiuos pareigūnus vertina komisijos posėdyje, neprieštarauja STTS 10 straipsnio 3 daliai. Pagal STTS 10 straipsnio 3 dalį, STT pareigūnų tarnybinę veiklą per kalendorinius metus vertina tiesioginis tarnybos pareigūno vadovas. Kiekvienų kalendorinių metų pabaigoje tiesioginis tarnybos pareigūno vadovas arba tarnybos pareigūną į pareigas priimančias asmuo ar jo įgaliotas asmuo tarnybos pareigūno tarnybinę veiklą įvertina labai gerai, gerai arba nepatenkinamai. Jei tarnybos pareigūno tarnybinė veikla įvertinama labai gerai arba nepatenkinamai, tarnybos pareigūną vertina atestacijos komisija dėl jo tolesnės veiklos.

Pareiškėjo skundo argumentai šioje byloje iš esmės buvo susiję su tuo, jog STTS 10 straipsnio 3 dalis nenumato galimybės tiesioginiam vadovui įvertinus pareigūno veiklą „gerai“, dar kartą vertinti ją atestacijos komisijos pirmininkui, o tuo atveju, jei tiesioginis vadovas kartu yra ir atestacijos komisijos pirmininkas – nenumato, kad pareigūno veikla papildomai būtų vertinama atestacijos komisijoje.

Vyriausiasis administracinis teismas nurodė, jog STTS 10 straipsnio 1 dalis įtvirtina specialų organą, skirtą pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimui, bei nustato jo sudarymo tvarką. Tuo tarpu STTS 10 straipsnio 2 dalis suteikia atestacijos komisijai bendro pobūdžio kompetenciją vertinti Tarnybos pareigūnų tarnybinės veiklos rezultatus ir kvalifikaciją. Pastaroji norma nenumato ir neriboja atvejų, nenumato būdų, kuriais atestacijos komisija galėtų vertinti Tarnybos pareigūnų tarnybinės veiklos rezultatus ir kvalifikaciją. STTS 10 straipsnio 8 dalis suteikia įgaliojimus STT direktoriui patvirtinti nuostatus, reglamentuojančius ne tik STT pareigūnų vertinimo kriterijus ir periodiškumą, bet ir vertinimo tvarką bei atestacijos komisijos veiklą. Suteikti įgaliojimai reglamentuoti atestacijos komisijos veiklą reiškia ir įgaliojimus detalizuoti šios komisijos kompetenciją, kurią leidžia aukštesnės galios teisės aktai (konkrečiu atveju – Specialiųjų tyrimų tarnybos statutas), pareigūnų tarnybinės veiklos atestacijos paskirtis bei viešojo administravimo principai. STTS 10 straipsnio 2 dalis neriboja atestacijos komisijos atliekamo STT pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo. Įgyvendindamas STTS 10 straipsnio 8 dalį, STT direktorius turi ribotą diskrecijos teisę nustatyti, kokiais atvejais pareigūnų atestacijoje dalyvaus atestacijos komisija. Specialiųjų tyrimų tarnybos statutui prieštarautų toks teisinis reguliavimas, kuriame atestacijos komisijai būtų suteikti įgaliojimai, kuriuos pagal STTS turėtų įgyvendinti kiti subjektai, arba teisinis reguliavimas, draudžiantis atestacijos komisijai įgyvendinti funkcijas, kurios jai tiesiogiai numatytos STTS. Šiuo atveju STTS nuostatos nenumato draudimo atestacijos komisijai vertinti tie-

sioginio vadovo gerai įvertintą pareigūną, o STTS 10 straipsnio 3 dalyje nėra pateiktas baigtinis sąrašas atvejų, kai pareigūno veiklą gali vertinti atestacijos komisija.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad STTS 10 straipsnio 2 ir 3 dalys nekonkuruoja tarpusavyje. STTS 10 straipsnio 2 dalis įtvirtina bendrą normą, suteikiančią įgaliojimus atestacijos komisijai vertinti STT pareigūnų veiklos rezultatus ir kvalifikaciją, o STTS 10 straipsnio 3 dalis pateikia privalomus atvejus, kai toks pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimas atestacijos komisijoje turi būti atliekamas. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog nuostatose detalizuojama atestacijos komisijos ir jos pirmininko kompetencija nepažeidžia atestuojamojo asmens teisių. Priešingai – STT pareigūnų atestacijos nuostatų 20, 22 punktų reglamentavimas leidžia išsamiai įvertinti atestuojamojo pareigūno tarnybinės veiklos rezultatus. Be to, pagal šių nuostatų 20 punktą, nesutikdamas su tiesioginio vadovo įvertinimu, atestacijos komisijos pirmininkas gali siūlyti atestacijos komisijai įvertinti pareigūną tiek labai gerai, tiek ir nepatenkinamai. Kartu atestacijos komisija gali priimti siūlymą tiek daugiau, tiek ir mažiau palankų atestuojamajam pareigūnui, taip pat ir patvirtinti pirminį tiesioginio vadovo įvertinimą. Taigi atestacijos komisija nėra saistoma nei tiesioginio vadovo, nei atestacijos komisijos pirmininko siūlymų. Būtent atestacijos komisija yra tas subjektas, turintis bendrąją kompetenciją, numatytą STTS 10 straipsnio 2 dalyje, vertinti atestuojamus pareigūnus, taip pat ir tikrinti tiesioginio vadovo išvados pagrįstumą. Toks teisinis reguliavimas sukuria sąlygas objektyviai ir išsamiai įvertinti atestuojamojo pareigūno veiklą ir jos rezultatus. Tiesioginio vadovo išvados patvirtinimas atestacijos komisijoje leidžia išvengti subjektyvių ar dėl kitų priežasčių nepagrįstų vertinimų ir užtikrinti vertinimo objektyvumą bei visapusiškumą (2007 m. kovo 7 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-9/2007, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 11, 2007, p. 65-76).

72. Šiuo klausimu, jau galiojant naujai patvirtintiems STT pareigūnų atestacijos nuostatams, buvo priimtas sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶³-246/2012. Šioje byloje pareiškėja (STT pareigūnė) ginčijo atsakovo (STT) direktoriaus įsakymą, kuriuo po atliktos atestacijos buvo nuspręsta perkelti pareiškėją į žemesnes pareigas.

Byloje nustatyta, kad atlikdamas kasmetinę pareiškėjos veiklos atestaciją už 2010 metus, tiesioginis pareiškėjos vadovas 2010 m. gruodžio 8 d. pareigūno atestacijos lape pareiškėjos tarnybinę veiklą, asmenines savybes ir kvalifikaciją įvertino „gerai“ (41 balu). Pareiškėja atestacijos lape nurodė, kad su juo nesutinka, nes turėtų būti įvertinta geriau. Be to, ji 2010 m. gruodžio 10 d. raštu „Dėl atestacijos lapuose nurodytų vertinimų“ kreipėsi į STT direktorių, nurodydama nesutikimo motyvus, pageidaujama vertinimą ir paprašė Atestacijos komisijos atsižvelgti į jos išsakytus argumentus dėl atestacijos lape pateikto tiesioginio vadovo vertinimo. Pareiškėjos raštas dėl nesutikimo su tiesioginio vadovo įvertinimu buvo svarstomas 2011 m. sausio 17 d.–2011 m. sausio 18 d. Atestacijos komisijos posėdyje. 2011 m. sausio 17 d. posėdžio metu Atestacijos komisija nutarė nepritarti pareiškėjos vadovo 2010 m. gruodžio 8 d. pateiktam jos veiklos įvertinimui. 2011 m. sausio 18 d. posėdyje pareiškėjos tiesioginis vadovas Atestacijos komisijai pateiktame rašte „Dėl N. Č. vertinimo“ pasisakė dėl pareiškėjos 2010 m. gruodžio 10 d. rašto, pagrindė savo argumentus dėl teigiamo pareiškėjos įvertinimo. Atestacijos komisija pareiškėjos kasmetinę veiklą įvertino nepatenkinamai ir pasiūlė STT direktoriui perkelti pareiškėją į žemesnes pareigas. STT direktorius ginčijamam įsakymu priėmė sprendimą pareiškėją perkelti į žemesnes pareigas.

Pažymėtina, kad pareiškėja apžvelgiamoje byloje, be kita ko, teigė, jog STTS (10 str.) nustato du atvejus, kai Atestacijos komisija gali vertinti tarnybos pareigūno tarnybinę veiklą: 1) kai tiesioginis tarnybos pareigūno vadovas veiklą įvertina labai gerai; 2) kai tiesioginis tarnybos pareigūno vadovas veiklą įvertina nepatenkinamai. Tuo tarpu STT direktorius STT pareigūnų atestacijos nuostatuose įtvirtino dar tris papildomus ir STTS nenumatytus atvejus, kai Atestacijos komisija gali vertinti pareigūno tarnybinę veiklą (vienas iš jų, kai tiesioginis vadovas įvertina pareigūno tarnybinę veiklą gerai ir atestuojamasis su šiuo vertinimu nesutinka). Pareiškėjos vertinimu, toks Atestacijos komisijos įgaliojimų išplėtimas prieštarauja imperatyvumo principui, todėl STT direktorius viršijo savo kompetencijos ribas.

Teisėjų kolegija apžvelgiamoje byloje su tokia pareiškėjos pozicija nesutiko. Vadovaudamasi norminėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-9/2007 išdėstytais argumentais, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog laikantis pozicijos, kad Atestacijos komisija negali svarstyti atestuojamo pareigūno nesutikimo su tiesioginio vadovo įvertinimu, būtų paneigta pareigūno teisė ginčyti tokį tiesioginio vadovo vertinimą. STTS 10 straipsnio 2 dalis būtų ir suteikia Atestacijos komisijai teisę vertinti tarnybos pareigūnų tarnybinės veiklos rezultatus ir kvalifikaciją. Aiškinant STTS 10 straipsnio nuostatas taip, kaip jas supranta pareiškėja, būtų nepagrįstai susiaurintos Atestacijos komisijos teisės vertinti tarnybos pareigūnų tarnybinės veiklos rezultatus (2012 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-246/2012).

IV.2.4. Diplomatinės tarnybos įstatymo taikymas tarnautojų karjeros santykiams

---

73. Diplomatų, kaip statutinių valstybės tarnautojų grupės, specifiškumas neleidžia jų statuso vertinti visiškai analogiškai kitoms valstybės tarnautojų kategorijoms ar net pačių statutinių valstybės tarnautojų grupėms, o lemia diferencijuoto nuo minėtų grupių reglamentavimo būtinumą, kurį įstatymų leidėjas ir įgyvendino priimdamas Diplomatinės tarnybos įstatymą. Pastebėtina, kad iš diplomatinių teisinių santykių kylantys ginčai administraciniuose teismuose yra itin reti. Per apžvelgiamą laikotarpį šioje srityje buvo išnagrinėtos tik kelios bylos *inter alia* susijusios su diplomatų perkėlimu į kitas pareigas, taikant vieną iš pagrindinių diplomatinei tarnybai būdingų rotacijos principą.

IV.2.4.1. Diplomato rotacijos taikymo sąlygos

(VTĮ 19 str., DTĮ 24, 25 str.)

74. Vienas pagrindinių diplomatinėje tarnyboje taikomų – rotacijos – principas atskleidžia diplomatinės tarnybos esmę – diplomatas nėra siejamas su konkrečia užsienio valstybe, kurioje atlieka terminuotą tarnybą, o tarnauja Lietuvos valstybei visą savo tarnybos laikotarpį *inter alia* yra lojalus tik Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai visą diplomatinės tarnybos laiką. Šį principą įgyvendina DTĮ 24 ir 25 straipsniai, kurie buvo išaiškinti toliau apžvelgiamose administracinėse bylose:

74.1. Administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1229/2010 buvo sprendžiamas klausimas dėl, įgyvendinant diplomatinėje tarnyboje taikomą rotacijos principą, pareiškėjos paskyrimo į trečiosios sekretorės pareigas Lietuvos Respublikos generaliniame konsulate Kaliningrade teisėtumo. Pareiškėja ginčijo atsakovo užsienio reikalų ministro 2009 m.

balandžio 23 d. įsakymą Nr. D-30 „Dėl M. V. perkėlimo darbui užsienyje“.

Minėtoje byloje aktualiu laikotarpiu galiojusi DTĮ 24 straipsnio 1 dalis (1998 m. gruodžio 29 d. įstatymo Nr. VIII-1012 redakcija) nustatė, jog diplomatų darbui taikomas rotacijos principas: priimtas į Lietuvos Respublikos diplomatinę tarnybą diplomatas Užsienio reikalų ministerijoje paprastai dirba 3 metus (į šį laikotarpį įskaičiuojamas parengiamasis laikotarpis); vėliau diplomatas paprastai 3 metams užsienio reikalų ministro įsakymu paskiriamas dirbti į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą, iš kurios užsienio reikalų ministro įsakymu gražintas į Užsienio reikalų ministeriją (ar paskirtas dirbti į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą kitoje užsienio valstybėje) joje vėl paprastai dirba 3 metus iki kito paskyrimo. DTĮ 25 straipsnio 3 dalis (1998 m. gruodžio 29 d. įstatymo Nr. VIII-1012 redakcija) numatė, jog paskyrimas dirbti Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje ar gražinimas į darbą Užsienio reikalų ministerijoje įforminamas užsienio reikalų ministro įsakymu.

Sistemiškai išanalizavusi šias nuostatas, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia nurodė, jog laikant Diplomatinės tarnybos įstatymą specialiuoju įstatymu Valstybės tarnybos įstatymo atžvilgiu ir atsižvelgiant į diplomatų išskirtinumą kitų valstybės tarnautojų atžvilgiu, pirmiausia turi būti vadovaujama Diplomatinės tarnybos įstatyme įtvirtintomis diplomatų rotacijos principo taikymo nuostatomis ir vertinamos jų taikymo sąlygos. Tik nustatčius, kad atitinkamo su diplomatų statusu susijusio klausimo Diplomatinės tarnybos įstatymas nereglamentuoja, būtų galima analizuoti atitinkamas Valstybės tarnybos įstatymo normas.

Teisėjų kolegijos vertinimu, DTĮ 25 straipsnis reguliuoja ne tik diplomato perkėlimą į pareigas Užsienio reikalų ministerijoje, bet ir paskyrimą dirbti diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje. Iš to išplaukia, kad įstatymų leidėjui Diplomatinės tarnybos įstatyme *expressis verbis* nenumatė būtinybės gauti diplomato sutikimo jį perkeltiant į diplomatinės atstovybes ar konsulines įstaigas, specialus Diplomatinės tarnybos įstatymas šiuos santykius sureguliuoja taip, kad besąlygiškai nereikalauja diplomato sutikimo prieš užsienio reikalų ministrui priimant įsakymą dėl jo paskyrimo dirbti Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje. Teisėjų kolegija pastebėjo, kad asmens sutikimo būtinumas galėtų užkirsti kelią taikyti rotacijos principą, kadangi tuomet susiklostytų situacija, jog skiriamas asmuo apskritai galėtų atsisakyti vykti į užsienio valstybę, pats nurodytų ir išsirinktų pareigas, į kurias jis būtų paskiriamas. Tokia situacija diplomatinėje tarnyboje teisiniu požiūriu būtų netoleruotina. Kita vertus, valstybės tarnautojams negali būti duodami neteisėti pavedimai ar nurodymai, valstybės tarnautojai negali tokių pavedimų ar nurodymų vykdyti, ar būti kitaip verčiami jiems paklusti.

Diplomatinės tarnybos įstatymas neišskiria jokių kriterijų, į kuriuos atsižvelgdamas užsienio reikalų ministras asmenį paskiria į tam tikrą konsulinę įstaigą ar diplomatinę atstovybę. Todėl užsienio reikalų ministras turi santykinai plačią diskreciją, kuri, vadovaujantis Diplomatinės tarnybos įstatymu, nėra suteikta jokiam kitam valdžios subjektui – užsienio reikalų ministras yra asmeniškai atsakingas už diplomatinio korpuso formavimą. Iš kitos pusės, užsienio reikalų ministras yra valstybės pareigūnas, saistomas, be kita ko, bendrųjų teisės (draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą ir kt.) bei gero administravimo principų (objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, asmens dalyvavimo priimant atitinkamus sprendimus, skaidrumo ir kt.). Taigi,

kaip minėta, užsienio reikalų ministro diskrecijos laisvė nėra absoliuti. Apskritai kiekvienas valdžios institucijos sprendimas turi būti tinkamai motyvuojamas, grindžiamas nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir teisės normomis. Šie teisiniai imperatyvai saisto ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrą, kartu užtikrindami ir aiškų, skaidrų bei pagrįstą rotacijos principo įgyvendinimą (2010 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶ – 1229/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010 m., p. 415-438).

74.2. Kaip minėta ankstesniame papunktyje, diplomata perkelti į diplomatinės atstovybes ar konsulines įstaigas, specialus Diplomatines tarnybos įstatymas šiuos santykius sureguliuoja taip, kad besąlygiškai nereikalauja diplomato sutikimo prieš užsienio reikalų ministrui priimant įsakymą dėl jo paskyrimo dirbti Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje. Pastebėtina, kad ši taisyklė nėra taikoma tuomet, kai diplomatas yra perkeliamas į užsienio reikalų ministeriją. Šiuo aspektu paminėtina administracinė byla Nr. A⁷-433/2005, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl diplomato laikino perkėlimo, esant tarnybiniam būtinumui, taip pat diplomato rotacijos principo taikymo sąlygų, perkelti pareiškėją į Užsienio reikalų ministeriją.

Byloje nustatyta, jog pareiškėjas iš Lietuvos Respublikos ambasados vienoje iš valstybių patarėjo pareigų laikinai perkeltas darbui į Užsienio reikalų ministeriją dėl tarnybinės būtinybės (VTĮ 18 str. 2 d.). Išnykus šiam pagrindui, tęsta jo rotacija pagal DTĮ 24 ir 25 straipsniuose įtvirtintas taisykles – pareiškėjas perkeltas į Užsienio reikalų ministerijos Konsulinio departamento Konsulinės informacijos ir analizės skyriaus patarėjo pareigas. Pareiškėjas ginčijo tarnybinio būtinumo pasibaigimą, o taip pat nurodė esminius diplomatų rotacijai taikytinų taisyklių pažeidimus.

74.2.1. *Diplomato perkėlimas dėl tarnybinio būtinumo.* Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad tarnybinės būtinybės atsiradimo ir pasibaigimo fakto konstatavimas yra darbdavio, šiuo atveju – užsienio reikalų ministro diskrecija, suponuota atsakomybės už ministerijai pavestų funkcijų tinkamą įgyvendinimą, todėl valstybės tarnautojas, dėl tarnybinio būtinumo laikinai vykdęs jam nustatytas pareigas, neturi teisinių pagrindų perkėlimo pasibaigimą ginčyti, įrodinėdamas išlikusią tarnybinę būtinybę. Ginčo ribos dėl laikino perkėlimo, esant tarnybiniam būtinumui, pasibaigimo apibrėžiamos procedūrų, užtikrinančių diplomato teises, ir tokiam valstybės tarnautojui nustatytų garantijų taikymo teisėtumo vertinimu.

74.2.2. *Rotacijos principo taikymas, perkelti diplomata į Užsienio reikalų ministeriją.* Dėl diplomato rotacijos taisyklių taikymo kolegija nurodė, kad pagal Diplomatines tarnybos įstatymo 25 straipsnio 1 dalį diplomatas, išdirbęs Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje šio įstatymo 24 straipsnyje nustatytą laikotarpį, jo sutikimu paskiriamas Užsienio reikalų ministerijoje pareigoms, kurios pagal darbo užmokesčio lygį yra ne žemesnės už tas, kurias jis ėjo iki išvykdamas dirbti į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą, jei užsienio reikalų ministras Atestacijos komisijos teikimu nenusprendžia kitaip. Jeigu toks sutikimas negautas, perkėlimas negalimas ir yra teisinis pagrindas pradėti diplomato tarnybos sutarties nutraukimo, remiantis Diplomatines tarnybos įstatymo 58 straipsnio 3 dalimi, procedūras. Šioje byloje nustatyta, jog susipažindamas su ministro įsakymu dėl jo perkėlimo dirbti į ministeriją vykdančią rotaciją, pareiškėjas jame įrašė „Nesutinku“, tačiau dirbti pareigose, į kurias buvo perkeltas, pradėjo suprasdamas galimas teises pasekmes, numatytas

Diplomatinės tarnybos įstatymo 58 straipsnio 3 dalyje. Tokia faktinė situacija kolegijos kvalifikuota kaip tarnautojo perkėlimas į pareigas Užsienio reikalų ministerijoje be jo sutikimo, t. y. perkėlimas pažeidžiant Diplomatinės tarnybos įstatymo 25 straipsnio 1 dalyje numatytus reikalavimus. Pažymėtina ir tai, jog Atestacijos komisijos nuostatuose, patvirtintuose užsienio reikalų ministro 2003 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 106 (su pakeitimais, priimtais 2003 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 210 ir 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-48), numatytos garantijos rotuojamiems diplomatom: jei jiems siūlomos kitos pareigos nei jie nurodė pateiktoje paskyrimo pageidavimo anketoje, tik diplomatai nesutikęs su dviem siūlymais užimti pareigas ministerijos padalinuose, Komisija savo nuožūra rekomenduoja ministrui skirti diplomatai į kitas pareigas ministerijoje (40 p.). Tokios garantijos pareiškėjui nebuvo suteiktos, todėl konstatuotas jo teisių pažeidimas ir taikyti atitinkami jo teisių gynimo būdai (2005 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-433/2005, *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006, p. 297-298).

IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos

(ABTĮ 33 str. 1 d., VTĮ 4 str. 2 d., 19 str., DK 297 str. 1 d.)

75. ABTĮ 33 straipsnio 1 dalies terminai skundui paduoti taikytini tais atvejais, kai specialus įstatymas nenustato kitaip. DTĮ nenustato termino kreiptis į teismą ginčijant perkėlimą rotacijos pagrindais (DTĮ 24 str. 1 d.) į pareigas Užsienio reikalų ministerijoje (DTĮ 25 str. 1 d.). VTĮ 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad statutiniams valstybės tarnautojams, kuriais pagal VTĮ 2 straipsnio 6 dalį yra ir diplomatinės tarnybos sutarčių pagrindu dirbantys valstybės tarnautojai, Valstybės tarnybos įstatymo 3¹ straipsnis, 9 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 4 dalis, 15 straipsnis, 16 straipsnio 4 ir 6 dalys, 16¹ straipsnis, 17 straipsnis, 18¹ straipsnis, 19 straipsnis, 28 straipsnis, 29 straipsnio 2, 5 ir 6 dalys, 30 straipsnis, 31 straipsnis, 31¹ straipsnis, 32 straipsnis, 33 straipsnis, 38¹ straipsnis, 39 straipsnio 1 dalis, 43 straipsnio 5 dalies 9 punktą, 44 straipsnio 1 dalies 19 ir 20 punktai ir šio Įstatymo VI skyrius taikomi be išlygų. Kitos Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos statutiniams valstybės tarnautojams taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja jų statutai ar Diplomatinės tarnybos įstatymas. Darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas (VTĮ 5 str.). Valstybės tarnybos įstatyme, taip pat ir jo 19 straipsnyje, reglamentuojančiame karjeros valstybės tarnautojų, dirbančių Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse, konsulinėse įstaigose ir atstovybėse prie tarptautinių organizacijų perkėlimą į kitas pareigas, nenustatyti terminai kreiptis į teismą ginčijant perkėlimą rotacijos pagrindais, todėl taikytinas Darbo kodeksas. Šio kodekso 297 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad darbuotojas, nesutikdamas su darbo sąlygų pakeitimu, per vieną mėnesį nuo atitinkamo dokumento gavimo dienos turi teisę kreiptis į teismą⁶⁶. Diplomatinės tarnybos sutarčių

66 Pastebėtina, kad įsigaliojus 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos darbo kodekso 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo įstatymui (Žin., 2012, Nr. 80-4138), DK 297 straipsnį pakeitė DK 300 straipsnis, kurio 1 dalis įtvirtina: „Jeigu darbuotojas nesutinka su nušalinimu nuo darbo darbdavio iniciatyva, atleidimu iš darbo, per vieną mėnesį nuo atitinkamo nurodymo (dokumento) gavimo dienos jis turi teisę kreiptis į teismą. <...>.“

pagrindu dirbančių valstybės tarnautojų perkėlimo dėl vykdomos rotacijos iš Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės į pareigas Užsienio reikalų ministerijoje atveju keičiamos darbo funkcijos, todėl toks perkėlimas yra darbo sąlygų pakeitimas. Atsižvelgiant į tai, taikytinas DK 297 straipsnio 1 dalyje numatytas terminas kreiptis į teismą dėl perkėlimo ginčijimo (2005 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-433/2005, *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006, p. 297-298).

IV.2.4.3. Rotacijos principo nesilaikymas

(DTĮ 58 str. 3 d.)

76. Pažymėtina, kad DTĮ 58 straipsnio 3 dalis įtvirtina, jog diplomato tarnybos sutartis gali būti nutraukta, jei diplomatas nesilaiko šio įstatymo 24 straipsnyje numatytų diplomatų rotacijos sąlygų, tai yra atsisako paklusti užsienio reikalų ministro įsakymui dėl paskyrimo dirbti Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje ar grąžinimo į darbą Užsienio reikalų ministerijoje.

77. Šios nuostatos taikymo aspektu paminėtina administracinė byla Nr. A⁷⁵⁶-1268/2010, kurioje iš esmės buvo vertinamas pareiškėjos (diplomatės) atleidimo teisėtumas, jai atsisakius dirbti generaliniame konsulate. Vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje pažymėjo, kad DTĮ 58 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtintas savarankiškas diplomato tarnybos sutarties nutraukimo pagrindas, kurio egzistavimui būtinos šios sąlygos: 1) teisėtas ir pagrįstas Užsienio reikalų ministro įsakymas dėl paskyrimo dirbti diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje ir 2) diplomato atsisakymas paklusti šiam įsakymui, tai yra nesilaikymas Diplomatinės tarnybos įstatyme numatytų diplomatų rotacijos principų. Teisėjų kolegija, nustačiusi, kad užsienio reikalų ministro įsakymas dėl paskyrimo dirbti diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje buvo teisėtas, dėl antrosios sąlygos taikymo pažymėjo, kad nutraukiant diplomato tarnybos sutartį DTĮ 58 straipsnio 3 dalies pagrindu, užsienio reikalų ministro teisės yra apribotos – nutraukimas galimas tik diplomato atsisakymo vykdyti užsienio reikalų ministro įsakymą atveju. Kitos atskiros aplinkybės (pvz., diplomatės atsisakymas mokytis rusų kalbą) šiuo atveju pačios savaime negali būti pagrindas nutraukti diplomato tarnybos sutartį. Kita vertus, jos gali būti svarbios sprendžiant klausimą, ar ministro įsakymą buvo atsisakyta vykdyti. Antra, diplomato atsisakymas vykdyti Užsienio reikalų ministro įsakymą turi būti akivaizdus ir aiškus (2010 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1268/2010).

V. Valstybės tarnautojo darbo užmokestis

---

1. Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalis įtvirtina kiekvieno piliečio teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą. Ši teisė garantuojama ne tik darbo, bet ir valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d., 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimuose, aiškindamas Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalį būtent valstybės tarnybos teisinių santykių kontekste, yra pažymėjęs, kad kiekvieno piliečio teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra daugelio kitų konstitucinių teisių įgyvendinimo prielaida *in-*

---

ter alia viena svarbiausių Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės įgyvendinimo prielaidų. Asmeniui, kuris atliko pavestą darbą, pagal Konstituciją atsiranda teisė reikalauti, kad jam būtų sumokėtas visas pagal teisės aktus priklausantis darbo užmokestis (atlyginimas), taip pat – kad jis būtų sumokėtas nustatytu laiku. Ši asmens teisė yra garantuojama, saugoma ir ginama kaip nuosavybės teisė. Pagal Konstituciją negali būti tokios teisinės situacijos, kad valstybės tarnautojui, kuris atliko pavestą darbą, už šį darbą nebūtų mokama, būtų mokama ne nustatytu laiku arba mokama mažiau negu priklauso pagal įstatymus ir jais remiantis išleistus kitus teisės aktus. Teisingo apmokėjimo už darbą principas taip pat nustatytas tarptautiniu lygiu (pvz., Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 7 str., Europos socialinės chartijos 4 str., Tarptautinės darbo organizacijos konvencijose). Lietuvos Respublikoje konstitucinę piliečio teisę gauti teisingą apmokėjimą už darbą valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose įgyvendina Valstybės tarnybos įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir Valstybės tarnybos įstatymo VI skyrius („Darbo užmokestis“). Valstybės tarnybos įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punktu įstatymų leidėjas įtvirtino imperatyvą, jog valstybės tarnautojas turi teisę gauti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytą darbo užmokestį. Valstybės tarnautojo gaunamas darbo užmokestis yra svarbus kitų valstybės tarnautojui suteikiamų garantijų pagrindas, pavyzdžiui, jis aktualus išmokant išeitines išmokas ar kompensacijas (žr. VTĮ 41 str.).

2. Pastebėtina, kad ginčai dėl valstybės tarnautojui neišmokėto darbo užmokesčio (atlyginimo) per apžvelgiamą laikotarpį sudarė didžiąją dalį visų Vyriausiąjame administraciniame teisme išnagrinėtų tarnybinių ginčų. Tai, be kita ko, suponavo Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas, kuriame valstybės tarnautojų darbo užmokesčio ribojimas buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (plačiau šiuo aspektu žr. *šio apibendrinimo V.5. skyrių „Konstitucijai prieštaraujantis darbo užmokesčio ribojimas“*).

3. Ginčų dėl darbo užmokesčio kontekste primintina, kad vadovaujantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, ginčai dėl valstybės tarnautojų teisių *inter alia* ginčai, susiję su darbo užmokesčiu, pašalpomis ar panašiomis teisėmis, patenka į 6 straipsnio 1 dalies⁶⁷ taikymo sritį. Pagal EŽTT požiūrį, pirmą kartą išdėstyta byloje *Vilho Eskelinen prieš Suomiją*⁶⁸, tam, kad ginčai dėl valstybės tarnautojų nepatektų į Konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį, turi būti išpildytos dvi sąlygos: pirma, valstybė iš savo nacionalinės teisės turi būti aiškiai pašalinusi valstybės tarnautojo teisę kreiptis į teismą, ir, antra, pašalinimas turi būti pagrįstas objektyviomis priežastimis – valstybės interesais (žr. 2007 m. balandžio 19 d. EŽTT sprendimą byloje *Vilho Eskelinen prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 63235/00, 62 par.) (šiuo aspektu žr. *apibendrinimo I skyriaus „Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas“ 8.1. punktą*).

67 Pagal šią dalį, kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teismo sprendimas paskelbiamas viešai, tačiau demokratinėje visuomenėje moralės, viešos tvarkos ar valstybės saugumo interesais spaudos atstovams ar visuomenei gali būti neleidžiama dalyvauti per visą procesą ar jo dalį, kai tai reikalinga dėl nepilnamečių ar bylos šalių privataus gyvenimo apsaugos, arba tiek, kiek, teismo nuomone, yra būtina dėl ypatingų aplinkybių, dėl kurių viešumas pakenktų teisingumo interesams.

68 Šia byla EŽTT iš esmės vysto savo poziciją, išdėstyta byloje *Pellegrin prieš Prancūziją*, kurioje EŽTT pabrėžė, jog ginčams dėl pensijų taikomas Konvencijos 6 straipsnis, nes tarnautojai, išeidami į pensiją, nebėra susiję su valdžios institucijomis jokiais ryšiais, todėl jų padėtis prilygsta darbuotojams, kurių darbo klausimus reglamentuoja privatinė teisė.

4. Kaip minėta, valstybės tarnautojai yra ypatinga grupė, kurios specifika lemia valstybės tarnybos paskirtis ir visuomeninis reikšmingumas. Iš to išplaukia, jog valstybės tarnautojo teisių ir pareigų, taip pat jam suteikiamų garantijų įgyvendinimas turi reikšmingų ypatybių. Ne išimtis ir valstybės tarnautojo teisė gauti teisingą atlyginimą už darbą. Pažymėtina, kad valstybės tarnautojų darbo užmokestis nėra valstybės tarnautojo ir įstaigos, kurioje jis dirba, vadovo susitarimo dalykas. Nei Valstybės tarnybos įstatyme, nei kituose teisės aktuose nesuteikiama teisės institucijos (įstaigos) vadovui priimti vidaus administravimo aktus ir susitarimo su valstybės tarnautoju pagrindu mažinti valstybės tarnautojui teisės aktuose nustatytą darbo užmokestį (šiais aspektais žr. 2008 m. vasario 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A²⁴⁸-225/2008, taip pat 2005 m. gruodžio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2006, p. 316-329). Valstybės tarnautojo darbo užmokestis yra griežtai reglamentuojamas įstatymo. Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio struktūra, jos elementų sandara ir mokėjimo pagrindai yra nustatyti Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriuje (23-26¹ str.). Vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, statutiniams valstybės tarnautojams šio Įstatymo nustatyta darbo apmokėjimo tvarka taikoma be išlygų. Pažymėtina ir tai, jog nagrinėjant ginčus dėl valstybės tarnautojų darbo užmokesčio, remiantis Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsniu, subsidiariai taikomi darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai.

5. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 1 dalį (2008 m. gruodžio 9 d. įstatymo Nr. XI-53 redakcija), valstybės tarnautojo darbo užmokestį sudaro tokios sudedamosios dalys (elementai): 1) pareiginė alga; 2) priedai; 3) priemokos; 4) apmokėjimas už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą⁶⁹.

V.1. Valstybės tarnautojo pareiginė alga ir jam mokamas priedas

---

(VTĮ 25 str., 1 priedas)

6. Valstybės tarnautojo pareiginė alga ir jam mokamas priedas yra valstybės tarnautojo darbo užmokesčio sudedamosios dalys. Valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnis įtvirtina, kad pareiginė alga nustatoma pagal pareigybės kategoriją ir yra vienoda visoms tos pačios kategorijos pareigybėms (1 d.). Pareiginės algos dydis apskaičiuojamas taikant pareiginės algos koeficientą. Kiekvienos kategorijos pareigybėms taikomą koeficientą nustato VTĮ 1 priedas „Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų pareigybių kategorijos ir pareiginių algų koeficientai“. Pareiginės algos koeficiento vienetas yra valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinis dydis⁷⁰. Ateinančių finansinių metų bazinis

---

69 Pažymėtina, kad apmokėjimas už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą kaip atskira sudėtinė valstybės tarnautojo darbo užmokesčio dalis buvo išskirta priėmus 2008 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 4, 10, 16, 16(1), 17, 23, 26, 37, 41, 42 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 26 (1), 43 (1) straipsniais ir 3 priedo II skyriaus pakeitimo įstatymą. Iki šio teisės akto priėmimo toks apmokėjimas buvo priskirtas priemokoms.

70 Pažymėtina, kad iki 2007 m. sausio 1 d. pareiginės algos apskaičiavimui buvo taikomas minimalios mėnesinės algos dydis, ir tik priėmus 2006 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo ir Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo pakeitimo įstatymą Nr. X-789 (Žin., 2006, Nr. 87-3400) minimalios mėnesinės algos sąvoką pakeitė pareiginės algos bazinio dydžio sąvoka.

dydis, atsižvelgiant į praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją (skaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą) ir kitų vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydžiu bei kitimui poveikį turinčių veiksnių įtaką, nustatomas nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje. Nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje sulygtą bazinį dydį tvirtina Lietuvos Respublikos Seimas iki Seimo pavasario sesijos pabaigos. Tvirtinamas naujas bazinis dydis negali būti mažesnis už esamą bazinį dydį, išskyrus atvejus, kai iš esmės pablogėja valstybės ekonominė ir finansinė būklė. Pareiginės algos dydis apskaičiuojamas atitinkamą pareiginės algos koeficientą dauginant iš bazinio dydžio. Pareiginė alga apvalinama taip, kad paskutinis skaitmuo būtų 0 arba 5 (2 d.).

Pareiginė alga yra pagrindinė ir svarbiausioji valstybės tarnautojo darbo užmokesčio dalis, nes nuo jos dydžio priklauso ir kiti priedų bei priemokų dydžiai. Be to, pareiginė alga, kaip fiksuotas pinigų kiekis, turi įtakos ne tik kitų valstybės tarnautojo darbo užmokesčio elementų dydžiams, bet ir kitoms valstybės tarnautojui mokamoms išmokoms, pavyzdžiui, išieitinėms išmokoms ir kompensacijoms, kasmetinių atostogų apmokėjimui ir pan. (VTĮ 39 str. 1 d., 41 str.).

7. Kaip minėta, nuo pareiginės algos dydžio priklauso valstybės tarnautojui mokamo priedo dydis. Valstybės tarnautojams mokami šie priedai: 1) už tarnybos Lietuvos valstybei stažą (toliau – ir tarnybos stažas); 2) už kvalifikacinę klasę arba kvalifikacinę kategoriją; 3) už laipsnį arba tarnybinį rangą; 4) už diplomatinį rangą; 5) pareiginės algos dydžio vienkartinis priedas (VTĮ 25 str. 1 d. (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija).

7.1. Valstybės tarnautojams priedą už tarnybos stažą sudaro 3 procentai pareiginės algos už kiekvienus trejus tarnybos Lietuvos valstybei metus. Šio priedo suma negali viršyti 30 procentų pareiginės algos (VTĮ 25 str. 2 d.). Atsižvelgiant į tai, šio priedo skaičiavimui yra reikšminga tai, kada sueina pirmi treji (po to – kiekvieni kiti treji) tarnybos stažo Lietuvos valstybei metai pagal Valstybės tarnybos įstatymo 42 straipsnyje nustatytas šio stažo skaičiavimo taisykles. Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą valstybės tarnautojams turėtų būti mokamas nustatyta tvarka nuo kitos dienos, kai sueina pirmi treji tarnybos Lietuvos valstybei metai (2009 m. lapkričio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1253/2009). Tarnybos stažo apskaičiavimas reglamentuojamas Valstybės tarnybos įstatymo 42 straipsnyje.

7.2. Priedas už kvalifikacinę klasę yra trijų dydžių – priklausomai nuo turimo kvalifikacinės klasės. Už trečią kvalifikacinę klasę priedas sudaro 10 procentų pareiginės algos, už antrą kvalifikacinę klasę – 20 procentų pareiginės algos, už pirmą kvalifikacinę klasę – 30 procentų pareiginės algos (VTĮ 25 str. 3 d. (2009 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XI-363 redakcija).

7.3. Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 36 straipsnio 5 dalimi, pareigūnams nustatomi tokie pareiginės algos priedai už kvalifikacines kategorijas: 1) už 3-iąją – 10 procentų pareiginės algos; 2) už 2-ąją – 20 procentų pareiginės algos; 3) už 1-ąją – 30 procentų pareiginės algos.

7.4. Vidaus tarnybos statuto 35 straipsnis numato, kad pareigūnams nustatomi tokie pareiginės algos priedų už turimus laipsnius, nustatytus šio Statuto 13 straipsnyje, apskaičiavimo pagal pareiginės algos bazinį dydį (toliau – bazinis dydis) koeficientai: 1) grandinis, jaunesnysis policininkas – 0,1 bazinio dydžio; 2) jaunesnysis puskarininkis, policininkas – 0,15 bazinio dydžio; 3) puskarininkis, vyresnysis policininkas – 0,2 bazinio dydžio; 4) vyresnysis puskarininkis, viršila – 0,3 bazinio dydžio; 5) leitenantas,

inspektorius – 0,4 bazinio dydžio; 6) vyresnysis leitenantas, vyresnysis inspektorius – 0,5 bazinio dydžio; 7) kapitonas, komisaras inspektorius – 0,6 bazinio dydžio; 8) majoras, komisaras – 0,7 bazinio dydžio; 9) pulkininkas leitenantas, vyresnysis komisaras – 0,8 bazinio dydžio; 10) pulkininkas, vyriausiasis komisaras – 0,9 bazinio dydžio; 11) generalas, generalinis komisaras – 1 bazinio dydžio.

7.5. Kaip nurodoma Diplomatines tarnybos įstatymo 57 straipsnyje (2006 m. liepos 19 d. įstatymo Nr. X-794 redakcija), diplomatui už diplomatinę rangą prie pareiginės algos, kurią jis gauna atlikdamas diplomatinę tarnybą, yra mokamas priedas pagal 5 priedėlyje „Priedas už diplomatinę rangą“ pateiktą koeficientą. Priedo už diplomatinę rangą koeficiento vieneto vertė litais lygi pareiginės algos baziniam dydžiui.

8. Atkreiptinas dėmesys, jog 2009 metais buvo keičiamas Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnis ir šio įstatymo 1 priedas. Pagal iki 2009 m. balandžio 30 d. galiojusį Valstybės tarnybos įstatymo 1 priedą (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija), buvo nustatyti tokie Lietuvos Respublikos valstybės tarnautojų pareigybių kategorijos ir pareiginių algų koeficientai baziniais dydžiais: 1 kategorija – 3,0, 2 kategorija – 3,2, 3 kategorija – 3,4, 4 kategorija – 3,6, 5 kategorija – 3,8, 6 kategorija – 4,0, 7 kategorija – 4,2, 8 kategorija – 4,4, 9 kategorija – 4,6, 10 kategorija – 4,8, 11 kategorija – 5,2, 12 kategorija – 5,7, 13 kategorija – 6,3, 14 kategorija – 7,0, 15 kategorija – 7,8, 16 kategorija – 8,7, 17 kategorija – 9,7, 18 kategorija – 10,8, 19 kategorija – 11,9, 20 kategorija – 13,0.

2009 m. balandžio 23 d. Valstybės tarnybos įstatymo 1 priedo pakeitimo įstatymo (2009 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. XI-227 redakcija; Žin., 2009, Nr. 49-1937) 1 straipsniu, įsigaliojusiu nuo 2009 m. gegužės 1 d., Valstybės tarnybos įstatymo 1 priedas pakeistas, sumažinant pareiginių algų koeficientus 15-20 kategorijos valstybės tarnautojams⁷¹.

2009 m. liepos 17 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio ir 1 priedo pakeitimo įstatymo (Nr. XI-363; Žin., 2009, Nr. 91-3918) 1 straipsniu taip pat buvo sumažinti priedai už kvalifikacines klases: už trečią kvalifikacinę klasę nustatytas 10 procentų pareiginės algos priedas (vietoj buvusių 15 proc.), už antrą kvalifikacinę klasę – 20 procentų pareiginės algos (vietoj 30 proc.), už pirmą kvalifikacinę klasę – 30 procentų pareiginės algos (vietoj 50 proc). Numatyta, kad toks teisinis reguliavimas įsigalioja nuo 2009 m. rugpjūčio 1 d. (šio įstatymo 4 str. 1-2 d., 2 str.). Be to, šiuo įstatymu dar kartą buvo pakeistas Valstybės tarnybos įstatymo 1 priedas, sumažinant valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientus 11-20 kategorijos valstybės tarnautojams⁷².

8.1. Dėl šių pakeitimų konstitucingumo Vyriausiasis administracinis teismas ir Vilniaus apygardos administracinis teismas yra pateikęs prašymus Konstituciniam Teismui.

8.1.1. Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-

71 15 kategorijos valstybės tarnautojams pareiginės algos koeficientai sumažinti nuo 7,8 iki 7,6, 16 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 8,7 iki 8,4, 17 kategorijos valstybės tarnautojams nuo 9,7 iki 9,1, 18 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 10,8 iki 9,9, 19 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 11,9 iki 10,7, 20 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 13,0 iki 11,4.

72 11 kategorijos valstybės tarnautojams pareiginės algos koeficientas sumažintas nuo 5,2 iki 5,17, 12 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 5,7 iki 5,64, 13 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 6,3 iki 6,2, 14 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 7,0 iki 6,86, 15 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 7,6 iki 7,41, 16 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 8,4 iki 8,1, 17 kategorijos valstybės tarnautojams nuo 9,1 iki 8,69, 18 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 9,9 iki 9,35, 19 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 10,7 iki 10,20 kategorijos valstybės tarnautojams - nuo 11,4 iki 10,54. Šio įstatymo 4 str. 3 d. nustatyta, kad toks reguliavimas įsigalioja 2009 m. rugpjūčio 1 d.

2532/2012, nagrinėdamas skundą dėl neišmokėtos valstybės tarnautojo darbo užmokesčio dalies, kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prašydamas ištirti, ar VTĮ 25 straipsnio 3 dalis (2009 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XI-363 redakcija), šio įstatymo 1 priedas (2009 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XI-363 redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Vyriausiojo administracinio teismo vertinimu, ginčijamoje Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio 3 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu sumažintas valstybės tarnautojų, turinčių tam tikrą kvalifikacinę klasę, darbo užmokestis, nors kvalifikacinės klasės neturinčių valstybės tarnautojų darbo užmokestis atitinkamu dydžiu nebuvo mažinamas. Be to, kvalifikacines klases turinčių valstybės tarnautojų priedai už atitinkamą kvalifikacinę klasę buvo sumažinti ne tuo pačiu procentiniu dydžiu. Vyriausiasis administracinis teismas taip pat nurodė, kad įstatymų leidėjas, nauja redakcija išdėstydamas VTĮ 1 priedą, sumažino 11-20 valstybės tarnautojų pareigybių kategorijų pareiginių algų koeficientus, nors 1-10 valstybės tarnautojų kategorijų pareiginių algų koeficientai nebuvo keičiami. Teismas pažymėjo ir tai, kad skirtingų valstybės tarnautojų kategorijų pareiginių algų koeficientai buvo sumažinti ne tuo pačiu procentiniu dydžiu. Taigi, Vyriausiojo administracinio teismo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu valstybės tarnautojų darbo užmokestis dėl sunkios ekonominės, finansinės padėties buvo sumažintas tik tam tikroms valstybės tarnautojų kategorijoms, jis buvo sumažintas nevienodai, neišlaikant iki sunkios finansinės, ekonominės padėties buvusių skirtingų kategorijų valstybės tarnautojų atlyginimų dydžių proporcijų. Ginčijamoje VTĮ 25 straipsnio 3 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu valstybės tarnautojų atlyginimas buvo mažinamas atsižvelgiant ne į visą gaunamą darbo užmokestį, bet tik į atskiras valstybės tarnautojo darbo užmokesčio sudedamąsias dalis – buvo mažinamas tik turinčių kvalifikacinę klasę valstybės tarnautojų darbo užmokestis.

8.1.2. Su šiuo aspektu susijusį prašymą Konstituciniam Teismui 2010 m. lapkričio 15 d. taip pat yra pateikęs Vilniaus apygardos administracinio teismas⁷³. Teismas prašo išnagrinėti, ar VTĮ 25 straipsnio ir 1 priedo pakeitimo įstatymas (2009 m. liepos 17 d. redakcija) kartu su VTĮ 1 priedo pakeitimo įstatymu (2009 m. balandžio 23 d. redakcija) bei Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymu (2009 m. liepos 17 d. redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatytas skirtingas valstybės tarnautojų atlyginimų mažinimo mastas, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

V.1.1. Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą

(VTĮ 25 str. 1 d. 1 p., 42 str.)

9. Į valstybės tarnybos Lietuvos valstybei stažą įskaičiuojamus laikotarpius reglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymo 42 straipsnio 1 dalis. Atsižvelgiant į tarnybos Lietuvos valstybei stažą, nustatomas VTĮ 25 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyto priedo dydis ir VTĮ 36 straipsnio 2 dalyje nurodytų kasmetinių papildomų atostogų trukmė. Tarnybos Lietuvos valstybei stažo apskaičiavimo tvarką nustato Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 910 (Žin., 2002, Nr. 60-2471; toliau – ir Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklės). Pastebėtina, kad šio akto antraštė iki Lietuvos

---

73 Prašymo Nr. 138/2010.

Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 12 d. nutarimo Nr. 570 redakcijos išgaliojimo buvo Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo tvarka.

10. Tarnybos stažą skaičiuoja valstybės arba savivaldybės institucijos ar įstaigos, kurioje valstybės tarnautojas eina pareigas, struktūrinis padalinys arba valstybės tarnautojas, atliekantis personalo administravimo funkcijas (Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 8 p. (2010 m. rugsėjo 22 d. nutarimo Nr. 1327 redakcija). Ginčus, kilusius dėl tarnybos stažo skaičiavimo, sprendžia valstybės arba savivaldybės institucijos ar įstaigos vadovo sudaryta komisija. Valstybės tarnautojui nesutikus su komisijos sprendimu, ginčas sprendžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 9 p. (2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimo Nr. 962 redakcija).

11. Valstybės tarnybos įstatymo 42 straipsnio 1 dalis (2010 m. birželio 22 d. įstatymo Nr. XI-936 redakcija) įtvirtina, jog pagal VTĮ tarnybos stažą sudaro Lietuvos valstybei išstarnautų nuo 1990 m. kovo 11 d. einant *valstybės tarnautojo pareigas*, įskaitant šio Įstatymo 4 straipsnio 3 ir 4 dalyse, 5 dalies 1–4 punktuose nurodytas *pareigas* (išskyrus savivaldybės tarybos narius, kurie nebuvo meru ir mero pavaduotoju), metų skaičius. VTĮ 4 straipsnio 3 dalyje nurodytos šios pareigos: Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybės institucijų ir įstaigų vadovai, kiti Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybės pareigūnai, Vyriausybės įstaigų vadovai ir Vyriausybės priimami kiti šių įstaigų pareigūnai, Specialiųjų tyrimų tarnybos direktorius ir jo pavaduotojas, policijos generalinis komisaras, Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleris, Seimo kancleris. VTĮ 4 straipsnio 4 dalyje nurodytos šios pareigos: Seimo ar Respublikos Prezidento paskirti valstybinių (nuolatinių) komisijų ir tarybų pirmininkai, jų pavaduotojai ir nariai, taip pat pagal specialius įstatymus įsteigtų komisijų, tarybų, fondų valdybų pirmininkai ir nariai. VTĮ 4 straipsnio 5 dalies 1-4 punktuose įvardintos tokios pareigos: valstybės politikas; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir kitų teismų teisėjas, prokuroras; Lietuvos banko valdybos pirmininkas, jo pavaduotojas, valdybos narys ir kiti Lietuvos banko tarnautojai; profesinės karo tarnybos karys.

Pastebėtina, kad VTĮ 42 straipsnio 1 dalis nurodo stažą nuo 1990 m. kovo 11 d., tai yra laiką, kai dar nebuvo priimti nei Valdininkų įstatymas (galiojęs nuo 1995 m. liepos 30 d. iki 1999 m. liepos 30 d.), nei abiejų redakcijų (1999 m. liepos 8 d. ir 2002 m. balandžio 23 d.) Valstybės tarnybos įstatymas (galiojo atitinkamai nuo 1999 m. liepos 30 d. ir nuo 2002 m. liepos 1 d.).

Iš minėtos normos taip pat išplaukia, kad tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo pradžia gali būti nustatoma dviem alternatyviais VTĮ 42 straipsnio 1 dalyje nurodytais būdais. Pirmasis iš jų siejamas su valstybės tarnautojo tarnybos (darbo) valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pradžia. Antrasis – su paskyrimo (išrinkimo) į pareigas valstybės tarnyboje šio ir kitų įstatymų nustatyta tvarka diena.

Tarnybos (darbo) ne vienu laikotarpiu einant valstybės tarnautojo pareigas valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose stažas sudedamas.

Į tarnybos stažą taip pat įskaitomas kasmetinių, nėštumo ir gimdymo atostogų, tėvystės atostogų, atostogų vaikui prižiūrėti, iki jam sueis treji metai, atleidimo nuo tarnybinių pareigų dalyvauti Seimo, Respublikos Prezidento, Europos Parlamento ar savivaldybių tarybų rinkimuose pagal šio Įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 8 punktą, perkėlimo į pareigas tarptautinėje institucijoje ar užsienio valstybės institucijoje pagal šio Įstatymo

19 straipsnio 2 dalį, darbo tarptautinėje institucijoje ar užsienio valstybės institucijoje laikotarpiai, dalyvavimo Europos Sąjungos, tarptautinės organizacijos finansuojamuose projektuose užsienio valstybės institucijoje laikotarpiai, atostogos dėl dalyvavimo Europos Sąjungos, tarptautinių organizacijų, užsienio valstybių finansuojamuose paramos teikimo arba Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai projektuose, mokymosi atostogos, pagal šio Įstatymo 37, 38 ir 39 straipsnius suteiktą atostogų laikas ir ligos pašalpos gavimo laikotarpiai.

12. Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 5 punktą nustato, jog iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. 45-1708)⁷⁴ įsigaliojimo *valstybės tarnautojo pareigoms priskiriamos pareigos einant viešojo administravimo valstybės tarnautojo bei A ir B lygių paslaugų valstybės tarnautojų pareigas*, nurodytas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2000, Nr. 75-2270, Nr. 92-2845, Nr. 102-3213, Nr. 105-3312; 2001, Nr. 37-1231, Nr. 111-4024; 2002, Nr. 38-1362) 1, 2 priedėliuose, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 26 d. nutarime Nr. 1169 „Dėl viešojo administravimo valstybės tarnautojų pareigybių lygių ir kategorijų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 83-2900) ir Valstybės tarnautojų pareigybių pavyzdiniame sąraše, patvirtintame vidaus reikalų ministro 2002 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. 195 (Žin., 2002, Nr. 42-1575), taip pat pareigos, nurodytos Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2000, Nr. 75-2270; 2001, Nr. 37-1231) 4 straipsnio 4 dalies 1-6 punktuose.

13. Pagal Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 6.1. punktą, iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130)⁷⁵ įsigaliojimo viešojo administravimo valstybės tarnautojo pareigoms priskiriamos vykdomosios valdžios funkcijoms įgyvendinti skirtos pareigos institucijose ir įstaigose, išlaikomose iš Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų, taip pat iš valstybės įsteigtų fondų, kurias einant už darbą buvo mokama (rekomenduojama mokėti) vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“ (Žin., 1992, Nr. 3-62), o iki nurodytojo nutarimo įsigaliojimo – pareigos, analogiškos šiame punkte nurodytoms pareigoms.

14. Pagal Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 6.2. punktą, iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130) įsigaliojimo A ir B lygių paslaugų valstybės tarnautojų pareigoms priskiriamos pareigos institucijose ir įstaigose, išlaikomose iš Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų, taip pat iš valstybės įsteigtų fondų, kurioms eiti pagal tuo metu galiojančius teisės aktus arba vidaus dokumentus buvo būtinas aukštasis arba aukštesnysis (specialusis vidurinis) išsilavinimas.

Šis punktas buvo aiškintas Vyriausiojo administracinio teismo biuletenyje Nr. 9 skelbtoje byloje, kurioje pareiškėjas ginčijo atsisakymą įskaityti jo dirbtą laiką paslaugų valstybės tarnautoju į tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Pareiškėjas nurodė, jog yra karjeros valstybės tarnautojas viename iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinių skyrių. Nuo 1990 m. kovo 11 dienos iki 2002 m. liepos 1 dienos, t. y. Valstybės tarnybos įstatymo naujos redakcijos įsigaliojimo, kai nutrūko paslaugų valstybės

74 Šiuo įstatymu Valstybės tarnybos įstatymas buvo išdėstyta nauja redakcija, įsigaliojusia nuo 2002 m. liepos 1 d.

75 Kitaip tariant, iki pirminės Valstybės tarnybos įstatymo redakcijos.

tarnautojo statusas, jis ėjo A lygio paslaugų valstybės tarnautojo pareigas. Jo teigimu, minėtas laikotarpis turi būti įskaitomas į tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Teismas šį pareiškėjo reikalavimą tenkino, pripažindamas, jog remiantis Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo tvarkos 6.2 punktu, laikotarpis einant A lygio paslaugų valstybės tarnautojo pareigas įskaitytinas į tarnybos Lietuvos valstybei stažą, reikšmingą priedui pagal Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio 1 dalies 1 punktą gauti (plačiau žr. Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006, 301-303 p.).

15. Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje A¹⁴³-1182/2009 yra pažymėjęs, jog atsižvelgiant į tai, kad iki Valdininkų įstatymo įsigaliojimo bei šio įstatymo galiojimo metu asmenys buvo priimami į valstybės tarnybą bei atliko tarnybą paprastai pagal darbo sutartis, taip pat į tai, kad tarnybos stažo skaičiavimo pradžia gali būti siejama su valstybės tarnautojo tarnybos (darbo) valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pradžia, darbas (pareigų atlikimas) pagal darbo sutartį VTĮ 42 straipsnio 1 dalies taikymo požiūriu savaime nepaneigia galimybės įskaityti tokį darbą (pareigų atlikimą) į tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Taigi tarnybos Lietuvos valstybei stažo laikotarpio negalima sieti vien su tuo, ar asmuo dirbo pagal darbo sutartį. Sprendžiant klausimą dėl darbo pripažinimo tarnyba Lietuvos valstybei yra būtina išsiaiškinti šio darbo (tarnybos) pobūdį ta prasme, ar savo turiniu ir pareigybės įvardijimu jis atitinka Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 5 ir 6 punktų reikalavimus.

Šioje byloje buvo kilęs ginčas dėl pareiškėjos (karjeros valstybės tarnautojos) tarnybos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – ir VSDFV) Palangos skyriuje nuo 1995 m. gruodžio 4 d. iki 2002 m. liepos 1 d. įskaitymo į tarnybos Lietuvos valstybei stažą. Byloje nustatyta, jog pareiškėjos darbas vyresniąja socialinio draudimo apskaitos specialiste atitiko Valdininkų įstatymo 4-6 straipsniuose B lygio valstybės valdininkų pareigas bei pateko į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 3 d. nutarimu Nr. 1081 patvirtintą šio lygio valdininkų pareigybių sąrašą. Valdininkų įstatymo 11 straipsnyje buvo nurodyta, kad B lygio valdininkai į valstybės valdymo tarnybą priimami darbo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka; šių valdininkų priėmimas galimas tik viešo konkurso būdu arba išlaikius kvalifikacinius egzaminus; konkursų ir egzaminų nuostatus tvirtina Vyriausybė. Tačiau šiame įstatyme nebuvo nurodyta, kaip šis (B lygio valdininko) statusas turėjo būti suteiktas jo įsigaliojimo metu jau dirbantiems asmenims, kurių darbas faktiškai atitinka šio lygio valdininko pareigas. Todėl galima konstatuoti, kad Valdininkų įstatymo taikymo prasme pareiškėja tapo B lygio valdininke ir šis jos statusas nepasikeitė 1999 m. liepos 30 d. įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymui (1999 m. liepos 8 d. įstatymo redakcija). Be to, skirtingai nuo Valdininkų įstatymo, Valstybės tarnybos įstatyme (1999 m. liepos 8 d. įstatymo redakcija) buvo nustatyta, kokiu būdu valstybės tarnautojo statusas yra įgyjamas pagal šios redakcijos Valstybės tarnybos įstatymą. Tai buvo nustatyta šios redakcijos įstatymo 62 straipsnio 2 dalyje, pagal kurią B lygio valdininkai, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo buvo taikomas Valdininkų įstatymas, ir pareigūnai, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo Valdininkų įstatymas nebuvo taikomas, dirbantys pagal neterminuotas darbo sutartis, tampa viešojo administravimo karjeros valstybės tarnautojais. Todėl byloje buvo konstatuota, kad Valstybės tarnybos įstatymo (1999 m. liepos 8 d. įstatymo redakcija) taikymo prasme pareiškėja tapo viešojo administravimo karjeros valstybės tarnautoja, ir šis jos statusas nepasikeitė 2002 m. liepos 1 d. įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymui.

Įvertinusi šias aplinkybes Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 5

ir 6 punktų taikymo požiūriu, teisėjų kolegija konstatavo, jog pareiškėjos darbas VSDFV Palangos skyriuje nuo 1994 m. gruodžio 4 d. iki 2002 m. liepos 1 d. laikytinas valstybės tarnyba ir yra įskaitomas į jos tarnybos Lietuvos valstybei stažą (2009 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1182/2009).

16. Tarnybos Lietuvos valstybei stažui apskaičiuoti taip pat aktualus 2002 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas, įsigaliojęs nuo 2002 m. liepos 1 d. Pagal šio įstatymo 4 straipsnio 5 dalį valstybės tarnautojams, priimtiems į pareigas iki Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo, į tarnybos Lietuvos valstybei stažą taip pat įskaitomas laikotarpis einant Valstybės tarnybos įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2130; 2000, Nr. 75-2270, Nr. 102-3213; 2001, Nr. 63-2278, Nr. 85-2972) 33 straipsnio 3 dalyje nustatytas pareigas.

Pažymėtina, jog Konstitucinio Teismo 2012 m. liepos 3 d. nutarimu (Žin., 2012, Nr. 79-4110) pripažinta, kad Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 4 straipsnio 5 dalis tiek, kiek joje nustatčius, kad laikotarpis einant Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (1999 m. liepos 8 d. redakcija) 33 straipsnio (2000 m. rugpjūčio 29 d., 2001 m. rugsėjo 27 d. redakcijos) 3 dalyje nustatytas A ir B lygių paslaugų valstybės tarnautojų pareigas į tarnybos Lietuvos valstybei stažą įskaitomas valstybės tarnautojams, priimtiems į pareigas iki Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo 2002 m. liepos 1 d., nenustatyta, kad toks laikotarpis į tarnybos Lietuvos valstybei stažą įskaitomas ir valstybės tarnautojams, priimtiems į pareigas po šio įstatymo įsigaliojimo, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, konstituciniam teisinės valstybės principui. Konstitucinis Teismas nustatė, kad tokiu reguliavimu pagal priėmimo į valstybės tarnybą datą yra diferencijuotas valstybės tarnautojų, ėjusių paslaugų valstybės tarnautojų pareigas, teisinis statusas – vien pagal priėmimo į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą datą yra skirtingai reguliuojama vienodoje padėtyje esančių valstybės tarnautojų darbo užmokestis ir socialinės garantijos. Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos ir 33 straipsnio 1 dalies nuostata „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“ suponuoja *inter alia* tai, kad konstituciškai nepateisinamais pagrindais negali būti diskriminuojami ir asmenys, einantys pareigas valstybės tarnyboje. Konstituciškai pateisinamas pagrindas skirtingai reguliuoti vienodoje padėtyje esančių valstybės tarnautojų darbo užmokestį ir socialines garantijas negali būti vien jų priėmimo į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą data.

Šis nutarimas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2849/2012, kurioje (1) pareiškėja V. G. prašė įpareigoti atsakovą (Klaipėdos miesto savivaldybės administraciją) į tarnybos Lietuvos valstybei stažą įskaičiuoti laiką nuo 1990 m. kovo 11 d., kai ji dirbo Liaudies švietimo skyriaus Ūkinės grupės viršininke bei Klaipėdos miesto savivaldybės Švietimo skyriaus Ūkinio aptarnavimo grupės viršininke (pakeitus pavadinimą – Biudžetinės įstaigos Klaipėdos švietimo įstaigų ūkio tarnybos viršininke) ir kurioje (2) pareiškėja R. G. prašė įpareigoti atsakovą į tarnybos Lietuvos valstybei stažą įskaičiuoti laiką nuo 1998 m. gegužės 18 d., kai ji dirbo Klaipėdos miesto savivaldybės Švietimo skyriaus Ūkinės aptarnavimo grupės inžiniere ir Klaipėdos švietimo įstaigų ūkio tarnybos viešųjų pirkimų organizavimo sektoriaus vadove. Abi pareiškėjos į valstybės tarnybą buvo priimtoms po Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įsiga-

lijimo – V. G. į karjeros valstybės tarnautojos pareigybę priimta nuo 2010 m. liepos 1 d., o R. G. – nuo 2010 m. rugsėjo 15 d.

Byloje buvo nustatyta, jog pareiškėjų V. G. ir R. G. statusas prilyginamas paslaugų valstybės tarnautojų teisiniam statusui, jos ėjo A ir B lygių paslaugų valstybės tarnautojų pareigas, dirbo įstaigoje, išlaikomoje iš Klaipėdos miesto savivaldybės biudžeto. Pareiškėjų darbo pobūdis atitinka Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 6.2 punktą. Pareiškėjos taip pat atitinka Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklių 5 punkte įtvirtintą reikalavimą, kadangi vidaus reikalų ministro 2002 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. 195 patvirtinto Valstybės tarnautojų pareigybių pavyzdinio sąrašo XVI skirsnio „Paslaugų valstybės tarnautojai“ 134 punkte nurodytas inžinierius, o 325 punkte nurodytas vedėjas (vadovas, viršininkas) (<...>, grupės, <...>, tarnybos, <...>).

Vadovaudamasi Konstitucinio Teismo 2012 m. liepos 3 d. nutarimu, teisėjų kolegija šioje byloje atmetė atsakovo argumentą, jog pareiškėjos į valstybės tarnautojų pareigas buvo priimtos tik 2010 m. ir dėl to prarado teisę į tai, kad joms būtų skaičiuojamas tarnybos A ir B paslaugų valstybės tarnautojomis stažas. Kaip konstatavo teisėjų kolegija, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Tarnybinio stažo skaičiavimo komisijos išvada, kuria į V. G. tarnybos Lietuvos valstybei stažą neįskaičiuotas laikotarpis nuo 1990 m. kovo 11 d. iki 2002 m. birželio 30 d., t. y. iki Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo, bei į R. G. tarnybos Lietuvos valstybei stažą neįskaičiuotas laikotarpis nuo 1998 m. gegužės 18 d. iki 2002 m. birželio 30 d., yra neteisėta ir nepagrįsta, todėl, vadovaujantis ABTĮ 89 straipsnio 1 dalies 1 punktu, naikintina (2012 m. rugsėjo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2849/2012).

17. Primintina, kad nei Valstybės tarnybos įstatymo 4 straipsnio 1-4 dalyse, nei 4 straipsnio 5 dalies 1-4 punktuose, nei Tarnybos Lietuvos valstybei stažo skaičiavimo taisyklėse nėra nustatyta, kad statutinių valstybės tarnautojų mokymosi laikas galėtų būti įskaitytas į ištarnautus Lietuvos valstybei metus. Vidaus tarnybos statuto 37 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatos, numatančios, kad mokymosi vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigose, aukštosiose, specialiosiose vidurinėse, aukštesniosiose Lietuvos Respublikos policijos (vidaus reikalų), saugumo bei karo mokyklose yra įskaitomas į vidaus tarnybos stažą, yra specialioji teisės norma, kuri yra taikoma tik vidaus tarnybos statutiniams valstybės tarnautojams. Vidaus tarnybos stažas, kurį numato Vidaus tarnybos statutas, ir tarnybos Lietuvos valstybei stažas, kurį numato Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, nėra tapačios sąvokos ir šių stažų skaičiavimą reglamentuoja skirtingų įstatymų normos (2010 m. kovo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-518/2010, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 19, 2010, p. 242-260; šiuo aspektu taip pat žr. 2007 m. gruodžio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁸-551/2007).

V.2. Valstybės tarnautojui mokamos priemokos

(VTĮ 26 str.)

18. Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio 1 dalis (2008 m. gruodžio 9 d. įstatymo Nr. XI-53 redakcija) įtvirtina, jog valstybės tarnautojams mokamos šios priemokos:

- 1) už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą, kai yra padidėjęs darbų mastas atliekant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas neviršijant nustatytos darbo laiko trukmės;
- 2) už papildomų užduočių atlikimą, kai atliekamos pareigybės aprašyme nenu-

statytos funkcijos. Papildomos užduotys valstybės tarnautojui turi būti suformuluotos raštu;

3) už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis;

4) statutiniams valstybės tarnautojams už darbą, jei jis tiesiogiai susijęs su tarnybinių gyvūnų priežiūra ir parengimu tarnybinėms pareigoms atlikti.

Pagal VTĮ 26 straipsnio 2 dalį, šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytos priemokos negali būti mokamos ilgiau kaip vienerius metus nuo jų paskyrimo, išskyrus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojus. Jei valstybės tarnautojui ilgiau negu vienerius metus tenka dirbti šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytomis sąlygomis, laikoma, kad jos įgavo nuolatinį pobūdį. Šiuo atveju papildomas valstybės tarnautojo pareigybės aprašymas, taikoma Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 12 dalyje nustatyta garantija ir gali būti patikslinami struktūrinio padalinio uždaviniai ir funkcijos. VTĮ 26 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, kad priemokų dydį nustato valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmens. Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytų priemokų suma negali viršyti 60 procentų pareiginės algos, o 1 dalies 3 ir 4 punktuose nurodytos priemokos dydis negali viršyti 20 procentų pareiginės algos.

V.2.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą

(VTĮ 26 str. 1 d.)

19. Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 3 punkte (2002 m. liepos 1 d. įstatymo redakcija) buvo nustatyta, kad valstybės tarnautojams mokamos priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių, atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą. Dėl šios nuostatos aiškinimo buvo spręsta administracinėje byloje Nr. A⁸-831/2005, kurioje pareiškėjas reikalavo įpareigoti atsakovą mokėti jam VTĮ 26 straipsnio 3 dalyje numatyto dydžio priemoką už vykdant pavedimą rengti teisės aktus įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija išaiškino, kad esminė teisiniu požiūriu reikšminga aplinkybė, nuo kurios konstatavimo priklauso teisė gauti priemoką prie pareiginės algos, yra įprastos darbo krūvį viršijančios veiklos faktas. Vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punktu, pareiškėjui tenka pareiga pateikti įrodymus, patvirtinančius šį faktą. Apžvelgiamoje byloje pareiškėjas neįrodė, kad jo darbo krūvis vykdant pavedimą rengti teisės aktus viršijo įprastąjį (2005 m. rugpjūčio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸-831/2005, *Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 9, 2006, 301-303 p.).

V.2.2. Priemokos už papildomų užduočių atlikimą

(VTĮ 26 str. 1 d. 2 p.)

20. VTĮ 26 straipsnio 1 dalies 2 punkte (2008 m. gruodžio 9 d. įstatymo Nr. XI-53 redakcija) įtvirtintos priemokos paskirtis – teisingai atlyginti valstybės darbuotojui už papildomai atliekamą darbą. Minėta priemoka yra privalomai mokama tik jeigu egzistuoja VTĮ 26 straipsnio dalies 2 punkte įtvirtintas mokėjimo pagrindas, t. y. kai valstybės tarnautojui paskiriama atlikti papildomas užduotys. Išnykus minėtam pagrindui (valstybės tarnautojui nebeatliekant papildomų užduočių), priemokos mokėjimas turi būti nutraukiamas (2011 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-847/2011).

V.3. Apmokėjimas valstybės tarnautojui už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą

(VTĮ 26¹ str.)

21. Kaip minėta, Valstybės tarnybos įstatymas nuo 2009 m. sausio 1 d. buvo papildytas 26¹ straipsniu⁷⁶. Šis straipsnis nustato: „1. Už darbą poilsio ir švenčių dienomis, jeigu jis nenumatytas pagal grafiką, mokama ne mažiau kaip dvigubai, skaičiuojant nuo valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. 2. Už darbą švenčių dieną pagal grafiką mokama ne mažiau kaip dvigubai, skaičiuojant nuo valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. 3. Už nakties ir viršvalandinį darbą mokama ne mažiau kaip pusantro valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. 4. Už budėjimą valstybės tarnautojui mokama Darbo kodekso nustatyta tvarka. 5. Laikas dirbant poilsio dienomis ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimo laikas skaičiuojamas teisės aktų nustatyta tvarka.“ Pastebėtina, kad tai, kas laikoma nakties darbu, sprendžiama pagal Darbo kodeksą, nes Valstybės tarnybos įstatymas šio aspekto nereguliuoja (plačiau dėl to žr. *apibendrinimo V.4.1. skyrių „Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą“ ir V.4.2. skyrių „Priemokos už darbą nakties metu“*).

V.4. Statutiniams valstybės tarnautojams mokamos priemokos

(VTS 38 str.)

22. Priemokų, mokamų vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, rūšis nustato ne tik Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio 1 dalis, bet ir Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnis. Nuo 2009 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalies redakcija įtvirtina, kad pareigūnams priemokos mokamos ir už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Ši tvarka nustatyta jau minėtame VTĮ 26¹ straipsnyje.

V.4.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą

(VTS 38 str., VTĮ 26 str. 1 d. 1 p.)

23. Pažymėtina, kad priemoka už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą, taip pat kaip ir pareiginė alga bei priedai, yra darbo užmokesčio, mokamo vidaus tarnybos pareigūnams, sudėtinė dalis. Priemokų mokėjimas, anot išplėstinės Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, pareigūnams yra privalomas ir priemokos negali būti nemokamos, jeigu egzistuoja teisės aktuose nustatyti šių priemokų mokėjimo pagrindai (2008 m. gruodžio 1 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-3/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6 (16), 2008, p. 8-21.)

24. Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalies 3 punkte (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija) buvo nustatyta, kad pareigūnams, be kita ko, turi būti mokama priemoka už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą ar papildomų užduočių,

---

76 Žr. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 4, 10, 16, 16-1, 17, 23, 26, 37, 41, 42 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 26-1, 43-1 straipsniais ir 3 priedo II skyriaus pakeitimo įstatymo 8 straipsnį (Žin., 2008, Nr. 143-5688)

atliekamų viršijant nustatytą darbo trukmę ir suformuluotų raštu, atlikimą. Nuo 2009 m. sausio 1 d. teisinis reglamentavimas keitėsi ir Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalyje (2008 m. lapkričio 14 d. įstatymo Nr. X-1820 redakcija, įsigaliojusi nuo 2009 m. sausio 1 d.) buvo įtvirtinta, kad pareigūnams priemokos mokamos ir už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnio 1 dalyje (2008 m. gruodžio 9 d. įstatymo Nr. XI-53 redakcija, įsigaliojusi nuo 2009 m. sausio 1 d.) *inter alia* nurodoma, kad valstybės tarnautojams mokamos šios priemokos: už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą, kai yra padidėjęs darbų mastas atliekant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas neviršijant nustatytos darbo laiko trukmės (1 p.), už papildomų užduočių atlikimą, kai atliekamos pareigybės aprašyme nenustatytos funkcijos. Papildomos užduotys valstybės tarnautojui turi būti suformuluotos raštu (2 p.).

25. Vyriausiasis administracinis teismas, administracinėje byloje Nr. A⁶²-1206/2011 įvertinęs paminėtų teisės aktų nuostatas, konstatavo, kad pareiškėjo (vidaus tarnybos pareigūno) teisės į priemoką už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą atsiradimui konstatuoti (tiek pagal Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalies 3 punktą iki 2009 m. sausio 1 d., tiek pagal VTĮ 26 straipsnio 1 dalies 1 punktą po 2009 m. sausio 1 d.) būtina nustatyti šią sąlygą – įprastą darbo krūvį viršijančios veiklos atlikimą. Tai yra teisiniu požiūriu reikšminga aplinkybė, nuo kurios buvimo priklauso pareiškėjo teisė gauti priemoką prie pareiginės algos. Vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punktu ir 57 straipsnio 4 dalimi, pareiškėjui, teigiančiam, kad funkcijas vykdė esant padidintam darbo krūviui, tenka pareiga pateikti įrodymus, patvirtinančius minėtą aplinkybę (2011 m. rugsėjo 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶²-1206/2011; taip pat žr. 2011 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-3556/2011).

V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu

(VTS 38 str. 1 d., VTĮ 4 str. 2 d., 5 str., 26¹ str., DK 154 str., 193 str.)

26. Dėl Valstybės tarnybos įstatymo 26¹ straipsnio taikymo *inter alia* darbo nakties metu buvo spręsta administracinėje byloje Nr. A⁸²²-84/2012, kurioje kilo ginčas dėl darbo užmokesčio už darbą nakties metu, švenčių ir poilsio dienomis, viršvalandinį darbą 2010 m. liepos, rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais apskaičiavimo ir sumokėjimo pareiškėjui – statutiniam valstybės tarnautojui.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, pagal Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalį pareigūnams priemokos mokamos ir už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Valstybės tarnybos įstatymo 26¹ straipsnio 3 dalis nustato, kad už nakties ir viršvalandinį darbą mokama ne mažiau kaip pusantro valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio, tačiau VTĮ nenumato, koks darbas yra laikomas darbu naktį. Todėl nustatant, kas yra darbas nakties metu, turi būti vadovaujama DK nuostatomis. Darbo kodekso 154 straipsnis nustato, kad nakties laikas yra kalendorinis laikas nuo 22 valandos iki 6 valandos. Kadangi nei Valstybės tarnybos įstatymas, nei VTS nenumato kitokio darbo naktį aiškinimo, darbo nakties metu sąvoka ir priemokos už ją dydis negali būti nustatomas ir aiškinamas kitaip, negu tai nustatyta Darbo kodekse. Be to, priemokos už darbą nakties metu turi būti

mokamos už visą darbo laiką, tenkantį nakties laikui, tai yra už darbo laiką nuo 22 iki 6 valandos, nepriklausomai nuo to, kokias konkrečias funkcijas pareigūnas šiuo laiku atliko (2012 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-84/2012). Pastebėtina, kad tokios pačios pozicijos Vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir ankstesnėje savo praktikoje (pvz., žr. 2005 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A²-176/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 8, 2005, p. 330-337, 2007 m. rugsėjo 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸-744/2007).

27. Šiame kontekste pažymėtina, kad iki VTĮ 26¹ straipsnio įsigaliojimo, nustatant, kaip privalu mokėti už darbą nakties metu, buvo vadovaujama Darbo kodekso 193 straipsniu, įtvirtinusi, jog už darbą naktį mokama ne mažiau kaip pusantro darbuotojui nustatyto valandinio atlyginimo (mėnesinės algos). Darbo kodeksas buvo taikomas atsižvelgiant į tai, kad Vidaus tarnybos statutas neapibrėžė, kas laikoma darbu nakties metu ir kokio dydžio priemokos už jį turi būti mokamos. Pagal VTĮ 4 straipsnio 2 dalį, statutiniams valstybės tarnautojams šio įstatymo nuostatos taikomos tiek, kiek jų statuso nereglamentuoja statutai, išskyrus šio įstatymo nustatytą darbo apmokėjimo tvarką. Valstybės tarnybos įstatyme tokio reglamentavimo taip pat nebuvo. Pagal VTĮ 5 straipsnį, valstybės tarnautojams tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis įstatymas, taikomi darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai. Todėl nustatant, kaip turi būti apmokama už darbą nakties metu, turėjo būti vadovaujama Darbo kodekso nuostatomis (žr. 2005 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A²-176/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2005, p. 330-337).

28. Dėl atlyginimo už darbą nakties metu taip pat aktualus Vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 11 d. sprendimas, kuriuo Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. V-431 patvirtintų Priemokų mokėjimo statutiniais valstybės tarnautojams policijos įstaigose taisyklių 2.2 punkte išdėstytos nuostatos, kad darbas nakties metu – tai naktinis darbas, jeigu tris darbo valandas tenka dirbti naktį, pripažintos prieštaraujančiomis Darbo kodekso 154 straipsnio 2 daliai (2004 m. spalio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁸-9/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 6, 2004, p. 35-39).

29. Remdamasis šiuo sprendimu, pareiškėjas administracinėje byloje Nr. A¹⁵-997/2005 kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš Vilniaus miesto Vyriausiojo policijos komisariato darbo užmokesį už darbo nakties metu valandas. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2005 m. rugsėjo 13 d. sprendimu patenkino šį pareiškėjo prašymą, nurodydama, jog Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. I⁸-9/2004 priėmė sprendimą, kuriuo pripažino Priemokų mokėjimo statutiniais valstybės tarnautojams policijos įstaigose taisyklių 2.2 punktą ta apimtimi, kuria nustatyta, kad darbas nakties metu – tai naktinis darbas, jeigu tris darbo valandas tenka dirbti naktį, prieštaraujančiu Darbo kodekso 154 straipsnio 2 daliai, ir tą jo dalį panaikino. Vertinant paminėtų Priemokų mokėjimo statutiniais valstybės tarnautojams policijos įstaigose taisyklių 2.2 punkto galiojimą iki to momento, kuomet jis buvo panaikintas, būtina nuspręsti, ar šis punktas šioje byloje susidariusioje teisinėje situacijoje galėjo pakeisti ar daryti įtaką Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymui. Įvertindama minėtų teisės aktų galią, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad joks poįstatyminis aktas negalėjo apriboti Vidaus tarnybos statuto 38 straipsnio 1 dalies 1 punkto, kuriame numatyta pareiškėjo teisė gauti, o atsakovo pareiga mokėti priemokas už dar-

bą nakties metu, taikymą. Todėl atsakovas, nemokėdamas pareiškėjui už darbą nakties metu, liko skolingas, ir ši skola, neatsižvelgiant į atsakovo kaltę, turi būti pareiškėjo nau-dai priteista (2005 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵-997/2005).

V.4.3. Atlyginimas už budėjimą; pamaininis darbo laiko organizavimas, viršvalandinis darbas

(VTS 29, 31 str.)

30. Pastebėtina, kad administraciniuose teismuose ne vienoje byloje buvo susidurta su ginčais, nustatant teisingą pareigūno darbo laiko organizavimo formą (darbą pamainomis, budėjimą, viršvalandinį darbą), nulemiančią konkretų jam mokamą atlyginimą⁷⁷. Tokio pobūdžio byloje Vyriausiasis administracinis teismas aiškino Vidaus tarnybos statuto 29-31 straipsnio nuostatas.

31. Vidaus tarnybos pareigūnų darbo laiką reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto 29 straipsnis, nustatantis:

„1. Pareigūnų, išskyrus šio straipsnio 3–5 dalyse nurodytus pareigūnus, darbo laiko norma negali būti ilgesnė kaip 40 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį). Esant šio Statuto 30 straipsnyje⁷⁸ nurodytiems pagrindams, vidaus reikalų įstaigos vadovas savo sprendimu pareigūnui gali pavesti dirbti ilgiau nei nustatyta savaitės darbo laiko norma.

2. Pareigūnui negalima pavesti dirbti daugiau kaip 8 valandas viršvalandžių per vieną dieną. Pamainos trukmė kartu su viršvalandžiais negali būti ilgesnė kaip 24 valandos. Į pamainos trukmę įskaičiuojamas laikas, skirtas pareigūnams instrukuoti, apsiginkluoti ir atsiskaityti už tarnybos rezultatus. Vieno pareigūno viršvalandžiai per metus negali viršyti 250 valandų.

3. Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančiose vidaus reikalų įstaigose tam tikras pareigas einantiems pareigūnams, dirbantiems pamainomis, vidaus reikalų centrinės įstaigos vadovo sprendimu gali būti nustatyta ne ilgesnė kaip 24 valandų pamainos trukmė, viršijanti šio straipsnio 1 dalyje nustatytą 40 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį) darbo laiko normą, bet ne ilgesnė kaip 48 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį) darbo laiko norma. Šių pareigūnų darbas, kiekvieną savaitę (7 dienų laikotarpį) neviršijantis 48 valandų darbo laiko normos, nelaikomas viršvalandiniu. Šioje dalyje nurodytų pareigūnų pareigybių sąrašą bei šių pareigūnų darbo ir poilsio laiko apskaitos

77 Pažymėtina, kad pagal VTS 31 straipsnio 3 dalį už budėjimą, kai viršijama darbo laiko trukmė, per artimiausią mėnesį pareigūnui privalo būti suteiktas poilsio laikas tokios pat trukmės kaip viršytas darbo laikas arba pareigūno pageidavimu šis poilsio laikas gali būti pridėdamas prie kasmetinių atostogų, arba apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Vadovaujantis šiuo metu galiojančio VTĮ 261 straipsnio 3 dalimi, už nakties ir viršvalandinį darbą mokama ne mažiau kaip pusantro valstybės tarnautojo pareiginės algos su jam nustatytais priedais dydžio. Už budėjimą valstybės tarnautojui mokama Darbo kodekso nustatyta tvarka (VTĮ 26¹ str. 4 d.).

78 VTS 30 straipsnis įtvirtina: „1. Pareigūnas privalo vykdyti vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymą ar nurodymą dirbti viršvalandinį darbą, kai būtina: 1) gelbėti žmonių gyvybę ar sveikatą; 2) užkirsti kelią stichinėms nelaimėms, gaisrams, avarijoms ar katastrofoms, taip pat likviduoti jų padarinius; 3) užkirsti kelią masinėms riaušėms ar jas nutraukti; 4) užtikrinti viešąją tvarką masinių renginių metu; 5) įvykdyti tarnybinę užduotį, kurios vykdymas dėl jos ypatumų negali būti sustabdytas ar nutrauktas; 6) sustiprinti valstybės sienos apsaugą; 7) ruošti ginkluotai krašto gynybai; 8) sustiprinti strateginių objektų apsaugą; 9) kai būtina užtikrinti oficialių užsienio svečių saugumą; 10) kitais įstatymų nustatytais atvejais. 2. Vidaus reikalų įstaigos vadovas šio straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais gali pavesti pareigūnams dirbti poilsio ir švenčių dienomis.“

ypatumus nustato Vyriausybė.

4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems pareigūnams dirbti viršvalandžius galima pavesti tik šio Statuto 30 straipsnyje nustatytais atvejais. Tokiais atvejais pamainos trukmė kartu su viršvalandžiais negali būti ilgesnė kaip 26 valandos, o vieno pareigūno viršvalandžiai per metus negali viršyti 164 valandų.“

Vadovaujantis VTS 29 straipsnio 3 dalimi, Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybės (toliau – ir Funkcijas nepertraukiamai vykdančių pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybės), taip pat Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, darbo ir poilsio laiko apskaitos ypatumai (toliau – ir Funkcijas nepertraukiamai vykdančių pareigūnų, dirbančių pamainomis, laiko apskaitos ypatumai) patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 1150 (Žin., 2003, Nr. 87-3941).

32. Pareigūnų budėjimo laiko teisinius santykius reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto 31 straipsnis (2006 m. liepos 19 d. įstatymo Nr. X-804 redakcija), kuriame įtvirtinta:

„1. Pareigūno budėjimo laikas yra laikas, kurį jis pagal teisės aktų nustatyta tvarka iš anksto patvirtintą grafiką turi būti iš anksto aptartoje vietoje laisvu nuo tarnybos metu tam, kad vidaus reikalų įstaigos vadovas ar budėtojų tarnyba galėtų jį iškviešti atlikti neatidėliotųjų veiksmy.

2. Budėjimo laikas negali trukti ilgiau kaip 96 valandas per mėnesį. Pareigūno budėjimo laikas įstaigoje prilyginamas darbo laikui, o budėjimas namuose ar iš anksto aptartoje tarnybos vietovės vietoje – ne mažiau kaip pusė darbo laiko.

3. Už budėjimą, kai viršijama darbo laiko trukmė, per artimiausią mėnesį pareigūnui privalo būti suteiktas poilsio laikas tokios pat trukmės kaip viršytas darbo laikas arba pareigūno pageidavimu šis poilsio laikas gali būti pridedamas prie kasmetinių atostogų, arba apmokama Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka.

4. Nėščios moterys, neseniai pagimdžiusios moterys ir krūtimi maitinančios moterys, pareigūnai, auginantys vaiką iki 3 metų, ir pareigūnai, vieni auginantys vaiką iki 14 metų arba neįgalų vaiką iki 18 metų, neįgalųjį slaugantys pareigūnai budėti gali būti skiriami tik jų sutikimu.“

33. Pažymėtina, jog aiškinant šias Vidaus tarnybos statuto 29 straipsnio nuostatas, Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog įstatymų leidėjas, visų pirma, siekė pareigūnų teisinį statusą nustatyti specialiu įstatymu – Vidaus tarnybos statutu, kuriame pareigūnų darbo laikas yra specialiai ir išsamiai reglamentuotas – tam yra skirtas 29 straipsnis („Pareigūnų darbo laikas“). Statuto 29 straipsnio 1 ir 3 dalyse yra aiškiai nustatytos pareigūnų darbo laiko normos, kurios gali būti dvejopos – 40 val. per savaitę (7 dienų laikotarpį) arba 48 val. per savaitę (7 dienų laikotarpį). Esant 48 valandų per savaitę darbo laiko normai, turi būti šios įstatymo nustatytos sąlygos, t. y. 1) vidaus reikalų įstaigose nustatytos funkcijos turi būti nepertraukiamai vykdomos, 2) dirbama pamainomis, 3) pareigūno pareigybė turi būti įrašyta Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybių sąrašė, 4) turi būti įstaigos vadovo sprendimas dėl pamaininio darbo režimo tam tikras pareigas užimantiems pareigūnams nustatymo (2008 m. birželio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-2063/2008; taip pat žr. 2012 m. kovo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-68/2012; 2012 m. sausio

12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶²-1/2012).

34. Šis aiškinimas buvo aktualus administracinėje byloje Nr. A⁶²-68/2012, kurioje kilo ginčas dėl atsakovo (Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato) 2009 m. rugsėjo 7 d. sprendimo, kuriuo buvo atsisakyta pareiškėjui sumokėti už poilsio dienomis dirbtą laiką, kadangi pareiškėjo darbą operatyvinėje grupėje šeštadieniais ir sekmadieniais pagal grafiką atsakovas vertino kaip darbą pamainomis, kuris nelaikytinas darbu poilsio dienomis. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą atmetė. Apeliacinės instancijos teismo kolegija su tuo nesutiko.

Iš byloje esančių duomenų Vyriausiasis administracinis teismas pirmiausia padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju nėra tenkinamos sąlygos, kurioms esant pareigūnui gali būti nustatyta 48 valandų per savaitę darbo laiko norma: nors pareiškėjo užimamos pareigos pateko į Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybių sąrašą, vis dėlto pareiškėjui buvo nustatyta penkių dienų darbo savaitė su dviem poilsio dienomis (šeštadienį ir sekmadienį), dirbant aštuonias valandas per dieną, išskyrus atvejus, kai pagal grafikus jis buvo paskiriamas į operatyvinę grupę ir savo pareigas turėjo vykdyti 12 valandų. Tokie atvejai, t. y. darbas operatyvinėje grupėje, tyrėjams būdavo nustatomi keletą kartų (dažniausiai keturis) per mėnesį. Taigi pagrindinė pareiškėjo darbo funkcija – tyrėjo pareigų vykdymas – buvo organizuotas nustatant ne ilgesnę kaip 40 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį) darbo laiko normą (VTS 29 str. 1 d.), tuo tarpu darbas operatyvinėje grupėje, kaip papildoma darbo funkcija (susijusi su pagrindinės funkcijos atlikimu), – organizuotas nustatant budėjimą įstaigoje po 12 val. dieną ir / arba naktį (VTS 31 str.). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad atsakovas nagrinėjamoje byloje nepateikė objektyvių įrodymų, patvirtinančių, jog egzistavo įstatymo (Vidaus tarnybos statuto) nustatytos sąlygos, leidžiančios vertinti pareiškėjo darbą kaip pamaininį ir atitinkamai taikyti jo atžvilgiu darbo laiko organizavimo ir apmokėjimo už darbą poilsio dienomis nuostatas, įtvirtintas Vidaus tarnybos statuto 29 straipsnio 3 dalyje. Bylos duomenys nepatvirtino, jog pareiškėjo darbas operatyvinėje grupėje galėjo būti kvalifikuojamas kaip tam tikrų nuolatinių (nepertraukiamų) funkcijų vykdymas, suponuojantis teisinę būtinybę taikyti pareiškėjui pamaininio darbo laiko režimą. Taip pat nebuvo priimtas policijos įstaigos vadovo sprendimas dėl pamaininio darbo režimo pareiškėjui nustatymo.

Apibendrinama teisėjų kolegija konstatavo, jog ginčo laikotarpiu pareiškėjo darbas operatyvinėje grupėje šeštadieniais ir sekmadieniais (poilsio dienomis) negalėjo būti vertinamas kaip darbas pamainomis (VTS 29 str. 3 d.). Teisėjų kolegijos nuomone, atsižvelgiant į pareiškėjo vykdytų funkcijų specifiką, jo darbas policijos komisariato operatyvinėje grupėje pripažintinas budėjimo laiku (VTS 31 str. 1 d.). Pirmosios instancijos teismas, kvalifikavęs pareiškėjo darbą operatyvinėje grupėje kaip pamaininį darbą, netyrė ir nevertino įrodymų, susijusių su šio darbo apmokėjimu, t. y. netyrė bei netikrino duomenų, ar tinkamai buvo apmokėta (kitomis formomis kompensuota) už budėjimo laiką, atsižvelgiant į jo trukmę bei kitas įstatymuose (Vidaus tarnybos statute) įtvirtintas teisiškai reikšmingas aplinkybes. Dėl to byla perduota šiam teismui nagrinėti iš naujo (2012 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶²-68/2012; taip pat žr. 2011 m. gruodžio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-3769/2011).

35. Vidaus tarnybos statuto 29 ir 31 straipsnio taikymo kontekste taip pat paminėtina administracinė byla Nr. A¹⁴⁶-687/2011, kurioje pareiškėjas, be kita ko, kėlė ginčą dėl apmokėjimo už budėjimo laiką laisvu nuo tarnybos metu 2006 m. lapkričio–2007 m.

birželio mėn. laikotarpiu, už viršvalandžius 2007 m. kovo, balandžio, liepos mėnesiais, taip pat už darbą poilsio dienomis ir naktį 2006 m. lapkričio–2007 m. liepos mėnesiais. Kauno apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą patenkino iš dalies: priteisė pareiškėjui iš atsakovo (Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato) 6 772,65 Lt už budėjimą namuose laisvu nuo tarnybos laiku bei už tarnybinių pareigų atlikimą budint laisvu nuo tarnybos metu, o kitą skundo dalį atmetė kaip nepagrįstą. Apeliacinės instancijos teismas su tuo nesutiko.

Vyriausiasis administracinis teismas pirmiausia nustatė, kad pagal Nustatytas funkcijas nepertraukiamai vykdančių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybių sąrašą, į Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ir jam pavaldžių vidaus reikalų statutinių įstaigų pareigūnų, dirbančių pamainomis, pareigybių sąrašą teritorinių policijos įstaigų vadovų pavaduotojų, tai yra pareiškėjo pareigybė neįtraukta. Taigi pareiškėjo užimta pareigybė nėra priskirta prie tų pareigybių, kurias užimančių pareigūnų darbas organizuojamas pamainomis taikant šiems pareigūnams VTS 29 straipsnio 3-4 dalių nuostatas. Toliau, sistemiškai išanalizavusi VTS 31 straipsnį, šio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad įstatymų leidėjas pareigūno budėjimo laikui VTS 31 straipsnio 1 dalies prasme nustatė sąlygas: 1) budėjimas turi būti numatytas laisvu nuo tarnybos metu pagal teisės aktų nustatyta tvarka iš anksto patvirtintą grafiką; 2) budėjimo laikas negali trukti ilgiau kaip 96 valandas per mėnesį. Statutinių valstybės tarnautojų, kurių pareigos nepriskirtos pamaininiam darbo organizavimo modeliui, laisvu nuo tarnybos metu laikytinas laikas, kai pasibaigia atitinkamas pareigas užimančiam pareigūnui nustatyta darbo dienos trukmė, taip pat poilsio ir švenčių dienos, išskyrus atvejus, kai pareigūnas privalo vykdyti vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymą ar nurodymą dirbti viršvalandinį darbą. Pagal nuo 2006 m. lapkričio 1 d. galiojantį teisinį reguliavimą, už Vidaus tarnybos statuto 31 straipsnio 1 dalyje apibrėžtą budėjimą pareigūnui kompensuojama vienu iš trijų Statuto 31 straipsnio 3 dalyje numatytų būdų tuo atveju, kai viršijama Statute apibrėžta darbo laiko trukmė.

Atsižvelgdama į minėtas Vidaus tarnybos statuto nuostatas, apeliacinės instancijos teismo kolegija vertino, jog pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas pareiškėjo reikalavimus dėl apmokėjimo už budėjimo laiką ir budėjimo dienomis dirbtus viršvalandžius, turėjo nustatyti kurių būtent 2006 m. lapkričio–2007 m. birželio mėnesio dienų atitinkamos valandos gali būti priskirtos pareiškėjo budėjimui namuose Vidaus tarnybos statuto 31 straipsnio prasme, o konstatavęs tokio priskirtinumo galimybę, turėjo patikrinti, ar buvo viršyta darbo laiko trukmė (Statuto 29 str. 1 ir 2 d., 31 str. 2, 3 d.) kiekvienu konkrečiu nagrinėjamam ginčui aktualiu 2006 m. lapkričio–2007 m. birželio mėnesių laikotarpiu. Tačiau pirmosios instancijos teismas šių aplinkybių tinkamai neištyrė, todėl Vyriausiasis administracinis teismas grąžino minėtą klausimą pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo (2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-687/2011).

36. Pažymėtina, kad 33 punkte nurodytos taisyklės pirmą kartą buvo suformuotos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-2063/2008, kurioje pareiškėjas (statutinis valstybės tarnautojas) prašė prašė priteisti iš atsakovo (Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos Pagėgių rinktinės) 983,68 Lt darbo užmokestį už viršvalandinį darbą 2006 m. kovo–balandžio mėnesiais. Pareiškėjas paaiškino, jog 2006 m. lapkričio 27 d. jis kreipėsi į Pagėgių rinktinės vadą, prašydamas sumokėti darbo užmokestį už viršvalandinį

darbą, tačiau jam buvo atsakyta, kad jo prašymas nepagrįstas, nes įstaigos vadovo sprendimu nustatytas darbo laikas, neviršijantis 48 valandų darbo laiko per savaitę, nelaikomas viršvalandiniu. Pareiškėjas nurodė, kad tokia atsakovo pozicija prieštarauja Darbo kodekso 144 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad darbo laikas negali būti ilgesnis kaip 40 valandų per savaitę. VSAT vado 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 4-688 nustačius suminę darbo laiko apskaitą, pareigūnams, dirbantiems pamainomis, yra taikoma iki 48 valandų trukmės darbo savaitė, nelaikant to Darbo kodekso 144 straipsnio 1 dalies pažeidimu. Tačiau suminė darbo laiko apskaita gali būti nustatoma tik vadovaujantis Darbo kodekso 149 straipsnio 3 dalimi ir Vyriausybės 2003 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 587 patvirtinta tvarka.

Išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, visų pirma, siekė pareigūnų teisinį statusą nustatyti specialiu įstatymu – Vidaus tarnybos statutu. Vidaus tarnybos statute pareigūnų darbo laikas yra specialiai reglamentuotas – tam yra skirtas 29 straipsnis („Pareigūnų darbo laikas“) ir nėra nuorodos į Darbo kodekso XIII skyrių („Darbo laikas“). Iš to akivaizdu, kad įstatymų leidėjas siekė pareigūnų darbo laiko normas reglamentuoti Vidaus tarnybos statutu išsamiai. Be to, pareigūnų darbo ir poilsio režimas turi itin didelę specifiką lyginant su darbuotojais, dirbančiais darbo sutarties pagrindu. Todėl ir Vidaus tarnybos statusas įtvirtina tarnybos ypatumų kompensavimo principą, pagal kurį pareigūnų tarnybos ypatumai (padidėjęs pavojus gyvybei ar sveikatai, sugriežtinta atsakomybė, ilgesnis darbo laikas bei įvairūs su tarnyba susiję apribojimai) yra kompensuojami šiame statute bei kituose teisės aktuose nustatytais socialiniais garantijomis (įvairiais priedais ir priemokomis, specialia tvarka skaičiuojamu tarnybos stažu, specialia sveikatos priežiūra, kompensacijomis, specialia pareigūnų valstybine pensija, aprūpinimu maistu, gyvenamosiomis patalpomis ir t. t.). Todėl pareigūnų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, mechaniškas sulyginimas nėra galimas.

Išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad Vidaus tarnybos statuto 29 straipsnio 1 ir 3 dalyse yra aiškiai nustatytos pareigūnų darbo laiko normos. Įstatymu nėra nustatyta, kad apskaičiuojant pareigūnų darbo laiko normas per ilgesnį laikotarpį turi būti taikoma suminė darbo laiko apskaita nustatyta Darbo kodeksu. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjo reikalavimas plečiamai aiškinti Vidaus tarnybos statuto 29 straipsnio 1 ir 3 dalis ir jo atžvilgiu taikyti Darbo kodekso 149 straipsnį ir Vyriausybės 2003 m. gegužės 14 d. nutarimą Nr. 587 „Dėl darbų, kuriuose gali būti taikoma iki dvidešimt keturių valandų per parą darbo laiko trukmė, sąrašo, Darbo ir poilsio laiko ypatumų ekonominės veiklos srityse, Darbų, sąlygų, kurioms esant gali būti įvedama suminė darbo laiko apskaita, suminės darbo laiko apskaitos įvedimo įmonėse, įstaigose, organizacijose tvarkos aprašo patvirtinimo“ nėra teisiškai pagrįstas (2008 m. birželio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-2063/2008; 2009 m. vasario 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-166/2009; 2009 m. sausio 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-105/2009; 2009 m. gegužės 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁶³-1706/2009; 2011 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-2491/2011).

V.5. Konstitucijai prieštaraujantis darbo užmokesčio ribojimas

37. Kaip jau buvo minėta, didžioji dalis Vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtų tarnybinių ginčų buvo susiję su reikalavimais išmokėti darbo užmokesčio dalį, neišmokėtą taikant vėliau – Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. ir 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimais – Konstitucijai prieštaraujančiomis pripažintas valstybės tarnautojų užmokestį reglamentavusias teisės nomas. Šio pobūdžio Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinių teisėjų kolegijų išnagrinėtose bylose buvo suformuluotos esminės taisyklės dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo (toliau – ir Konstitucinio Teismo įstatymas) 72 straipsnio 4 dalies, ieškinio senaties nuostatų taikymo, darbo užmokesčio valstybės tarnautojams keitimo sąlygų, vidaus administravimo aktų, kuriais remiantis mokamas sumažintas darbo užmokestis, ginčijimo, reikalavimo priteisti negautą darbo užmokestį ir reikalavimo dėl žalos atlyginimo atskyrimo, taip pat administracinio teismo *ad hoc* atliekamo teisinio reguliavimo spragų užpildymo.

38. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimu pripažino, kad Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies (2002 m. gruodžio 10 d. redakcija) nuostata „Jeigu valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos apskaičiuotas pagal patvirtintas valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijas lėšų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui poreikis viršys atitinkamiems metams Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir savivaldybių biudžetuose darbo užmokesčiui patvirtintus asignavimus, valstybės tarnautojų darbo užmokestis skaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintas valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisykles, tačiau valstybės tarnautojo pareiginė alga neturi būti mažesnė už jo pareiginę alga, gautą iki 2002 m. birželio 30 d.“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. 53 „Dėl Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ 1 ir 2 punktai bei šiuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

39. Dėl vadovavimosi minėtomis Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklėmis valstybės tarnautojams buvo nesumokėta dalis darbo užmokesčio, dėl kurio priteisimo jie kėlė ginčus administraciniuose teismuose. Šiuo aspektu yra aktuali Vyriausiojo administracinio teismo biuletenyje Nr. 8, taip pat Administracinių bylų dėl tarnybinių ginčų nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinime skelbta šio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005.

Šioje byloje pareiškėjas 2004 m. lapkričio 2 d. kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą, prašydamas priteisti iš policijos komisariato 2 409,88 Lt neišmokėto darbo užmokesčio ir delspinigius iki darbo užmokesčio išmokėjimo dienos, tai yra pareiškėjas reikalavo priteisti 2003 metais ir 2004 m. sausio–liepos mėnesiais jam nesumokėtą darbo užmokesčio dalį, susidariusią atsakovui pritaikius darbo užmokesčio indeksavimo koeficientą. Pareiškėjas, remdamasis Vidaus tarnybos statuto 58 straipsnio 1 dalimi,

nurodė, kad su atleidžiamu iš vidaus tarnybos pareigūnu turi būti visiškai atsiskaityta jo atleidimo dieną. 2004 m. birželio 21 d. pareiškėjas buvo atleistas iš tarnybos, tačiau iki kreipimosi į teismą dienos jam nebuvo grąžintas priklausantis darbo užmokestis. Pareiškėjas pažymėjo, kad, skaičiuojant darbo užmokestį nuo 2003 metų pradžios iki jo atleidimo iš tarnybos dienos (2004 m. birželio 21 d.), buvo vadovaujamosi Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklėmis, dėl to susidarė 2 409,88 Lt darbo užmokesčio nepriemoka. Taisyklėmis buvo vadovaujamosi nepagrįstai – policijos pareigūno darbo užmokestis, nustatytas įstatymo lygio teisės aktu, galėjo būti sumažintas taip pat tik įstatymo nustatyta tvarka. Be to, taisyklės neleidžia keisti pareigūno darbo užmokesčio taip, kad jis sumažėtų, nes darbo užmokestis yra viena esminių darbo sutarties sąlygų (DK 95 str. 3 d.), kuri gali būti keičiama tik nutraukiant vieną darbo sutartį ir sudarant naują. Pareiškėjas akcentavo, kad apie besikeičiančias darbo sąlygas jis nebuvo informuotas, todėl jo darbo užmokestis sumažintas neteisėtai.

Kauno apygardos administracinis teismas 2005 m. vasario 7 d. sprendimu pareiškėjo skundą patenkinio iš dalies, priteisė iš Kauno rajono policijos komisariato pareiškėjui 2 409,88 Lt neišmokėto darbo užmokesčio, kitą skundo dalį atmetė. Atsakovas apeliaciniu skundu prašė pakeisti Kauno apygardos administracinio teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo skundą dėl neišmokėto sumažinto darbo užmokesčio atmesti. Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija atsakovo apeliacinį skundą atmetė.

Pirmiausia išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje nustatyti terminai, per kuriuos administraciniuose teismuose turi būti ginčijami administraciniai aktai, veiksmai arba neveikimas, ir nereglamentuojamas terminas, per kurį turi būti pareiškiamas valstybės tarnautojo reikalavimas dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo. Tokio termino nenustatyta ir Valstybės tarnybos įstatyme. Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas Darbo kodekso reglamentuojamiems santykiams, jeigu Darbo kodeksas ir kiti įstatymai atskiriems reikalavimams nenustato trumpesnių ieškinio senaties terminų. Darbo kodekse kitokio senaties termino reikalavimams dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo nenumatyta, todėl Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnio pagrindu Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas trejų metų senaties terminas taikytinas ir pareikštiems valstybės tarnautojų reikalavimams dėl nesumokėto darbo užmokesčio priteisimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija toliau nurodė, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalį neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo. Atsižvelgdamas į tai, kas paminėta, ir vadovaudamasis ankstesne praktika (2004 m. kovo 1 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A¹²-219/2004, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 5), teismas pažymėjo, jog Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalies prasme sprendimo įvykdymu reikėtų laikyti situaciją, kai asmuo yra praradęs galimybę įsiterpti ir per teismą reikalauti koreguo-

ti tuos teisinius santykius, kurie susiklostė iki teisės normos, reglamentavusios minėtus santykius, pripažinimo neteisėta. Ir, priešingai, ginčų dėl darbo užmokesčio bylose sprendimas yra neįvykdytas, kol valstybės tarnautojas turi teisę į savo pažeistų teisių gynimą teisme ar kitose įstatymų numatytose institucijose. Būtent iki to momento, kada teisė pareikšti skundą ar ieškinį teisme gali būti įgyvendinta, negali būti laikoma, kad valstybės tarnautojui atsiradusi darbo užmokesčio nepriemoka yra laikoma „įvykdytu sprendimu“ Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalies prasme. Pareiškėjas į teismą dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo kreipėsi nepažeisdamas terminų, nustatytų tokiems reikalavimams pareikšti.

Išplėstinė teisėjų kolegija kaip nepagrįstą atmetė atsakovo apeliaciniame skunde dėstomą argumentą, kad reikalavimas dėl negauto darbo užmokesčio galėtų būti tenkinamas tik nuginčijus vidaus administravimo aktus, kuriais remiantis toks sumažintas darbo užmokestis buvo mokamas. Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad valstybės tarnautojui priklausantis darbo užmokestis ir kitos su tarnybos santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus. Ši nuostata, analogiška Darbo kodekso 298 straipsnio nuostatai, nustato naikinamąjį terminą, kuriam praėjus valstybės tarnautojui nesumokėtas darbo užmokestis nebegali būti priteisiamas. Tuo tarpu administraciniam aktui ginčyti Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje nustatytas vieno mėnesio terminas, skaičiuojamas nuo administracinio akto paskelbimo dienos. Administracinio akto, kuriuo nuspręsta nemokėti ar mokėti ne visą darbo užmokestį, nuginčijimas, kaip būtina reikalavimo dėl darbo užmokesčio priteisimo tenkinimo sąlyga, paneigtų Valstybės tarnybos įstatymo 43 straipsnio 9 dalies prasmę, nes darbo užmokesčio už trejus metus priteisimas, nustačius vieno mėnesio terminą administraciniams aktams nuginčyti ir reikalavimams dėl negauto darbo užmokesčio pareikšti, taptų praktiškai neįmanomas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų išplėstinė kolegija konstatavo, kad vidaus administravimo akto, kuriuo nutarta mokėti valstybės tarnautojui ne visą jam priklausantį darbo užmokestį, nuginčijimas neužkerta kelio reikalauti paties negauto darbo užmokesčio priteisimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad reikalavimas priteisti negautą darbo užmokestį nėra reikalavimas dėl žalos atlyginimo ir nesiejamas su darbo užmokesčio nesumokėjusio subjekto (institucijos) kalte. Dėl šios priežasties teisėjų kolegija atmetė apelianto argumentus, susijusius su atsakovo civilinės atsakomybės pagrindu nebuvimu.

Nutartyje konstatuota, kad atsakovo atsisakymas mokėti pareiškėjui Valstybės tarnybos įstatyme nustatyto dydžio darbo užmokestį negali būti pripažintas teisėtu. Tarnybos teisiniai santykiai pagal savo pobūdį ir teisinę prigimtį yra dvišaliai, nes pagal juos valstybės tarnautojas yra įpareigotas tinkamai atlikti įstatymuose ir pareigybių aprašyme nurodytas funkcijas, o darbdavys privalo mokėti darbo užmokestį ir teikti kitas įstatymuose numatytas socialines garantijas. Pareiškėjas atliko savo kaip valstybės tarnautojo pareigas, tačiau jam 2003 metais ir 2004 m. sausio–liepos mėnesiais nebuvo sumokėtas pagal įstatymą priklausantis darbo užmokestis.

Išplėstinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad nagrinėjant administracinę bylą po Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimo priėmimo, iš Lietuvos Respublikos taikytinų teisės aktų sistemos yra pašalinta Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 3 dalies nuostata ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 53 „Dėl Valstybės

tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklių“ patvirtintos Valstybės tarnautojų darbo užmokesčio skaičiavimo taisyklės. Sprendimas dėl skundo turi būti priimamas vadovaujantis sprendimo priėmimo dieną galiojančiomis teisės normomis. Kauno apygardos administraciniam teismui 2005 m. vasario 7 d. skelbiant sprendimą, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimu pripažintos neteisėtomis teisės normos nebegalėjo būti taikomos. Taigi yra išnykęs teisinis pagrindas, kuriuo atsakovas galėtų grįžti Valstybės tarnybos įstatyme nustatyto darbo užmokesčio nemokėjimą pareiškėjui. Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies ir Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalies nuostatos, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipta į ateitį, tokiu aiškinimu nėra paneigiamos, nes Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas išgaliojo dar neužbaigus teisės normų taikymo procedūros, t. y. išlikus galimybei teismine tvarka koreguoti tarp pareiškėjo ir atsakovo dėl darbo užmokesčio mokėjimo susiklosčiusius teisinius santykius.

Nors atsakovo įsakymai, kuriuose nustatyti konkretūs darbo užmokesčio indeksavimo koeficientai policijos komisariato valstybės tarnautojams, yra nenuginčyti ir yra praleistas terminas jiems skųsti, tačiau tai nepanaikina teisės reikalauti priteisti darbo užmokesčių, nes tokią galimybę nustato įstatymai, ir jai įgyvendinti DK 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas trejų metų senaties terminas. Dėl to, teisėjų kolegijos nuomone, nurodytų įsakymų pareiškėjas neprivalėjo ginčyti. Šie atsakovo įsakymai negali būti vertinami ir kaip darbo sąlygų pakeitimas DK 297 straipsnio 1 dalies prasme. Reikalavimams, kylantiems iš darbo sąlygų pakeitimo, pareikšti teisinių santykių atsiradimo metu galiojusioje DK 297 straipsnio 1 dalyje (2002 m. birželio 4 d. įstatymo Nr. IX-926 redakcija) nustatytas vieno mėnesio terminas nuo atitinkamo nurodymo (dokumento) gavimo dienos. Darbo apmokėjimo sąlygos yra specifinė darbo sąlygų rūšis. Pagal DK 120 straipsnio 3 dalį, keičiant darbo apmokėjimo sąlygas, sumažinti darbo užmokesčių be darbuotojo raštiško sutikimo negalima. Darbo teisiniuose santykiuose darbuotojo darbo užmokesčius nustatomas darbdavio ir darbuotojo susitarimo pagrindu; kiekvienoje darbo sutartyje šalys sulygsta dėl darbo apmokėjimo sąlygų (DK 95 str. 3 d.). Su valstybės tarnautojais darbo sutartys nesudaromos (VTĮ 10 str. 5 d.). Valstybės tarnautojų darbo užmokesčius nustatytas įstatymų ir kitų teisės aktų (VTĮ 23–26 str.), o valstybės tarnautojas turi teisę į įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytą darbo užmokesčių (VTĮ 16 str. 1 d. 2 p.). Nei Valstybės tarnybos įstatyme, nei kituose teisės aktuose nesuteikiama teisės institucijos (įstaigos) vadovui priimti vidaus administravimo aktus ir susitarimo su valstybės tarnautoju pagrindu mažinti valstybės tarnautojui teisės aktuose nustatytą darbo užmokesčių. Dėl to darbo apmokėjimo sąlygų pakeitimą reglamentuojanti DK 120 straipsnio 3 dalis valstybės tarnybos teisiniuose santykiuose netaikytina (2005 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2005, p. 316-329).

40. Šioje byloje suformuotos teisės aiškinimo taisyklės buvo aktualios ir vystomos administracinėse bylose, kuriose buvo keliami ginčai dėl negauto darbo užmokesčio, tai yra dėl neišmokėtos darbo užmokesčio dalies, kuri susidarė galiojant Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija) numatyti priedų ir priemokų ribai.

41. Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcija) buvo įtvirtinta, jog valstybės tarnautojui mokamų priedų ir priemokų suma negali viršyti 70 procentų pareiginės algos. Ši nuostata buvo įtvirtinta Valstybės

tarnybos įstatymo VI skyriuje „Darbo užmokestis“, kuris ta apimtimi, kad jame nebuvo nustatyta teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų buvę galima teisingai atlyginti už darbą vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, dirbusiems poilsio bei švenčių dienomis, nakties metu, atlikusiems papildomas užduotis viršijant nustatytą darbo trukmę, kai jiems išmokėtinų priedų ir priemokų suma viršijo Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcijos) nustatytą ribą, Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimu buvo pripažintas prieštaraujantis Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai.

42. Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, sprendama pareiškėjos (vidaus tarnybos pareigūno) inicijuotą ginčą dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo iš atsakovo Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato, kuris susidarė dėl to, kad vadovaudamasis Konstitucijai prieštaraujančiomis VTĮ 23 straipsnio 2 dalies nuostatomis, darbdavys ribojo jos gaunamą darbo užmokestį, administracinėje byloje Nr. A⁶²-1735/2010 konstatavo, jog Vidaus tarnybos sistemos pareigūnai, manantys, jog jų teisės buvo pažeistos dėl to, kad Valstybės tarnybos įstatymo VI skyriuje „Darbo užmokestis“, pažeidžiant Konstituciją, nebuvo nustatyta teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų buvę galima teisingai atlyginti už darbą vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, dirbusiems poilsio bei švenčių dienomis, nakties metu, atlikusiems papildomas užduotis viršijant nustatytą darbo trukmę, kai jiems išmokėtinų priedų ir priemokų suma viršijo Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcijos) nustatytą ribą, turėjo (turi) teisę dėl tokių pažeidimų kreiptis į teismą, kuris savo ruožtu privalo, jeigu nustato, kad asmens teisės iš tikrųjų yra pažeistos dėl nurodytos priežasties, užtikrinti pažeistų teisių teisminę gynybą, taikydamas ne tik įstatymą (plačiaja prasme), bet ir *inter alia* bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia aukščiausiąją teisę – Konstituciją. Toks teisinio reguliavimo trūkumų įveikimas *ad hoc*, teismams nagrinėjant bylas, yra būtina prielaida asmens, kuris kreipėsi į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, teisių ir laisvių apsaugai užtikrinti atitinkamuose individualiuose visuomeniniuose santykiuose.

Vidaus tarnybos sistemos pareigūnai, dirbę poilsio bei švenčių dienomis, nakties metu, atlikę papildomas užduotis viršijant nustatytą darbo trukmę, kai jiems išmokėtinų priedų ir priemokų suma viršijo Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcijos) nustatytą ribą ir todėl atitinkama darbo užmokesčio suma jiems nebuvo išmokėta, turi teisę reikalauti teisingai atlyginti už tą darbą, kuris liko faktiškai neapmokėtas dėl minėto apribojimo taikymo. Atsižvelgiant į pareikštą reikalavimą ir šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, pagal kurį priemokų už faktiškai atliktą darbą poilsio bei švenčių dienomis, nakties metu, taip pat atliekant papildomas užduotis viršijant nustatytą darbo trukmę (viršvalandinis darbas) dydis nėra ribojamas (VTS 38 str. 1 d., VTĮ 26¹ str.), teisingu atlyginimu už darbą, kuris liko neatlygintas dėl minėtos legislatyvinės omissijos, gali būti darbo užmokesčio dalies, kuri būtų buvusi, bet dėl Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcijos) nustatytos ribos taikymo nebuvo išmokėta, sumokėjimas.

Teismas pažymėjo, kad pažeistą pareiškėjos teisę teismas šiuo atveju privalo ginti, nes priešingu atveju būtų pažeistos Konstitucijos normos ir principai, o įstatymo dalis,

kuri buvo pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai, ir toliau būtų realiai taikoma tiems teisiniams santykiams, kurie dar nėra galutinai susiklostę, t. y. būtų vykdomi Konstitucijai prieštaraujantio įstatymo pagrindu priimti sprendimai, kurie dar negali būti laikomi įvykdytais Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalies prasme.

Išplėstinė teisėjų kolegija priminė, kad Vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai savo praktikoje laikosi nuomonės, jog reikalavimas priteisti negautą darbo užmokestį nėra reikalavimas dėl žalos atlyginimo ir nesiejamas su darbo užmokesčio nesumokėjusio subjekto (institucijos) kalte. Teismas sprendė, kad nagrinėjamu atveju yra kilęs akivaizdžiai tarnybinis ginčas, kuris sprendinamas taikant tarnybos teisinius santykius, o ne žalos atlyginimą (civilinę atsakomybę) reglamentuojančias teisės normas, tarnybos teisinių santykių teisės aktuose egzistuojančias teisinio reguliavimo spragas įveikiant *ad hoc*.

Sprendama dėl tinkamo atsakovo šioje byloje, išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, jog ginčas dėl neišmokėtos darbo užmokesčio dalies priteisimo (teisingo atlyginimo už darbą) yra laikytinas tarnybiniu ginču. Pareiškėjos teisė į neišmokėtos darbo užmokesčio dalies priteisimą kyla būtent iš tarnybos teisinių santykių. Tarnybos teisiniai santykiai pagal savo pobūdį ir teisinę prigimtį yra dvišaliai, nes pagal juos vidaus tarnybos pareigūnas yra įpareigotas tinkamai atlikti įstatymuose ir pareigybių aprašyme nurodytas funkcijas, o darbdavys privalo mokėti darbo užmokestį ir teikti kitas įstatymuose numatytas socialines garantijas. Šioje byloje nėra ginčo, jog pareiškėja atliko savo kaip pareigūno pareigas, už kurių atlikimą nebuvo teisingai atlyginta. Taigi būtent darbdaviui tenka pareiga tinkamai atlyginti pareigūnui už jo atliktą darbą *inter alia* darbą poilsio bei švenčių dienomis, nakties metu, papildomų užduočių, viršijant nustatytą darbo trukmę, atlikimą. Ginčo laikotarpiu pareiškėjos darbdavio funkcijas visa apimtimi realiai įgyvendino būtent vidaus reikalų statutinė įstaiga, kurioje ji tarnavo.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo pareiškėjai iš Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato buvo priteista 1 689,51 Lt, paliko nepakeistą (2010 m. birželio 7 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1735/2010, Administracinių teismų praktika Nr. 18, 2010, p. 261-276).

43. Vystydama Vyriausiojo administracinio teismo praktiką ir atsižvelgdama į Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarime pateiktas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas, *inter alia* susijusias su neįvykdyto sprendimo samprata Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalies prasme, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1831/2011 dar kartą sprendė dėl reikalavimo dėl pareiškėjai neišmokėtos darbo užmokesčio dalies už 2007-2008 metus, susidariusios dėl šiuo laikotarpiu galiojusioje Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. IX-1175 redakcijos) numatytos priedų ir priemokų ribos, priteisimo. Teismas pažymėjo, kad minėto reikalavimo patenkinimas yra tiesiogiai susijęs su reikalavimui dėl darbo užmokesčio priteisimo taikytinu 3 metų ieškinio senaties terminu (Darbo kodekso 27 str.2 d.). Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį (Civilinio kodekso 1.124 str.). Taigi atitinkamais atvejais šis terminas apibrėžia laiko tarpą, per kurį asmuo gali teismine tvarka apginti savo teises, be kita ko, kylančias iš Konstitucijos. Todėl jei pareiškėjas į teismą dėl negauto darbo užmokesčio priteisimo (teisingo apmokėjimo už darbą) kreipėsi nepažeisdamas terminų, nustatytų tokiems reikalavimams pareikšti,

ir byloje nenustatoma jokių aplinkybių, užkertančių (ribojančių) galimybę realizuoti aptariamą teisę, paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 30 straipsnio 1 dalies, nuostatų kylančio reikalavimo asmens teises ginti ne formaliai, o realiai ir veiksmingai, pareiškėjas turi teisę teisme reikalauti teisingai atlyginti už tą darbą, kuris liko faktiškai neapmokėtas dėl minėto Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtinto apribojimo taikymo. Teisingu atlyginimu už darbą gali būti darbo užmokesčio dalies, kuri būtų buvusi, bet dėl Valstybės tarnybos įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje (2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-855, 2007 m. birželio 7 d. įstatymo Nr. X-1175 redakcijos) nustatytos ribos taikymo nebuvo išmokėta, sumokėjimas. Pažeistą pareiškėjo teisę teismas šiuo atveju privalo ginti, nes priešingu atveju būtų pažeistos Konstitucijos normos ir principai, garantuojantys asmens teisę į teisingą darbo apmokėjimą, o pati asmens teisė į teisminę pažeistų teisių gynybą būtų fiktyvi – asmuo, net ir per įstatyme nustatytą terminą kreipęsis į teismą dėl *inter alia* iš Konstitucijos kylančių teisių gynimo, realiai tokių teisių apginti teisme negalėtų. Be to, nevykdant iš Konstitucijos kylančios ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pripažįstamos teismo pareigos *ad hoc* šalinti Konstitucijai prieštaraujančio teisinio reguliavimo spragas ir šiuo atveju nepriteisiant pareiškėjui teisingo atlyginimo už faktiškai atliktą darbą, įstatyminis reguliavimas, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, ir toliau būtų realiai taikomas. Tačiau tai nebūtų suderinama su Konstitucijos 110 straipsniu ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, numatančia, kad teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai (2011 m. lapkričio 14 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administraciniame byloje Nr. A⁵⁷⁵-1831/2011, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 22, 2011, p. 318-325). Iš to, kas paminėta pirmiau, matyti, kad naujausiojoje teismo praktikoje galimybė priteisti teisingą apmokėjimą už darbą, kai jis nebuvo mokamas dėl Konstitucijai prieštaraujančio įstatymo, nebėra tiesiogiai siejama su Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 4 dalimi ir jos pagrindu išvystyta „neįvykdyto sprendimo“ samprata administracinių teismų jurisprudencijoje. Panašu, kad esminę reikšmę įgyja aplinkybė, ar asmuo dėl savo teisės, taip pat kai ji kyla iš Konstitucijos, gynimo į kompetentingas institucijas (teismus) kreipiasi per įstatymų nustatytą terminą (pvz., kaip buvo minėtu atveju, ieškinio senaties terminą).

V.6. Atlyginimas už valstybės tarnautojų mokymąsi

V.6.1. Valstybės tarnautojo mokymosi išlaidų apmokėjimas

(VTĮ 43 str. 5, 6, 9 d.)

44. Valstybės tarnybos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 8 punktas įtvirtina valstybės tarnautojo pareigą mokytis, kurią detalizuoja VTĮ X skyrius „Valstybės tarnautojų mokymas“ (45-47 str.), nustatantis valstybės tarnautojų mokymo rūšis, mokymo finansavimo ir mokymo organizavimo pagrindus ir tvarką. Pagal VTĮ 45 straipsnį valstybės tarnautojų mokymas skirstomas į įvadinį mokymą ir kvalifikacijos tobulinimą. Įvadinis mokymas – tai priimtų į karjeros valstybės tarnautojo pareigas valstybės tarnautojų profesinių žinių įgijimas ir įgūdžių formavimas. Pradėję eiti pareigas karjeros valstybės tarnautojai, kurie prieš tai nėra išklause įvadinio mokymo programų, per metus nuo priėmimo į pareigas dienos privalo jas išklausti. Valstybės tarnybos įstatymo 45 straipsnyje numatytas valstybės tarnautojų mokymas už valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšas yra valstybės ir savivaldybių investicija į valstybės tarnautojus, siekiant to-

bulinti jų administracinius gebėjimus, profesionalumą, kad valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms teisės aktais pavesti tikslai ir uždaviniai būtų įgyvendinami kaip galima efektyviau (2010 m. vasario 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-262/2010).

45. Tarnautojui mokymosi metu VTĮ 43 straipsnis numato konkrečias garantijas. Kai valstybės tarnautojai valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos vadovo sprendimu yra pasiūsti į VTĮ nustatytą mokymą (išskyrus VTĮ 43 straipsnio 6 dalyje nustatytą atvejį), valstybės tarnautojams yra garantuojama einamos pareigos ir nustatytas darbo užmokestis (VTĮ 43 str. 5 d. 1 p.). Valstybės tarnautojui, kuris jo sutikimu siunčiamas į šio Įstatymo nustatytą mokymą ilgesniam negu 30 kalendorinių dienų laikotarpiui, garantuojamos einamos pareigos ir: 1) visas nustatytas darbo užmokestis už laikotarpį iki 30 kalendorinių dienų; 2) ne mažiau kaip 50 procentų nustatyto darbo užmokesčio už laikotarpį, viršijantį 30 kalendorinių dienų. Tiksliai valstybės tarnautojui mokamo darbo užmokesčio dalis nustatoma valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens sprendimu (VTĮ 43 str. 6 d.). Valstybės tarnautojas turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka gauti išmokas už mokymosi ir komandiruotės išlaidas (VTĮ 43 str. 9 d.). Vadovaudamasi šia nuostata, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2006 m. rugpjūčio 4 d. nutarimu Nr. 780 patvirtino Valstybės tarnautojų siuntimo tobulinti kvalifikaciją kitose valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, tarptautinėse institucijose ar užsienio valstybių institucijose bei jų mokymosi išlaidų apmokėjimo taisyklės (toliau – ir Mokymosi išlaidų apmokėjimo taisyklės), be kita ko, reglamentuojančias mokymosi (įvadinio mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo) išlaidų apmokėjimo tvarką. Mokymosi išlaidų apmokėjimo taisyklių 19 punktas įtvirtina, jog su mokymu, vykstančiu Lietuvos Respublikos teritorijoje, susijusios išlaidos apmokamos pagal Tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo biudžetinėse įstaigose taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 526 (toliau – ir Tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo taisyklės).

46. Pastebėtina, kad Tarnybos Kalėjimų departamente statutui nereglamentuojant įvadinio mokymosi išlaidų apmokėjimo, VTĮ normos ir jas įgyvendinantys poįstatyminiai teisės aktai aktualūs ir statutiniams valstybės tarnautojams (šiuo aspektu žr. 2011 m. liepos 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1444/2011; 2006 m. gruodžio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁶⁹-2551/2006).

47. Vyriausiasis administracinis teismas, vadovaudamasis VTĮ 43 straipsnio 9 dalmi⁷⁹, Mokymosi išlaidų apmokėjimo taisyklių 19 punktu bei Tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo taisyklėmis⁸⁰, yra konstatavęs, jog pareigūno buvimas įvadiniam mokyme toje pačioje kaip darbovietė vietoje neturi būti laikomas tarnybine komandiruote, ir priešingai – išvykimas įvadiniam mokymui į kitą negu nuolatinę darbovietę vietą turi būti traktuojamas kaip tarnybinė komandiruotė (žr., pvz., 2006 m. gruodžio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁶⁹-2551/2006, 2007 m. gegužės 15 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-505/2007, 2010 m. vasario 17 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-262/2010, 2011 m. liepos 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1444/2011). Pastebėtina, kad remiantis anksčiau cituota praktika, tarnautojo išvy-

79 Iki 2006 m. sausio 1 d. galiojusioje VTĮ redakcijoje – VTĮ 43 straipsnio 6 dalimi.

80 Iki Tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo taisyklių įsigaliojimo – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. sausio 23 d. nutarimu Nr. 120 „Dėl tarnybinių komandiruočių Lietuvos Respublikos teritorijoje“.

kimu į kitą negu yra jo darbovietė vietovę nelaikoma, pavyzdžiui, tarnautojo išvykimas iš darbo vietos į tame pačiame mieste vykstančius įvadinius mokymus (žr., pvz., 2011 m. liepos 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-1444/2011; 2010 m. vasario 17 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-262/2010). Ir priešingai, valstybės tarnautojo siuntimas įvadiniam mokymui iš darbo vietos Pravieniškių 1-ųjų pataisos namuose, Kaišiadorių rajone, į Vilniuje esantį Mokymo centrą prilyginamas tarnybinei komandiruotei ir tokiu atveju valstybės tarnautojui įvadinio mokymo išlaidos apmokamos taikant Tarnybinių komandiruočių išlaidų apmokėjimo biudžetinėse įstaigose taisyklės, patvirtintas Vyriausybės 2004 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 526 (gali būti mokami dienpinigiai, gyvenamojo ploto nuomos išlaidos ir kt.).

V.6.2. Apmokėjimas už mokymosi atostogas statutiniams valstybės tarnautojams

(TKDS 46 str. 8 d., VTĮ 35 str. 2 d., DK 210 str. 1 ir 2 d., 209 str. 2 d.)

48. Tarnybos Kalėjų departamente statuto 46 straipsnis reglamentuoja pareigūnų kasmetinių, nemokamų atostogų bei atostogų dėl pareigūno persikėlimo suteikimą. Vadovaujantis šio straipsnio 8 dalimi, kitas atostogų rūšis, trukmę ir jų suteikimo pareigūnams tvarką nustato šis statutai ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai. Pagal VTĮ 35 straipsnio 2 dalį, valstybės tarnautojai turi teisę į šio VTĮ nustatytas atostogas. Valstybės tarnautojai taip pat turi teisę į Darbo kodekso nustatytas neštumo ir gimdymo atostogas, tėvystės atostogas, atostogas vaikui prižiūrėti, iki jam sueis treji metai, ir mokymosi atostogas. Darbo kodekso 210 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad šio Kodekso 181 straipsnyje nurodytiems darbuotojams, kurie mokosi, laiko stojamuosius egzaminus į aukštesniąsias ir aukštasias mokyklas turėdami įmonių siuntimus, už suteikiamas mokymosi atostogas šios įmonės moka ne mažesnę kaip vidutinį darbo užmokestį. Darbuotojams, kurie laiko stojamuosius egzaminus ar mokosi savo iniciatyva, mokėjimo už mokymosi laiką klausimas sprendžiamas kolektyvinėse sutartyse arba šalių susitarimu.

49. Aiškindamas šias nuostatas Vyriausiasis administracinis teismas iš esmės yra padaręs išvadą, jog darbdavys nėra įpareigotas visais atvejais apmokėti mokymosi atostogas. Šiuo aspektu yra aktuali administracinė byla Nr. A⁴³⁸-1256/2012, kurioje teisėjų kolegija pažymėjo, jog iš minėto teisinio reguliavimo matyti, kad yra nustatytos skirtingos apmokėjimo už mokymosi atostogas sąlygos, kurios priklauso nuo to, kieno iniciatyva darbuotojas (statutinis valstybės tarnautojas) mokosi aukštojoje mokykloje, t. y. ar jis mokosi darbdavio, ar savo iniciatyva. Kai darbuotojas mokosi darbdavio siuntimu (iniciatyva), darbdavys privalo darbuotojui už mokymosi atostogas mokėti ne mažesnę kaip vidutinį darbo užmokestį (DK 210 str. 1 d.), o kai darbuotojas mokosi savo iniciatyva, apmokėjimo už mokymosi atostogas klausimą pavesta spręsti kolektyvine sutartimi arba šalių susitarimu (DK 210 str. 2 d.). Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje nustatytas aplinkybes (pareiškėja aukštojoje mokykloje mokėsi savo iniciatyva; prašydama išleisti mokymosi atostogų, ji atsakovo neprašė spręsti šių atostogų apmokėjimo klausimo, t. y. neinicijavo šio klausimo sprendimo susitarimo tarp šalių būdu; atsakovas, išleisdamas pareiškėją minėtų atostogų, aiškiai išreiškė savo valią, kad išleidžia pareiškėją nemokamų atostogų; šis klausimas nėra sureguliuotas kolektyvine sutartimi), konstatavo, kad nėra pagrindo tenkinti pareiškėjos reikalavimo sumokėti jai už neapmokėtas mokymosi atostogas.

Teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad Darbo kodekso 209 straipsnio 2 dalies nuostatų ginčo teisiniams santykiams taikyti nėra pagrindo, nes ši teisės norma regla-

mentuoja apmokėjimo už darbą darbuotojams, kurie mokosi mokymo įstaigose klausimus, o būtent, nustato minimalią darbo užmokesčio ribą – ne mažesnę už Vyriausybės nustatytą minimaliąją mėnesinę algą, kuri turi būti mokama besimokančiam darbuotojui už darbą, tačiau nereguliuoja mokymosi atostogų suteikimo bei jų apmokėjimo klausimų (2012 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1256/2012).

V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju

(TMS 56 str. 1 d., TKDS 36 str., VTS 58 str. 1 d., VTĮ 4 str. 2 d., 5 str., DK 141 str. 3 d.)

50. Vidaus tarnybos statuto 58 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad su atleidžiamu iš vidaus tarnybos pareigūnu turi būti visiškai atsiskaityta jo atleidimo dieną. Iš esmės analogiška nuostata – su atleidžiamu iš tarnybos pareigūnu turi būti visiškai atsiskaityta jo atleidimo dieną – iki 2010 m. sausio 1 d. įtvirtino Tarnybos Kalėjimų departamente statuto 37 straipsnis (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1545 redakcija). Šiuo metu ši nuostata nustatyta Tarnybos Kalėjimų departamente statuto 36 straipsnyje. Tarnybos muitinėje statuto 56 straipsnio 1 dalis (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1770 redakcija) taip pat įtvirtina, jog atleidžiamam iš pareigų muitinės pareigūnui jo atleidimo iš pareigų dieną išmokamos visos jam priklausančios pinigų sumos, išskyrus šio Statuto 53 straipsnio 2 dalyje nurodytą išėitinę išmoką⁸¹.

51. Kaip ne kartą pažymėjo Vyriausiasis administracinis teismas, minėtose normose nėra reglamentuojama atsiskaitymo su atleidžiamu pareigūnu tvarka bei pareiga mokėti už uždelstą laiką atsiskaityti. Atsižvelgdamas į tai ir sistemiškai aiškindamas VTĮ 4 straipsnio 2 dalies, 5 straipsnio, VTS 5 straipsnio 2 dalies, 58 straipsnio 1 dalies, Tarnybos Kalėjimų departamente statuto 37 straipsnio (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1545 redakcija), Tarnybos muitinėje statuto 56 straipsnio 1 dalies nuostatas, Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra sprendęs ir suformavęs praktiką, jog statutinio valstybės tarnautojo teisė gauti vidutinį darbo užmokestį už uždelstą visiškai atsiskaityti atleidimo iš tarnybos dieną yra ginama taikant Darbo kodekso 141 straipsnio 3 dalį (*dėl VTS 58 straipsnio 1 dalies taikymo* žr. 2009 m. rugpjūčio 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1021/2009; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1296/2009; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009; 2010 m. birželio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-877/2010; 2010 m. rugpjūčio 30 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1143/2010; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009; 2012 m. gegužės 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1779/2012; *dėl TKDS 37 straipsnio taikymo* žr., pvz., 2009 m. spalio 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1078/2009; *dėl TMS 56 straipsnio 1 dalies* žr. 2012 m. birželio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2330/2012).

52. DK 141 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad kai uždelsiama atsiskaityti ne dėl darbuotojo kaltės, darbuotojui sumokamas jo vidutinis darbo užmokestis už uždelsimą dieną. Tiek Vyriausiasis administracinis teismas, tiek Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad pagrindas taikyti DK 141 straipsnio 3 dalyje nustatytas pasekmes yra

81 TMS 53 straipsnio 2 dalis nustato: „2. Pagal Statuto 55 straipsnio 1 dalies 8 punktą atleidžiamam iš pareigų muitinės pareigūnui išmokama iki pareigybės panaikinimo jo gauto vidutinio darbo užmokesčio dydžio išėitinė išmoka, atsižvelgiant į muitinės pareigūno tarnybos muitinėje stažą: 1) iki penkerių metų – 2 mėnesių; 2) nuo penkerių iki dešimties metų – 3 mėnesių; 3) nuo dešimties iki dvidešimties metų – 4 mėnesių; 4) daugiau kaip dvidešimties metų – 6 mėnesių.“

konstatavimas tokių sąlygų: 1) darbdavys ne visiškai atsiskaitė su atleidžiamu darbuotoju jo atleidimo dieną; 2) dėl tokio uždelimo darbuotojas nėra kaltas. Šios aplinkybės DK 141 straipsnio taikymo prasme yra būtinos sąlygos šio straipsnio 3 dalyje numatyto vidutinio darbo užmokesčio priteisimui. Todėl, taikant Darbo kodekso 141 straipsnio 3 dalį, yra būtina nustatyti (aptarti) kiekvienos iš šių sąlygų buvimą, tuo pačiu pateikti šių sąlygų sampratą ir tik tai padarius aiškinti konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes (žr., pvz., 2010 m. sausio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-1521/2009; 2012 m. balandžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-397/2012; 2010 m. rugpjūčio 30 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶ – 1143/2010; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1296/2009; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009; 2009 m. spalio 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1078/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr.3K-3-82/2008; 2008 m. gruodžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr.3K-3-625/2008).

53. Apie tai, ar darbdavys pažeidė savo pareigą laiku atsiskaityti su atleidžiamu darbuotoju ir ar jam taikytinos DK141 straipsnio 3 dalyje nustatytos teisinio poveikio priemonės, sprendžiama pagal darbuotojo atleidimo dienos padėtį (2012 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2330/2012; 2012 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-3128/2012).

54. Tiek Vyriausiasis administracinis teismas, tiek Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi praktikos, jog pagal DK 141 straipsnio 3 dalį joje nustatytų pasekmių taikymas siejamas ne su darbdavio kalte, bet su darbuotojo kaltės nebuvimu. Tai reiškia, jog siekiant paneigti darbdavio pareigą mokėti darbuotojui vidutinį darbo užmokestį už uždelstą atsiskaityti laiką, nereikalaujama nustatyti, jog dėl neatsiskaitymo nėra darbdavio kaltės. Ši darbdavio prievolė neatsiranda tik darbuotojo kaltės konstatavimo atveju. Jei darbuotojo kaltės nėra, tai darbdaviui kyla neigiamos pasekmės dėl neatsiskaitymo laiku (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr.3K-3-625/2008; taip pat Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1078/2009; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009; 2010 m. rugpjūčio 30 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶ – 1143/2010).

55. Taikydamas DK 141 straipsnio 3 dalį, Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą sprendė dėl pagal šią normą priteistinos sumos dydžio ir teisės šią sumą mažinti.

55.1. Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad priteistina kompensacija už uždelstą atsiskaityti laiką neturi būti priteista tokio dydžio, kad susidarytų pernelyg didelė disproporcija tarp darbuotojams priklausančių darbo pajamų už jų išdirbtą laikotarpį ir daugelį kartų jų darbo pajamas viršijančios kompensacijos, nes tokia situacija nebūtų suderinama su darbo teisės principais, taip pat su proporcingumu kaip bendruoju teisės principu. Proporcingumas yra neatskiriamas teisingumo, protingumo, sąžiningumo principų aspektas. Šie principai reikalauja, kad tarp teisės pažeidimo ir sankcijos nebūtų nepagrįstai didelio neadekvatumo, disproporcijų. Neadekvačios sankcijos taikymas tokiomis atvejais pažeistų ne tik šiuos principus, bet ir galėtų padaryti žalos kitų darbuotojų interesams (žr., pvz., 2012 m. gruodžio 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-3128/2012; 2012 m. birželio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2330/2012, LAT 2008 m. sausio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-82/2008; 2008 m. gegužės 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-267/2008).

Šiame kontekste paminėtina administracinė byla Nr. A⁵²⁰-3128/2012, kurioje pareiškėjas (atleistas iš vidaus tarnybos pareigūnas) prašė priteisti iš atsakovo (Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato) neišmokėtą kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas už 1999-2001 metus, iš viso už 105 kalendorines dienas – 15 586,41 Lt, bei vidutinį darbo užmokestį po 212,06 Lt už kiekvieną darbo dieną nuo 2011 m. sausio 4 d. iki kol atsakovas sumokės pareiškėjui priklausančią kompensaciją. Pareiškėjas buvo atleistas iš tarnybos nuo 2011 m. sausio 3 d. Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininko 2010 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 40-TE-556 pagal Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 11 punktą. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą tenkino.

Atsakovas ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria iš atsakovo pareiškėjui priteistas vidutinis darbo užmokestis už uždelstą atsiskaityti laiką pagal DK 141 straipsnio 3 dalį, t. y. nuo 2011 m. sausio 4 d. iki sprendimo įvykdymo dienos po 212,06 Lt vidutinio vienos dienos darbo užmokesčio už kiekvieną darbo dieną, ir nustatyta, kad nėra pagrindo mažinti priteistino vidutinio darbo užmokesčio.

Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija atsakovo ginčytą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį panaikino. Teisėjų kolegija nurodė, jog tam tikrais atvejais tik formaliai nustatant tam tikros dalies išmokų, susijusių su darbo santykiais, nesumokėjimo faktą darbuotojo atleidimo iš darbo metu, vidutinio darbo užmokesčio ar jo dalies už uždelsimo laiką priteisimas, neįvertinus konkrečių faktinių bylos aplinkybių, gali būti vertinamas teismo kaip prieštaraujantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Priteisus vidutinį darbo užmokestį už visą uždelsimo laiką reikštų nepagrįstą, pernelyg didelę disproporciją, neadekvatumą tarp teisės pažeidimo ir sankcijos, vidutinio darbo užmokesčio už visą uždelsimo laiką priteisimas nebūtų suderinamas su DK 2, 35 straipsniuose įtvirtintais principais, taip pat su proporcingumu kaip bendruoju teisės principu. Specifinėje apžvelgiamoje byloje susiklosčiusioje situacijoje buvo pagrindas taikyti minėtus principus. Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija, įvertinusi visas aplinkybes, susijusias su atsakovo veiksmais, vykdant atsiskaitymą su pareiškėju jo atleidimo iš vidaus tarnybos dieną (pareiškėjui buvo išmokėtos visos pagrindinės su darbo teisiniais santykiais susijusios išmokos ir nebuvo išmokėta tik kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas už 1999, 2000, 2001 metus, kurios mokėjimo pagrindas ir dydis buvo nustatytas tik išnagrinėjus administracinę bylą; pareiškėjo atleidimo iš vidaus tarnybos dieną atsakovas neturėjo dokumentų, kurie pagrįstų pareiškėjo tarnybiniame pranešime nurodytą faktą, kad pareiškėjui nebuvo suteiktos kasmetinės atostogos, kai jis dirbo ne pas atsakovą) padarė išvadą, jog pirmosios instancijos teismo priteistas pareiškėjui vidutinis darbo užmokestis už uždelstą atsiskaityti laiką yra nesuderinamas su darbo teisės principais, su proporcingumu kaip bendruoju teisės principu, prieštarauja teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams (2012 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-3128/2012).

55.2. Teismų praktikoje taip pat nurodoma, kad DK 141 straipsnio 3 dalyje nustatyta suma – vidutinis darbo užmokestis už visą uždelsimo atsiskaityti laiką – mokėtina (išieškotina) tik tais atvejais, kai atleidžiamam iš darbo darbuotojui nebuvo išmokėtas visas jam priklausantis vieno mėnesio (ar daugiau) darbo užmokestis. Jeigu atleidžiamam darbuotojui nebuvo išmokėta mažesnė už jo vidutinį darbo užmokestį suma, tai tokiais atvejais pagal DK 141 straipsnio 3 dalį mokėtinos išmokos dydį sudaro neišmokėto darbo užmokesčio dalis, išieškoma už uždelsimo laiką (žr., pvz., 2012 m. bir-

želio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2330/2012; 2012 m. gruodžio 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-3128/2012; 2012 m. gegužės 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1779/2012; 2012 m. balandžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-397/2012; 2010 m. sausio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-1521/2009; 2009 m. spalio 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1078/2009; 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1534/2009; taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-625/2008; 2008 m. sausio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-82/2008; 2008 m. gegužės 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-267/2008). Todėl sprendžiant dėl Darbo kodekso 141 straipsnio 3 dalyje nustatytos sankcijos taikymo yra svarbu įvertinti atsiskaitymo su atleidžiamu iš tarnybos darbuotoju jo atleidimo iš darbo dieną apimtį (žr. 2009 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1296/2009; 2010 m. birželio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-877/2010).

Šiuo aspektu, pavyzdžiui, gali būti paminėta administracinė byla Nr. A⁵²⁰-2330/2012, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog atsakovas (Muitinės kriminalinė tarnyba) vieną dieną uždelsė atsiskaityti su pareiškėja (atleista iš tarnybos muitinės pareigūne), ir tuo pagrindu, taikydamas DK 141 straipsnio 3 dalį, už vieną uždelstą atsiskaityti dieną priteisė pareiškėjai vienos dienos vidutinio darbo užmokesčio dydžio sumą (2012 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2330/2012).

56. Vadovaujantis nuoseklia Vyriausiojo administracinio teismo praktika, DK 141 straipsnio 3 dalies pritaikymas eliminuoja galimybę taikyti Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymo nuostatas. Priešingas patarėjo įstatymo aiškinimas reikštų, kad toms pačioms darbdavio nesumokėtoms sumoms būtų taikoma ir Darbo kodekso 141 straipsnio 3 dalis, kurios nuostatos pagal teismų praktiką atlieka ir kompensacinę, ir prevencinę bei nubaudimo funkcijas, ir Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymas, o tai būtų nesuderinama su tais tikslais, dėl kurių buvo priimtos šios teisės normos (2010 m. gegužės 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-834/2010; šiuo aspektu taip pat žr. *šio apibendrinimo V.10.3. skyrių „Delspinigiai“*).

V.8. Už valstybės tarnautojo nušalinimo nuo tarnybos laikotarpį tarnautojui mokamas darbo užmokestis

---

(VTĮ 34 str.)

57. Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. X-464 redakcija), reglamentuojančio nušalinimą nuo pareigų, 2 dalis nustato, jog Valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo, o kai valstybės tarnautoją į pareigas priima Vyriausybė, savivaldybės taryba, – Ministras Pirmininkas, savivaldybės meras nušalina valstybės tarnautoją nuo pareigų ir sustabdo jam darbo užmokesčio mokėjimą, remdamiesi pagal įstatymus turinčių teisę nušalinti pareigūnų arba valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos rašytiniu reikalavimu. Šiame reikalavime turi būti nurodyta, kokiam laikui valstybės tarnautojas nušalinamas nuo pareigų, nušalinimo priežastys ir teisinis pagrindas.

Administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1581/2012 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, kad teismui nutartimi nušalinus valstybės tarnautoją nuo pareigų, valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmuo, vadovaujantis VTĮ 34 straips-

nio 2 dalimi, privalėjo sustabdyti darbo užmokesčio mokėjimą šiam tarnautojui. Apeliacinio skundo argumentus, kad nutartis dėl nušalinimo turėjo būti vykdoma ne iš karto po jos priėmimo, o tik po to, kai nutartis įsiteisės, teisėjų kolegija įvertino kaip nepagrįstus (2012 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1581/2012).

V.9. Už statutinio valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį pareigūnui mokamas darbo užmokestis

---

(VTS 28 str.)

58. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnis (2007 m. gegužės 15 d. įstatymo Nr. X-1127 redakcija) įtvirtina, jog tarnybinio patikrinimo metu pareigūnas gali būti nušalinamas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu, tačiau ne ilgiau kaip 3 mėnesiams (2 dalis), taip pat jeigu pradedamas ikiteisminis tyrimas, pareigūnas gali būti nušalintas nuo pareigų Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka (3 dalis). Jei pareigūnas nušalinamas nuo pareigų, taip pat tais atvejais, kai nušalinamas Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, nušalinimo nuo pareigų laikotarpiu pareigūnui darbo užmokestis nemokamas (4 dalis). Tarnybinio patikrinimo metu nustatčius, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas, jis toliau eina pareigas ir per 5 darbo dienas nuo tada, kai vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo pareigų, taip pat delspinigiai už šią sumą, apskaičiuoti Vyriausybės nustatyta tvarka (6 dalis). Laikotarpis, kurį pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų, į vidaus tarnybos stažą neįskaitomas, išskyrus atvejus, kai tarnybinio patikrinimo metu pripažįstama, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas (7 dalis). Pažymėtina, kad taikant VTS 28 straipsnio nuostatas taip pat vadovaujamosi Tarnybinių patikrinimų atlikimo bei tarnybinių nuobaudų skyrimo ir panaikinimo tvarka, patvirtinta vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr.1V-308 (Žin., 2003, Nr. 84-3861; toliau – ir Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarka). Be to, iš Vyriausiojo administracinio teismo praktikos matyti, kad taikant minėtas normas, aktualus yra ir vadovavimasis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – ir BPK) nuostatomis (pvz., BPK 157 str.).

V.9.1. Statutinio valstybės tarnautojo nušalinimas nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka

---

(VTS 28 str. 5 ir 6 d., VTĮ 34 str. 5 d., CK, Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas)

59. Iki Vidaus tarnybos statuto įsigaliojimo buvo taikomas Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statusas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 29 d. nutarimu Nr. 304. Šio statuto 87 punkto pirma pastraipa nustatė, kad tarnybinio patikrinimo metu pareigūnai gali būti nušalinti nuo pareigų, sustabdant

jiems darbo užmokesčio mokėjimą. Šio punkto antroje pastraipoje buvo nurodyta, kad pareigūnams, nepagrįstai nušalintiems nuo pareigų, už laiką, kurį jie buvo nušalinti, išmokamas vidutinis darbo užmokestis.

Pažymėtina, kad šioje teisės normoje įtvirtintos nuostatos taikomos tik tais atvejais, kai pareigūnas nuo tarnybos nušalinamas atliekant jo veiklos tarnybinių patikrinimą, t. y. darbdavio iniciatyva, ir netaikytinos pareigūną nušalinus Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka. Tokią išvadą Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija padarė administracinėje byloje Nr. A¹⁹ – 64/2009, kurioje iš esmės buvo vertinamas atsisakymas pareiškėjui (statutiniam valstybės tarnautojui) išmokėti darbo užmokestį, susidariusį tuo laikotarpiu, kai prokuroras 2002 m. sausio 11 d. nutarimu jį nušalino nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka. Atsakovas – institucija, kurioje pareiškėjas dirbo iki jo nušalinimo – atsisakymą išmokėti darbo užmokestį motyvavo aplinkybe, jog pastarasis nuo pareigų buvo nušalintas ne atsakovo iniciatyva, bet ikiteisminį tyrimą pareiškėjui iškeltoje baudžiamojoje byloje atlikusio prokuroro nutarimu.

Vadovaudamasi VTĮ 5 straipsniu, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjo nušalinimo metu tarnybos (darbo) apmokėjimo teisinius santykius, pareigūną nušalinus Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, reglamentavo Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymo (2001 m. birželio 12 d. įstatymo Nr. IX-373 redakcija) (toliau – ir Darbo sutarties įstatymas) nuostatas.

Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad procesinės prievartos priemonės – nušalinimo nuo pareigų baudžiamojo proceso metu – darbdavys negali atsisakyti ir privalo vykdyti prokuroro (tardytojo) nutarimą. Kadangi nušalinimas nuo pareigų gali būti panaikinamas tik prokuroro (tardytojo) nutarimu, nušalinimo trukmė ir nušalinimo pasekmės pareigūno tarnybos santykiams nepriklauso nuo darbdavio valios. Šios aplinkybės leidžia pagrįstai konstatuoti, kad siekiant pripažinti asmens nušalinimą nuo pareigų Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka neteisėtu ir (ar) nutraukti šios procesinės prievartos priemonės taikymą, turi būti ginčijamas ne darbdavio, bet tardytojo (nagrinėjamu atveju – prokuroro) sprendimas (nutarimas).

Atsižvelgdama į tai, kad Šalčininkų rajono apylinkės prokuratūra procesinę prievartos priemonę – nušalinimą nuo pareigų panaikino 2006 m. kovo 16 d. nutarimu, išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje aiškino ir VTS 28 straipsnio 5 dalies⁸² (įstatymo redakcija, galiojusi iki 2007 m. gegužės 29 d.) nuostatas. Lingvistiniu teisės aiškinimo būdu analizuodama šią Vidaus tarnybos statuto nuostatą, ji padarė išvadą, jog pareigūnui darbo užmokestis ir delspinigiai už nušalinimo laikotarpį šios nuostatos pagrindu, be kita ko, turi būti mokami, kai tarnybinio patikrinimo metu nustatoma, 1) kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusizengimo, arba (ir), 2) kad pareigūnas nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, t. y. šių aplinkybių nebuvimas turi būti konstatuotas pareigūno atžvilgiu pradėto tarnybinio patikrinimo metu. Taigi Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 dalis, ta apimtimi, kuria numato darbo užmokesčio ir delspinigių už nušalinimo nuo tarnybos laikotarpį išmokėjimą, kai pareigūnas nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, yra taikytina tik tuo atveju, kai į pareigas skiriančio asmens (darbdavio) iniciatyva ir sprendimu (įsakymu) pareigūnas, pradėjęs jo veiklos tarnybinių patikrinimą, yra nušalinamas nuo pareigų ir, nustačius galimos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo

82 Šiuo metu aktualios VTS 28 straipsnio redakcijos 6 dalis.

požymius, tarnybinis patikrinimas sustabdomas, o jo medžiaga perduodama kompetentingoms institucijoms. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 ir 6 dalys yra taikoma tik tuo atveju, kai pareigūnas nuo pareigų nušalinamas atliekant tarnybinį patikrinimą, t. y. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 2 dalies pagrindu, esant į pareigas pareigūną priėmusio (ar jo įgalioto) asmens įsakymui ir jo iniciatyva.

Įvertinusi teisinės ir faktinės bylos aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija padarė išvadą, jog esant ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo sprendimui pritaikyti procesinę prievartos priemonę – nušalinimą nuo pareigų, ginčui dėl negauto darbo užmokesčio, delpinigių bei tarnybos stažo išspręsti taikomos ne Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 ir 6 dalių (ar Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto 87 punkto), bet Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 5 dalies ir (ar) atitinkamai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso bei Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo nuostatos (išplėstinės teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-64/2009, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 17, 2009, p. 275-289; taip pat šiuo aspektu žr. 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-3133/2011).

V.9.2. Pareigūno nušalinimas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu

---

(VTS 28 str. 2, 4, 6 d., Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 6, 10, 13, 31 p.)

60. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-676/2009, taikant šiuo metu galiojančios redakcijos Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio nuostatas, buvo vertinama, ar atsakovas pagrįstai atsisakė išmokėti darbo užmokesį grąžintam į pareigas pareiškėjui už nušalinimo nuo pareigų vadovo iniciatyva laikotarpį, neviršijantį trijų mėnesių, esant faktinėms aplinkybėms, kai tarnybinis patikrinimas, kuris buvo sustabdytas iki bus užbaigtas ikiteisminis tyrimas, tebėra sustabdytas, nes ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje, dėl kurio buvo sustabdytas tarnybinis patikrinimas, neužbaigtas. Byloje nustatyta, kad atsakovas už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, viršijusį 3 mėnesius, išmokėjo pareiškėjui vidutinio darbo užmokesčio kompensaciją už priverstinę pravaikštą, o dėl apmokėjimo už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, neviršijantį trijų mėnesių, nutarė spręsti gavęs ikiteisminio tyrimo institucijos sprendimą, priimtą baigus ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje, atnaujinęs ir baigęs tarnybinį patikrinimą.

Šioje byloje aktualus buvo Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 2 dalies⁸³ aiškiniimas. Kaip nurodė Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, pagal šios dalies nuostatas vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu pareigūnas gali būti nušalintas nuo pareigų, esant sąlygai – vykstančiam tarnybiniam patikrinimui. Įstatymų leidėjas jokių kitų sąlygų nenustatė. Šią įstatymo normą detalizuojančiame Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 13 punkte numatyta, kad tikrinamas pareigūnas vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu gali būti nušalintas nuo pareigų, esant svarbioms priežastims (veikoje įžvelgiama nusikaltimo ar pareigūno vardo pažeminimo požymių, tikrinamas pareigūnas aktyviais veiksmais trukdo atlikti patikrinimą ar kt.), išskyrus

---

83 VTS 28 straipsnio 2 dalis (2007 m. gegužės 15 d. įstatymo Nr. X-1127 redakcija) įtvirtina: „Tarnybinio patikrinimo metu pareigūnas gali būti nušalinamas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu, tačiau ne ilgiau kaip 3 mėnesiams. Į šį terminą neįskaitomas pareigūno ligos ar atostogų laikas.“

atvejus, kai pareigūnas yra nušalintas Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka. Tokį įsakymą vadovas, turintis teisę skirti tarnybines nuobaudas, esant minėtoms svarbioms priežastims, gali priimti savo iniciatyva arba gavęs motyvuotą tikrintojo teikimą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šiame 13 punkte išvardytas svarbių priežasčių sąrašas nėra baigtinis, todėl vadovas, turintis teisę skirti į pareigas, pareigūno nušalinimą nuo pareigų gali pagrįsti ne tik 13 punkte išvardytomis, bet ir kitomis svarbiomis priežastimis, jeigu tokias nustato.

Išanalizavusi apžvelgiamos bylos aplinkybes, teisėjų kolegija konstatavo, jog Specialiųjų tyrimų tarnybos pateikta vidaus reikalų įstaigos vadovui informacija apie ikiteisminį tyrimą ir pareiškėjui pareikštą įtarimą nusikaltimu valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams buvo pagrindas pavesti atlikti tarnybinių patikrinimą, t. y. pradėti tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūrą, o ją pradėjus spręsti dėl pareiškėjo nušalinimo nuo pareigų.

Vidaus tarnybos statuto 25 straipsnio 1 dalis ir Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 32 punktas nustato, kad pareigūnai už tarnybinius nusižengimus tarnybinės atsakomybės traukiami neatsižvelgiant į baudžiamosios ar administracinės atsakomybės taikymą. Pagal Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 10 punkto nuostatas, tais atvejais, kai yra pradėtas ikiteisminis tyrimas, tačiau pradėjus tarnybinių patikrinimą yra nustatoma, kad pareigūno veikoje yra savarankiško tarnybinio nusižengimo požymių, įgalinančių atriboti atitinkamas pareigūno veikas nuo galimai jo padarytos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo, tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūra šioje dalyje tęsiama bei baigiama laikantis šios Tvarkos reikalavimų. Priešingu atveju, kai tarnybinio patikrinimo metu nustatoma, jog neįmanoma atriboti pareigūno veikos, turinčios savarankiško tarnybinio nusižengimo požymių, nuo galimai jo padarytos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo, tarnybinis patikrinimas stabdomas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 10 punkte aptartas tarnybinio patikrinimo pradėjimas ir jo sustabdymas yra ne vienas, o skirtingi tarnybinių patikrinimų atlikimo bei tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūros veiksmi. Ar pareigūno, dėl kurio atitinkamų veikų yra pradėtas ikiteisminis tyrimas, kokioje nors veikoje yra savarankiško tarnybinio nusižengimo požymių, kurie gali būti atriboti nuo galimai jo padarytos nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo ir savarankiškai įvertinti taikant Vidaus tarnybos statuto apibrėžtas tarnybinės atsakomybės normas, gali būti nustatyta (atribota) tik pradėjus tarnybinių patikrinimą ir atlikus atitinkamus veiksmus. Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 31 punkte nustatyta, kad šios tvarkos 10 ir 11 punktuose numatytais atvejais sustabdžius tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūrą, tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūra atnaujinama ir tęsiama, jeigu atsisakoma pradėti ikiteisminį tyrimą, bylos dėl administracinio teisės pažeidimo teiseną arba asmuo patraukiamas (nepatraukiamas) baudžiamojon ar administracinės atsakomybės ir procesas yra pasibaigęs. Tokiu atveju tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo šių sąlygų atsiradimo, jei po ikiteisminį tyrimą atlikti ar administracinę bylą tirti kompetentingos institucijos sprendimo priėmimo dienos nepraėjo daugiau kaip vieneri metai⁸⁴. Jei šis terminas praėjo,

84 Pagal šiuo metu galiojantį Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 31 punktą (2011 m. rugpjūčio 31 d. įsakymo Nr. IV-652 redakcija) tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo šių sąlygų atsiradimo, jei nuo tarnybinio nusižengimo padarymo dienos nepraėjo daugiau kaip 3 metai.

tarnybinės nuobaudos skyrimo procedūra nutraukiama.

Byloje nustatyta, kad pradėtas tarnybinis patikrinimas buvo sustabdytas 2007 m. birželio 27 d. vadovaujantis Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 10 punktu, t. y. nenustačius, kad atitinkamas pareiškėjo veikas galima atriboti nuo galimai jo padarytos nusikalstamos veikos ir spręsti tarnybinės atsakomybės klausimą iki ikiteisminio tyrimo baudžiamojoje byloje baigties. 2007 m. spalio 31 d. įsakymu atsakovas leido pareiškėjui tęsti tarnybą nuo 2007 m. lapkričio 1 d., t. y. neužbaigus tarnybinio patikrinimo (Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos 31 punktą), kadangi nebuvo išnykęs jo sustabdymo pagrindas – nebuvo baigtas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje. Atsižvelgęs į tai, kad Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 2 dalis leidžia vadovui, turinčiam teisę skirti į pareigas, savo įsakymu nušalinti pareigūną nuo pareigų ne ilgiau kaip 3 mėnesiams, neįskaitant į šį terminą ligos ar atostogų laiko, atsakovas už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, viršijusį 3 mėnesius, išmokėjo pareiškėjui vidutinio darbo užmokesčio kompensacija už priverstinę pravaikštą, o dėl apmokėjimo už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, neviršijantį trijų mėnesių (nuo 2007 m. birželio 26 d. iki 2007 m. rugsėjo 26 d.) nutarė spręsti gavęs ikiteisminio tyrimo institucijos sprendimą, priimtą baigus ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje, atnaujinęs ir baigęs tarnybinį patikrinimą.

Teisėjų kolegija šioje byloje akcentavo, kad Vidaus tarnybos statutą ir Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos normos darbo užmokesčio išmokėjimo už nušalinimo nuo pareigų laikotarpio (VTS 28 str. 4 d.) nesieja su nušalinimo nuo pareigų teisėtu, o sieja su atlikto tarnybinio patikrinimo išvadomis, numatytomis Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 dalyje. Pagal šią normą, tarnybinio patikrinimo metu nustatant, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas, jis toliau eina pareigas ir per 5 darbo dienas nuo tada, kai vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo pareigų, taip pat delspinigiai už šią sumą, apskaičiuoti Vyriausybės nustatyta tvarka.

Apžvelgiamu atveju atsakovui priimant sprendimą atsisakyti išmokėti pareiškėjui darbo užmokestį už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, neviršijantį trijų mėnesių, tarnybinis patikrinimas pareiškėjo atžvilgiu nebuvo užbaigtas. Vadinasi, nebuvo sąlygos, su kuria įstatymų leidėjas susiejo darbo užmokesčio išmokėjimą už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, nes pagal Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 dalies nuostatas šis klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į tarnybinio patikrinimo baigtį (rezultatus). Taigi darbo užmokesčio pareiškėjui už jo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį išmokėjimo klausimas turi būti sprendžiamas atsakovui užbaigus tarnybinį patikrinimą (2009 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-676/2009).

61. Kaip jau minėta, iki Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 14 ir 28 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo⁸⁵ priėmimo darbo užmokesčio už nušalinimo laikotarpį mokėjimo klausimai buvo reglamentuoti Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija)⁸⁶ nuosta-

85 (Žin., 2007, Nr. 59-2282)

86 VTD 28 straipsnio 5 dalyje buvo nustatyta, jog tarnybinio patikrinimo metu nustatant, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai

tomis. Jos buvo aiškintos administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-35/2008, kurioje buvo spęsta dėl teisės gauti užmokestį už nušalinimo laikotarpį tuo atveju, kai įtarimai, dėl kurių pradėtas pareiškėjo tarnybinis patikrinimas, o pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų, nepasitvirtino, tačiau tarnybinio patikrinimo išvadoje, kuria buvo užbaigtas tarnybinis patikrinimas, teisėtai ir pagrįstai buvo nurodyti ir aptarti kiti šio tarnybinio patikrinimo metu nustatyti teisės pažeidimai, dėl kurių pareiškėjas buvo atleistas iš tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą.

Šioje byloje pareiškėjas prašė priteisti neišmokėtą darbo užmokestį už laikotarpį nuo 2004 m. sausio 12 d. iki 2004 m. birželio 30 d., kai jis Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. TE-10 buvo nušalintas nuo pareigų dėl jo atžvilgiu pradėto tarnybinio patikrinimo. Byloje nustatyta, kad pareiškėjo atžvilgiu buvo pradėtas tarnybinis patikrinimas, nes buvo duomenų apie galimą tarnybinio nusižengimo padarymą, t. y. apie galimai padarytą neteisėtą fizinės jėgos panaudojimą prieš S. J. 2004 m. sausio 14 d. tarnybinis patikrinimas pareiškėjo atžvilgiu buvo sustabdytas. Tai padaryta atsižvelgiant į tai, kad dėl galimai padarytų pareiškėjo veiksmų S. J. atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ir tuo metu turimoje medžiagoje nebuvo duomenų, rodančių, kad pareiškėjo veikoje buvo savarankiško tarnybinio nusižengimo požymių, įgalinančių jį atriboti nuo nusikalstamos veikos. 2004 m. birželio 21 d. nutarimu ikiteisminis tyrimas pareiškėjo atžvilgiu buvo nutrauktas. 2004 m. birželio 30 d. tarnybinis patikrinimas pareiškėjo atžvilgiu atnaujintas. Susipažinus su paminėto ikiteisminio tyrimo medžiaga, buvo nustatyti pareiškėjo atlikti teisei priešingi veiksmai (naudojimasis privačių juridinių asmenų mobiliojo ryšio telefono kortelėmis, nurodymas atšaukti į įvykio vietą išvykusią operatyvinę grupę, bandymas paveikti Šiaulių miesto vyriausiojo policijos komisariato viršininką bei Šiaulių miesto apylinkės prokuratūros pareigūnus), dėl kurių tarnybinio patikrinimo išvadoje buvo siūloma atleisti pareiškėją iš vidaus tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą. Tačiau tarnybinio patikrinimo išvadoje nekonstatuota, kad pareiškėjas padarė kokius nors teisei priešingus veiksmus, susijusius su 2004 m. sausio 12 d. pranešime apie tarnybinį patikrinimą nurodytu epizodu dėl galimo fizinės jėgos panaudojimo prieš S. J. Atsižvelgdamas į tarnybinio patikrinimo išvadą, Lietuvos policijos generalinis komisaras atleido pareiškėją iš vidaus tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą. Taigi pareiškėjas iš vidaus tarnybos buvo atleistas ne dėl tų įtartų veiksmų (pažeidimų), dėl kurių buvo pradėtas tarnybinis patikrinimas. Šie veiksmai (pažeidimai), sudarę faktinį pareiškėjo atleidimo iš vidaus tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą pagrindą, buvo atlikti dar iki jo nušalinimo nuo pareigų 2004 m. sausio 12 d. Taigi tuo metu, kai pareiškėjas buvo nušalintas nuo pareigų, savo faktiniais veiksmais jis jau buvo padaręs šiurkštų teisės pažeidimą – savo elgesiu pažeminęs pareigūno vardą, už ką jis galėjo būti ir vėliau buvo atleistas iš vidaus tarnybos.

Bylos medžiaga patvirtino, kad pareiškėjas nuo pareigų buvo nušalintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. sausio 12 d. įsakymu. Šis įsakymas teisės aktų nustatyta tvarka nebuvo nuginkčytas (panaikintas). Šio įsakymo teisėtumo pareiškėjas nekvestionavo ir šioje byloje. Taigi išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, ji neturi pagrindo abejoti tuo, kad 2004 m. sausio 12 d. pareiškėjas buvo teisėtai nušalintas nuo par-

---

nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas, jis toliau eina pareigas ir per 5 darbo dienas nuo tada, kai vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo pareigų, taip pat delpinigiaai už šią sumą, apskaičiuoti Vyriausybės nustatyta tvarka.

eigų. Tačiau vien tik ta aplinkybė, kad paminėtas įsakymas dėl nušalinimo nuo pareigų nėra nuginčytas (panaikintas), dar nesudaro pagrindo atmesti pareiškėjo skundą. Kaip matyti iš Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 dalies loginės konstrukcijos, darbo užmokesčio už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį išmokėjimas visų pirma siejamas su teisei priešingų pareigūno veiksmų nenustatymu atitinkamo tyrimo metu, t. y. ne su sprendimo nušalinti nuo pareigų neteisėtumu (jo panaikinimu), bet su iš esmės teigiamais atlikto asmens veiklos tyrimo rezultatais. Savo ruožtu, pagal paminėtos teisės normos prasmę, jei atlikto tyrimo rezultatai asmeniui yra iš esmės neigiami, pagal bendrąją taisyklę, darbo užmokestis už nušalinimo laikotarpį neturėtų būti mokamas. Išplėstinė teisėjų kolegija priminė, jog Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat laikomasi nuostatos, kad nušalinimo nuo pareigų pagrindumas vertinamas pagal atlikto tyrimo rezultatus, t. y. retrospektyviai įvertinant nušalinimą.

Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad tie įtarimai, dėl kurių buvo pradėtas pareiškėjo tarnybinis patikrinimas, nepasitvirtino. Tačiau nagrinėjamu atveju būtent tarnybinio patikrinimo, kurio pradžioje pareiškėjas buvo nušalintas nuo pareigų, metu buvo išaiškinti bei nustatyti kiti teisei priešingi pareiškėjo veiksmai, dėl kurių jis vėliau buvo atleistas iš tarnybos. Duomenys apie šiuos pažeidimus buvo gauti ne atsitiktinai, o atnaujinus tarnybinį patikrinimą ir susipažinus su ikiteisminio tyrimo, dėl kurio buvo sustabdytas tarnybinis patikrinimas, medžiaga, t. y. susipažinus su ta medžiaga, kuri buvo tiesiogiai susijusi su tarnybinio patikrinimo pradžioje egzistavusiais įtarimais. Vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal Tarnybinių patikrinimų atlikimo bei tarnybinių nuobaudų skyrimo ir panaikinimo tvarkos 12 punktą, patikrinimo išvadoje gali būti nurodyti ir aptariami kiti, t. y. informacijoje, pagal kurią buvo pradėta tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūra, nenurodyti (tikrinamo pareigūno tariamai padaryti) nusižengimai (2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-851/2004; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 6, p. 186–192). Tai nagrinėjamoje byloje iš esmės ir buvo padaryta, nes atnaujinus tarnybinį patikrinimą ir nustačius kitus pareiškėjo padarytus teisės pažeidimus, apie tai buvo surašyta tarnybinio patikrinimo išvadoje, kuria užbaigtas pareiškėjo tarnybinis patikrinimas. Taigi šioje byloje susidarė specifinė situacija – nors tie įtarimai, dėl kurių buvo pradėtas pareiškėjo tarnybinis patikrinimas, nepasitvirtino, tačiau tarnybinio patikrinimo išvadoje, kuria buvo užbaigtas šis tarnybinis patikrinimas, teisėtai ir pagrįstai buvo nurodyti ir aptarti kiti šio tarnybinio patikrinimo metu nustatyti teisės pažeidimai, dėl kurių pareiškėjas buvo atleistas iš tarnybos už pareigūno vardo pažeminimą. Ši specifinė situacija, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, lėmė, kad nagrinėjamu atveju sprendžiant, ar pareiškėjas turi teisę į darbo užmokestį už laikotarpį nuo 2004 m. sausio 12 d. iki 2004 m. birželio 30 d., negali būti vertinama tik tai, kad nepasitvirtino tie įtarimai, kurie egzistavo tarnybinio patikrinimo pradžioje, kaip iš esmės teigia pareiškėjas. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, šiuo atveju turi būti įvertinti galutiniai tarnybinio patikrinimo rezultatai (galutinai nustatyti teisės pažeidimai), tai, ar jie, vertinant retrospektyviai, pateisina pareiškėjo nušalinimą nuo pareigų, t. y. ar dėl tarnybinio patikrinimo metu nustatytų pažeidimų pareiškėjas galėjo būti teisėtai ir pagrįstai nušalintas nuo pareigų per faktinio jo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį.

Apibendrinama išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju tarnybinio patikrinimo metu buvo išaiškinti ir nustatyti tokie pareiškėjo veiksmai (pažeidimai), kurie liudija, kad dar iki 2004 m. sausio 12 d. egzistavo faktinis pagrindas

pradėti tarnybinių patikrinimą dėl tų pareiškėjo veiksmų (pažeidimų), dėl kurių jis vėliau buvo atleistas, bei tuo pagrindu teisėtai ir pagrįstai nušalinti jį nuo pareigų, kad dar iki 2004 m. sausio 12 d. savo faktiniais veiksmais pareiškėjas jau buvo padaręs šiurkštų teisės pažeidimą – savo elgesiu pažeminęs pareigūno vardą, už ką jis galėjo būti ir vėliau buvo atleistas iš vidaus tarnybos. Tad vertinant retrospektyviai, pareiškėjo nušalinimas nuo pareigų gali būti laikomas pagrįstu (pateisinamu) per visą jo faktinio nušalinimo laikotarpį, nes dėl tarnybinio patikrinimo metu nustatytų pažeidimų pareiškėjas galėjo būti pagrįstai ir teisėtai nušalintas per visą jo faktinio nušalinimo laikotarpį. Dėl šių priežasčių darytina išvada, kad šiuo atveju tarnybinio patikrinimo rezultatai pareiškėjui yra iš esmės neigiami bei nesudaro pagrindo tenkinti jo reikalavimus. Atsižvelgdama į šias išskirtines šios bylos aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, kad tenkinti pareiškėjo apeliacinį skundą nėra pagrindo (2008 m. vasario 19 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-35/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 14, 2008, p. 124-138).

V.9.3. Apkaltinamojo teismo nuosprendžio priėmimo senaties įtaka darbo užmokesčio už nušalinimo laikotarpį mokėjimui

(VTS 28 str. 5, 6, 7 d.)

62. Pažymėtina, kad administracinėse bylose ne kartą buvo keliamas klausimas dėl teismo nuosprendžių reikšmės VTS 28 straipsnio 6 dalyje numatytam darbo užmokesčio išmokėjimui už pareigūno nušalinimo laikotarpį.

62.1. Administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-959/2009 kilo ginčas dėl atsisakymo išmokėti pareigūnui darbo užmokestį už nušalinimo, kuris buvo atliktas vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu, laikotarpį. Atsakovo atsisakymas iš esmės buvo grindžiamas tuo, kad pareiškėjas 2008 m. balandžio 29 d. Panevėžio apygardos teismo nuosprendžiu buvo pripažintas kaltu padaręs nusikalstamą veiką.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nustatė, jog Panevėžio apygardos administracinis teismas perkvalifikavo pareiškėjo nusikalstamą veiką į BK 225 straipsnio 4 dalį, tačiau pritaikęs apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatį reglamentuojančias normas, bylą nutraukė, vadovaudamasis BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punktu. Teisėjų kolegija šias aplinkybes, vertindama BPK nuostatų ir VTS 28 straipsnio 6 ir 7 dalių (2007 m. gegužės 15 d. įstatymas Nr.X-1127) kontekste, konstatavo, kad pareiškėjas įstatymu nustatyta tvarka yra pripažintas kaltu, sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, jog atsakovas pagrįstai atsisakė išmokėti pareiškėjui darbo užmokestį už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį bei įskaityti pareiškėjo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį į vidaus tarnybos stažą (2009 m. rugsėjo 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-959/2009).

62.2. Pažymėtina, kad šiame kontekste taip pat aktualia administracinė byla Nr. A⁴⁹²-3133/2011, kurioje buvo analizuojama pareiškėjos teisė gauti darbo užmokestį, neišmokėtą nušalinimo nuo pareigų baudžiamąjį proceso tvarka nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. iki 2006 m. gruodžio 20 d. Vidaus tarnybos statuto (2006 m. rugsėjo 17 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija) 28 straipsnio 5 dalies pagrindu. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija šioje byloje, be kita ko, nurodė, kad nusikalstamos veikos pripažinimas mažareikšme nėra tolygus Vidaus tarnybos statuto VTS 28 straipsnio 5 dalyje numatytam atvejui, kai asmuo nėra įstatymu nustatyta tvarka pripažintas kaltu. Baudžiamosios bylos nutraukimas dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo, kai nuosprendžiu yra nustatyta

nusikalstamos veikos sudėtis, nepatenka į Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 dalies normos „kad pareigūnas <...> nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl <...> nusikalstamos veikos padarymo“ dispoziciją ir negalėtų būti pagrindu taikyti šiame teisės akte numatytas pasekmes – išmokėti vidutinį darbo užmokestį už ikiteisminio tyrimo laikotarpį, kurį pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų (2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-3133/2011).

V.9.4. Darbo užmokesčio sumokėjimas už nušalinimo laikotarpį, nutrūkus valstybės tarnybos santykiams

(VTS 28 str. 5-7 d., TMS 43 str. 3 d.)

63. Administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-35/2008 išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, jog aiškinant Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 ir 6 dalis (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija)⁸⁷ tik lingvistiniu teisės aiškinimo metodu ir darant išvadą, kad tik grįžęs (grąžintas) į pareigas pareigūnas turi teisę reikalauti, kad būtų išmokėtas darbo užmokestis už nušalinimo laikotarpį, įstatymų leidėjo tikslai liktų nepasiekti, o darbo užmokestis už nušalinimo laikotarpį liktų neišmokėtas ir visiškai nepagrįstai nuo pareigų nušalintam pareigūnui, kuris dėl pateisinamų priežasčių, ne dėl pareigūno kaltės, pavyzdžiui, paties pareigūno prašymu, buvo atleistas iš tarnybos. Tokia praktika būtų nesuderinama su teisingumo bei sąžiningumo principais. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 5 dalis negali būti interpretuojama, kaip visais atvejais draudžianti priteisti darbo užmokestį už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, jei pareigūnas po nušalinimo nuo pareigų nebegrižta į tarnybą. Tad vien tik ta aplinkybė, kad pareigūnas negrižo į tarnybą, nėra pakankamas pagrindas atmesti pareiškėjo reikalavimų (2008 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-35/2008, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 14, 2008, p. 124-138).

64. Iš principo analogiška išvada – nutrūkę tarnybos santykiai neatleidžia darbdavio nuo prievolės išmokėti pareigūnui jam priklausančias teisės aktų numatytas išmokas už praeityje vykdytas tarnybines funkcijas ar nepagrįsto nušalinimo laikotarpį – buvo padaryta ir administracinėje byloje Nr. A⁴¹⁵-2088/2006, kurioje buvo aiškinamos Tarnybos muitinėje statuto 43 straipsnio 3 dalies nuostatos. Statuto 43 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad jeigu nušalintas muitinės pareigūnas atleidžiamas iš pareigų, už nušalinimo laikotarpį darbo užmokestis jam nemokamas. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija byloje nurodė, jog pirminis cituotos teisės normos vertinimas, neatsižvelgiant

87 Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio, reglamentuojančio pareigūno nušalinimą nuo pareigų, 5 ir 6 dalys (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija) įtvirtino, kad tarnybinio patikrinimo metu nustatius, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas, jis toliau eina pareigas ir per 5 darbo dienas nuo tada, kai vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo pareigų, taip pat delpinigiškai už šią sumą, apskaičiuoti Vyriausybės nustatyta tvarka (5 dalis). Laikotarpis, kurį pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų, į vidaus tarnybos stažą neįskaitomas, išskyrus atvejus, kai tarnybinio patikrinimo metu pripažįstama, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas (6 dalis). Iš esmės analogiškas nuostatas šiuo metu įtvirtina atitinkamai aktualaus VTS 28 straipsnio 6 ir 7 dalys.

į kitas Tarnybos muitinėje statuto normas, susijusias su darbo užmokesčio mokėjimu nušalinimo atveju, suponuotą poziciją, kad kiekvienu atveju, kai muitinės pareigūnas nušalinimo metu būtų atleidžiamas iš pareigų, nepriklausomai nuo atleidimo pagrindų, jam darbo užmokestis už nušalinimo laikotarpį nebūtų mokamas, tačiau toks teisinis aptariamoms teisės normoms interpretavimas neatitiktų siekiamo įstatymų leidėjo tikslo – nemokėti darbo užmokesčio tik tokiam pareigūnui, kuris pagrįstai buvo nušalintas nuo pareigų (2006 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴¹⁵-2088/2006).

V.10. Teisė kreiptis į administracinį teismą dėl neišmokėto darbo užmokesčio ir šios teisės ribojimas

---

V.10.1. Reikalavimų apimtis, kreipiantis į administracinį teismą dėl darbo užmokesčio (atlyginimo) už valstybės tarnybą priteisimo

---

(DK 301 str.)

65. Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad tais atvejais, kai valstybės tarnautojas kreipiasi į teismą su reikalavimu dėl atlyginimo už tarnybą bei kitų su tarnybos santykiais susijusių išmokų priteisimo, atskirų administracinių aktų ar procedūrų ginčijimas nėra būtinas, pakanka tokių aktų teisėtumo ir pagrįstumo vertinimo kaip pagrindo pareikštam piniginiam reikalavimui (2005 m. gruodžio 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2006, p. 160-167; 2009 m. lapkričio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1253/2009, 2009 m. kovo 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-313/2009). Todėl nagrinėjant ginčus dėl su tarnybos santykiais susijusių išmokų priteisimo, ginčui neturi reikšmės aplinkybė, jog neginčyti administraciniai aktai, kuriais, pavyzdžiui, apskaičiuotas (fiksutas) tarnybos Lietuvos valstybei stažas (žr., pvz., 2009 m. lapkričio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1253/2009; 2009 m. kovo 6 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-313/2009) ar administraciniai aktai, kuriais nutarta mokėti valstybės tarnautojui ne visą jam priklausančią darbo užmokestį (2005 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2006, p. 160-167).

66. Be to, paminėtina ir tai, kad nagrinėdamas reikalavimus, susijusius su neišmokėto darbo užmokesčio (jo dalies) priteisimu, Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, kad laikotarpis, už kurį neišmokėtos sumos yra priteistinos, turi būti nustatomas vadovaujantis Darbo kodekso 298 straipsniu. Vadovaujantis nurodyta įstatymo nuostata, darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus⁸⁸ (pvz., 2011 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1831/2011; Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 22, 2011, p. 318-325; 2009 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-790/2009; 2009 m. rugpjūčio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-859/2009).

---

88 Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. laikotarpį, už kurį valstybės tarnautojams neišmokėtos sumos yra priteistinos, reglamentuoja ne Darbo kodekso 298 straipsnis, o šio kodekso 301 straipsnis, įtvirtinantis, jog darbuotojui priklausančios darbo užmokesčio ir kitos su darbo santykiais susijusios sumos priteisiamos ne daugiau kaip už trejus metus. Šie pakeitimai atlikti, priėmus Lietuvos Respublikos darbo kodekso 204 straipsnio ir XIX skyriaus pakeitimo įstatymą (Žin., 2012, Nr. 80-4138).

V.10.2. Ieškinio senatis

(DK 27 str.)

67. Darbo kodekso 27 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. Bendrasis ieškinio senaties terminas šio Kodekso reglamentuojamiems santykiams yra treji metai, jeigu šis Kodeksas ir kiti darbo įstatymai atskiriems reikalavimams nenustato trumpesnių ieškinio senaties terminų. Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai pripažįstama, jog valstybės tarnautojų reikalavimams dėl išmokų, susijusių su tarnybos santykiais, taikomas Darbo kodekso 27 straipsnio 2 dalyje nustatytas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas (2005 m. gruodžio 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 8, 2006, p. 160-167; 2011 m. lapkričio 14 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-1831/2011, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 22, 2011, p. 318-325; 2009 m. rugsėjo mėn. 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1066/2009 ir kt.).

V.10.2.1. Ieškinio senaties taikymas

(CK 1.126 str.)

68. Vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra pažymėjęs, kad ieškinio senaties terminas yra civilinės teisės institutas, reglamentuotas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso VII skyriuje įtvirtintų teisės normų. Civilinio kodekso 1.126 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta imperatyvi ieškinio senaties taikymo taisyklė, pagal kurią ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (2006 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁰³-1570/2006; 2006 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁶⁹-1562/2006). Taigi ieškinio senaties administracinis teismas savo iniciatyva netaiko.

V.10.2.2. Ieškinio senaties atnaujinimas

(CK 1.131 str. 2 d.)

69. Administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-363/2012 buvo nagrinėjamas pareiškėjo reikalavimas priteisti iš atsakovo išlaidų, susijusių su darbu užsienyje, kompensaciją. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog remiantis CK 1.131 straipsnio 2 dalimi, ieškinio senaties terminas gali būti atnaujinamas, jeigu teismas pripažįsta, kad senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties. Vadinasi, turi būti įvertinamos aplinkybės, dėl kurių pareiškėjas praleido senaties terminą, turi būti nustatyta, ar susidariusios aplinkybės gali būti vertinamos kaip svarbios priežastys, dėl kurių senaties terminas buvo praleistas. Jeigu ginčo šalis reikalauja taikyti ieškinio senatį, teismas, atsižvelgdamas į nustatytas faktines bylos aplinkybes, ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas (dėl ieškinio senaties termino trukmės ir eigos pradžios nustatymo, sustabdymo, pratęsimo, nutraukimo ir atnaujinimo) turi taikyti net tada, kai nėra ieškovo prašymo (CK 1.131 str. 2 d.). Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija konstatavusi, kad ieškinio senaties terminas buvo praleistas, vis dėlto nurodė: pa-

reiškėjas neprašė pirmosios instancijos teismo atnaujinti ieškinio senaties terminą, tačiau nurodė, jog nurodytų išmokų mokėjimo praktika nebuvo galutinai susiklosčiusi, tvarka nuolat keitėsi, o atsakovas kompensacijos mokėjimą derino su Užsienio reikalų ministerija. Pareiškėjas, būdamas apdairus ir rūpestingas, pasitikėjo valstybės institucija ir pagrįstai manė, kad kompensacijos mokėjimas atidedamas dėl teisinio reguliavimo pokyčių ar (ir) techninių priežasčių. Taigi pirmosios instancijos teismas spręsti klausimą dėl ieškinio senaties atnaujinimo teisės normų taikymo privalėjo *ex officio* (2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-363/2012).

V.10.2.3. Ieškinio senaties skaičiavimas

(CK 1.127 str. 1 d.)

70. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-363/2012 pažymėjo, kad pagal bendrąją ieškinio senaties termino eigos pradžios skaičiavimo taisyklę, ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Taigi pagal CK 1.127 straipsnio 1 dalį ieškinio senaties termino eiga prasideda tik po to, kai asmuo subjektyviai suvokia ar turi suvokti apie jo teisės pažeidimą. Sprendžiant, kada apie pažeistą teisę turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo, būtina nustatyti teisės pažeidimo pobūdį bei momentą, nuo kurio bet koks vidutinis apdairiai ir rūpestingai savo teisių atžvilgiu besielgiantis asmuo analogiškoje situacijoje turėjo išsiaiškinti, jog jo teisė yra pažeista (2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-363/2012). Sužinojimo apie pažeistą teisę į teisingą apmokėjimą už atliktą darbą diena laikoma su darbo užmokesčiu susijusių sumų išmokėjimo asmeniui diena (žr., pvz., 2013 m. sausio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-164/2013).

V.10.3. Delspinigiai

71. Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymo (Žin., 1996, Nr. 20-521) 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad kai ne dėl darbuotojo kaltės pavėluotai išmokamas darbo užmokestis ar kitos su darbo santykiais susijusios išmokos (išskyrus Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo numatytas išmokas), kartu su jomis darbuotojui sumokami delspinigiai. Delspinigių dydį sudaro 0,06 procento priklausančios išmokėti sumos už kiekvieną praleistą kalendorinę dieną, pradedant skaičiuoti po 7 kalendorinių dienų, kai išmokos teisės aktuose ar kolektyvinėje (jeigu jos nėra, – darbo) sutartyje arba darbdaivio nustatytu laiku turėjo būti sumokėtos, ir baigiant skaičiuoti įskaitant jų išmokėjimo dieną. Įstatymo nustatytas delspinigių dydis kartą per metus indeksuojamas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, atsižvelgiant į vartotojų kainų indeksą per praėjusius kalendorinius metus⁸⁹. Kolektyvinėje (jeigu jos nėra, – darbo) sutartyje gali būti numatytos darbuotojams palankesnės sąlygos. Pažymėtina, kad Delspinigių

⁸⁹ Delspinigių dydžio indeksavimo tvarka patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2001 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. 9 (Žin., 2001, Nr. 5-150). Vadovaujantis šia tvarka ir Delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. A1-25 (Žin., 2013, Nr. 11-531) patvirtintas 0,07 procento delspinigių dydis, įsigaliojantis nuo 2013 m. vasario 1 d.

nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymas taikomas ir valstybės tarnybos teisiniams santykiams.

Vis dėlto pažymėtina, kad vadovaujantis nuoseklia Vyriausiojo administracinio teismo praktika, pastarojo įstatymo nuostatos taikytinos tik tais atvejais, kuomet dirbančiam darbuotojui ne dėl darbuotojo kaltės pavėluotai išmokamas darbo užmokestis ar kitos su darbo santykiais susijusios išmokos, tai yra, kai valstybės tarnybos teisiniai santykiai nėra nutrukę (žr., pvz., 2012 m. rugsėjo 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2902/12; 2010 m. gegužės 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-834/2010; 2010 m. birželio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶² – 877/2010; šiuo aspektu taip pat žr. šio apibendrinimo V.7. *Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju*). Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsniu ir Darbo kodekso 27 straipsniu, reikalavimams dėl delspinigių priteisimo taikytinas trejų metų ieškinio senaties terminas (žr. Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-1244/2008; 2007 m. gruodžio mėn. 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁶⁹-1163/2007).

Iš administracinių teismų praktikos matyti, jog pripažinus valstybės tarnautojo atleidimą neteisėtu buvo taikoma Darbo kodekso 297 straipsnio 4 dalis. Pagal šią dalį, jeigu teismas nustato, kad darbuotojas į pirmsenį darbą negali būti gražinamas dėl ekonominių, technologinių, organizacinių ar panašių priežasčių arba dėl to, kad jam gali būti sudarytos nepalankios sąlygos dirbti, tai priima sprendimą pripažinti darbo sutarties nutraukimą neteisėtu ir priteisia jam šio Kodekso 140 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio išeitinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos. Šiuo atveju laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsigaliojimo dienos⁹⁰. Šios normos taikymo kontekste analizuodama delspinigių priteisimo klausimą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2902/12 konstatavo, jog delspinigiai, kaip ir palūkanos, numatytos CK 6.37 straipsnyje, yra nepriteisiami tuo atveju, kai darbuotojui (valstybės tarnautojui) yra priteisiamas vidutinis darbo užmokestis už priverstinę pravaikštą pagal Darbo kodekso 297 straipsnio 4 dalį. Teisės aktai nenumato, jog delspinigiai yra priteisiami tam, kad darbdavys būtų skatinamas įvykdyti piniginio pobūdžio teismo sprendimą, kuriuo darbuotojui priteistinos piniginės sumos. Pasak teisėjų kolegijos, nuostata, skirta skatinti darbdavį vykdyti prievoles darbuotojų nauda, taip darbuotojui suteikiant papildomų teisių ir teisėtų interesų teisminę gynybą, įtvirtinta Darbo kodekso 300 straipsnyje⁹¹. Jame yra numatyti piniginio pobūdžio teismo spren-

90 Pažymėtina, kad ši norma galiojo iki 2013 m. sausio 1 d. Šiuo metu individualių darbo ginčų dėl darbuotojo nušalinimo nuo darbo ir atleidimo iš darbo klausimus reglamentuoja Darbo kodekso 300 straipsnis, kurio 4 dalis įtvirtina: jeigu teismas nustato, kad darbuotojas į pirmsenį darbą negali būti gražinamas dėl ekonominių, technologinių, organizacinių ar panašių priežasčių arba dėl to, kad jam gali būti sudarytos nepalankios sąlygos dirbti, tai priima sprendimą pripažinti darbo sutarties nutraukimą neteisėtu ir priteisia darbuotojui šio Kodekso 140 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio išeitinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką nuo atleidimo iš darbo iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos arba darbo užmokesčio skirtumą už šį laikotarpį, jeigu darbuotojas buvo įsidarbinęs kitoje darbovietėje. Šiuo atveju laikoma, kad darbo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu nuo jo įsiteisėjimo dienos.

91 Pažymėtina, kad ši norma galiojo iki 2013 m. sausio 1 d. Šiuo metu sprendimų darbo byloje neįvykdymo pasekmes reglamentuoja Darbo kodekso 303 straipsnis, pagal kurį tais atvejais, kai darbdavys nevykdo darbo ginčų komisijos arba teismo sprendimo ar nutarties, darbuotojo prašymu

mų nevykdymo darbo teisinių santykių bylose teisiniai padariniai. Pagal šią normą tais atvejais, kai darbdavys nevykdo teismo sprendimo, darbuotojo prašymu teismas priima nutartį išieškoti darbuotojui darbo užmokestį už visą laiką nuo sprendimo (nutarties) priėmimo dienos iki jo įvykdymo dienos. Ši norma taikytina visų rūšių darbo byloms, taigi, ji gali būti taikoma ir piniginio, ir nepiniginio pobūdžio sprendimų įvykdymui užtikrinti. DK 300 straipsnis yra specialioji darbo teisės nuostata (žr. 2012 m. rugsėjo 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2902/2012).

Be to, vadovaujantis Vyriausiojo administracinio teismo praktika, jeigu su darbuotoju nebuvo atsiskaityta jo atleidimo iš darbo diena, darbuotojui priteisiamas vidutinis darbo užmokestis už uždelstą atsiskaityti laiką pagal DK 141 straipsnio 3 dalį⁹², o ne delspinigiai.

Jei darbo užmokestis valstybės tarnautojui apskaičiuojamas vadovaujantis apskaičiavimo metu galiojančiais teisės aktais, tačiau vėliau paaiškėja, kad šie aktai prieštaravo Konstitucijai, Vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje laikosi pozicijos, jog šiuo atveju dėl ne viso darbo užmokesčio valstybės tarnautojui sumokėjimo jį išmokančio asmens kaltės nėra ir dėl aptariamų situacijų ypatumų delspinigiai nepriteisiami (šiuo aspektu žr. 2005 m. gruodžio 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-638/2005, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, 2006, Nr. 8, p. 160-167).

V.10.4. Įrodinėjimo našta

---

72. Valstybės tarnybos teisinių santykių srityje suformuota reikšminga Vyriausiojo administracinio teismo praktika, pagal kurią įrodinėjimo našta dėl neigiamų pasekmių tarnautojui taikymo paprastai perkeliama darbdaviui. Byloje, kurioje pareiškėjas kėlė ginčą, kad su juo atleidimo dieną nebuvo visiškai atsiskaityta, Vyriausiasis administracinis teismas pabrėžė, kad nė vienas iš atsakovų nepateikė jokių įrodymų, kad su pareiškėju buvo atsiskaityta jį perkeliant iš vienos vidaus reikalų įstaigos į kitą, nors byloje, kuriose ginčai kilę iš valstybės tarnybos teisinių santykių, būtent atsakovas paprastai privalo įrodyti visiško atsiskaitymo su atleidžiamu pareigūnu faktą. Šalis paprastai objektyviai negali įrodyti to, ką neigia (pavyzdžiui, tam tikrų faktų, kurių egzistavimą nurodo kita šalis, nebuvimo). Todėl įrodinėti bylos aplinkybes paprastai turi ta šalis, kuri teigia buvus tas aplinkybes (2012 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-156/2012, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas*, Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 23, 2012, p. 766).

V.10.5. Neteisėtai valstybės tarnautojui išmokėtas darbo užmokestis

---

(VTĮ 5 str., DK 224 str. 3 d., CK 6.241 str.)

73. Pažymėtina, kad Valstybės tarnybos įstatyme nereglamentuoti tokio pobūdžio

teismas priima nutartį išieškoti darbuotojui darbo užmokestį už visą laiką nuo sprendimo (nutarties) priėmimo dienos iki jo įvykdymo dienos.

92 Pagal DK 141 straipsnio 3 dalį (2005 m. gegužės 12 d. įstatymo Nr. X-188 redakcija), kai uždelsiama atsiskaityti ne dėl darbuotojo kaltės, darbuotojui sumokamas jo vidutinis darbo užmokestis už uždelsimo laiką.

teisiniai santykiai, kai valstybės tarnautojui neteisėtų administracinių aktų pagrindu išmokamas darbo užmokestis ar jam prilygintos darbo išmokos. Tuo tarpu Darbo kodekso 224 straipsnio 3 dalis įtvirtina, kad negalima iš darbuotojo išieškoti permokėto ir neteislingai pritaikius įstatymą apskaičiuoto darbo užmokesčio, išskyrus skaičiavimo klaidos atvejus. Civilinio kodekso 6.241 straipsnio 1 dalies 4 punktą taip pat nustato, jog negali būti išreikalaujama kaip be pagrindo įgyta: sumos, be pagrindo išmokėtos kaip dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusios žalos atlyginimas, *darbo užmokestis ir jam prilygintos išmokos*, pensija ir išlaikymas, jeigu gavėjas veikė sąžiningai arba nebuvo padaryta sąskaitybos klaidos.

Minėtomis nuostatomis buvo remiamasi administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-98/2013. Šioje byloje ginčas kilo pagal pareiškėjo Klaipėdos apygardos prokuroro, ginančio viešąjį interesą, prašymą dėl to, kad Tauragės rajono savivaldybės administracijos 2011 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. P-66 atsakovei Z. D. buvo paskirta 100 proc. jos pareiginės algos dydžio vienkartinė pinigine išmoka už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą, 2011 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. P-68 Z. D. atleista iš Tauragės rajono savivaldybės administracijos centralizuotos buhalterijos vyriausiosios buhalterės (skyriaus vedėjos) pareigų atsistatydinus savo noru Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytu pagrindu, ir jai pavesta išmokėti dviejų mėnesių jos vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinę išmoką. Byloje nustatyta, kad Vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 27 d. nutartimi, priimta administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-346/2012, buvo konstatuotas 2011 m. sausio 27 d. įsakymo Nr. P-66 ir 2011 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. P-68 2 punkto (dėl dviejų mėnesių atsakovės vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinės išmokos mokėjimo) neteisėtumas. Apžvelgiamoje byloje toliau buvo sprendžiamas klausimas dėl šių administracinių aktų (įsakymų) pagrindu išmokėtų 7 644,39 Lt priteisimo iš atsakovės Z. D.

Apeliacinės instancijos teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo, kad atsakovei išmokėta suma (vienkartinė pinigine išmoka už nepriekaištingą pareigų atlikimą ir dviejų mėnesių atsakovės vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinę išmoką) yra susijusi su jos darbo (tarnybos) santykiais, todėl nagrinėjamu atveju yra aktualus Civilinio kodekso 6.241 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų taikymas. Aiškindama šią normą, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog darbuotojo gauta išeitinė išmoka negali būti iš jo išreikalaujama kaip be pagrindo įgyta, išskyrus atvejus, kai šis darbuotojas veikė nesąžiningai arba buvo padaryta sąskaitybos klaida. Civilinio kodekso 6.241 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas sąžiningumo kriterijus aiškinamas kaip vertybinis teisinių santykių subjekto elgesio matas, nustatomas pagal objektyvųjį ir subjektyvųjį kriterijus. Objektiviškai požiūriu sąžiningumas suprantamas kaip elgesys, atitinkantis protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, t. y. rūpestingas, apdairus ir atidus elgesys. Subjektyviškai požiūriu sąžiningumas nusako teisinių santykių subjekto vidinius motyvinius veiksmus konkrečioje situacijoje, be kita ko, veikiamus subjektą individualizuojančių savybių, pavyzdžiui: jei tai fizinis asmuo – jo amžiaus, išsimokslinimo, praktinių įgūdžių ir pan., jei tai juridinis asmuo – veiklos pobūdžio, jos ypatybių, verslo patirties ir t. t. Siekiant nustatyti, ar asmuo yra sąžiningas, būtina taikyti abu šiuos kriterijus. Sąžiningumas konkrečioje situacijoje yra fakto klausimas, tačiau reikalavimai jo turiniui gali skirtis, priklausomai nuo to, kokioje situacijoje asmenys veikia. Tokiu atveju turi būti nustatinėjamos aplinkybės, patvirtinančios asmenų nesąžiningumą, kurį būtina įrodyti konkrečiais faktais. Teisės doktrinoje bei administracinių teismų praktikoje sąžinin-

gumas taip pat suprantamas kaip bendrasis teisės principas, išreiškiantis elgesio matą, atitinkantį protingumo ir teisingumo principų reikalavimus. Sąžiningumas reikalauja atidumo, rūpestingumo bei draudžia piktnaudžiauti teise, o sąžiningas subjektas yra toks, kuris veikia rūpestingai ir teisingai.

Įvertinusi objektyvųjį (asmens elgesio objektyviusius požymius, patvirtinančius jo rūpestingumą, atidumą, apdairumą) ir subjektyvųjį (asmens vidinius motyvacinius veiksmus) kriterijus šioje byloje nustatytų aplinkybių kontekste, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, jog Z. D. nesąžiningumas gaunant iš Tauragės rajono savivaldybės administracijos 7 644,39 Lt dydžio su darbo užmokesčiu susijusias sumas yra neįrodytas (2013 m. sausio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-98/2013).

V.10.6. Teismo sprendimu priteistų ir išmokėtų darbo užmokesčio sumų vykdymo atgrėžimas

74. Teismo sprendimo įvykdymo atgrėžimo instituto paskirtis – atkurti ankstesnę šalių materialinių teisinių santykių padėtį, buvusią iki teismo sprendimo, kuris vėliau buvo panaikintas apeliacinės ar kasacinės instancijos teismo procesiniu sprendimu ir byla išspręsta iš esmės kitaip, nei buvo nustatyta pirminiu teismo sprendimu. Šio instituto taikymas grindžiamas principo *ex iniuria ius non oritur taikymu*, t. y. neteisėtas sprendimas daro neteisėtą ir tokio sprendimo vykdymą, todėl būtina gražinti šalis, įvykdžiusias tokį sprendimą, į padėtį, buvusią iki neteisėto sprendimo priėmimo.

75. Teismo sprendimu priteistų ir išmokėtų darbo užmokesčio sumų vykdymo atgrėžimo klausimas buvo nagrinėtas administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-471/2011. Šioje byloje atsakovas Kauno teritorinė muitinė prašė išspręsti sprendimo įvykdymo atgrėžimo klausimą, priteisiant Kauno teritorinei muitinei 63 158,46 litų iš pareiškėjo (buvusio muitinės pareigūno), kuriam vykdant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. vasario 22 d. sprendimą buvo pervesta 139 801,41 litų suma kaip vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką. Atnaujinus bylos nagrinėjimą, šis teismo sprendimas Vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartimi buvo pakeistas, sumažinant pareiškėjui iš Panevėžio teritorinės muitinės priteistą vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką iki 50 437,44 litų. Atsakovas laikėsi pozicijos, jog Vyriausiajam administraciniam teismui priėmus 2011 m. vasario 7 d. nutartį dėl vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką priteistos sumos sumažinimo nuo 128 895,16 litų iki 50 437,44 litų, atsirado pagrindas sprendimo įvykdymo atgrėžimui pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 760 straipsnio 1 dalį. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismas su tuo nesutiko.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog pagal ABTĮ 97 straipsnį neįvykdyti teismo sprendimai vykdomi CPK nustatyta tvarka. Jeigu teismo sprendimai įvykdyti, sprendimų įvykdymo atgrėžimas vykdomas CPK LVI skyriaus nustatyta tvarka. DK 301 straipsnyje⁹³ taip pat yra numatyta, kad kai panaikinamas jau įvykdytas darbo ginčų komisijos arba teismo sprendimas ar nutartis, sprendimo ar nu-

93 Šioje byloje taikytas DK 301 straipsnis galiojo iki 2013 m. sausio 1 d. Nuo šios datos sprendimo ar nutarties įvykdymo atgrėžimą reglamentuoja DK 304 straipsnis, kuriuo vadovaujantis, jeigu panaikinamas jau įvykdytas darbo ginčų komisijos sprendimas arba teismo sprendimas ar nutartis, sprendimo ar nutarties įvykdymo atgrėžimas vykdomas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas.

tarties įvykdymo atgręžimas vykdomas pagal CPK nuostatas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad sprendžiant sprendimų įvykdymo atgręžimą CPK 760-762 straipsniuose nustatyta tvarka, būtina atsižvelgti į tai, kad sprendimų įvykdymo atgręžimas kai kuriais įstatyme numatytais atvejais yra ribojamas. Pagal CK 6.241 straipsnio 1 dalies 4 punktą negali būti išreikalaujamos kaip be pagrindo įgytos sumos, išmokėtos kaip darbo užmokestis ir jam prilygintos išmokos, jeigu gavėjas veikė sąžiningai ir nebuvo padaryta sąskaitybos klaidų. Taikant CPK 760 straipsnio 1 dalį, kai sprendimo įvykdymo atgręžimo būdu pareiškėjas nori susigrąžinti teismo sprendimu darbuotojui išmokėtą darbo užmokestį, reikia nustatyti, ar darbuotojas veikė sąžiningai. CK 4.26 straipsnio 2 dalyje yra numatyta sąžiningumo prezumpcija, todėl ar darbuotojas, kuriam buvo išmokėtas darbo užmokestis buvo nesąžiningas, turi įrodyti sprendimo įvykdymo atgręžimo siekiantis asmuo. Nagrinėjamu atveju atsakovas nepateikė byloje įrodymų, leidžiančių teigti, kad pareiškėjas būtų elgęsis nesąžiningai. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija konstatavo, jog byloje nėra pagrindo teigti, kad pareiškėjas be pagrindo įgijo turtą (CK 6.237 str.) ar nepagrįstai praturtėjo (CK 6.242 str.), ir reikalauti, kad jis grąžintų gautas išmokas (2011 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-471/2011).

Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 85-4126) 371 straipsniu, Civilinio proceso kodekso 762 straipsnis buvo papildytas 4 dalimi, pagal kurią apeliacine ar kasacine tvarka panaikinus sprendimą byloje dėl darbo užmokesčio ar jam prilygintų išmokų išieškojimo, atgręžti įvykdymą leidžiama tik tais atvejais, kai gavėjas veikė nesąžiningai ar buvo padaryta sąskaitybos klaidų.

Rodyklė¹

Pavadinimas	Skyrius	Skyriaus pradžios psl.
Lietuvos Respublikos Konstitucijos straipsnis		
21 str.	III.3.1.3.4. Laikinas pasišalinimas iš konkurso	485
Administracinių bylų teisenos įstatymo straipsnis		
33 str. 1 d.	IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos	532
71 str.	III.3.1.3.1. Konkurso sustabdymas	480
Civilinio kodekso straipsnis		
1.126 str.	V.10.2.1. Ieškinio senaties taikymas	576
1.127 str. 1 d.	V.10.2.3. Ieškinio senaties skaičiavimas	577
1.131 str. 2 d.	V.10.2.2. Ieškinio senaties atnaujinimas	576
6.241 str.	V.10.5. Neteisėtai valstybės tarnautojui išmokėtas darbo užmokestis	579
Darbo kodekso straipsnis		
27 str.	V.10.2. Ieškinio senatis	576
193 str.	V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu	546
141 str. 3 d.	V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju	562
154 str.	V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu	
209 str. 2 d., 210 str. 1 ir 2 d.	V.6.2. Apmokėjimas už mokymosi atostogas statutiniams valstybės tarnautojams	561
224 str. 3 d.	V.10.5. Neteisėtai valstybės tarnautojui išmokėtas darbo užmokestis	580
297 str. 1 d.	IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos	532
301 str.	V.10.1. Reikalavimų apimtis, kreipiantis į administracinį teismą dėl darbo užmokesčio (atlyginimo) už valstybės tarnybą priteisimo	575
Diplomatinės tarnybos įstatymo straipsnis		
24, 25 str.	IV.2.4.1. Diplomato rotacijos taikymo sąlygos	529
58 str. 3 d.	IV.2.4.3. Rotacijos principo nesilaikymas	533
Specialiųjų tyrimų tarnybos statuto straipsnis		
10 str. 3 d.	IV.2.3.1. Atestacijos komisijos kompetencija, kai tiesioginis vadovas pareigūno veiklą įvertina „gerai“	527
Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto straipsnis		
36 str.	V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju	562
46 str. 8 d.	V.6.2. Apmokėjimas už mokymosi atostogas statutiniams valstybės tarnautojams	561
Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto straipsnis		
3, 19, 25 str.	IV.2.2.1. Statutinės komisijos išvada ir muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimas	525
43 str. 3 d.	V.9.4. Darbo užmokesčio sumokėjimas už nušalinimo laikotarpį, nutrūkus valstybės tarnybos santykiams	574
56 str. 1 d.	V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju	562
Valstybės tarnybos įstatymo straipsnis		
4 str. 2 d.	IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos	532
4 str. 2 d., 5 str.	V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu	546
4 str. 2 d., 5 str.	V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju	562
5 str.	V.10.5. Neteisėtai valstybės tarnautojui išmokėtas darbo užmokestis	579
11 str. 2 d.	III.3.1.3.2. Egzaminas	480
19 str.	IV.2.4.1. Diplomato rotacijos taikymo sąlygos	529

1 Šioje rodyklėje yra nurodomas Apibendrinimo skyrius, kuriame plačiau aptariama tam tikra valstybės tarnybos teisiniam santykiams aktualių teisės aktų nuostata.

III. Informacinė dalis

19 str.	IV.2.4.2. Teisės kreiptis į teismą dėl rotacijos pagrindu vykdomo diplomatų perkėlimo įgyvendinimo sąlygos	532
22 str. 5 d.	IV.1.1.1. Tarnybinės veiklos vertinimą atliekantis subjektas	492
22 str. 6 d.	IV.1.1.2. Vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto pokalbis, tiesioginio vadovo išvada	493
22 str. 12 d.	IV.1.1.3. Pranešimas apie tarnybinės veiklos vertinimą komisijoje	496
22 str. 14 d.	IV.1.1.5. Vertinimo komisijoje procedūra ir tarnybinės veiklos vertinimo užbaigimas	499
22 str. 6-8, 26 d.	IV.1.1.5.1. Vertinimo komisijos išvados ir į pareigas priimančio asmens sprendimo apskundimas teismui	504
22 ¹ str.	IV.1.1.4. Vertinimo komisijos sudėtis	497
25 str.	V.1. Valstybės tarnautojo pareiginė alga ir jam mokamas priedas	535
25 str. 1 d. 1 p.	V.1.1. Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą	538
26 str.	V.2. Valstybės tarnautojui mokamos priemokos	543
26 str. 1 d.	V.2.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą	544
26 str. 1 d. 1 p.	V.4.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą	545
26 str. 1 d. 2 p.	V.2.2. Priemokos už papildomų užduočių atlikimą	544
26 ¹ str.	V.3. Apmokėjimas valstybės tarnautojui už darbą poilsio ir švenčių dienomis, nakties bei viršvalandinį darbą ir budėjimą	545
26 ¹ str.	V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu	546
34 str.	V.8. Už valstybės tarnautojo nušalinimo nuo tarnybos laikotarpį tarnautojui mokamas darbo užmokestis	565
34 str. 5 d.	V.9.1. Statutinio valstybės tarnautojo nušalinimas nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka	566
35 str. 2 d.	V.6.2. Apmokėjimas už mokymosi atostogas statutiniams valstybės tarnautojams	561
42 str.	V.1.1. Priedas už tarnybos Lietuvos valstybei stažą	538
43 str. 5, 6, 9 d.	V.6.1. Valstybės tarnautojo mokymosi išlaidų apmokėjimas	559
1 priedas	V.1. Valstybės tarnautojo pareiginė alga ir jam mokamas priedas	535
Vidaus tarnybos statuto straipsnis		
3 str. 8 d.	IV.2.1.2.1.1. Laikotarpio, kai pareigūnas yra policijos rezerve, įskaitymas į vidaus tarnybos stažą	513
14 str.	IV.2.1.3.1. Aukštesnio laipsnio suteikimas	518
15 str.	IV.2.1.4. Pareigūno pareigų paaukštinimas	522
17 str. 1 d. 2 p.	IV.2.1.1.3. Perkėlimas į viena pakopa žemesnes pareigas	510
18 str. 3 d.	IV.2.1.1.4. Neeilinė pareigūno atestacija	510
28 str.	V.9. Už statutinio valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų laikotarpį pareigūnui mokamas darbo užmokestis	566
28 str. 2, 4, 6 d.	V.9.2. Pareigūno nušalinimas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu	568
28 str. 5 ir 6 d.	V.9.1. Statutinio valstybės tarnautojo nušalinimas nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka	566
28 str. 5, 6, 7 d.	V.9.3. Apkaltinamojo teismo nuosprendžio priėmimo senaties įtaka darbo užmokesčio už nušalinimo laikotarpį mokėjimui	573
28 str. 5-7 d.	V.9.4. Darbo užmokesčio sumokėjimas už nušalinimo laikotarpį, nutrukus valstybės tarnybos santykiams	574
29, 31 str.	V.4.3. Atlyginimas už budėjimą; pamaininis darbo laiko organizavimas, viršvalandinis darbas	548
36 str. 1 d.	IV.2.1.2.1. Kvalifikacinės kategorijos įgijimas, vidaus tarnybos stažas	512
36 str. 2 d.	IV.2.1.2.2. Kvalifikacinės kategorijos nepatvirtinimas	517
37 str.	IV.2.1.2.1. Kvalifikacinės kategorijos įgijimas, vidaus tarnybos stažas	512
37 str.	IV.2.1.2.1.1. Laikotarpio, kai pareigūnas yra policijos rezerve, įskaitymas į vidaus tarnybos stažą	513
37 str. 1 d. 9 p.	IV.2.1.2.1.2. Pusės studijų laiko įskaitymas į vidaus tarnybos stažą	514
38 str.	V.4. Statutiniams valstybės tarnautojams mokamos priemokos	545

38 str.	V.4.1. Priemokos už įprastą darbo krūvį viršijančią veiklą	545
38 str. 1 d.	V.4.2. Priemokos už darbą nakties metu	546
58 str. 1 d.	V.7. Visiškas atsiskaitymas su atleidžiamu statutiniu valstybės tarnautoju	562
Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas		
	V.9.1. Statutinio valstybės tarnautojo nušalinimas nuo pareigų baudžiamojo proceso tvarka	566
Atrankos į laisvas aukštesnes pareigūno pareigas tvarkos aprašo, patvirtinto vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-334, punktas		
21 p.	IV.2.1.4.1. Atrankos komisijos sudėtis	523
Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966, punktas		
18-24 p.	III.3.1.2. Konkurso komisijos sudarymas	479
31, 35 p.	III.3.1.3.1. Konkurso sustabdymas	480
41, 50, 51 p.	III.3.1.3.2. Egzaminas	480
50 ¹ p.	III.3.1.3.3. Konkurso eigos fiksavimas	482
Kvalifikacinių kategorijų nuostatų, patvirtintų vidaus reikalų ministro 2003 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. 1V-323, punktas		
3, 19, 20, 29, 36 p.	IV.2.1.2.2. Kvalifikacinės kategorijos nepatvirtinimas	517
Muitinės pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo ir kvalifikacinių kategorijų suteikimo taisyklių, patvirtintų finansų ministro 2003 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. 1K-213, punktas		
4, 14, 29, 47, 48 p.	IV.2.2.1. Statutinės komisijos išvada ir muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimas	525
Tarnybinių patikrinimų atlikimo tvarkos, patvirtintos vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 1V-308, punktas		
6, 10, 13, 31 p.	V.9.2. Pareigūno nušalinimas nuo pareigų vadovo, turinčio teisę skirti į pareigas, įsakymu	568
Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų tarnybinės veiklos vertinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 909, punktas		
3-6 p.	IV.1.1.4. Vertinimo komisijos sudėtis	497
6 p.	IV.1.1.1. Tarnybinės veiklos vertinimą atliekantis subjektas	492
81, 9, 10 p.	IV.1.1.2. Vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto pokalbis, tiesioginio vadovo išvada	493
16 p.	IV.1.1.3. Pranešimas apie tarnybinės veiklos vertinimą komisijoje	496
18-24 p.	IV.1.1.5. Vertinimo komisijoje procedūra ir tarnybinės veiklos vertinimo užbaigimas	499
20 p.	IV.1.1.3. Pranešimas apie tarnybinės veiklos vertinimą komisijoje	496
20 p.	IV.1.1.5.1. Vertinimo komisijos išvados ir į pareigas priimančio asmens sprendimo apskundimas teismui	504
21 p.	IV.1.1.4. Vertinimo komisijos sudėtis	497
27 p.	IV.1.1.2. Vertinamo valstybės tarnautojo ir jį vertinančio subjekto pokalbis, tiesioginio vadovo išvada	493
51 p.	IV.1.1.5. Vertinimo komisijoje procedūra ir tarnybinės veiklos vertinimo užbaigimas	499
Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atestavimo tvarkos taisyklių, patvirtintų vidaus reikalų ministro 2003 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1V-314, punktas		
11 p.	IV.2.1.1.5. Supažindinimas su įsakymu dėl pareigūno atestacijos datos ir vietos	512
21-25 p.	IV.2.1.1.1. Atestacijos lapas, Atestacijos komisijos posėdžio protokolas ir tvarka	507
22, 23 p.	IV.2.1.1.2. Atestacijos komisijos išvada ir šios komisijos teikiami siūlymai	508
23 p.	IV.2.1.1.3. Perkėlimas į viena pakopa žemesnes pareigas	510